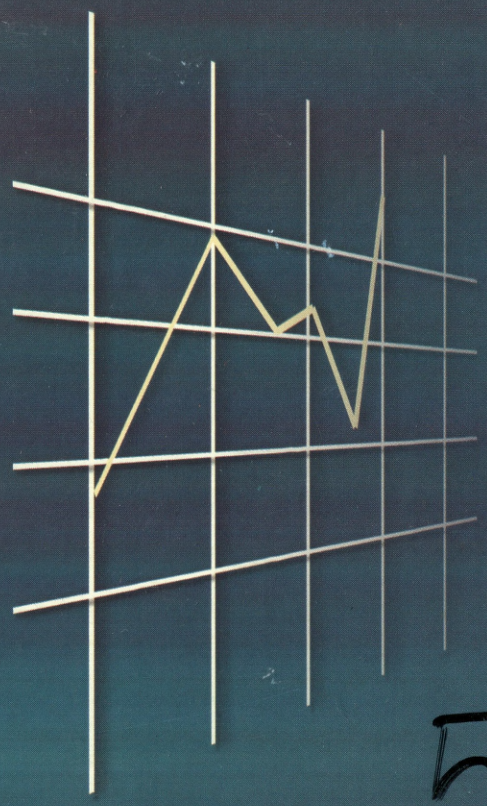
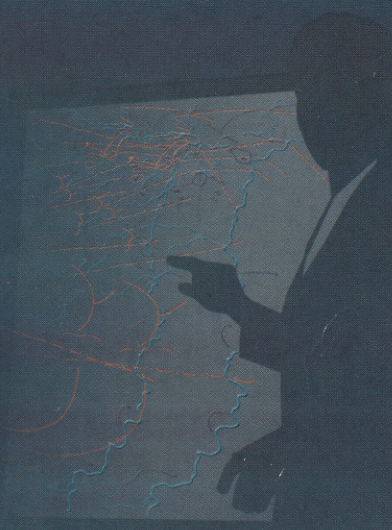
R G B WH GR BL Grey Scale #13 C M Y K
DANES PICTA .COM
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Marek WRZOSEK

Organizacja pracy taktycznej komórki rozpoznania

56754

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

Colour Chart #13
Inches Centimetres
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
DANES PICTA .COM

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
INSTYTUT DOWODZENIA

AON 5539/03

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr 56754
Akademii Obrony Narodowej

ORGANIZACJA PRACY TAKTYCZNEJ KOMÓRKI ROZPOZNANIA

Marek WRZOSEK

WARSZAWA 2003

RECENZENT:
płk dr Marian ŁOKOCIEJEWSKI – kierownik Zakładu Rozpoznania i WRE

Projekt okładki
Genowefa MAJCHROWSKA

Redaktor techniczny
Beata KLAROWSKA

Korekta
Jolanta PUCHALSKA

Skład, druk i oprawa: Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy
00-910 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103, tel. 681-40-55, tel./faks 681-37-52
Zam. nr 783/2003

SPIS TREŚCI

1. Wstęp 5
2. Praca komórki rozpoznania w cyklu decyzyjnym procesu dowodzenia 7
3. Cykl rozpoznawczy 19
   3.1. Przygotowanie działań rozpoznawczych 20
   3.2. Zbieranie danych 22
   3.3. Przetwarzanie informacji 23
   3.4. Rozpowszechnianie wiadomości 28
4. Strefy rozpoznania 32
5. Informacyjne przygotowanie pola walki 39
   5.1. Militarne aspekty warunków terenowych 42
   5.2. Militarne aspekty warunków atmosferycznych 58
   5.3. Ocena przeciwnika i prognoza zagrożenia lądowego 70
   5.4. Ocena przeciwnika i prognoza zagrożenia powietrznego 81
6. Taktyczna ocena rozpoznawcza 86
   6.1. Ocena środowiska 88
   6.2. Ocena przeciwnika 95
   6.3. Prognoza zagrożenia 100
7. Koncepcja działań rozpoznawczych 103
   7.1. Ocena sił i środków rozpoznania 105
   7.2. Prognoza zagrożenia jako determinant koncepcji rozpoznania 106
8. Dokumenty dowodzenia w kontekście rozpoznania 113
   8.1. Rozkaz operacyjny 114
   8.2. Aneks „ROZPOZNANIE" 116
   8.3. Struktura treści aneksu 117
   8.4. Apendyksy do aneksu 126
   8.5. Plan zbierania informacji 129
   8.6. Mapa informacyjna 132
   8.7. Mapa sytuacyjna 135
   8.8. Komunikat rozpoznawczy 137
   8.9. Meldunek rozpoznawczy 138
   8.10. Zapotrzebowanie na wiadomości 139
9. Zakończenie 142
Bibliografia 143
Załączniki 144

1. WSTĘP

Opracowany materiał stanowi uogólnioną sumę wiedzy z zakresu podstawowych zagadnień pracy sztabowych struktur rozpoznawczych poziomu taktycznego. Wiedza, która dotychczas była fragmentarycznie prezentowana w ramach analizy wybranych problemów i kontekstów procesu dowodzenia, została zebrana i przedstawiona w grupach tematycznych odpowiadających obszarom działalności komórki rozpoznawczej.

Zastosowany w opracowaniu termin „komórka rozpoznawcza" ma charakter uniwersalny. Jego zawartość kontekstowa wynika z zakresu omawianych czynności lub prezentowanych zagadnień szczegółowych. Pamiętać bowiem należy, że w strukturze organizacyjnej G-2 (inne pochodne[1]) znajdują się oficerowie, którzy w chwili tworzenia stanowiska dowodzenia wchodzą w skład poszczególnych elementów funkcjonalnych. Na poziomie brygady komórka S-2 tworzy sekcję rozpoznania stanowiska dowodzenia brygady. W związku taktycznym zespół rozpoznania powstaje w efekcie rozdziału osób funkcyjnych dotychczasowego G-2 sztabu na struktury funkcjonalne stanowiska dowodzenia dywizji. Tak przyjęte rozwiązanie sprawia, że w zespole rozpoznania (pracującym w centrum dowodzenia) można wyróżnić sekcje specjalistyczne: planowania działań rozpoznawczych, walki elektronicznej, oceny przeciwnika i inne w zależności od potrzeb oraz stanu etatowego.

Zawarte w przedstawionym materiale ustalenia organizacyjne[2] nie mają charakteru normatywnego, bowiem regulacje doktrynalne są na etapie projektowania lub częściowego wdrażania. Nie należy także zapominać o odrębności poszczególnych jednostek wchodzących w skład struktur międzynarodowych lub realizujących działania w układzie narodowym. Te determinanty powodują, że nie jest celowe wskazywanie jednoznacznych rozwiązań, bowiem trzeba pamiętać, że stale wzrasta liczba elementów, które wpływają na ich modyfikację (np. obsada personalna, struktury, wyposażenie).

Przedstawione opracowanie ma charakter pomocniczy w procesie kształcenia. Mogą z niego korzystać zarówno oficerowie rozpoznania, jak i specjaliści rodzajów wojsk, dla których zrozumienie pewnych zagadnień może stanowić określone trudności. Zasób informacyjny zgromadzonego materiału powstał w efekcie szeregu analiz i dyskusji zarówno w gronie pracowników Zakładu Rozpoznania i WRE,

---

[1] Na przykład S-2, P-2, J-2.

[2] Struktura odpraw sztabu, zakres meldunków służbowych oraz układ i treść punktów w komunikacie rozpoznawczym.

jak również wiadomości i opinii zgromadzonych od oficerów pełniących funkcje na stanowiskach rozpoznawczych w sztabach oddziałów i związków taktycznych.

Ze względu na złożone problemy i różnice w zakresie kompetencji komórek rozpoznania na szczeblu związku taktycznego oraz oddziału w treści opracowania wskazane zostały tylko najważniejsze według autora problemy pracy sztabowej. Koncentrują się one wokół zasadniczych zagadnień: cyklu informacyjnego, informacyjnego przygotowania pola walki, dokumentów rozpoznawczych i udziału komórki rozpoznawczej w procesie decyzyjnym.

2. PRACA KOMÓRKI ROZPOZNANIA W CYKLU DECYZYJNYM PROCESU DOWODZENIA

Proces planowania z zasady rozpoczyna się po otrzymaniu zadania od przełożonego. Zadanie może wpłynąć do sztabu w formie rozkazu operacyjnego lub może być wynikiem decyzji dowódcy samodzielnie podejmującego planowanie walki, bez oczekiwania na decyzję jego przełożonych. W praktyce takie rozwiązanie pozwala kierownikowi komórki rozpoznawczej na swobodę działania do czasu otrzymania zadań rozpoznawczych od przełożonego, bowiem system rozpoznania jest już rozwinięty i jego przecelowanie zajmuje mniej czasu niż organizacja nowego od podstaw.

Ustalenie położenia jest pierwszą z czterech faz cyklu decyzyjnego procesu dowodzenia. Jednocześnie stanowi ono ciągły proces realizowany we wszystkich komórkach organizacyjno-funkcjonalnych stanowiska dowodzenia. Z chwilą otrzymania zadania następuje kumulacja czynności informacyjnych w ramach ustalania położenia. Celem ustalenia położenia jest stworzenie dowódcy jasnego i przejrzystego obrazu sytuacji, na podstawie którego może on ją ocenić, podjąć decyzję, postawić zadania i kierować działaniami[1]. W aspekcie działalności rozpoznawczej faza ta charakteryzuje się zbieraniem, przetwarzaniem i rozpowszechnianiem[2] wszelkiego rodzaju informacji dotyczących przeciwnika, położenia elementów rozpoznawczych oraz warunków prowadzenia działań.

W trakcie ustalenia położenia analizowane są dokumenty dowodzenia otrzymane od przełożonego, szczególnie wnikliwie aneks „ROZPOZNANIE" i jego apendyksy, niekiedy „KOMUNIKAT ROZPOZNAWCZY". Kolejne zbiory informacyjne zawierają meldunki rozpoznawcze (terminowe i doraźne) pozyskiwane od działającego systemu rozpoznania przełożonego i ogniw rozpoznawczych wojsk i sił współdziałających. Cenne są również informacje bezpośrednie, uzyskane jako odpowiedź na „zapotrzebowanie na wiadomości". Możliwe jest także, zwłaszcza w czasie realizacji zadań w ramach operacji wsparcia pokoju, wykorzystywanie informacji pochodzących ze środków masowego przekazu.

Zasadniczym zbiorem informacyjnym w ustalaniu położenia jest mapa sytuacyjna jako dokument pomocniczy opracowywana we wszystkich komórkach rozpoznawczych. Należy podkreślić, że informacje umieszczone na mapie sytuacyjnej

---

[1] Zob. J. Michniak (red.), *Metody i treść pracy zespołów funkcjonalnych na stanowisku dowodzenia wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2000.

[2] Trwa realizacja cyklu rozpoznawczego.

uznane za wiarygodne (potwierdzone) rysowane są linią ciągłą, natomiast informacje wynikające z oceny – prognozy dalszych działań – linią przerywaną.

Najbardziej istotną fazą cyklu decyzyjnego procesu dowodzenia jest **planowanie**. W trakcie tej fazy dokładnej analizie podlega zadanie otrzymane od przełożonego oraz wszelkie czynniki wpływające na jego wykonanie. Analiza zadania jako czynność w procesie oceny sytuacji precyzuje, co i w jakim celu należy wykonać, aby zrealizować otrzymane zadanie. Aby rozwiązać ten problem i wyciągnąć właściwe wnioski, należy odpowiedzieć na szereg bardziej szczegółowych pytań, które powinny doprowadzić do określenia:

1. Jakie jest zadanie i zamiar przełożonego w zakresie prowadzenia rozpoznania i jaka jest rola własnego systemu rozpoznania (oddziału, pododdziału) w realizacji zadań rozpoznawczych przełożonego?

2. Czego wymaga przełożony, co należy wykonać, aby zrealizować jego koncepcję rozpoznania? Jakie w tym zakresie zostały sprecyzowane zadania rozpoznawcze i w jaki sposób należy je wykonać?

3. Jakie istnieją ograniczenia w zakresie określonych zadań rozpoznawczych? Jaka przestrzeń pola walki została wyznaczona do rozpoznania?

4. Czy od momentu opracowania rozkazu i aneksu „ROZPOZNANIE" przez przełożonego nastąpiły znaczące zmiany w ugrupowaniu przeciwnika? Jeśli tak – to czy wiedząc o tych zmianach postawiłby on takie samo zadanie w zakresie pozyskiwania informacji?

Nadrzędną rolę wśród dokumentów dowodzenia z punktu widzenia rozpoznania spełnia aneks. Analizując aneks „ROZPOZNANIE", kierownik komórki rozpoznawczej powinien poznać i zrozumieć, jakie zadania rozpoznawcze oraz gdzie i w jakich terminach będą wykonywane siłami przełożonego i sąsiadów na korzyść wojsk własnych. Inną kwestią jest określenie, jakie zadania oraz gdzie i w jakim czasie należy wykonać własnymi elementami rozpoznania, a także jakie wzmocnienie w poszczególnych etapach walki uzyska system rozpoznania w zakresie pozyskiwania informacji o przeciwniku. Praktyka ćwiczeń wskazuje, że działające już elementy rozpoznawcze są podporządkowywane jednostkom, które wykonują aktualnie najważniejsze zadanie. Stąd też na podstawie aneksu należy określić czas dysponowania wzmocnieniem oraz sposób i miejsce przejęcia przydzielonych sił i środków rozpoznania do swojej dyspozycji.

W wyniku przeprowadzonej analizy zadania kierownik komórki rozpoznania powinien określić:

– rodzaj, zakres, czas i miejsce realizacji zadań rozpoznawczych;

– zadania rozpoznawcze o charakterze priorytetowym, na których należy skupić wysiłek rozpoznania;

– zadania rozpoznawcze decydujące o powodzeniu w okresie przygotowania i prowadzenia działań;

– warunki realizacji zadań rozpoznawczych (charakter działań[1], wzmocnienie, ograniczenia przestrzenne i czasowe);

– terminy i strefy rozpoznania (kierunki działania), gdzie należy skoncentrować wysiłek elementów rozpoznawczych;

– zadania do natychmiastowego wykonania (np.: przemieszczenie elementów rozpoznawczych w rejony wyjściowe, przygotowanie do działania w oddaleniu od sił głównych, ewakuacja rannych[2]);

– zagadnienia do uzgodnienia z oficerami sztabu, dowódcami przydzielonych lub podporządkowanych elementów[3] bądź podsystemów rozpoznania[4].

Kolejnym elementem pracy komórki rozpoznania jest kalkulacja czasu i opracowanie planu pracy. Plan pracy musi być skorelowany z pracą pozostałych komórek sztabu i powinien uwzględniać wszelkie zamierzenia wynikające z cyklu dowodzenia. Jest to dokument nieformalny regulujący jedynie wewnętrzną pracę komórki rozpoznania i stanowi pochodną kalkulacji czasowych, które obowiązują we wszystkich zespołach organizacyjnych sztabu. W komórce rozpoznania w ramach kalkulacji czasu ogólnego określa się czas przeznaczony na:

– organizację działań rozpoznawczych (uwzględniając czas dzienny i nocny);

– wypracowanie koncepcji działań rozpoznawczych;

– opracowanie dokumentów rozpoznawczych (w tym między innymi: elementy rozkazu operacyjnego, aneks i apendyksy, plan zbierania informacji);

– przygotowanie elementów rozpoznawczych do wykonania zadań;

– przemieszczenie i rozmieszczenie elementów rozpoznania.

Natomiast w kalkulacji czasu osobistego kierownika komórki rozpoznania uwzględnia się czas przeznaczony na:

– zapoznanie oficerów komórki z sytuacją operacyjno-taktyczną i prognozą zagrożenia, zasadniczymi potrzebami informacyjnymi dowódcy oraz wnioskami z analizy zadania rozpoznawczego;

– udział w odprawach organizowanych w toku pracy sztabu;

– koordynację działań rozpoznawczych z oficerami sztabu;

– przekazanie zadań rozpoznawczych podległym i przydzielonym elementom rozpoznania.

Następnie, zgodnie z planem pracy sztabu, oficer rozpoznania uczestniczy w informowaniu operacyjnym. W tym celu musi ustalić z szefem sztabu, jakie treści informacyjne będą przedmiotem zainteresowania oficerów sztabu w czasie informowania operacyjnego, a następnie przygotować określone zbiory informacyjne do zaprezentowania. W zasadzie każdy sztab powinien posiadać opracowaną

---

[1] Obrona, natarcie, działania opóźniające, marsz.

[2] Charakter zadań będzie uwarunkowany między innymi rodzajem działań i czasem na ich organizację.

[3] Na przykład dodatkowe elementy rozpoznawcze aktualnie prowadzące działania rozpoznawcze w przyszłej strefie rozpoznania.

[4] Na przykład elementy działań psychologicznych – rozgłośnia akustyczna lub wyrzutnia ulotek.

procedurę działania (SOP), która określa sposób i zakres prezentowanych informacji na każdej odprawie służbowej. Na podstawie obserwacji treningów sztabowych i ćwiczeń dowódczo-sztabowych można założyć, że ogólny – standardowy układ wystąpienia oficera rozpoznania może być następujący:

1. Struktura – administracja obszaru.
2. Skład demograficzny ludności.
3. Wojskowo-geograficzna charakterystyka strefy rozpoznania:

a) zasadnicze formy terenu,
b) pasma wzgórz i gór,
c) przeszkody wodne (rzeki, jeziora, kanały, bagna),
d) kompleksy leśne,
e) tereny zurbanizowane,
f) komunikacja – drogowa i kolejowa,
g) grunty,
h) drogi podejścia i korytarze manewru.

4. Ogólne warunki pogodowe w okresie realizacji zadania.

Kolejnym elementem pracy kierownika sekcji rozpoznania jest przygotowanie wstępnej oceny przeciwnika. Bardzo często wymaga się od rozpoznania prognozowania zagrożenia już na etapie informowania operacyjnego – jest to zasadnicze nieporozumienie. Nie jest możliwe z przyczyn czasowych i informacyjnych przygotowanie wariantów działania w tak krótkim okresie pracy komórki rozpoznawczej. Na informowaniu operacyjnym zasadne jest przedstawienie celu i ogólnego zamiaru działania przeciwnika. Stąd też w nazwie czynności realizowanej na odprawie eksponowany jest termin „wstępna ocena przeciwnika". Wnikliwa analiza i obserwacja działalności sztabowej pozwalają na określenie następującego układu wystąpienia oficera rozpoznania na informowaniu operacyjnym dotyczącym działania przeciwnika:

1. Aktualne położenie i działanie przeciwnika:

– Gdzie są rozmieszczone związki taktyczne przeciwnika?
– Gdzie są rozmieszczone pododdziały poszczególnych oddziałów?
– Gdzie są rozmieszczone jednostki wsparcia ogniowego?
– Gdzie są rozmieszczone jednostki dowodzenia i zabezpieczenia logistycznego?
– Jak są ugrupowane i gdzie rozmieszczone odwody przeciwnika?

2. Przewidywany rozwój sytuacji:

– możliwości kontynuowania działań przez przeciwnika,
– informacje uzyskane od przełożonego na temat prawdopodobnego celu i sposobu wykonania zadania,
– ograniczenia czasowe działania przeciwnika.

Należy zaznaczyć, że zakres informacji w tym etapie pracy sztabu zależy od zasobów informacyjnych pozyskanych od przełożonego.

Ważnym elementem wystąpienia oficera rozpoznania w ramach informowania operacyjnego jest określenie położenia pododdziałów rozpoznawczych. Niestety doświadczenia wskazują, że jest to zbiór informacji pomijany i niedoceniany, a przecież dowódca powinien być zainteresowany położeniem jednostek rozpoznawczych, ich możliwościami pozyskiwania informacji i poznać potrzeby własnej jednostki w zakresie kształtu przyszłego systemu rozpoznania. Oceniając możliwości rozpoznawcze wojsk należy brać pod uwagę następujące elementy:

1. Aktualne położenie elementów rozpoznawczych, ich skład i ukompletowanie;

2. Poziom wyszkolenia poszczególnych pododdziałów w zakresie działań rozpoznawczych, ich doświadczenie oraz charakter zadań, w których poszczególne pododdziały są wyspecjalizowane[1];

3. Skład, ukompletowanie, położenie, czas i formę podporządkowania elementów rozpoznawczych wyższego szczebla lub sąsiednich jednostek;

4. Stan wyszkolenia oraz przygotowanie do wykonywania zadań rozpoznawczych przez pododdziały specjalistyczne rodzajów wojsk.

Dostrzegając konieczność przygotowania określonych informacji na odprawę koordynacyjną należy wskazać, że w tym etapie pracy komórki rozpoznania główny wysiłek powinien być skoncentrowany na ocenie terenu i prognozowaniu zagrożenia. Ocena terenu przygotowywana jest szczegółowo w strefie odpowiedzialności rozpoznawczej z uwzględnieniem wszystkich czynników oraz po wnikliwym przeanalizowaniu właściwości terenowych. Sumaryczna wiedza oficerów rozpoznania na temat terenu musi zostać uzupełniona wiadomościami dotyczącymi wpływu pogody na działanie wojsk. Szczególnie istotne znaczenie będą miały kwestie manewru, rozbudowy inżynieryjnej oraz zasięgu widoczności i możliwości prowadzenia ognia obserwowanego.

Przed przystąpieniem do oceny zagrożenia należy dokonać analizy i weryfikacji danych dotyczących wzorca doktrynalnego działania przeciwnika. W związku z tym konieczne jest zwrócenie uwagi na następujące elementy odzwierciedlone we wzorcu:

- szerokość i głębokość ugrupowania,
- rozmieszczenie elementów ugrupowania bojowego,
- rozmieszczenie jednostek bojowych,
- rozmieszczenie jednostek wsparcia,
- rozmieszczenie systemu dowodzenia i zabezpieczenia,
- zasady prowadzenia działań, sposoby akcentowania punktu ciężkości.

Następnie wzorzec doktrynalny jest porównywany z aktualną sytuacją bojową i na tej podstawie następuje generowanie wariantów działania przeciwnika.

---

[1] Na przykład organizacja zasadzki, patrolowanie, wypad. Jeżeli pododdział uzupełniono nowymi żołnierzami, wymagają oni dodatkowego szkolenia specjalistycznego.

W dalszej kolejności oficerowie rozpoznania (może być to czynione za pomocą foliogramu) wykorzystują oleat oceny terenu i dróg podejścia do rozwiązania zasadniczych problemów z zakresu prawdopodobnego działania przeciwnika lądowego i powietrznego, np. w operacji zaczepnej:

1. W jaki sposób i gdzie przeciwnik może przygotować punkt ciężkości działań zaczepnych?
2. Które kierunki i rejony będą dogodne do rozwinięcia zasadniczych i pomocniczych sił zgrupowania uderzeniowego?
3. Gdzie przeciwnik może zmienić – przenieść punkt ciężkości?
4. Gdzie prawdopodobnie rozmieszczone będą odwody przeciwnika?
5. W których rejonach liczyć się należy z rozmieszczaniem jednostek zabezpieczenia logistycznego?
6. W jaki sposób i w których etapach walki przeciwnik będzie wykorzystywał siły powietrzne i lotnictwo wojsk lądowych?

Na podstawie sumarycznych wniosków kreowana jest wielowariantowa wizja działania przeciwnika. Opracowane sposoby działania są prezentowane na odprawie koordynacyjnej i weryfikowane pod względem możliwości wsparcia i zabezpieczenia w dalszej pracy analitycznej komórki rozpoznania przy udziale oficerów – specjalistów rodzajów wojsk.

W dalszej części pracy sztabu organizowana jest **odprawa koordynacyjna**, na której prezentowane są wyniki pracy zespołu rozpoznania dotyczące oceny terenu i wariantów działania przeciwnika. Układ prezentowania sumarycznych wniosków na odprawie koordynacyjnej w zakresie oceny terenu i pogody może być następujący:

1. Wpływ terenu na prowadzenie działań w strefie odpowiedzialności:
   a) warunki obserwacji optycznej i elektronicznej,
   b) możliwości prowadzenia ognia,
   c) warunki maskowania,
   d) charakterystyka przeszkód terenowych wpływających na działanie przeciwnika i wojsk własnych,
   e) tereny kluczowe,
   f) możliwości manewru.
2. Wpływ pogody na działanie wojsk w okresie realizacji zadania.

Najwięcej trudności sprawia oficerom rozpoznania właściwe przygotowanie – „ułożenie" wystąpienia w zakresie przedstawienia ogólnych wniosków dotyczących dróg podejścia i korytarzy manewru. Przygotowane uprzednio wiadomości można przedstawić w układzie:

W strefie rozpoznania brygady istnieją następujące drogi podejścia: nr 1 z kierunku ANIELIN–NOCOWO o pojemności do wzmocnionej brygady oraz nr 2 z kierunku UDAROWO–MIŃSK o pojemności do dywizji. Korytarz manewru łączący drogi podejścia: HALINÓW–PIOTRKÓW o pojemności do dwóch batalio-

nów umożliwia przeniesienie głównego wysiłku działań przeciwnika z kierunku nr 2 na kierunek nr 1 lub rozwinięcie w tym rejonie sił wsparcia ogniowego.

Droga podejścia nr 1 posiada następujące korytarze ruchu: POLOWO–BORNE o pojemności do batalionu oraz DARŁOWO–PUKOWO o pojemności wzmocnionego batalionu. Droga podejścia nr 2 posiada dwa korytarze ruchu RYSIE–PUSK i GARWOLIN–GUCK o pojemności do batalionu każdy.

W zakresie działania przeciwnika sekcja rozpoznania powinna przygotować ogólne założenia realizacji celu eksponując obiekty i prawdopodobny sposób wykonania zadania. Istotą wystąpienia kierownika komórki rozpoznania jest zaprezentowanie sposobu wykonania zadania. Dlatego prezentacja wariantu powinna być krótka i zrozumiała bez nadmiernej argumentacji i uzasadniania, o ile nie nakaże tego szef sztabu lub dowódca. Do prezentacji można wykorzystać rzutnik i uprzednio przygotowane schematy graficzne ilustrujące sposób działania. Aby wystąpienie na odprawie koordynacyjnej miało syntetyczny i wartościowy informacyjnie charakter, można wykorzystać następujący układ:

a. Cel działania.

b. Ogólny zamiar i przewidywany sposób wykonania zadania (czas, siły, przestrzeń).

c. Punkt ciężkości działań.

d. Ugrupowanie bojowe.

Na zapotrzebowanie oficerów sztabu kierownik komórki rozpoznania udziela wyjaśnień i uzasadnia przedstawione warianty oraz wskazuje fakty będące podstawą opracowanych rozwiązań.

Następną istotną czynnością cyklu decyzyjnego jest **rozważenie wariantów działania**. Czynność ta postrzegana jest jako symulacja walki – przyszłego działania w opracowanych przez sztab wariantach wykonania zadania. Symulacja walki pozwala również przygotować zasadnicze elementy planu synchronizacji. Wyznaczony oficer komórki rozpoznania w rozważeniu wariantów „podgrywa działanie przeciwnika" zgodnie z opracowanymi wariantami. Do rozważenia wariantów konieczne są określone zbiory informacyjne dotyczące:

– wpływu terenu na przebieg operacji przeciwnika;

– zmian potencjału wojsk przeciwnika w czasie i przestrzeni (obniżenie możliwości bojowych, tempo natarcia);

– zmian w ugrupowaniu operacyjnym przeciwnika w trakcie prowadzonych działań (odtwarzanie odwodów, wprowadzanie do walki nowych jednostek);

– prawdopodobnych możliwości wzmocnienia i wsparcia;

– decydujących wydarzeń oraz przewidywanego czasu ich zaistnienia (np. wprowadzenie do walki odwodu, wysadzenie desantu).

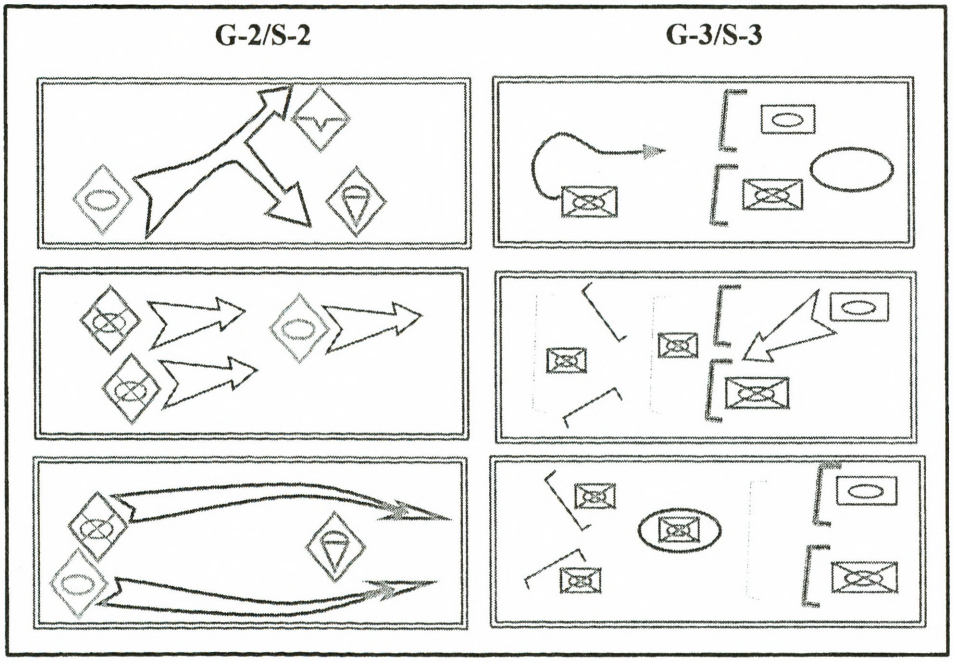
Zakładając, że symulacja walki przebiega w układzie standardowym „akcja–reakcja", komórka rozpoznania przygotowuje do każdego opracowanego wariantu

przewidywany scenariusz działania w aspekcie czynników operacyjnych: czas, siły i przestrzeń.

Na podstawie wniosków z ćwiczeń dowódczo-sztabowych i obserwacji pracy sztabów można przyjąć, że poprawnym rozwiązaniem w trakcie symulacji działań techniką etapów jest następujący układ postępowania:

- określenie czasu operacyjnego,
- ustalenie położenia jednostek przeciwnika – linii styczności,
- określenie przewidywanego potencjału bojowego,
- przedstawienie prawdopodobnego sposobu działania przeciwnika.

Efektem końcowym pracy nad prognozą zagrożenia[1] jest opracowanie oleatu zdarzeń. Dokument zawiera graficzne odzwierciedlenie prawdopodobnego zamiaru działania przeciwnika. Scenariusz – etapy działania – przeciwnika wyrażone są liniami czasowymi w przestrzeni operacyjnej. Zawarte na oleacie rejony i punkty zainteresowania, w których spodziewane jest potwierdzenie lub zaprzeczenie przyjętego przez przeciwnika scenariusza walki, służą przygotowaniu koncepcji rozpoznania i koordynacji działań rozpoznawczych.

Rys. 2.1. Rozważenie wariantów działania

[1] Ten etap określany jest także jako integracja ocen. Zob. *Rozpoznanie wojskowe*, Sztab. Gen. 1531/2001, Warszawa 2001.

Odprawa decyzyjna jest podsumowaniem etapu planowania. Celem odprawy jest stworzenie dowódcy warunków do podjęcia decyzji poprzez przygotowanie szeregu argumentów popartych kalkulacjami operacyjno-taktycznymi oraz wynikami symulacji działań. Wybór przez dowódcę jednego z wariantów działania jest personalnym aktem woli dowódcy, ale warunki do jego realizacji tworzą oficerowie sztabu pod kierunkiem szefa sztabu. Rolą komórki rozpoznania jest przygotowanie szczegółowej prognozy zagrożenia (zintegrowanie ocen: teren, pogoda, przeciwnik). Można dostrzec w tym miejscu pewną analogię w zakresie pracy sekcji operacyjnej – odpowiedzialnej za opracowanie wariantów działania wojsk własnych i przygotowanie stosownych kalkulacji oraz komórki rozpoznania realizującej podobny zakres obowiązków, jednakże w odniesieniu do strony przeciwnej. Nie ulega dyskusji fakt, że ze względu na stosunkowo mniejszy zbiór informacyjny komórka rozpoznania opracowuje swoje prognozy na szeregu założeniach i przypuszczeniach. Oparte są one na pozyskiwanych w toku pracy sztabowej faktach zawartych w meldunkach rozpoznawczych, komunikatach i wiadomościach szczegółowych uzyskiwanych od nadrzędnych systemów rozpoznania.

Ponieważ ocena obszaru pola walki była przedmiotem analizy już dwukrotnie w czasie odpraw sztabu, stąd w trakcie odprawy decyzyjnej jej zakres powinien być skierowany na wnioski z analizy terenu i pogody wywierające określony wpływ na działania wojsk własnych i przeciwnika. Przyjęto następujący układ wystąpienia oficera rozpoznania:

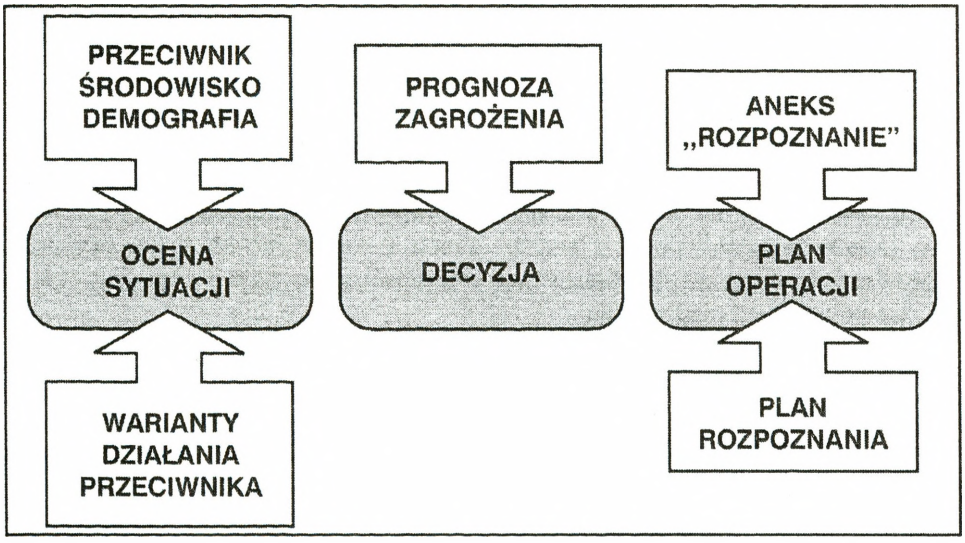
a) w zakresie terenu:
   - drogi podejścia i korytarze manewru,
   - przeszkody terenowe ograniczające manewr przeciwnika,
   - możliwości wykorzystania infrastruktury terenu;

b) w zakresie przeciwnika:
   - cel działania przeciwnika,
   - ogólny zamiar działania (główny punkt ciężkości, przewidywane obiekty (rejony) do utrzymania – siły i środki przewidziane do realizacji zadań),
   - scenariusz – harmonogram realizacji zadania – czasy i terminy, przewidywane tempo działań,
   - ugrupowanie bojowe (operacyjne),
   - silne i słabe strony przedstawianego wariantu,
   - obiekty stanowiące największe zagrożenie dla wojsk własnych (cele wysokowartościowe),
   - obiekty decydujące o wykonaniu zadania przez przeciwnika (cele wysokoopłacalne),
   - przewidywany potencjał bojowy:
   - ilość sił i środków, jaką przeciwnik może zaangażować do realizacji zadania (pododdziały zmechanizowane i pancerne – wyszczególnienie pododdziałów uwzględnianych do kalkulacji),
   - liczba jednostek wsparcia bojowego wydzielona do realizacji zadań (wyszczególnienie jednostek artylerii lufowej, rakietowej, przeciwpancernej),

- ilość potencjału lotniczego realizująca zadania wsparcia lotniczego (w jakich etapach walki, jakie siły i środki lotnictwa mogą być użyte);

c) prawdopodobne działanie przeciwnika wykraczające poza reguły działania (poza model doktrynalny).

Jeżeli dowódca tego wymaga, sekcja rozpoznania może przygotować inne informacje konieczne do podjęcia decyzji lub przedstawić wnioski z zakresu oceny terenu i prognozy zagrożenia w innym układzie strukturalnym[1]. Dla zachowania pełnego obiektywizmu w ocenie przeciwnika celowe jest, aby rodzaje wojsk uczestniczyły w opracowaniu koncepcji jego działania eksponując sposób wsparcia i zabezpieczenia przygotowanych wariantów zagrożenia.

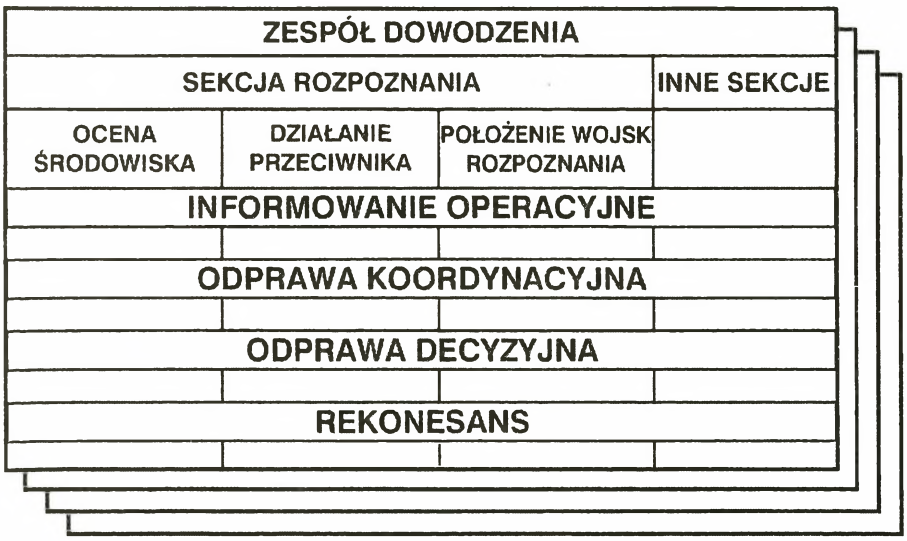

Rys. 2.2. Udział G-2 (S-2) w planowaniu

W zakresie obowiązków kierownika komórki rozpoznania pozostaje także **udział w odprawie koordynacyjnej poświeconej stawianiu zadań**[2]. Na wstępie należy podkreślić, że po opracowaniu planu i rozkazu operacyjnego w dogodnych warunkach czasowych dowódca może zarządzić przeprowadzenie kolejnej odprawy koordynacyjnej, która będzie miała na celu postawienie zadań podwładnym oraz koordynację działań pomiędzy podwładnymi jednostkami. Z zasady odprawa ta odbywa się na stanowisku dowodzenia wydającego rozkaz, gdzie przybywają podlegli dowódcy wraz ze swoimi grupami operacyjnymi.

[1] W czasie odprawy decyzyjnej dowódca może zrezygnować z elementu oceny terenu lub ograniczyć się do jednego wariantu działania przeciwnika.

[2] Jeżeli w układzie pracy sztabu zaplanowano ten element.

Rys. 2.3. Koordynacja pracy komórki rozpoznania w zespole dowodzenia

Kierownik komórki rozpoznania odpowiada za przedstawienie przebiegu położenia wojsk przeciwnika, podanie wniosków dotyczących prawdopodobnego dalszego działania przeciwnika, a w tym wariantu działania przyjętego jako najbardziej prawdopodobny lub najgroźniejszy dla wojsk własnych. W części zadaniowej, w imieniu dowódcy, przedstawia koncepcję działań rozpoznawczych i przekazuje zadania rozpoznawcze podległym jednostkom.

Rekonesans jest elementem pracy dowódcy w terenie. Zasadność jego prowadzenia wynika z faktu, że decyzję do przyszłego działania dowódca podejmuje na podstawie szeregu informacji z mapy. Stąd też konieczne jest, zwłaszcza na szczeblu taktycznym, zweryfikowanie dotychczas poczynionych ustaleń. Celem rekonesansu jest skonfrontowanie wniosków, sprecyzowanych w wyniku pracy sztabu (dokonanych na podstawie mapy), z konkretnymi warunkami terenowymi i aktualnym, rzeczywistym położeniem wojsk własnych i przeciwnika. Dowódca może prowadzić rekonesans samodzielnie lub, zależnie od potrzeb, z udziałem dowódców podległych mu pododdziałów[1].

Zakładając, że planowane są działania obronne, w trakcie rekonesansu kierownik komórki rozpoznania po stronie przeciwnika określa:

– kierunki i drogi podejścia zgrupowań uderzeniowych, możliwe rubieże rozwijania i ataku;
– przewidywane siły, jakie wykorzysta przeciwnik w pierwszym rzucie;
– prawdopodobne siły i kierunki potęgowania uderzenia;

[1] *Mała encyklopedia wojskowa*, t. III, Warszawa 1971, s. 42.

- przewidywane obiekty natarcia;
- prawdopodobne rejony rozmieszczeń zgrupowań artylerii;
- przewidywane rejony rozmieszczenia SD;
- możliwe kierunki działania elementów rozpoznawczych przeciwnika;
- rubieże dogodne do uderzeń śmigłowców bojowych;
- dogodne kierunki do uderzeń skrzydłowych.

Wszystkie czynione rozważania muszą być poparte wnikliwą analizą terenu i charakteru działania przeciwnika oraz osadzone w realiach czasowych. Przebieg pracy na punkcie rekonesansowym jest limitowany czasem. Może się zatem zdarzyć, że konieczne będzie jedynie przedstawienie ogólnych wniosków dotyczących prawdopodobnego wariantu działania przeciwnika, które powinny obejmować:

- przewidywany cel działania przeciwnika,
- zakładany kierunek natarcia,
- przypuszczalne obiekty do opanowania.

Należy pamiętać, że rekonesans to również miejsce do ustalenia rozmieszczenia systemu rozpoznania na przedniej linii obrony i w rejonach obrony batalionów pierwszego rzutu. Dotyczy to zwłaszcza elementów rozpoznania elektronicznego i działań psychologicznych.

Znając ogólny układ pracy sekcji rozpoznania, można w ich działalności stosować inne niż przedstawione powyżej sposoby organizacji pracy. Ważne jest, aby na potrzeby dowódcy i oficerów sztabu przygotować i przedstawić w stosownej formie wymagane informacje.

3. CYKL ROZPOZNAWCZY

Dynamiczny rozwój nauki i jej zastosowań, w kontekście nowych jakościowo potrzeb informacyjnych, spowodował w ostatnich latach wzrost zapotrzebowania na szeroko pojętą technologię pozyskiwania i przetwarzania danych. Potoczne określenie „czwarta władza" dotyczy elektroniczno-informacyjnej „eksplozji" społeczeństwa XXI wieku. Rozwiązania technologiczne z zakresu informatyki i telekomunikacji mają swoje zastosowanie w sferze militarnej. Współczesna konfrontacja zbrojna to ogromna ilość informacji transmitowanych na szeregu nośnikach. Przekazanie strumienia danych wymaga nowoczesnej sieci informacyjnej o wysokich standardach technicznych i organizacyjnych.

Zwycięstwo sił koalicyjnych w czasie wojny w Zatoce Perskiej było, między innymi, rezultatem właściwego wykorzystania najnowszych systemów pozyskiwania, przetwarzania i przesyłania danych.

Zbieraniem, przetwarzaniem i rozpowszechnianiem informacji zajmują się odpowiednio przygotowane i przeszkolone zespoły oficerów w sztabowych komórkach rozpoznawczych. Informacja jest podstawowym składnikiem systemu rozpoznania, wprowadza ona ład i uporządkowanie. Struktura systemu rozpoznawczego, w tym także metody pracy podlegają ciągłemu doskonaleniu zarówno w aspekcie organizacyjnym, jak i informacyjnym.

Praca na informacjach stanowi złożony proces stanowiący jeden z elementów decydujący o sprawności wielu systemów, w tym także systemu rozpoznania wojsk lądowych. Proces ten w dokumentach normatywnych zarówno Sojuszu, jak i narodowych określany jest cyklem rozpoznawczym. Składa się z etapów, w których wyodrębniono poszczególne fazy i czynności (proste i złożone). Strukturalnie cykl rozpoznawczy obejmuje:

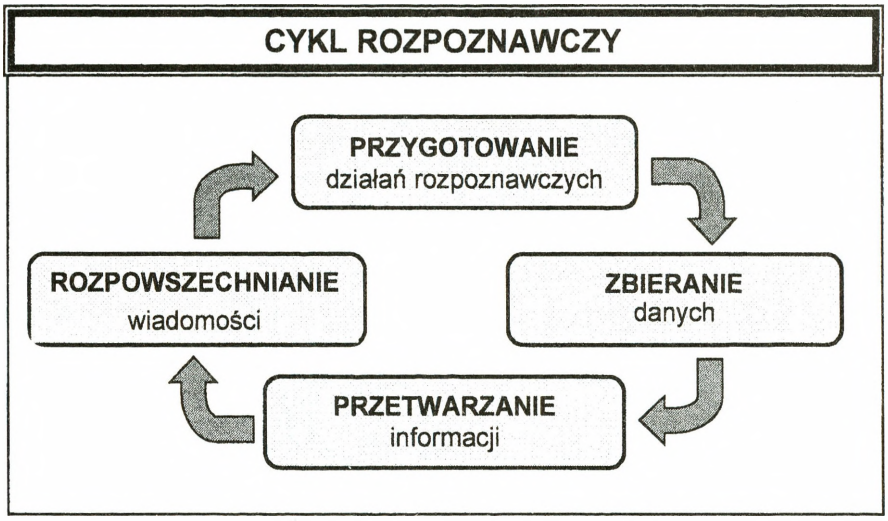
- przygotowanie działań rozpoznawczych,
- zbieranie (gromadzenie) danych,
- przetwarzanie informacji,
- rozpowszechnianie (dystrybucję) wiadomości.

Wyszczególnione powyżej elementy stanowią poszczególne etapy cyklu rozpoznawczego[1], którego realizacja trwa nieprzerwanie i jest cyklem zamkniętym.

Cechą charakterystyczną cyklu jest to, że nie ma określonego początku, ani też końca. Oznacza to, że wszystkie etapy cyklu są ze sobą powiązane w ściśle okre-

[1] W armii amerykańskiej cykl rozpoznawczy obejmuje pięć etapów: zbieranie, opracowywanie, przetwarzanie, rozpowszechnianie, kierowanie, por. *FM-34-130*, s. 5–38.

ślony sposób i pozostają we wzajemnych zależnościach. Realizowany zarówno w czasie pokoju, jak i w okresie kryzysu nasila się w czasie działań zbrojnych i trwa nieprzerwanie po ich zakończeniu.

Rys. 3.1. Cykl rozpoznawczy

3.1. PRZYGOTOWANIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH

Właściwe przygotowanie działalności rozpoznawczej warunkuje uzyskanie pożądanej skuteczności przez system rozpoznania. Stąd wniosek, że osiągnięcie założonego celu działalności rozpoznawczej wymaga spełnienia szeregu istotnych warunków:

a) ustalenie potrzeb informacyjnych i określenie priorytetów (CCIR oraz IRP) występujących w określonej sytuacji taktycznej,

b) opracowanie planu zbierania informacji (podział wykorzystania potencjału rozpoznawczego),

c) określenie stosownych zadań dla wykonawców,

d) kontrola realizacji zadań[1].

Powyższe warunki sprawiają, że przygotowanie systemu rozpoznania jest czynnością złożoną realizowaną celowo w sposób ciągły. Szczegółowa analiza strukturalna wskazanych powyżej warunków oraz wnioski z praktyki szkoleniowej pozwalają na stwierdzenie, że pierwszym elementem w aspekcie przygotowania działań rozpoznawczych powinno być ustalenie, jakie treści informacyjne są nie-

[1] Por. T. Pszczołowski, *Organizacja od dołu do góry*, Warszawa 1984, s. 322.

zbędne dowódcy dla podjęcia decyzji, kierowania systemami rażenia i dowodzenia wojskami. Następnie, ustalenie priorytetów pierwszeństwa pozyskania niezbędnych danych. Trzecim elementem jest określenie różnicy pomiędzy potrzebami a możliwościami pozyskania określonych danych i sprecyzowanie, jakie zbiory informacyjne, jakimi środkami, w jakim czasie i z jakich źródeł należy pozyskać.

Przygotowanie stosownych zadań dla podległych jednostek musi umożliwiać sprawne i terminowe rozwinięcie systemu rozpoznania w przestrzeni operacyjnej.

Efektywne i skuteczne przygotowanie działań rozpoznawczych wymaga realizacji wielu przedsięwzięć, w tym opracowania koncepcji, określenia sposobu zbierania informacji, ustalenia zakresu ich przetwarzania i rozpowszechniania. W przygotowaniu działalności rozpoznawczej wyróżnić można dwa zasadnicze przedsięwzięcia koordynacyjne w aspekcie pracy na informacjach:

- zarządzanie potrzebami informacyjnymi,
- koordynacja procesu zbierania informacji.

Zarządzanie potrzebami informacyjnymi to działalność skierowana na uzupełnienie wiedzy zawartej w pytaniach dowódcy (zasadnicze potrzeby informacyjne dowódcy), na które należy udzielić odpowiedzi. Luki informacyjne stanowią podstawę do wykonania **planu zbierania informacji** (*Intelligence Collection Plan*). Analiza potrzeb informacyjnych poszczególnych odbiorców informacji umożliwi określenie struktury sytemu rozpoznania i rodzaju procesów informacyjnych. Realizacja celów działalności rozpoznawczej następuje w czasie wykonywania podstawowych zadań rozpoznawczych i poprzez właściwe współdziałanie z podsystemami rozpoznania wojsk OT i organizacjami (agencjami) układu niemilitarnego. Wraz z określeniem zadań rozpoznawczych należy określić przepływ informacji i ich redukcję stosownie do hierarchii stanowisk określonych użytkowników i priorytetów ustalonych przez dowódcę.

Koordynacja procesu zbierania informacji sprowadza się do postawienia zadań dla organicznych sił i środków oraz określenia potrzeb informacyjnych w stosunku do sąsiadów, przełożonego oraz organizacji (agencji) – uczestników procesu informacyjnego na obszarze prowadzonych działań. Jeśli brak jest odpowiednich sił i środków do realizacji zadań rozpoznawczych, a więc udzielenia odpowiedzi na żądane pytanie, formułuje się zapotrzebowanie na wiadomości, które następnie jest przesyłane do **organu rozpoznawczego** (*Collection Coordination and Information Requirements Management* – CCIRM) odpowiedniego szczebla.

3.2. ZBIERANIE DANYCH

Zbieranie danych[1] to czynność polegająca na skupieniu w jednym miejscu będących w stanie rozproszenia zbiorów pochodzących z różnych źródeł. Jest to proces ciągły realizowany w każdej sytuacji operacyjno-taktycznej i na każdym szczeblu dowodzenia. Zbieranie warunkuje kolejne fazy działania procesu informacyjnego, albowiem przetwarzaniu mogą zostać poddane tylko te rozproszone informacje, które zostały zebrane[2].

Właściwe zbieranie informacji dotyczących przyszłych działań uwarunkowane jest terminowym napływem danych z określonego obszaru. Zbieranie danych winno być związane z określonymi strefami, gdzie jednostka wojskowa aktualnie prowadzi działania rozpoznawcze lub napływ określonych treści informacyjnych jest niezbędny do zapewnienia właściwego przygotowania przyszłego działania – operacji.

W stosunku do przewidywanych działań militarnych konieczne będzie precyzyjne określenie, w aspekcie sił przeciwnika, strefy rozpoznania, w której niezbędne jest śledzenie wszelkich stacjonarnych i przemieszczających się potencjalnych obiektów. Stąd też wynikają uwarunkowania w zakresie rozmieszczenia źródeł rozpoznania, albowiem powinny one dostarczyć danych dotyczących ugrupowania przeciwnika szczebla równorzędnego i sięgać rubieży rozmieszczenia sił, które mogą wpływać na działanie w pierwszej dobie działania (operacji).

Pozyskiwanie danych o przeciwniku ze strefy zainteresowania powinno opierać się na wykorzystaniu zewnętrznych źródeł rozpoznania (przełożonego), bowiem to przełożony określa zadanie dla podwładnych i wspiera proces informacyjnego przygotowania pola walki, przesyłając stosowne do potrzeb wiadomości. Powyższe stwierdzenie prowadzi do wniosku, że strefa zainteresowania powinna umożliwić nadzorowanie ugrupowania przeciwnika o jeden szczebel organizacyjny wyżej od poziomu wojsk własnych i sięgać rejonu rozmieszczenia sił, które będą determinować prowadzenie działań w kolejnej dobie operacji (działania).

Z przedstawionych powyżej ograniczeń organizacyjnych wynika, że w strefie odpowiedzialności rozpoznawczej[3] rozmieszczone będą z zasady własne (wewnętrzne) źródła rozpoznania. Wykorzystują one różne sposoby i odmienną technikę pozyskiwania informacji, po czym przesyłają pozyskane dane ustalonymi kanałami informacyjnymi do komórek rozpoznawczych, którym podlegają. Analogicznie do powyższych założeń należy przyjąć, że w strefie zainteresowania znajdują się źródła informacji podległe komórce rozpoznawczej wyższego szczebla.

---

[1] W literaturze przedmiotu można spotkać inne określenia tej czynności: gromadzenie lub kolekcjonowanie.

[2] W dokumentach normatywnych ten etap określany jest terminem – zbieranie i zdobywanie. Zob. *Rozpoznanie wojskowe*, Sztab. Gen. 1531/2001, Warszawa 2001.

[3] Obszary pozyskiwania informacji są różnie definiowane w literaturze przedmiotu.

Treści informacyjne pozyskiwane przez nadrzędny system rozpoznania są przekazywane do podległego podsystemu rozpoznania w osobnym kanale informacyjnym.

Należy się liczyć z tym, że potencjalny przeciwnik, w ramach realizacji przedsięwzięć z zakresu walki informacyjnej, będzie dążył do tego, aby uniemożliwić zdobywanie zbiorów danych dotyczących charakteru działalności bojowej i rozmieszczenia sił i środków walki. Będzie maskował również wszystkie manewry w strefie działań. W ramach obrony informacyjnej podejmie szereg działań dezinformacyjnych w sferze technicznej i organizacyjnej dla zmylenia i wprowadzenia w błąd systemu rozpoznania. Często również może stosować takie sposoby działania, które będą odbiegać od rozwiązań obowiązujących w ramach wypracowanej doktryny. Jednocześnie działalność przeciwnika nakierowana będzie na zdobywanie danych do wykorzystania przez systemy rażenia pozostające w jego dyspozycji.

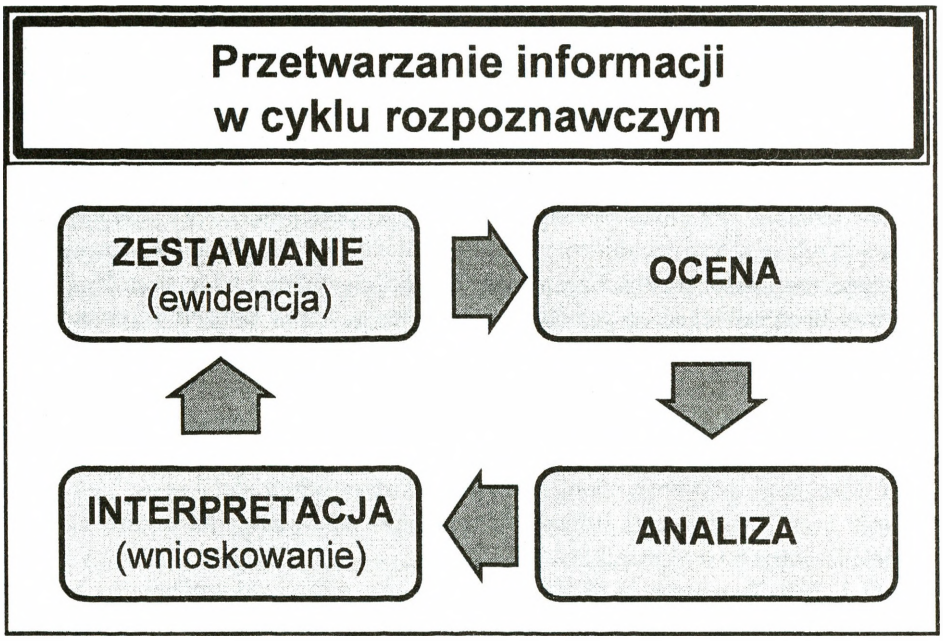
Powyższe uwarunkowania stanowią podstawę do stwierdzenia, że aby skutecznie przeciwstawić się działalności przeciwnika, określając rzeczywisty obraz sytuacji, konieczne jest wykorzystanie wszelkich dostępnych źródeł i sposobów pozyskiwania pożądanych treści informacyjnych oraz ich wzajemne koordynowanie w aspekcie potrzeb użytkowników.

Dla realizacji powyższego zadania, a więc aby uzyskać potrzebne dane z wewnętrznych i zewnętrznych źródeł informacji z zakresu działalności przeciwnika w wyznaczonych strefach, należy posiadać odpowiednią ilość elementów (dysponujących odpowiednimi środkami do ich pozyskiwania) rozpoznania. Nasycenie elementami powinno wzrastać proporcjonalnie do stopnia zagrożenia lub poziomu intensyfikacji konfliktu.

3.3. PRZETWARZANIE INFORMACJI

Przetwarzanie informacji to algorytm działania, w którego wyniku powstaje jakościowo i strukturalnie nowa treść informacyjna dostosowana do indywidualnego bądź zespołowego zapotrzebowania użytkownika. Tak więc, w wyniku przetwarzania ulega zmianie postać zbioru danych. Do zasadniczych etapów przetwarzania informacji należy zaliczyć:

- ewidencję (zestawianie),
- ocenę (pewności źródła i wiarygodności), segregację,
- analizę,
- interpretację.

Rys. 3.2. Czynnościowe ujęcie przetwarzania informacji w cyklu rozpoznawczym

Zestawianie jest definiowane jako czynność etapu przetwarzania informacji polegająca na łączeniu informacji tematycznych w określone zbiory, ułatwiające ewidencję i dalsze przetwarzanie. W praktyce dla organu wywiadowczego lub rozpoznawczego każdego szczebla są ustalone określone procedury dotyczące otrzymywania, selekcjonowania i ewidencji[1] wszystkich otrzymywanych informacji. Zestawianie napływających do komórki rozpoznawczej danych powinno w sposób natychmiastowy umożliwić ich dalsze przetwarzanie. Zestawianie informacji może nastąpić po ich zaewidencjonowaniu, a więc po zarejestrowaniu zbioru danych z podaniem źródła, czasu otrzymania i treści. Czynność ta polega na zwięzłym ujęciu i zestawieniu (zgrupowaniu) pozyskanych treści informacyjnych według ustalonych algorytmów postępowania. Z prakseologicznego punktu widzenia ewidencja polega na utrwaleniu w formie czytelnej dla człowieka określonej treści informacyjnej. Zbiory danych powinny zostać zaewidencjonowane dokładnie z posiadaną treścią i przeznaczeniem. W przypadku utrwalania danych na nośniku, który zawiera treść informacyjną, jej znaczenie jest rozróżniane przez przetwornik elektroniczny.

[1] Ewidencja to sporządzanie wykazu lub spisu zawierającego dane dotyczące stanu liczbowego i ruchu ludzi, rzeczy lub spraw. *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1997, s. 190.

W zależności od szczebla dowodzenia informacje mogą być ewidencjonowane w różny sposób. Na najniższym szczeblu i podczas działań manewrowych zestawienie informacji odbywa się z wykorzystaniem dziennika działań lub mapy sytuacyjnej. W sztabach wyższych szczebli dowodzenia lub instytucjach kierowania obronnością na szczeblu strategicznym do przetwarzania danych są wykorzystywane systemy informatyczne.

Przeprowadzona obserwacja napływających do komórki rozpoznawczej informacji wskazuje, że najbardziej efektywnym sposobem ich zestawiania jest podział pod względem treści (przeznaczenia funkcjonalnego):

– zbiory informacyjne z zakresu działalności bojowej wojsk przeciwnika (np. informacje na potrzeby rażenia ogniowego, oceny sytuacji, manewru itp.);

– zbiory informacyjne z zakresu położenia wojsk własnych (np. przebieg linii styczności, położenie podsystemów rozpoznawczych, rozmieszczenie systemu kierowania rozpoznaniem itp.), w tym także informacje z zakresu bezpieczeństwa elementów rozpoznawczych (np. realizacja uderzeń ogniowych, rozmieszczenie zapór inżynieryjnych, obszary skażone itp.);

– zbiory informacyjne o środowisku działania.

3.3.1. Ocena pewności źródła i wiarygodności

Ocena to określenie wartości materialnej, oszacowanie, wycena, umowny sposób zakwalifikowania obiektu, przedmiotu lub np. ucznia[1].

Ocena informacji, będąca częścią etapu przetwarzania, polega na określeniu pewności źródła i jego wiarygodności. Podczas oceny należy określić stopień wiarygodności źródła i prawdopodobieństwo, że dostarczona informacja jest prawdziwa. Możliwość zastosowania dezinformacji sprawia, że informacja nie może być wiarygodna lub całkowicie fałszywa.

W tym aspekcie ocena treści informacyjnej polega na połączeniu, zsumowaniu i porównaniu posiadanych informacji. Dokonując oceny treści można rozpatrywać ją w dwu zasadniczych kategoriach:

1) stopień wiarygodności (czy dany fakt miał miejsce, czy potwierdzają to inne źródła lub elementy),

2) źródło rozpoznania (czy pozyskana informacja pochodzi ze źródła zewnętrznego czy wewnętrznego, czy jest ona wynikiem rozpoznania osobowego czy elektronicznego).

W dokumentach normatywnych przewidziano ocenę każdej treści informacyjnej za pomocą kombinacji literowo-cyfrowej. Litery od A do F oznaczają stopień wiarygodności, A oznacza treść całkowicie pewną, B – w zasadzie pewną, C – dostatecznie pewną, D – częściowo pewną, E – niepewną, F – całkowicie niepew-

[1] Tamże, s. 533.

ną. Natomiast dokładność treści oznaczona jest cyfrą od 1 do 6. Cyfra 1 oznacza treść potwierdzoną (wiarygodną), 2 – prawdopodobnie prawdziwą, 3 – możliwie prawdziwą, 4 – wątpliwą, 5 – nieprawdopodobną, 6 – absolutnie nieprawdziwą. Na podstawie powyższego systemu określa się symboliczną wartość uzyskanej wiadomości, np. wiadomość oznaczona symbolem B1 to informacja pochodząca ze źródła w zasadzie pewnego i potwierdzona. Na podstawie wniosków z prowadzonych ćwiczeń dowódczo-sztabowych można stwierdzić, że napływające do wydziału rozpoznawczego informacje traktowane są jako pewne – prawdziwe i przyjmowane bezkrytycznie w dalszej pracy[1].

Przyjmując założenie, że treść informacyjna pozyskana tylko z jednego źródła posiada współczynnik wiarygodności równy 1, jeżeli natomiast ta sama treść została potwierdzona z innego źródła, to jej współczynnik wzrośnie do 2. W ten sposób wiarygodność informacyjna wzrasta do poziomu odpowiadającego ilości źródeł, które mogą potwierdzić jej prawdziwość.

Dla przykładu: od patrolu rozpoznawczego brygady wpłynął meldunek I_1 *(PR)* o położeniu baterii artylerii samobieżnej przeciwnika. Z podsystemu rozpoznania artyleryjskiego wpłynął również meldunek I_2 *(art)* potwierdzający położenie baterii, tą samą treść I_3 *(rp)* uzyskano z rozpoznania powietrznego. Wobec powyższego sumaryczną wartość treści informacyjnej możemy wyrazić następująco:

$$W_{inf} = I_1 (PR) + I_2 (art) + I_3 (rp) = 3,$$

gdzie:

W_{inf} – *poziom wiarygodności (liczba niemianowana),*

I_1 *(PR) – zbiór danych od podsystemu rozpoznania ogólnowojskowego,*

I_2 *(art) – zbiór danych od podsystemu rozpoznania artylerii,*

I_3 *(rp) – zbiór danych od podsystemu rozpoznania powietrznego.*

Tak więc, na podstawie przyjętej skali wiarygodność treści informacyjnej wynosi 3.

Zasadniczym problemem w działalności rozpoznawczej pozostaje granica pomiędzy zbiorem danych koniecznym a zbędnym. Zbędne zbiory danych to przeszkody w dążeniu do zwiększenia sprawności działania. Obciążają one organa rozpoznawcze, powodując entropię informacyjną i w efekcie końcowym – poprzez wydłużenie czasu – pozbawiają możliwości nadążania za wydarzeniami na polu walki.

[1] Szczególnie mocno podkreślane jest to w czasie ćwiczeń w AON, gdzie ćwiczący oficerowie bezkrytycznie odnoszą się do wszystkich informacji, zwłaszcza otrzymywanych od elementów podgrywających.

3.3.2. Analiza informacji

Analiza to proces myślowy na etapie przetwarzania, podczas którego każda informacja jest poddawana szczegółowemu przeglądowi w celu wyodrębnienia istotnych faktów, które następnie podlegają interpretacji. Analiza polega na rozbiorze złożonej całości na składniki, elementy lub też myślowym wyodrębnieniu właściwości lub elementów badanego zjawiska[1]. Informacje poddane analizie są selekcjonowane i układane według określonych algorytmów służących do opracowania wiadomości. Analiza treści informacyjnej polega na zbadaniu jej merytorycznej zawartości oraz warunków, w jakich powstała. Po to, aby treść informacyjna posiadała wartość, musi spełnić oczekiwania użytkowników, a więc:

a) musi zmieniać dotychczasowy sposób przedstawiania rzeczywistego obrazu sytuacji;

b) każda zmiana w sposobie przedstawienia pola walki musi dotyczyć podejmowanych decyzji, będących funkcją nagromadzonych danych;

c) podejmowane decyzje będące rezultatem otrzymywanych zbiorów danych muszą zmniejszać poziom ryzyka operacyjnego[2].

Podczas analizy każdej informacji należy wyodrębnić wszystkie istotne fakty, które następnie muszą być porównane z innymi już znanymi faktami w celu wyciągnięcia wniosków metodą dedukcji.

Szczególnie ważna jest analiza danych pochodzących z różnych źródeł, a dotyczących tych samych elementów ugrupowania bojowego przeciwnika. Pozyskiwanie danych z wielu źródeł powoduje wzrost wiarygodności otrzymanej treści informacyjnej.

3.3.3. Interpretacja

Interpretacja jest końcowym etapem w przetwarzaniu informacji, w którym pozyskana informacja musi być oceniona według posiadanego już stanu wiedzy. Interpretacja umożliwia więc ustalenie znaczenia, jakie posiadają zebrane treści informacyjne w odniesieniu do rozpatrywanego problemu. Reasumując, interpretacja jest połączeniem zdobytych treści w ciąg logiczny, tworzący scenariusz rozwoju sytuacji na polu walki.

W aspekcie prognozy zagrożenia działanie takie pozwala na połączenie w całość poszczególnych zbiorów danych tworzących prawdopodobny wariant przebiegu wydarzeń według układu:

---

[1] Por. *Mały słownik języka polskiego*, s. 13.

[2] Por. A.K. Kamiński, *Zarządzanie, analiza systemowa procesów i struktur*, PWE, Warszawa 1974, s. 152.

– Identyfikacja (kto to jest, co to jest?) – określenie zjawiska lub obiektu rozpoznania;

– Działanie (co robi?) – ustalenie charakteru działania w celu określenia zmian w sytuacji;

– Znaczenie (co to znaczy?) – określenie dalszego sposobu postępowania, jaki wpływ pozyskana informacja ma na całokształt sytuacji lub zjawiska.

Interpretacja doprowadza do odpowiedzi na pytania dotyczące zmian zachodzących w ugrupowaniu bojowym przeciwnika. Zdobyta wiedza powoduje powstanie nowej sytuacji decyzyjnej i konieczność dokonania korekty dotychczasowych planów działania.

Interpretacja to złożony proces myślowy. Zastosowanie reguł logiki i ustalonej metodologii oraz wykorzystanie doświadczenia i głębokiej wiedzy analityków o przeciwniku, jego taktyce, organizacji i uzbrojeniu umożliwiają takie przekształcenie i przetworzenie zebranych informacji, aby otrzymać określony produkt – wiedzę. Umiejętności analitycznych nie można pozyskać jedynie w procesie nauczania, a zdobywa się je w wyniku wieloletniej praktyki. Kluczem do opracowywania trafnych informacji rozpoznawczych jest doświadczenie. Praca oficera rozpoznania o charakterze prognostycznym wymaga dużej wiedzy i wyobraźni taktyczno-operacyjnej oraz umiejętności. Takie umiejętności nabywa się w toku wieloletnich praktyk, ćwiczeń i treningów sztabowych. Częstym błędem kadrowym jest wyznaczanie do komórek rozpoznawczych oficerów nieprzygotowanych merytorycznie do realizacji złożonych zadań w zakresie oceny przeciwnika i prognozowania zagrożenia. Późniejsze rozczarowanie niskim poziomem pracy zespołu rozpoznania jest pokłosiem niefrasobliwości określonych decyzji personalnych.

3.4. ROZPOWSZECHNIANIE WIADOMOŚCI

Rozpowszechnianie jest definiowane jako: terminowe przesyłanie informacji rozpoznawczych użytkownikom, w odpowiedniej formie i dostępnymi środkami[1]. Czas odgrywa zasadniczą rolę, szczególnie na szczeblu operacyjnym i taktycznym, gdzie większość informacji rozpoznawczych traci swoją wartość wraz z jego upływem. Tak więc dostarczenie danych rozpoznawczych do odbiorcy powinno nastąpić tak szybko, jak tylko jest to możliwe. Niecelowe jest przesyłanie informacji rozpoznawczych użytkownikowi, który nie jest nimi zainteresowany (nie składał zapotrzebowania), bowiem prowadzi to do powstania chaosu informacyjnego. Inny aspekt rozpowszechniania informacji wiąże się z tym, że informacje powinny być udostępniane w formie odpowiadającej potrzebom użytkownika.

[1] Zob. *AAP-6(U) Słownik terminów i definicji NATO*, Warszawa 1998.

Przesyłanie wszystkich informacji do każdego użytkownika powoduje sytuację, gdy otrzymane zbiory danych są niezrozumiałe.

Analiza działalności komórek rozpoznawczych wskazuje, że zasadą winno być, aby użytkownikom nie przekazywać większej liczby informacji, niż jest im potrzebna w działalności bieżącej. Wyjątek stanowią sytuacje, gdy użytkownik zwraca się z zapotrzebowaniem na dostarczenie określonych wiadomości dotyczących szczególnego zagadnienia lub zjawiska na polu walki. Sprawność przepływu zbiorów do różnych szczebli dowodzenia jest uwarunkowana stosowną strukturą systemu rozpoznania.

Prowadzone obserwacje wskazują, że rozpowszechnianie treści informacyjnych może mieć charakter zamknięty (wewnątrz sztabu) oraz otwarty (na zewnątrz, tj. do sąsiadów, wojsk współdziałających i podległych). W ramach zwalczania celów wysokoopłacalnych i wysokowartościowych dystrybucja informacji musi być kierowana do dysponentów środków rażenia, czasem w formie gotowych współrzędnych lub nawet komend (sygnałów) do otwarcia ognia.

Ażeby przekazane treści mogły być wykorzystane we właściwym czasie, muszą spełnić szereg wymagań:

1) zbiory informacyjne powinny dotrzeć przede wszystkim do tych adresatów, którzy są w stanie doprowadzić do właściwego ich wykorzystania[1];

2) czas przekazywania powinien zostać dostosowany do szybkości zmian na polu walki[2];

3) każdy rodzaj treści informacyjnej powinien posiadać swój kodowany kanał przekazu, aby bezkolizyjnie i poza wszelką kolejnością dotrzeć do wykonawcy.

Rozpowszechnianie informacji, jak wykazano powyżej, obejmuje nie tylko sztab organiczny i przełożonego, ale również podwładnych i sąsiadów. Przeprowadzone badania wykazały, że najwięcej trudności, w aspekcie organizacyjnym, stwarza dystrybucja danych do podwładnych i sąsiadów. Ograniczony czas operacyjny powoduje, że komórki rozpoznawcze nie są w stanie przetworzyć informacji zarówno w etapie planowania działań, jak i w czasie walki, kiedy sytuacja zmienia się dynamicznie. Dowodem prawdziwości powyższego stwierdzenia jest fakt przekazywania komunikatów rozpoznawczych podczas pracy komórki rozpoznawczej. W wyniku obserwacji stwierdzono, że komunikaty rozpoznawcze otrzymywane od przełożonego są nagminnie „przepisywane" na szczeblu związku taktycznego i kierowane do brygad.

Prezentowanie opracowanych zbiorów informacyjnych jest czynnością określaną jako informowanie. Przekaz informacji może nastąpić w różnej formie. Do najczęściej stosowanych należy informowanie w formie pisemnej i graficznej. Na-

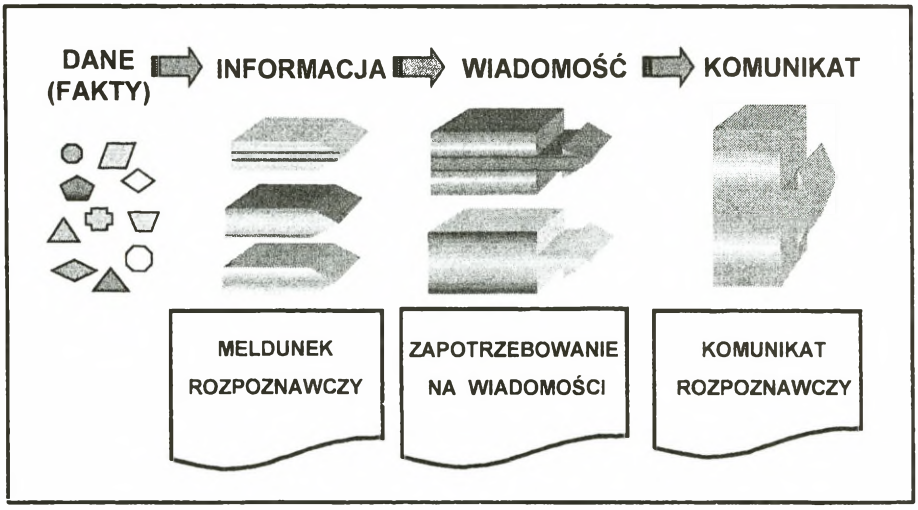
---

[1] W państwach NATO istnieje tendencja do tworzenia systemów rozpoznania na potrzeby określonego rodzaju wojsk; przykładem tego jest artyleryjski system rozpoznania pola walki ARGUS.

[2] Mówi się o „czasie rzeczywistym" lub zbliżonym do rzeczywistego.

tomiast w ramach sztabu stosuje się pokazy multimedialne i słowny przekaz opracowanych treści informacyjnych.

Podstawą działania w systemie rozpoznania są pozyskiwane przez źródła rozpoznawcze fakty określane również jako dane z pola walki, strefy rozpoznania.

Rys. 3.3. Agregacja informacji

Informacje stanowią zatem przetworzone już dane – fakty zgrupowane według określonych kryteriów. Ilość informacji jest zazwyczaj mniejsza od ilości danych, które stały się podstawą do ich utworzenia. Efektem finalnym zbioru informacji jest meldunek rozpoznawczy (INTREP) opracowywany na każdym poziomie dowodzenia i wysyłany wówczas, kiedy zawarta w nim informacja może wymagać natychmiastowej reakcji dowódcy lub sztabu[1].

Dalsze opracowywanie informacji prowadzi do powstania wiadomości[2]. W procesie decyzyjnym dowódcy odzwierciedleniem omawianego zjawiska jest przedstawienie wyników pracy informacyjnej w postaci odpowiedzi na **zapotrzebowanie na wiadomości** (ang. *Intelligence Requirements*[3]) – odnoszące się do konkretnych zbiorów informacji dotyczących określonego położenia lub zdarzenia (sytuacji).

Kolejny etap agregacji treści informacyjnych to przetwarzanie wielu wiadomości jako określonych zbiorów, które prowadzi do powstania komunikatu. Stąd też

[1] *Rozpoznanie wojskowe*, Szt. Gen. 1531/2001, Warszawa 2001.
[2] Por. L Ciborowski, *Przestrzenie informacyjne działań zbrojnych*, s. 22–23.
[3] Por. *Intelligence Doctrine*, s. A-8.

w systemie dowodzenia jako dokument normatywny funkcjonuje **komunikat rozpoznawczy** (ang. *Intelligence Summary*[1]) – będący odzwierciedleniem stanu wiedzy komórki rozpoznawczej na temat działalności przeciwnika w określonym przedziale czasu.

Ze wzrostem właściwych informacji rozpoznawczych rośnie efektywność systemu rozpoznania. Gdy informacji brakuje, wzrasta jednostka czasu potrzebna na wypracowanie decyzji, oceny przeciwnika i prognozy zagrożenia, koncepcji działań rozpoznawczych itd. System rozpoznania musi umożliwić maksymalną ilość wymienianych, terminowych i wiarygodnych informacji między podmiotami. Wynika stąd, że najlepsze relacje informacyjne będą takie, w których możliwości wymiany są różnorodne, a liczba niezbędnych ogniw pośrednich, aby wiadomość dotarła do adresata, niewielka. Skuteczność systemu rozpoznania można mierzyć ilością źródeł niezbędnych do uzyskania pożądanego efektu informacyjnego.

Efektywność rozpoznania w aspekcie informacyjnym charakteryzują następujące parametry: wystarczalność informacyjna, terminowość i wiarygodność oraz dostępność informacyjna. Wystarczalność informacyjna polega na kształtowaniu takiej treści i formy oraz częstotliwości przekazywania danych do adresata, które zaspokoją zapotrzebowanie wynikające z oceny zdarzeń na polu walki, a także umożliwią sterowanie nimi w pożądanym kierunku działania celowego. Terminowość przejawia się w odpowiednim czasie gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania danych, tak aby uniknąć zjawiska ich dezaktualizacji. Wiarygodność to fakt pewności treści informacyjnej, a więc jej autentyczność nie podlegająca wątpliwości. Dostępność informacyjna umożliwia swobodne „wybieranie" lub „przesyłanie" do podsystemów (podwładnego) i nadsystemów (przełożonego), przy czym warunkiem swobodnego dostępu informacyjnego będzie integracja w różnych przekrojach według specjalności i celów.

[1] Tamże, pkt 704 b, s. 7-3.

4. STREFY ROZPOZNANIA

Wraz ze wzrostem zasięgu broni i coraz większym udziałem elektroniki na polu walki rosną wymagania w stosunku do środków rozpoznawczych, szczególnie zaś jeśli chodzi o pozyskiwanie danych o przeciwniku w warunkach ograniczonej widoczności oraz z głębi jego ugrupowania. W tym też kontekście usilnie dąży się w armiach NATO do zwiększenia możliwości bojowych sprzętu rozpoznawczego oraz zapewnienia właściwego nasycenia środkami rozpoznania. Uzyskanie odpowiedniej gęstości źródeł rozpoznawczych[1] zależy od ilości zaangażowanego sprzętu, ale ponadto możliwości środków muszą się wzajemnie uzupełniać. Analiza strukturalna systemów rozpoznawczych wybranych państw NATO wskazuje, że prace nad doskonaleniem pozyskiwania informacji zmierzają w kierunku tworzenia autonomicznych systemów rozpoznawczych dla każdego rodzaju wojsk na własne potrzeby (artyleria lufowa, rakietowa, wojska inżynieryjne, rozpoznanie skażeń, systemy obrony powietrznej itd.). Zdaniem specjalistów z NATO przeniesienie głównego wysiłku walki ze strefy taktycznej do operacyjnej wymaga podjęcia szeregu działań organizacyjnych i technicznych dla stworzenia stosownych warunków w zakresie realizacji zadań bojowych przez jednostki sił połączonych.

Obszar operacji (działania) w zależności od charakteru prowadzonej walki podzielono na: działania bezpośrednie, głębokie i tyłowe. Działania bezpośrednie to wszelka aktywność wojsk obejmująca walkę w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem. W ramach działań bezpośrednich rozstrzygane są walki jednostek niższego szczebla dowodzenia. Działania głębokie prowadzone są w ramach własnego obszaru odpowiedzialności w głębi ugrupowania przeciwnika. Celem działań głębokich jest obniżenie potencjału bojowego przeciwnika, ograniczenie jego swobody manewru, opóźnienie podejścia drugich rzutów lub odwodów w obszar działań bezpośrednich. Działania w tyłowej strefie walki na tak zwanym zapleczu walczących wojsk mają na celu uzyskanie swobody operacyjnej na potrzeby manewru, zaopatrywania wojsk, ewakuacji (żołnierzy i ludności oraz sprzętu technicznego), a także bezpieczeństwa realizowanej operacji.

Analizując działania poszczególnych formacji wojsk operacyjnych należy wskazać, że prowadzą one działania w wyznaczonych obszarach w zależności od poziomu dowodzenia. Pododdziały i oddziały realizują zadania w rejonach, związki taktyczne w pasach, natomiast związki operacyjne w obszarach.

---

[1] Ilości środków zdobywających informacje.

Bazując na rozwiązaniach doktrynalnych na potrzeby rozpoznania adaptowano termin strefa. Strefa to część obszaru operacyjnego ograniczona liniami koordynacyjnymi, wydzielona z punktu widzenia potrzeb systemu rozpoznania. Jest to podział funkcjonalny wynikający z podejmowanych przez system rozpoznania określonego szczebla dowodzenia działań rozpoznawczych zmierzających do stworzenia warunków dla realizacji otrzymanych zadań. Termin strefa obowiązuje w naszych siłach zbrojnych, zarówno w siłach powietrznych jak i marynarce wojennej, stąd celowe jest, aby obowiązywał także w wojskach lądowych. Kolejny aspekt to potrzeba przełożenia treści anglojęzycznych na język polski, a nie tylko bierne przetłumaczenie terminu *area*. W aspekcie wojskowej terminologii nie może być tak, aby komórka operacyjna stosowała inne terminy niż komórka rozpoznawcza. Taka sytuacja prowadzi do wielu nieporozumień i jest nie do przyjęcia.

Zatem, adekwatnie do terminów operacyjnych stosowanych zależnie od poziomu dowodzenia celowe wydaje się przyjęcie również właściwej terminologii rozpoznawczej. Tak więc na poziomie oddziału i niżej strefa rozpoznania obejmuje rejon odpowiedzialności rozpoznawczej i rejon zainteresowania. W przypadku związku taktycznego strefa rozpoznania zawiera pas odpowiedzialności i pas zainteresowania. W korpusie obszar odpowiedzialności i obszar zainteresowania tworzą strefę rozpoznania, w której niezbędne jest śledzenie wszelkich stacjonarnych i przemieszczających się potencjalnych obiektów.

Na czoło zadań rozpoznawczych w kontekście informacyjnego wsparcia dowódcy wysuwa się problem rozpoznania celów zarówno ruchomych, jak i stałych rozmieszczonych w głębi ugrupowania taktycznego i operacyjnego przeciwnika. Stąd też konieczność rozwiązania kwestii dotyczących podziału obszaru operacyjnego na poszczególne strefy rozpoznania i wyznaczenia odpowiedzialnych za zbieranie informacji na właściwych szczeblach – kierowników komórek rozpoznawczych, postrzeganych jako gospodarze obszarów w zakresie działalności rozpoznawczej. Pomiędzy przedsięwzięciami mającymi na celu rozpoznanie ogólne sytuacji w określonej strefie obszaru operacji a rozpoznaniem konkretnego obiektu w tejże strefie istnieje zasadnicza różnica. Celem pierwszego jest ustalenie możliwości i zamiaru działania przeciwnika na postawie ogólnego rozmieszczenia jego sił i środków. Natomiast drugi rodzaj rozpoznania sprowadza się do wyszukiwania celów i ich nadzorowania aż do zniszczenia. O ile za rozpoznanie sytuacji odpowiedzialność ponosi cały system rozpoznania, to za rozpoznanie celów odpowiedzialny jest, w ramach koordynacji wysiłku rozpoznawczego, określony podsystem rozpoznania. W praktyce oznacza to wykrycie i rozpoznanie obiektu (celu) przez elementy rozpoznania, np. patrolowego, a następnie przekazanie ustalonych współrzędnych do dysponentów środków ogniowych (np. lotnictwo lub artyleria). Dalsze – szczegółowe rozpoznanie i śledzenie oraz wypracowanie danych na potrzeby rażenia ogniowego realizowane są w autonomicznym podsystemie rozpoznania określonego rodzaju wojsk[1].

[1] W przypadku braku możliwości zniszczenia celu podwładny może wnioskować do przełożonego o realizację zadań ogniowych w swojej strefie oddziaływania środkami ogniowymi przełożonego.

Tabela 4.1. Związek stref rozpoznania z poziomem dowodzenia

Poziom dowodzenia	Strefa rozpoznania	
Związek operacyjny **Obszar działania**	Obszar odpowiedzialności rozpoznawczej	Obszar zainteresowania rozpoznawczego
Związek taktyczny **Pas działania**	Pas odpowiedzialności rozpoznawczej	Pas zainteresowania rozpoznawczego
Oddział (pododdział) **Rejon działania**	Rejon odpowiedzialności rozpoznawczej	Rejon zainteresowania rozpoznawczego

Reasumując dotychczasowe ustalenia, można stwierdzić, że strefy rozpoznania to określone fragmenty przestrzeni[1] operacyjnej stanowiące granice działalności rozpoznawczej określonego szczebla organizacyjnego. Podział na strefy odpowiedzialności umożliwia skorelowane współdziałanie sił i środków rozpoznania oraz zapewnia warunki bezpieczeństwa elementom rozpoznawczym pozostającym w ugrupowaniu przeciwnika. Wyznaczenie stref rozpoznania może odbywać się w aspekcie wielu czynników wynikających z sytuacji operacyjno-taktycznej. Decydujące mogą być na przykład: warunki terenowe, charakter prowadzonych działań, możliwości sił i środków rozpoznania i czas prowadzenia rozpoznania. Jako zasadnicze sposoby wyodrębnienia stref rozpoznania można przyjąć:

I. Podział stref rozpoznania według decyzji przełożonego.

Wariant ten powinien być stosowany w złożonych sytuacjach operacyjno-taktycznych, np.: wyjście z okrążenia, działania opóźniające, wykonanie nieplanowego zwrotu zaczepnego w obronie, walka w pasie przesłaniania. Istotą podziału stref rozpoznania przez przełożonego jest nakazowe, wynikające ze struktury hierarchicznej, wydzielenie granic przestrzeni działań rozpoznawczych. Bardzo często w nowych granicach, wskazanym jednostkom, znajdą się elementy rozpoznawcze sąsiadów. Sytuacja taka wymaga zmiany podporządkowania, a więc: przyjęcia bądź przekazania poszczególnych elementów systemu rozpoznania. Dlatego przełożony obok wskazania stref odpowiedzialności rozpoznawczej powinien ustalić punkty połączenia się z wojskami nacierającymi i stosowne rejony bezpieczeństwa. Wydaje się, że w tej sytuacji podwładni otrzymują dodatkowy czas na dopracowanie wszystkich szczegółów planistycznych, albowiem system rozpoznania, w ogólnych zarysach, tworzony jest przez przełożonego.

II. Podział stref rozpoznania według standardowych procedur operacyjnych (SOP).

W tym wariancie zasięg poszczególnych rejonów wynika z przyjętych ustaleń doktrynalnych. Planowanie rozpoznania na podstawie SOP jest realizowane przez jednostki będące w obronie, w drugim rzucie lub odwodzie, a także podejmujące planowanie w okresie poprzedzającym konflikt zbrojny, czyli dysponujące stosow-

[1] Przestrzeń w rozumieniu trójwymiarowym działań: szerokość, głębokość i wysokość.

nym czasem operacyjnym. Znając ogólne zasady postępowania przy określaniu stref odpowiedzialności, ich wartość kilometrową i czasową, kierownicy komórek rozpoznawczych samodzielnie planują wykorzystanie posiadanego potencjału rozpoznania. Planowanie użycia sił i środków rozpoznania prowadzone jest w stosunku do określonej koncepcji zagrożenia. Opracowany wariant działania przeciwnika stanowi jeden z głównych czynników uwzględnianych przy planowaniu rozpoznania.

Strefa odpowiedzialności rozpoznawczej (***Area of intelligence responsibility***) to fragment przestrzeni (rejonu, pasa, obszaru działań) przydzielony dowódcy danego szczebla organizacyjnego (dowodzenia), w którym jest on obowiązany do zapewnienia rozpoznania w ramach środków, jakimi dysponuje. Szczególnie zaś od linii styczności wojsk w głąb ugrupowania przeciwnika, gdzie znajdujące się w określonych granicach obiekty (cele) podlegają wykryciu i zniszczeniu (obezwładnieniu) siłami i środkami będącymi w dyspozycji danego szczebla dowodzenia. Głębokość strefy odpowiedzialności określa się czasem niezbędnym na rozpoznanie wojsk pierwszego rzutu przeciwnika równorzędnego szczebla, zasięgiem środków rażenia oraz terminem przygotowania się do kolejnych działań mających na celu rozpoznanie jego drugich rzutów lub odwodów. W stosunku do prowadzonych przez związek taktyczny działań bojowych konieczne jest określenie takiej strefy odpowiedzialności rozpoznawczej, w której niezbędne jest śledzenie wszelkiego rodzaju potencjalnych celów i obiektów przeciwnika przemieszczających się w rejon prowadzenia walki równorzędnego szczebla dowodzenia. Stąd też wynikają uwarunkowania w zakresie rozmieszczenia źródeł informacji, albowiem powinny one dostarczyć dane dotyczące ugrupowania związku taktycznego przeciwnika i sięgać rubieży rozmieszczenia sił, które mogą wpływać na działanie w pierwszym dniu walki. Według poglądów NATO w warunkach europejskich głębokość strefy odpowiedzialności może wynosić:

- dla brygady do 15 km;
- dla dywizji do 70 km;
- dla korpusu do 150 km;
- dla wyższych związków operacyjnych do 300 km.

W strefie odpowiedzialności rozpoznawczej dla potrzeb współdziałania poszczególnych podsystemów rozpoznania wyznacza się: rejony szczególnego zainteresowania, punkty zainteresowania oraz linie koordynacji działań rozpoznawczych.

Rejony szczególnego zainteresowania to ograniczony liniami koordynacyjnymi (granicami) fragment przestrzeni w strefie odpowiedzialności rozpoznawczej, gdzie koncentrują się wysiłki systemu rozpoznania. Jest to miejsce w przestrzeni pola walki, w którym działania rozpoznawcze prowadzi wyznaczony element. Fizyczna obecność elementu rozpoznawczego w wybranym rejonie szczególnego zainteresowania pozwala na stałe dozorowanie tej części terenu i umożliwia stosowną reakcję na poczynania przeciwnika.

Punkty zainteresowania to specyficzne fragmenty terenu wybierane w strefie rozpoznania w celu uzyskania informacji potwierdzających lub negujących wypracowaną prognozę zagrożenia – wariant działania przeciwnika. Punkty zainteresowania z zasady wybierane są w miejscach kanalizujących ruch jednostek przeciwnika i jednocześnie umożliwiających prowadzenie rozpoznania, np.: mosty, przepusty, skrzyżowania dróg. Ich dozorowanie nie jest związane ze stałą, fizyczną obecnością elementu rozpoznawczego. Punkt zainteresowania może być dozorowany okresowo przez wybrane siły lub środki rozpoznawcze (np. lotnictwo, środki bezpilotowe, patrole lub stacje radiolokacyjne).

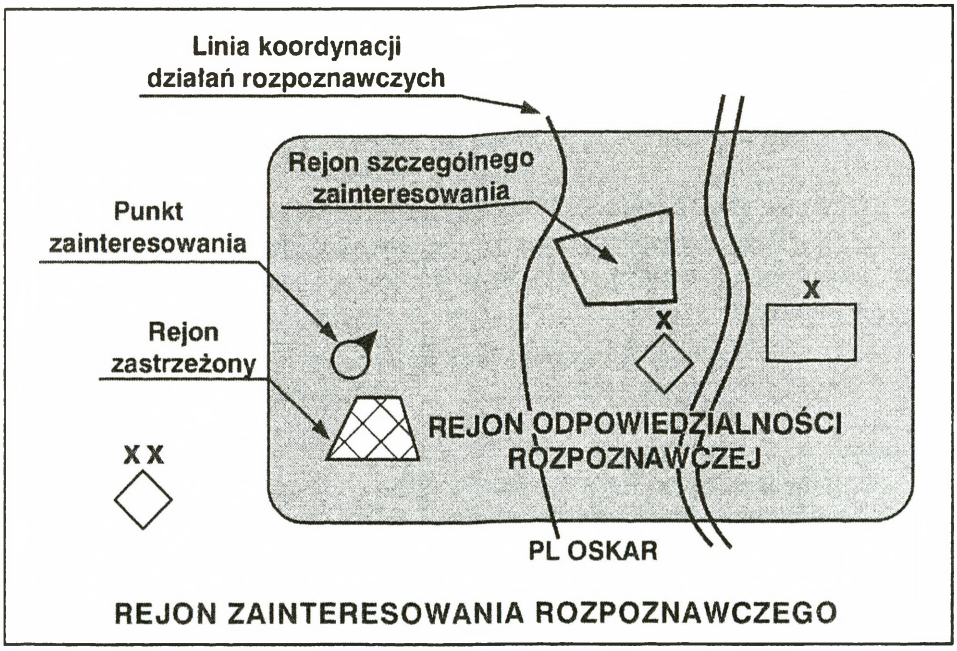
Rejon zastrzeżony to wydzielony granicami fragment terenu w strefie rozpoznania, w którym zakazane jest zarówno przebywanie, jak i rozmieszczanie jednostek rozpoznawczych. Zakaz pobytu w rejonie może być związany z planowaniem ognia, zniszczeń lub wykonywaniem uderzeń lotniczych. Rejon może zostać zastrzeżony z powodu rozmieszczenia tam elementów rozpoznawczych przełożonego lub prowadzenia działalności przez wojska specjalne. Wszystkie rejony zastrzeżone do prowadzenia działalności rozpoznawczej powinny być zaznaczone na planach kierowania rozpoznaniem, a ich współrzędne przekazywane do komponentów systemu rozpoznania na danym szczeblu dowodzenia.

Linie koordynacji działań rozpoznawczych to wyznaczone w strefie odpowiedzialności rozpoznawczej rubieże, wykorzystywane w trakcie działań rozpoznawczych do organizacji współdziałania, koordynacji wysiłku rozpoznania oraz rozgraniczenia kompetencji kierowników komórek G-2 (odpowiednich). W zależności od charakteru prowadzonych działań ilość linii koordynacyjnych może ulegać zmianie. W natarciu mogą być one ustalane na rubieży wejścia do walki, po wykonaniu zadania bliższego oraz po opanowaniu obiektu natarcia. Każda linia koordynacji ustalona przez przełożonego otrzymuje nazwę własną (np. POLONEZ) i jest wykorzystywana aż do zakończenia działań w określonym etapie. Dowódcom przysługuje prawo ustalania linii koordynacyjnych we własnej strefie rozpoznania, stosownie do potrzeb wynikających z sytuacji bojowej.

Strefa zainteresowania (*Area of intelligence interest*) jest fragmentem przestrzeni, z której konieczny jest napływ informacji do przygotowania kolejnych działań (operacji). Znajduje się za strefą odpowiedzialności rozpoznawczej i sięga jednostek sąsiednich równorzędnego poziomu dowodzenia. W strefie zainteresowania są rozmieszczone kolejne rzuty i odwody przeciwnika oraz znajdują się drogi podejścia i rejony ześrodkowania sił przygotowujących się do działania, których obezwładnienie lub zniszczenie może wpłynąć na przebieg operacji. Analiza literatury wskazuje, że głębokość strefy zainteresowania może wynosić:

- dla brygady do 70 km;
- dla dywizji do 150 km;
- dla korpusu do 300 km;
- dla wyższych związków operacyjnych do 1000 km.

Strefa zainteresowania dla związku taktycznego powinna umożliwić nadzorowanie ugrupowania przeciwnika o jeden szczebel organizacyjny wyżej i sięgać rubieży rozmieszczenia sił, które będą wpływać na prowadzenie działań w kolejnej dobie walki (działania). Rozmiary stref mogą się zmieniać w zależności od charakteru i intensywności prowadzonych działań, terenu, posiadanych sił i środków, możliwości przeciwnika itd. Pozyskiwane dane o przeciwniku, znajdującym się w rejonie zainteresowania, staną się podstawą do planowania zwalczania kolejnych jego rzutów do czasu ich wejścia w obszar odpowiedzialności określonego szczebla dowodzenia.

Rys. 4.1. Elementy składowe strefy rozpoznania w brygadzie

Głównym celem tak przyjętego podziału stref w zakresie rozpoznania jest koncepcja stworzenia oddziałom i związkom taktycznym pierwszego rzutu najbardziej dogodnych warunków do prowadzenia rozpoznania sił pierwszego rzutu przeciwnika i przygotowania się do zmiany konfiguracji systemu rozpoznawczego skierowanego przeciw drugim rzutom. Podstawowym warunkiem decydującym o powodzeniu powyższej koncepcji jest prowadzenie „głębokich operacji rozpoznawczych" na korzyść walczących wojsk. W założeniach teoretycznych przyjmuje się, że dla korpusu warunki sprzyjające takim operacjom będą uzyskane przez wykorzystanie na potrzeby rozpoznania: lotnictwa rozpoznawczego, systemów rozpoznawczo-uderzeniowych, jednostek rozpoznania elektronicznego, działań psycho-

logicznych, wywiadu i sił specjalnych. Na korzyść dywizji rozpoznanie prowadzone będzie przez: lotnictwo taktyczne, śmigłowce, bezpilotowe środki rozpoznawcze, specjalistyczne systemy rozpoznania, a na korzyść brygad – przez patrole rozpoznawcze, bezpilotowe środki rozpoznawcze i śmigłowce. Wszelkie działania rozpoznawcze, zgodnie z koncepcją operacji, powinny być wsparte prowadzeniem akcji dezinformacyjnych i demonstracyjnych, które mają wprowadzić przeciwnika w błąd.

5. INFORMACYJNE PRZYGOTOWANIE POLA WALKI

Analizując zapisy normatywne, należy stwierdzić, że jest to proces następujących po sobie i powiązanych przyczynowo etapów pracy komórki rozpoznawczej w zakresie oceny warunków prowadzenia działań przez wojska własne i przeciwnika oraz wypracowania wniosków wspierających proces decyzyjny. Celem informacyjnego przygotowania pola walki (IPPW – IPB – *Intelligence Preparation of the Battlefield*) jest opracowanie możliwych wariantów działania przeciwnika w aktualnych warunkach terenowych i atmosferycznych. IPPW jest postrzegane jako narzędzie w procesie podejmowania decyzji, służące analizie możliwości przeciwnika i właściwości środowiska obszaru działań.

Wzorcowy – tzw. natowski układ IPB (IPPW) obejmuje trzy zasadnicze etapy (ocena środowiska, ocena przeciwnika, prognoza zagrożenia), z których każdy jest odrębnym zbiorem informacji obejmującym wieloaspektowo problematykę środowiska i przeciwnika[1].

Rys. 5.1. Struktura procesu IPB

[1] Dla porównania *Rozpoznanie wojskowe* (wyd. cyt.) w odmienny sposób ujmuje proces IPPW: ocena obszaru walki, ocena zagrożenia, integrowanie ocen.

W tym miejscu należy dobitnie zaakcentować, że o ile metodyka oceny środowiska jest ogólnie dostępna w ramach Sojuszu to metodyka oceny przeciwnika i prognozowania zagrożenia jest domeną narodową i z reguły materiały z tego zakresu są objęte stosownymi klauzulami tajności określonego państwa Sojuszu. Cały proces informacyjnego przygotowania pola walki, w aspekcie strukturalnym, obejmuje dwie zasadnicze części. Pierwsza to gromadzenie i przetwarzanie posiadanych danych o środowisku i przeciwniku – jako element oceny czynników wpływających na wykonanie zadania. Druga to praktyczne wykorzystanie posiadanych informacji do określenia zagrożeń w aspekcie potencjalnych możliwości rozpatrywanego przeciwnika, a więc umożliwienie dowódcy podjęcia stosownej decyzji do działania. IPPW jest dynamicznym procesem informacyjnym realizowanym na wszystkich szczeblach dowodzenia. Zakres realizacji IPPW uwarunkowany bywa czasem operacyjnym, jakim dysponują jednostki bojowe i ich sztaby oraz systemem dowodzenia. Zasadniczo można stwierdzić, iż w związku taktycznym proces informacyjnego przygotowania pola walki ma charakter standaryzowany, co wynika z konieczności przyjęcia rozwiązań sojuszniczych do działań w wymiarze koalicyjnym. W składzie międzynarodowych korpusów znajdują się bowiem związki taktyczne, które zgodnie z porozumieniem standaryzacyjnym zobligowane są do przestrzegania postanowień doktrynalnych.

Na niższych poziomach dowodzenia (w brygadzie i batalionie) poszczególne etapy procesu IPPW łączone są w całość według potrzeb i możliwości pracy określonego sztabu.

Większy poziom złożoności procesu IPPW zachodzi w trudnych sytuacjach polityczno-wojskowych[1], gdzie zarówno poziom zagrożenia, jak i jego wielokontekstowość wymagają elastycznego podejścia i swobody działania. Wówczas ulega zmianie wewnętrzna struktura omawianego procesu, która podlega działaniu wielu czynników zewnętrznych. W analizie terenu pojawiają się elementy rozmieszczenia zabytków kultury, w tym także obiektów sakralnych czy parków narodowych i rezerwatów. Innym, również dodatkowym elementem jest budowa bazy danych z zakresu demograficznego, obejmującej zbiór informacji dotyczących struktury zatrudnienia, wykształcenia czy migracji.

IPPW to w efekcie końcowym graficzne zobrazowanie informacji z zakresu obszaru działania i pogody. Proces ten często jest realizowany z wykorzystaniem technologii informatycznych. Może być stosowany w każdym rodzaju wojsk w ramach każdego rodzaju działań. Ponadto może być również wykorzystany do analizy sposobu działania wojsk własnych oraz do określenia rozmieszczenia poszczególnych elementów ugrupowania bojowego.

Przyjęte obecnie zasady realizacji poszczególnych etapów IPPW wymagają pewnego uporządkowania oraz opracowania odpowiednich procedur postępowania planistyczno-decyzyjnego w celu ich zmaterializowania się w złożonych warun-

[1] Operacje wsparcia pokoju, stan kryzysu, lokalny konflikt.

kach operacji prowadzonej nie tylko na terenie własnego kraju, ale daleko poza jego granicami. Potrzeba zrozumienia i właściwego zobrazowania w formie graficznych produktów IPPW wynika nie tylko z uczestnictwa Polski w NATO. Wynika ona również z konieczności dostosowania obecnego modelu postępowania do wprowadzanych i przewidywanych zmian w roli i zadaniach systemu rozpoznania w działaniach militarnych i operacjach wsparcia pokoju.

Rozwiązania podobne w zakresie stosowanych procedur IPPW występują w wielu elementach strukturalnych całego procesu. Ponieważ opracowania standaryzacyjne powstały w wyniku przyjęcia w większości przypadków rozwiązań amerykańskich, a nie wszystkie kraje członkowskie dysponują jednakową techniką i wyposażeniem informatycznym, powoduje to, iż każde z państw Sojuszu posiada własne, narodowe procedury postępowania, a jedynie podczas prowadzenia działań koalicyjnych stosuje zasady określone w dokumentach standaryzacyjnych.

Natomiast źródłem **rozwiązań odmiennych**, są prawdopodobnie istotne różnice historyczne, w tym tradycje bojowe i doświadczenia narodowe. Również inny skład organizacyjny komórek rozpoznawczych oraz wyposażenie w środki technicznego wspomagania pracy sztabowej narzucają inne rozwiązania szczegółowe.

Z dokonanych porównań wynika, że – mimo ratyfikowania przez kraje członkowskie porozumień standaryzacyjnych oraz ustaleń zawartych w doktrynie rozpoznawczej – w wielu przypadkach występują poważne różnice poszczególnych elementów procesu IPPW. Największe dotyczą stosowanych zasad przedstawiania wyników końcowych, tzw. produktów finalnych procesu analitycznego. Każde bowiem z państw członkowskich Sojuszu pozostawia sobie prawo do nadawania narodowego charakteru zarówno dokumentom końcowym, jak i elementom składowym procesu IPPW. Obserwuje się, że dokumenty sporządzane według narodowych zasad zawierają wiele dodatkowych informacji uzupełniających dokument zasadniczy. Rozwiązania takie są możliwe, bowiem porozumienia standaryzacyjne dotyczą tylko ogólnych ram procesu, natomiast ile i jakie treści dodatkowe zostaną przekazane – to już kompetencje narodowych dowódców.

Przeprowadzone badania w zakresie podobieństw i różnic w obszarze IPPW pozwalają stwierdzić, że:

1. Cały proces IPPW, choć strukturalnie ujęty według trzech zasadniczych etapów, nie jest tak przestrzegany we wszystkich krajach członkowskich (np. cztery etapy w USA, Holandii).

2. Proces IPPW w kontekście narodowym jest dostosowany zarówno do potrzeb pododdziałów walczących, jak też i możliwości funkcjonującego systemu rozpoznania.

3. Dokumenty końcowe nie stanowią jednolitego układu zarówno w zakresie graficznym, jak i merytorycznym. Umożliwia to twórcze rozwiązywanie problemów szczegółowych wynikających ze specyfiki pola walki lub struktury organizacyjnej komórki rozpoznawczej.

4. W kompetencjach narodowych pozostawiono szczegółowe kwestie metodyki oceny przeciwnika i prognozowania zagrożenia.

5. Poszczególne etapy IPPW nie są standaryzowane, nie istnieje również wymóg nakazujący ich rozpowszechnianie w sztabie lub w podległych jednostkach.

Uzyskane wyniki wskazują, że należy z dużą rozwagą formułować wnioski dotyczące bezpośredniego adaptowania poszczególnych zasad i procedur IPPW, występujących w innych armiach Sojuszu, na grunt wojsk lądowych. To co znajduje uzasadnienie w armii określonego państwa, niekoniecznie musi stanowić rozwiązanie rekomendowane do przyjęcia w naszych narodowych uwarunkowaniach.

Dla uzyskania pełnej spójności w ramach wojsk lądowych w zakresie procedur IPPW wskazane jest natomiast wypracowanie własnych narodowych rozwiązań szczegółowych nie objętych postanowieniami porozumień standaryzacyjnych.

5.1. MILITARNE ASPEKTY WARUNKÓW TERENOWYCH

Jak wskazują doświadczenia z przebiegu konfliktów zbrojnych, właściwie dobrane i wykorzystane warunki terenu pozwalają zniwelować przewagę ilościową i jakościową przeciwnika[1]. Analiza terenu realizowana przez wyspecjalizowane komórki sztabowe ma na celu określenie tych właściwości, które w sposób istotny wpływają na prowadzenie walki. Na szczeblach taktycznych znajdują się zespoły oficerów odpowiednio przygotowanych do prowadzenia oceny terenu i jego wpływu na działania wojsk. Przygotowana ocena terenu powinna w pełnym, wymaganym do podjęcia decyzji zakresie oddawać właściwości i specyfikę obszaru (rejonu, pasa) działania w aspekcie realizowanego zadania. Z przeprowadzonych obserwacji wynika, że oceny terenu sztab dokonuje z jednakową wnikliwością zarówno po stronie własnej, jak i przeciwnika.

Dla uzyskania właściwych wyników z procesu analizy terenu przyjęto uwzględniać następujące aspekty: warunki prowadzenia obserwacji i ognia, możliwości maskowania i ukrycia, przeszkody terenowe ograniczające ruch i manewr, kluczowe elementy terenu, które warunkują prowadzenie działań taktycznych, drogi podejścia i korytarze manewru dla jednostek bojowych.

5.1.1. Warunki obserwacji optycznej i elektronicznej oraz możliwości prowadzenia ognia

Zasięg widoczności to możliwość dokonania wglądu w określoną przestrzeń w celu wykrycia celów poprzez wykorzystanie obserwacji optycznej i elektronicz-

[1] Konflikt w Czeczenii, wojna w Afganistanie.

nej. Rozmieszczenie środków ogniowych, punktów obserwacyjnych i środków rozpoznania elektronicznego wymaga gruntownej analizy oceny wyniosłości terenowych. Nadmierne zagęszczenie punktów obserwacyjnych powoduje utratę możliwości dozorowania innych kierunków.

Obserwację elektroniczną prowadzi się między innymi przy użyciu specjalistycznych systemów rozpoznania elektronicznego (SIGINT). Wykorzystanie elektronicznych środków rozpoznania bez właściwego uwzględnienia terenu napotyka szereg przeszkód z powodu ich niecelowego rozmieszczenia. Z tych samych powodów również brak wzajemnej widoczności radiowej jest powodem braku łączności.

Możliwości obserwacji w znacznym stopniu zależą od ukształtowania terenu. Obserwacja może być prowadzona w terenie, który pozwala zlokalizować obiekty i wojska przeciwnika za pomocą wzroku lub przyrządów obserwacyjnych.

W konwencjonalnym ujęciu najlepsze warunki do prowadzenia obserwacji zapewniają stanowiska na dominujących wzniesieniach, wysokich obiektach (kościoły, wieże). Jednakże umożliwiają one najlepszą widoczność tylko wtedy, gdy pole widzenia (horyzont optyczny i elektroniczny) nie jest ograniczone przez przesłony terenowe (wzniesienia, obiekty urbanistyczne), gęstą roślinność, jak również opady atmosferyczne czy kurz, które również ograniczają widzialność. Stąd wynika zasadniczy wniosek, że widzialność optyczna jest ściśle związana z warunkami pogodowymi. Ciemność zmniejsza widoczność dla formacji lądowych, morskich i powietrznych w porównywalny sposób i wymusza zastosowanie technicznych środków obserwacji i nadzorowania pola walki.

Ściśle powiązane z warunkami obserwacji pozostają możliwości prowadzenia ognia i występowanie tzw. pól martwych i zakrytych. Są to fragmenty terenu, gdzie nie jest możliwe skuteczne oddziaływanie środków rażenia z określonych punktów terenowych. Tak więc problematyka oddziaływania ogniowego obejmuje wpływ terenu na skuteczność ognia bezpośredniego lub pośredniego. Szczególnie ogień pośredni zależy od warunków terenowych, a przede wszystkim od ukształtowania terenu, na którym rozmieszczone są potencjalne cele. Uwarunkowania ukształtowania terenu, roślinność, zabudowania powszechnie ograniczają użycie środków rażenia zarówno w systemie powietrze-ziemia oraz ziemia-ziemia. Klasycznym przykładem tego zjawiska są działania bojowe w górach, gdzie występuje ograniczona widoczność, a nisko zawieszone chmury pokrywają szczyty, natomiast w dolinach wieją silne wiatry. Ponadto znaczna część celów wysokoopłacalnych i wysokowartościowych jest ukryta na dnie zacienionych wąwozów o stromych zboczach, które zapewniają świetne warunki maskowania i ukrycia. Wskazane powyżej czynniki stanowią bardzo istotne ograniczenia w zakresie prowadzenia ognia, nawet dla lotnictwa i systemów rażenia tzw. „broni inteligentnej" (w tym pocisków samonaprowadzających[1]). Elementy terenu, które pozwolą na prowadze-

[1] Pociski samonaprowadzające się na cel, o dużych prędkościach, w ciasnych i krętych korytarzach górskich mogą ulec destrukcji lub utracić możliwości manewrowe.

nie dogodnej obserwacji i ognia należy włączyć do analizy w zakresie określenia miejsca ukrycia i osłony.

Podobnie jak w działaniach naziemnych, teren wpływa na obserwację przestrzeni powietrznej, w tym na prowadzenie rozpoznania, nadzorowania i wykrywania celów. Obrona przeciwlotnicza, jak i działania środków napadu powietrznego oraz sił aeromobilnych są ściśle powiązane z zasięgiem widoczności. Wykrywanie obiektów uderzeń przez systemy kierowania środkami rażenia wymaga zasięgu widoczności – optycznej lub elektronicznej z miejsca rozmieszczenia jednostek przeciwlotniczych w kierunku głównych dróg podejścia środków napadu powietrznego.

Samoloty i śmigłowce również wymagają elektronicznej i optycznej widoczności obiektu, aby mogły namierzyć i zaatakować rozpoznane cele. Konieczne jest więc przeprowadzenie takiej analizy przestrzeni powietrznej pola walki, aby wybrać trasy, które umożliwiają najlepszą ochronę lotnictwu wchodzącemu w obszar celu. Analogicznie do powyższego, analiza terenu musi wskazać: gdzie, w najlepszy sposób, mogą być ukryte przed obserwacją środki obrony powietrznej oraz jak mogą uzyskać najlepsze warunki prowadzenia ognia – w stosunku do podstawowych korytarzy powietrznych wykorzystywanych przez przeciwnika. Również środki transportu powietrznego dla sił aeromobilnych wymagają dobrych warunków widoczności do rozpoznania naziemnych punktów orientacyjnych oraz stref zrzutu i lądowania – aby bezpiecznie i dokładnie desantować wojska.

5.1.2. Warunki maskowania i możliwości ukrycia

Maskowanie stanowi ochronę przed obserwacją, zaś termin ukrycie obejmuje możliwości ochronne przed oddziaływaniem środków rażenia. Zarówno maskowanie, jak i ukrycie chronią przed ogniem przeciwnika i występują w ścisłej współzależności z możliwościami prowadzenia obserwacji i ognia. Podstawowym zadaniem maskowania jest ukrycie określonych obiektów przed rozpoznaniem bezpośrednim. Analiza określająca maskujące i ochronne właściwości terenu (przed obserwacją i ogniem z ziemi i z powietrza) powinna obejmować zarówno wojska własne, jak i przeciwnika.

Zasadniczy sposób maskowania bezpośredniego może być uzupełniony przez całą gamę technicznych środków pozorujących istnienie realnych obiektów. Dla utrudnienia obserwacji stosuje się kolorowe, metalizowane, sztucznie wytwarzane dymy, aerozole, mgły, zasłony termiczne itp. Obserwacja optyczna jest jednak niedoskonała i dlatego też wiele uwagi poświęca się obserwacji elektronicznej. Właściwości maskujące terenu są w stanie ograniczyć możliwości przyrządów optycznych, nie są jednak w stanie zapobiegać penetracji dokonywanej przez środki elektroniczne.

W ocenie terenu uwzględnienie wszystkich warunków wynikających z możliwości maskowania i ukrycia może prowadzić do wyodrębnienia sposobów działania, które przeciwnik musi zastosować, aby uzyskać określone efekty działania. Takie ustawienie problemu pozwala przewidywać wykorzystanie potencjału rozpoznawczego przeciwnika i określenie własnego sposobu przeciwdziałania.

Maskowanie ma żywotne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa działań oraz skuteczności zabiegów mających wprowadzić przeciwnika w błąd i pozwolić uzyskać element zaskoczenia. Może być zapewnione przez ukształtowanie terenu oraz roślinność (drzewa lub rośliny uprawne), która uniemożliwia prowadzenie obserwacji. Maskowanie niekoniecznie musi stanowić formę ukrycia (przed ogniem przeciwnika).

Ukrycie może być zapewnione przez właściwości terenu lub może być specjalnie wykonane w ramach prac inżynieryjnych. Obszar, który zapewnia ukrycie przed ogniem bezpośrednim, może, ale nie musi chronić przed skutkami ognia pośredniego. Większość elementów terenu, które zapewniają ukrycie, zapewnia również maskowanie.

Środki napadu powietrznego będą usiłowały wykorzystać teren dla ukrycia przed ogniem bezpośrednim obrony przeciwlotniczej oraz do maskowania swojej obecności w rejonie działania. W tym celu mogą wykonywać lot wzdłuż przeciwległych stoków wzgórz i wykorzystywać naturalne elementy maskujące: lasy, zagajniki i wzniesienia terenowe oraz stosować odpowiednią taktykę działania.

Wykorzystanie przez śmigłowce profilu lotu typu „nosem przy ziemi" umożliwia efektywne działanie w terenie, w tym także maskowanie i ochronę. Utrudnia także podjęcie reakcji ogniowej przez środki obrony przeciwlotniczej wojsk lądowych. Należy zakładać, że wszystkie środki napadu powietrznego przeciwnika będą próbowały wykorzystać pola martwe, aby zapobiec wykryciu zarówno przez obserwację optyczną i elektroniczną, jak również przez systemy wykrywania i rozpoznania środków obrony przeciwlotniczej.

Powietrzne strefy zrzutu i lądowiska wymagają maskowania przed obserwacją oraz przed oddziaływaniem ognia pośredniego. Stąd też siły aeromobilne wykorzystywać będą naturalne właściwości maskujące terenu – duże leśne polany, obniżenia terenowe, otwarte przestrzenie poza kierunkami działania wojsk operacyjnych (w przypadku osłony skrzydła), wąwozy, doliny.

5.1.3. Przeszkody terenowe ograniczające ruch i manewr

Termin „przeszkody" obejmuje naturalne i sztuczne formy terenu, które spowalniają, dezorganizują lub powodują zmianę kierunku ruchu wojsk. Wpływ na manewr czyni z nich jedno z najważniejszych zagadnień do rozważenia w czasie analizy terenu. Do głównych przeszkód naturalnych w aspekcie militarnym zali-

czane są: lasy, rzeki, jeziora, kanały, bagna, wzniesienia terenowe i góry. Natomiast urządzenia hydrotechniczne, drogi komunikacyjne[1], sieć kolejowa, rejony zurbanizowane, obiekty przemysłowe, wyrobiska, kopalnie, ogrody, sady i parki zaliczane są do tzw. sztucznych (wybudowanych przez użytkowników) obiektów terenowych. Zasadą jest, aby większość danych o obiektach terenowych występujących w rejonie prowadzenia działań podwładni otrzymywali od swoich przełożonych. Temu między innymi ma służyć opracowywany w ramach rozkazu operacyjnego załącznik dotyczący wpływu warunków terenowych na realizację zadania. Ocenie podlegają warunki terenowe zarówno te, w jakich działa przeciwnik, jak i te, w jakich działają wojska własne. Stąd też wynika, że analitycy muszą określić możliwości manewrowe sił własnych i przeciwnika oraz wpływ terenu na realizację manewrów w obszarze walki. Istotne znaczenie w analizach terenu będą miały zmiany w terenie spowodowane warunkami atmosferycznymi.

Przeszkoda może być traktowana jako czynnik determinujący określone działania i należy ją postrzegać w zależności od jej cech i specyfiki zadań. Typowymi formami przeszkód są m.in.: góry, rzeki, bagna, strome wzniesienia, zaspy śnieżne, gęste lasy, zalewane przez powódź niziny, niebezpieczne (tzw. luźne) grunty, tereny zurbanizowane, rowy przeciwczołgowe, blokady dróg, zerwane mosty. Przeszkody naturalne zmieniają czasami swoje znaczenie w zależności od kierunku podejścia (np. góra o stromym stoku z jednej strony i łagodnym z drugiej). Przeszkody umiejscowione poprzecznie do kierunku marszu przeciwnika sprzyjają obrońcom, gdyż powodują spowolnienie tempa atakujących wojsk. Z kolei przeszkody usytuowane równolegle do kierunku ataku mogą pomóc w osłonie skrzydeł nacierających wojsk, ale również „kanalizują" działania.

W powietrzu nie występują przeszkody stałe (nie licząc wysokich przeszkód istotnych dla lotów na niskich wysokościach, czy balonów na uwięzi, stanowiących przeszkody sztuczne). Istotną przeszkodę stanowi zła pogoda, która ogranicza zwłaszcza swobodę operacji powietrznych i lądowych.

Podczas analizy przestrzeni powietrznej rozważane są zwykle trzy typy przeszkód. Są to:

– przeszkody utrudniające efektywne wykorzystanie systemów wykrywania środków napadu powietrznego oraz systemów obrony powietrznej (obejmują one: teren który utrudnia obserwację, w tym szczególnie obszary zurbanizowane oraz roślinność);

– przeszkody ograniczające środkom napadu powietrznego lot konturowy, np.: wysokie drzewa, wieże nadawcze telewizyjne i radiowe, energetyczne linie przesyłowe i ich konstrukcje podtrzymujące, dymy oraz wysokie budynki i konstrukcje przemysłowe ograniczające pole widzenia;

– przeszkody zmuszające samoloty i śmigłowce do stosowania konkretnych profilów lotów, wykorzystania konkretnej drogi ataku, bądź też do osiągania dużej

[1] Termin ten obejmuje drogi przeznaczone dla ruchu kołowego.

wysokości w celu wykonania uderzenia. Do przeszkód tego typu zalicza się: masywy górskie, wysokie wzgórza, obszary infrastruktury przemysłowej i urbanizacyjnej.

Wyszczególnione powyżej przeszkody kanalizują ruch powietrzny oraz ograniczają manewr zarówno samolotom, jak i śmigłowcom, a także bezpilotowym środkom latającym.

Istotną przeszkodą w działaniach lotnictwa jest pułap praktyczny samolotów i śmigłowców. Przeprowadzone analizy wskazują, że teza ta potwierdza się w wypadku śmigłowców, których praktyczny pułap działania jest raczej niski. Często więc analizowane powyżej cechy terenu zmuszają śmigłowce do wykorzystywania określonych dróg podejścia do obiektu uderzenia – co z kolei znacznie ogranicza manewr. Inną przeszkodą dla mobilności lotnictwa są posiadane typy uzbrojenia – wymagające określonej minimalnej wysokości do ich odpalenia, zrzutu czy uwolnienia lub wymagające konkretnego profilu ataku.

W działaniach aeromobilnych istnieją w każdej strefie zainteresowania obszary, które z powodu dużej ilości przeszkód można wykluczyć jako tereny dogodne do działania dla wojsk desantowych. Należą do nich: obszary zabagnione, rejony leśne, w których ścięto drzewa i posadzono młodnik czy też tereny, gdzie występują płytkie, krzyżujące się rowy melioracyjne oraz te, w których celowo rozmieszczono sztuczne przeszkody przeciwdesantowe (pale, słupy). Prześwity i polany w lasach często wydają się idealne do planowania tam stref lądowania lub zrzutu. Jednak obszary tego typu porośnięte są wyjątkowo wysoką trawą, która wprowadza w błąd obserwatora, co do rzeczywistego poziomu ziemi. Sytuacja ta stwarza skoczkom opadającym w dół na spadochronach i desantowanym ze śmigłowców – efekt nieoczekiwanego upadku z dużej wysokości, co może prowadzić do szeregu kontuzji i urazów. Specyficzną przeszkodą, która musi zostać rozważona podczas planowania działań aeromobilnych, jest również rzeczywisty skład gleby w obszarze desantowania. Gleba w połączeniu z opadami atmosferycznymi może bowiem zmieniać swoje właściwości czyniąc określone obszary niedogodnymi zarówno do desantowania, jak i do wykorzystania jako lotniska polowe lub tymczasowe.

5.1.4. Kluczowe elementy terenu

W ramach pojęcia „kluczowe elementy terenu" występują fragmenty przestrzeni, których opanowanie pozwoli na uzyskanie przewagi taktyczno-ogniowej nad przeciwnikiem oraz rejony o dużych możliwościach manewrowych. Można stwierdzić, że terenem kluczowym są także punkty terenowe, których zajęcie lub kon-

trolowanie[1] zwiększa przewagę lub zmniejsza możliwość uzyskania takiej przewagi przez przeciwnika. Jest on rozpatrywany stosownie do szczebla dowodzenia, zadania, przeciwnika oraz sytuacji. Duże znaczenie w rozważaniach dotyczących terenu kluczowego mają obszary zwiększające czy też ograniczające możliwości manewrowe. W literaturze przedmiotu odcinki terenu kluczowego, od których opanowania bądź też sprawowania nad nimi kontroli uzależnione jest wykonanie zadania, nazywane są również terenem decydującym.

Utrzymanie i wykorzystanie dogodnych do prowadzenia walki obszarów terenu od wieków stanowiło istotną zasadę prowadzenia walki. Zapewnienie przewagi nad przeciwnikiem poprzez pozbawienie go możliwości manewru stanowi cel działania każdego dowódcy. Aby właściwie wykorzystać warunki obszaru działań bojowych, konieczne wydaje się wcześniejsze wyodrębnienie w jego strukturze tych rejonów, które kontrolowane i bronione niewielkimi siłami pozwolą skoncentrować wojska do decydującego uderzenia w wybranym przez dowódcę, a nieoczekiwanym przez przeciwnika, miejscu i czasie. Uzyskanie zaskoczenia w skali taktycznej jest bowiem możliwe jedynie przy właściwym zastosowaniu manewru wojskami i ogniem.

Wnioski z analizy przebiegu konfliktów zbrojnych wskazują, że na szczeblach operacyjnych typowe przykłady takiego terenu obejmują m.in.: miejsca rozmieszczenia stanowisk dowodzenia[2], centra telekomunikacyjne, urządzenia logistyczne, elektrownie, zapory, śluzy, lotniska[3], porty morskie[4], kolejowe stacje rozrządowe. Terenem kluczowym w aspekcie operacyjnym może być półwysep lub wyspa na morskim szlaku komunikacyjnym. Dla szczebla taktycznego natomiast tereny kluczowe będą warunkowały skuteczne prowadzenie walki. W rejonie działań taktycznych mogą to być: most, urządzenia i budynki przemysłowe, dominujące wzgórza, brody i przeprawy, węzły komunikacyjne. Reasumując, cechy kwalifikujące teren kluczowy są różne dla różnych szczebli dowodzenia i wynikają z koncepcji walki i możliwości manewrowych określonej jednostki.

Teren kluczowy w aspekcie przestrzeni powietrznej to każda cecha obszaru, która pozwala na związanie walką środków napadu powietrznego przeciwnika lub jego sił aeromobilnych, jak również umożliwia skanalizowanie lub ograniczenie wykorzystania jego potencjału powietrznego. Istotne obszary, które powinny być traktowane jako kluczowe, to: lotniska, strefy wysadzenia desantów, rejony rozmieszczenia systemów rozpoznania obrony powietrznej oraz stanowiska ogniowe i startowe środków przeciwlotniczych.

---

[1] Kontrolowanie może, ale nie musi, oznaczać zajęcie terenu przez wojska, może być realizowane jako dozorowanie z powietrza.

[2] Obiekty tego rodzaju były celami wysokoopłacalnymi w czasie operacji „Pustynna Burza".

[3] Opanowanie w czasie działań na rzecz wsparcia pokoju przez kontyngent wojsk rosyjskich lotniska w Sarajewie.

[4] Doświadczenia wojenne wskazują, że obiekty tego typu są szczególnie istotne w czasie operacji desantowych.

5.1.5. Drogi podejścia i korytarze manewru

Teren stosowny dla manewru i przemieszczenia wojsk stanowi tylko niewielki procent ogólnej powierzchni. W większości występują obszary trudno dostępne, o niskich parametrach technicznych gruntu, utrudniające ruch pojazdów kołowych i gąsienicowych na przełaj. Mimo burzliwego rozwoju środków transportowych wojska dalej są przywiązane do sieci drogowej. W najbliższej przyszłości, gdy formacje powietrzno-lądowe staną się powszechne, również nie wydaje się, aby zrezygnowano z wykorzystania istniejącej sieci drogowej. W tych warunkach rysuje się potrzeba stałego dozorowania tych punktów, rejonów i obszarów, które zapewnią swobodę manewru.

Podstawą właściwej oceny dróg podejścia i korytarzy manewru jest prawidłowo zwartościowany teren i wpływ pogody na warunki terenowe. Obiekty terenowe, które w normalnych warunkach zazwyczaj obniżają tempo działania, mogą stać się nieprzekraczalne ze względu na utrudnienia atmosferyczne – wymuszając w ten sposób zmiany w taktyce działania zarówno wojsk własnych, jak i przeciwnika.

Granice dróg podejścia i korytarzy manewru są wyznaczane na przeszkodach terenowych kanalizujących ruch określonej jednostki bojowej. Analiza dróg podejścia jest procesem, w którym określane są najlepsze z nich dla wojsk własnych i przeciwnika w zakresie efektywnego wykorzystania potencjału bojowego. Wynikiem przeprowadzonej analizy jest wskazanie dróg podejścia, które będą wykorzystane w poszczególnych etapach walki.

Drogi podejścia zawierają zwykle korytarze ruchu. Oznacza to, że dywizyjna droga podejścia w swej strukturze wewnętrznej posiada brygadowe i batalionowe korytarze ruchu. Drogi podejścia i zawarte w nich korytarze ruchu powinny dostarczyć odpowiedniej przestrzeni umożliwiającej przemieszczanie elementów ugrupowania bojowego/operacyjnego określonego szczebla dowodzenia. Droga podejścia musi być wystarczająco szeroka, aby umożliwić rozwinięcie sił, które zostaną użyte w działaniach. Na podstawie obserwacji ćwiczeń i analizy zapisów normatywnych można stwierdzić, że każda droga podejścia powinna zapewniać:

– dogodną obserwację oraz prowadzenie ognia przez przemieszczające się jednostki;
– sprzyjające warunki do ukrycia i maskowania;
– możliwość wykorzystania terenu kluczowego;
– odpowiednią przestrzeń do wykonania manewru;
– możliwość omijania przeszkód usytuowanych prostopadle do kierunku ruchu wojsk.

Wyniki analizy zapisów dokumentów sojuszniczych wskazują, że drogi podejścia pozwalają wojskom przemieszczać się do przodu zgodnie z przyjętymi ustaleniami (wzorcami doktrynalnymi) i wykorzystać w działaniu zasady walki.

Korytarze ruchu stanowią element dróg podejścia i są zwykle rozpatrywane jako fragmenty terenu, gdzie manewr pododdziałów i oddziałów jest kanalizowany lub ich możliwości przemieszczania są ograniczone. Ważne jest, aby pamiętać, że drogi podejścia reprezentują ogólne kierunki przemieszczania do celu (obiektu działania), podczas gdy korytarze ruchu przedstawiają obszary, gdzie wojska muszą manewrować, aby omijać przeszkody w obrębie dróg podejścia.

Reasumując dotychczasowe ustalenia, można stwierdzić, że drogi podejścia reprezentują ogólne kierunki operacyjne, podczas gdy korytarze ruchu przedstawiają kierunki działań taktycznych.

Korytarz manewru jest fragmentem terenu, który łączy ze sobą dwie drogi podejścia lub sąsiednie korytarze ruchu. Korytarze manewru stanowią podsystemy dróg podejścia i są opisywane równocześnie z nimi. Ponieważ drogi podejścia i korytarze ruchu są z zasady kierunkami przemieszczania się zgrupowań uderzeniowych i stanowią drogi dofrontowe, to korytarze manewru są drogami rokadowymi w czasie działań i łączą ze sobą poszczególne drogi dofrontowe. W przypadku gdy drogi podejścia i korytarze ruchu nacierającego przeciwnika położone są pionowo (północ–południe), to jego korytarze manewru będą rozmieszczone poziomo (wschód–zachód). Natomiast gdy drogi podejścia przeciwnika są położone poziomo (wschód–zachód), to jego korytarze manewru będą przebiegać pionowo (północ–południe).

Tabela 5.1.1. Rozmieszczenie korytarzy ruchu

DROGA PODEJŚCIA	KORYTARZ RUCHU	ODLEGŁOŚĆ
Dywizja	Brygada/Pułk	10 km
Brygada/Pułk	Batalion/Kompania	6 km
Batalion	Kompania/Pluton	2 km

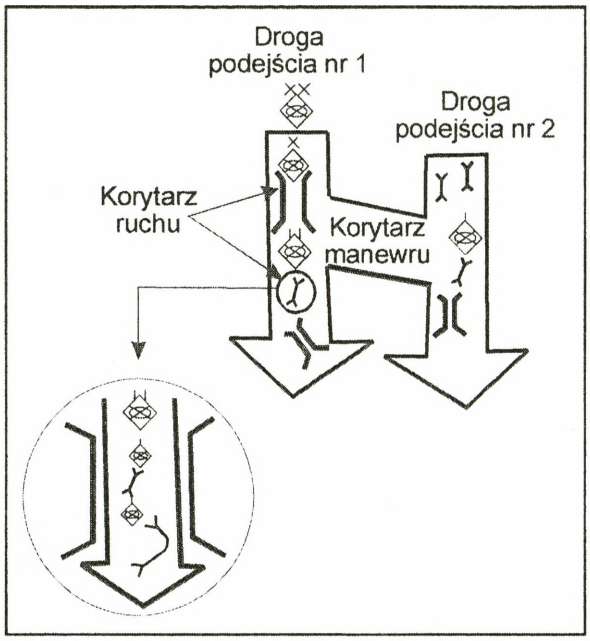
Analiza dróg podejścia jest złożonym procesem całego systemu komunikacji, w którym określane są najlepsze warunki manewru dla wojsk własnych i przeciwnika w aspekcie właściwego użycia sił będących w dyspozycji dowódcy.

Wynikiem przeprowadzonej analizy jest określenie systemu dróg podejścia, które będą wykorzystane w realizacji poszczególnych etapów prowadzonych działań operacyjnych lub taktycznych.

Drogi podejścia są analizowane w odniesieniu do batalionu przeciwnika i wyżej. Korytarze ruchu natomiast rozważa się w odniesieniu do szczebla pododdziałów. Drogi podejścia mogą obejmować teren nieprzekraczalny, natomiast korytarze ruchu i manewru powinny uwzględniać właściwości terenu w zakresie jego dostępności dla poszczególnych grup pojazdów, jakimi dysponują wojska.

W działaniach obronnych przeciwnika na podstawie dróg podejścia oraz korytarzy ruchu i manewru określa się również potencjalne kierunki wykonania kontrataku przez broniącego się przeciwnika.

Znajomość korytarzy manewru umożliwia także wskazanie prawdopodobnych linii (rubieży) obronnych i ryglowych broniącego się przeciwnika. Podstawę rozważań stanowi zamiar, dążenie przeciwnika do zamknięcia poszczególnych korytarzy ruchu jak najmniejszymi siłami, utrzymując odwody w głębi ugrupowania bojowego do reakcji na zagrożone kierunki. Położenie i układ korytarzy ruchu i manewru umożliwia także określenie rozmieszczenia innych elementów ugrupowania bojowego, szczególnie jednostek wsparcia bojowego i zabezpieczenia logistycznego.

Rys. 5.2. Rozmieszczenie przestrzenne dróg podejścia i korytarzy manewru

W procesie oceny dróg podejścia i korytarzy ruchu istotne jest także, aby przestrzegać pewnych reguł. Związane są one z koniecznością zapewnienia swobody manewru wewnątrz korytarzy ruchu i dróg manewru, stąd ich wzajemne położenie powinno umożliwiać swobodę działania przemieszczającym się pododdziałom.

5.1.6. Powietrzne drogi podejścia

Termin „powietrzna droga podejścia i korytarz powietrzny" stosowany jest do opisania sposobu wykorzystania obszaru powietrznego. Powinien umożliwić wa-

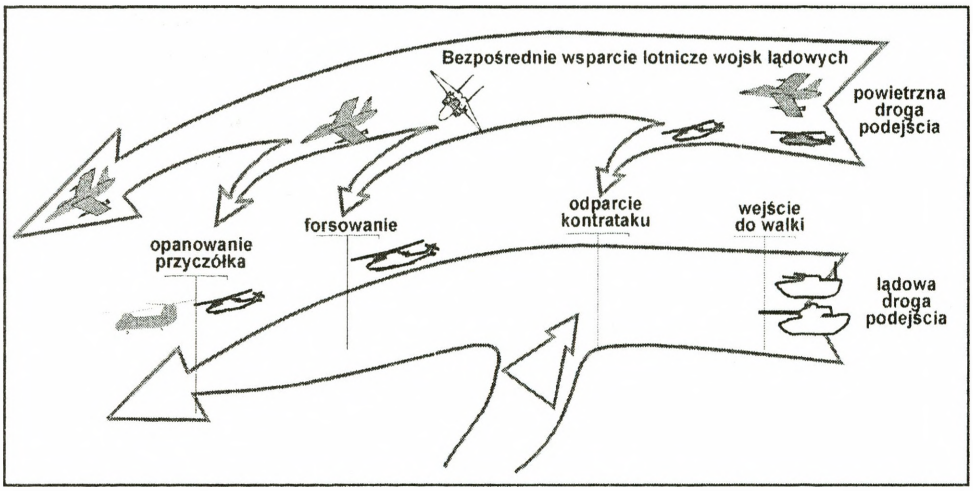
runki bezpiecznego przelotu. Powietrzne drogi podejścia rozciągają się od lądowisk i lotnisk przeciwnika w kierunku celu – obiektu uderzenia. Natomiast korytarz powietrzny determinowany jest przez taktykę działania wojsk lądowych, ukształtowanie terenu i możliwości środków obrony przeciwlotniczej w rejonie walki. Samoloty i śmigłowce wybierają sobie korytarze manewru w obrębie systemu dróg podejścia po to, aby zwiększyć prawdopodobieństwo wykonania zadania.

Lotnictwo przeciwnika, podobnie jak jego wojska lądowe, wykorzystuje drogi podejścia oraz korytarze manewru. Dla prawidłowego analizowania przestrzeni powietrznej podstawowe znaczenie ma szczegółowa wiedza o profilach ataku samolotów i śmigłowców. Teren i pogoda będą również w określonym stopniu warunkowały drogi podejścia dla środków napadu powietrznego.

Samoloty, w przeciwieństwie do śmigłowców, będą wykorzystywały drogi podejścia, które są niezależne od terenu. Dobra powietrzna droga podejścia pozwala na manewr i jednocześnie umożliwia wykorzystanie maskujących właściwości obszaru przed systemami obrony powietrznej. Drogi podejścia w przestrzeni powietrznej oceniane są analogicznie jak lądowe drogi podejścia. Samoloty i śmigłowce wykorzystują korytarze w obrębie systemu dróg podejścia wszędzie tam, gdzie jest to możliwe dla zwiększenia prawdopodobieństwa wykonania zadania. W analizie powietrznych dróg podejścia lotnictwa szturmowego muszą zostać uwzględnione nie tylko ogólne kierunki działania, lecz także: typ środka napadu powietrznego, maksymalny pułap praktyczny, profit ataku, system uzbrojenia, typ celu, jaki będzie atakowany. Dla opracowania powietrznych dróg podejścia podstawowe znaczenie ma szczegółowa wiedza o profilach ataku samolotów i śmigłowców. Profile ataku samolotów zostały bowiem wypracowane po to, aby stworzyć lotnictwu konkretną przewagę w określonej sytuacji i warunkach zastosowania wybranych środków rażenia. Szczególnie ważna jest analiza dróg podejścia i korytarzy ruchu w obszarze powietrznym w pobliżu potencjalnych celów działania – obiektów uderzeń.

Ukształtowanie terenu, warunki widoczności oraz rodzaj celu, a także typ atakującego samolotu dają możliwość określenia prawdopodobnej powietrznej drogi podejścia. Z kolei określenie najbardziej prawdopodobnej drogi podejścia do celu umożliwia podjęcie przeciwdziałania poprzez umiejscowienie w terenie środków obrony przeciwlotniczej, określenie sposobu ich użycia oraz taktyki działania. Stąd wynika konieczność ścisłej współpracy w zakresie oceny powietrznych dróg podejścia między oficerami rozpoznania i obrony przeciwlotniczej już na szczeblu brygady.

Bez względu na typ operacji, powietrzne drogi podejścia są również analizowane pod względem ugrupowania systemu obrony powietrznej, obrony przeciwlotniczej oraz rozmieszczenia środków wykrywania. Najlepsze powietrzne drogi podejścia pozwalają śmigłowcom na manewr oraz tworzą warunki skrytego działania chroniąc przed ogniem środków przeciwlotniczych.

Rys. 5.3. Koordynacja lądowych i powietrznych dróg podejścia w natarciu przeciwnika

Drogi podejścia dla śmigłowców będą się znacznie różnić od tych, jakie wykorzystują samoloty myśliwsko-bombowe. Różnice będą jeszcze większe, gdy w zależności od terenu i etapu walki śmigłowce zmienią profit ataku oraz taktykę działania. Niski pułap działania śmigłowców oraz zależność od terenu w celu ukrycia swojej obecności powodują, że drogi manewru śmigłowców będą zbliżone do tych, jakie mają wojska lądowe.

Powietrzne drogi podejścia umożliwiają zgrupowaniom powietrzno-lądowym, pododdziałom powietrznodesantowym oraz powietrznoszturmowym dotarcie poprzez korytarze przelotu do obiektu działania. W wyniku przeprowadzonej analizy zespół oceny zagrożenia określa, które drogi i korytarze najlepiej pozwalają wykorzystać możliwości śmigłowców (transportowych i uderzeniowych) przeciwnika.

5.1.7. Wykorzystanie oleatu lądowych dróg podejścia w działalności komórki rozpoznania

Po określeniu dróg podejścia przygotowywany jest oleat przedstawiający wszystkie drogi podejścia, korytarze manewru oraz korytarze ruchu. Oleat „dróg podejścia i korytarzy manewru" zwykle prezentuje dwie, czasem trzy drogi podejścia i kilka korytarzy ruchu i manewru, które w nich występują.

Drogi podejścia powinny być ilustrowane graficznie jako strzały, od rejonów wyjściowych do działania lub od linii styczności wojsk i przebiegać aż do prawdopodobnych celów natarcia przeciwnika, a także – zasadniczo do jego przedniej linii

obrony[1]. Z całego obszaru należy wyselekcjonować główne i alternatywne drogi podejścia, przy czym możliwe jest ich częściowe zachodzenie na siebie w poszczególnych rejonach działania lub etapach walki.

Wiele wątpliwości budzi problematyka numeracji poszczególnych dróg podejścia. Z zasady poszczególne drogi podejścia numeruje się w kolejności od lewej do prawej strony (stając frontem do mapy). Utrzymanie jednakowego sposobu numeracji pozwala na zachowanie ciągłości numeracji na niższych poziomach dowodzenia poprzez dodawanie kolejnych numerów. Dla przykładu – droga podejścia na szczeblu dywizji określona jako nr 1 – na szczeblu brygady zostanie podzielona na korytarze ruchu o numerach 11 i 12. Natomiast dla batalionu brygadowe drogi podejścia jako korytarze ruchu otrzymają numery 111, 112, 121, 122. Jest to oczywiście przykład czysto teoretyczny dla zobrazowania możliwości, jakie istnieją przy zachowaniu ciągłości numeracji dróg podejścia i korytarzy ruchu. Bardzo rzadko zdarza się, nawet w trakcie ćwiczeń z wojskami, aby zasady numeracji były przestrzegane.

Tabela 5.1.2. Rozmiar jednostek w aspekcie pojemności terenu

POZIOM DOWODZENIA WOJSK WŁASNYCH	DROGA PODEJŚCIA	KORYTARZ RUCHU
Korpus	Armia/Dywizja	Pułk/Brygada/Batalion
Dywizja	Dywizja/Pułk/Brygada	Pułk/Brygada/Batalion
Brygada	Dywizja/Pułk/Brygada	Batalion/Kompania
Batalion	Brygada/Batalion	Kompania/Pluton

Podstawowe wiadomości z zakresu terenu i pogody komórka rozpoznania powinna otrzymać ze szczebla nadrzędnego. Dokumentem zawierającym tego typu informacje jest apendyks „pogoda i teren" do aneksu „ROZPOZNANIE" do rozkazu operacyjnego. Na podstawie mapy operacyjnej oceny terenu, map specjalnych i wiadomości uzyskanych z apendyksu „pogoda i teren", komórka rozpoznania może stwierdzić wiele faktów, które pozwolą na określenie wniosków w zakresie działania przeciwnika.

Pomocne w realizacji analizy dróg podejścia i korytarzy manewru dotyczących przemieszczania sił przeciwnika może być rozstrzygniecie kwestii – jaki jest układ dróg głównych w rejonie działania.

[1] Nie można wykluczyć sytuacji, gdy przeciwnik będzie realizował działania zaczepne z położenia z bezpośredniej styczności, a obiekty natarcia będą poza linią kontaktu bojowego.

Przykład:

W analizowanym rejonie występują drogi, których położenie jest ukierunkowane promieniście w stosunku do m. ZALESIE[1]. W przeważającej części są to drogi drugorzędne o zaniedbanej nawierzchni i nie przystosowane do intensywnej eksploatacji przez ciężkie pojazdy. W planowanym okresie działań, głównie ze względu na warunki pogodowe (śnieg i deszcz), będą to drogi trudne w utrzymaniu.

Na terenach na wschód od rz. OPAL występują trzy drogi główne o ukierunkowaniu południowym, przyjmujące dla przewidywanych działań przeciwnika charakter dróg rokadowych. Są to drogi krajowe:

- nr 17 – POLANOWO–OPOLNO,
- nr 61 – ZAGÓRZE–ORZYSZ,
- nr 60 – RADONICE–ZAWOJA.

Uwzględniając specyfikę rozmieszczenia mostów na rz. OPAL, niektóre z dróg rokadowych na pewnych odcinkach zmienią znaczenie na dofrontowe. Ze względu na prognozowany zamiar prowadzenia operacji przeciwnika określono główne kierunki działania jego wojsk. Są to:

- dla kierunku głównego: od m. WESOŁA drogą 803 do m. SMUTNA,
- dla kierunku pomocniczego: od m. POGORZEL drogą nr 45 do m. POLESIE.

Reasumując zebrane fakty należy wnioskować, że w strefie rozpoznania istnieją zasadnicze drogi podejścia:

- nr 1 z kierunku ZAMBRÓW–LIW o pojemności do wzmocnionej brygady,
- nr 2 z kierunku KOLONIA–RYSIE o pojemności do dywizji.

Droga podejścia nr 1 posiada następujące korytarze ruchu: DOLINOWO–REPIN o pojemności do wzmocnionego batalionu, oraz KALINA–STANOWO o pojemności do batalionu.

Droga podejścia nr 2 posiada następujące korytarze ruchu: BABOSZEWO–GÓRKI o pojemności do batalionu, oraz KALINA–STANOWO, również o pojemności do wzmocnionego batalionu.

Korytarze manewru łączące drogi podejścia: pierwszy JEDLINA–POLANY o pojemności do wzmocnionego batalionu umożliwia przeniesienie głównego wysiłku działań przeciwnika z kierunku zasadniczego na kierunek pomocniczy; drugi korytarz manewru ANIELIN–ZAPORZE o pojemności do wzmocnionej kompanii umożliwia przemieszczanie jednostek wsparcia i zabezpieczenia logistycznego.

Wykorzystanie oleatu dróg podejścia pozwala na rozpoznanie przewidywanego manewru przeciwnika. Przeprowadzone analizy umożliwiają udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

---

[1] Wszystkie nazwy własne są bez związku z określonym terenem, służą jedynie jako punkty odniesienia.

1. Gdzie i w jaki sposób przeciwnik może przygotować punkt ciężkości działań zaczepnych? Która droga będzie zasadnicza dla przemieszczania wojsk przeciwnika?

2. Z jakiego kierunku i gdzie przeciwnik może wyprowadzić siły główne?

3. Gdzie prawdopodobnie będą rozmieszczone odwody przeciwnika?

4. W których rejonach należy się liczyć z rozmieszczaniem jednostek wsparcia ogniowego?

5. W których rejonach elementy infrastruktury obszaru działań umożliwiają rozwinięcie jednostek logistycznych?

6. Jak będą rozmieszczone powietrzne drogi podejścia i korytarze ruchu lotnictwa przeciwnika? W których etapach walki należy się liczyć z działaniem sił powietrznych i śmigłowców oraz jakie elementy ugrupowania będą obiektami uderzeń?

W każdej sytuacji operacyjno-taktycznej prowadzone analizy muszą odzwierciedlać realne możliwości terenu i przeciwnika.

Choć naziemne i powietrzne drogi podejścia mogą być przedstawione na tej samej folii (oleacie), w większości przypadków lepiej jest, bardziej praktycznie, przygotować osobne oleaty dla każdego typu dróg. Jeżeli warunki pogodowe mają znaczący wpływ na charakter drogi podejścia, powinny również zostać przygotowane osobne oleaty odzwierciedlające wpływ pogody na działanie samolotów i śmigłowców.

5.1.8. Graficzne zobrazowanie przeszkód terenowych

Końcowym efektem analiz w zakresie graficznego zobrazowania aspektów terenowych jest opracowanie połączonego oleatu przeszkód terenowych.

W wyniku przeprowadzonej analizy i obserwacji ćwiczeń stwierdzono, że sposób graficznego zobrazowania terenu i przeszkód terenowych jest w zasadzie standaryzowany, ale dotyczy tylko działań w zakresie sojuszniczym i obejmuje następujące elementy:

a) teren:
   - teren dostępny (GO),
   - teren trudnodostępny (SLOW GO) – linie przekątne (góry – brązowe, lasy – zielone, inne tereny – czarne),
   - teren niedostępny (NO GO) – linie w kratę.

b) przeszkody terenowe:
   - rejony zurbanizowane – czarne linie w kratę,
   - przeszkody wodne – trudne do pokonania – niebieskie linie w kratę; obszary, rejony, w których następuje pogorszenie warunków na skutek opadów atmosferycznych, zaznacza się przekątnymi liniami koloru niebieskiego (np. tereny podmokłe),
   - inne obiekty terenowe (wyrobiska, kopalnie itp.) – czarne linie w kratę, gdy teren jest nieprzejezdny, oraz czarne przekątne linie, gdy teren jest trudny do pokonania,

– pola minowe, zawały, rowy przeciwczołgowe zaznaczane są na zielono z opisem „EN" jako tereny nieprzejezdne[1].

Dla potrzeb pełniejszego zobrazowania właściwości terenu wynikających z ubocznych skutków oddziaływania wielu czynników walki zbrojnej na oleacie oceny terenu nanosi się również:

– lokalizację zakładów przemysłowych i wynikające z tego zagrożenia – przekątne linie koloru żółtego dla nietrwałych środków toksycznych, oraz żółta krata dla środków trwałych.

– mosty, wiadukty i przepusty opisuje się ich parametrami technicznymi (za wyjątkiem map specjalnych),

– lasy i tereny zalesione zwykle podlegają opisowi co do właściwości i rodzaju drzewostanu.

Rozpatrując taktyczną ocenę terenu przez pryzmat podstawowych rodzajów walki można dostrzec istotne różnice. Zasadniczym kryterium oceny terenu w działaniach obronnych jest przede wszystkim potrzeba zorganizowania właściwego ugrupowania bojowego i systemu ognia. Dlatego też teren dzieli się na strefy dla poszczególnych środków rażenia, przy czym po stronie przeciwnika ocenia się go począwszy od maksymalnego zasięgu środków ogniowych, którymi dysponuje aktualnie dowódca planujący walkę.

W toku obserwacji ćwiczeń stwierdzono, że przystępując do oceny terenu dzieli się go umownie na teren po stronie przeciwnika i teren po stronie własnej. Za podstawę tego podziału służy linia styczności wojsk.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w praktycznej działalności wojsk teren – w odniesieniu do nacierającego przeciwnika – powinien być rozpatrywany pod kątem pojemności kierunków i dróg podejścia jego zgrupowań uderzeniowych oraz prawdopodobnych rubieży rozwijania i ataku; rejonów zapewniających rozmieszczenie zgrupowań artylerii, stanowisk dowodzenia, urządzeń logistycznych. Istotne jest także określenie sposobu działania elementów rozpoznania osobowego i elektronicznego.

Z kolei w odniesieniu do działania wojsk własnych w obronie szczególnej uwagi wymaga ocena rejonów planowanych uderzeń ogniowych, stref ognia środków przeciwpancernych, a szczególnie pól martwych i zakrytych. Dużego znaczenia nabiera ustalenie kierunków działania elementów rozpoznawczych oraz rejonów właściwych do budowania zapór inżynieryjnych i przygotowania niszczeń. Z oceny terenu wynikają także potrzeby związane z oczyszczaniem przedpola na potrzeby prowadzenia obserwacji i skutecznego rażenia. Na podstawie wnikliwej analizy rejonu działania możliwe jest określenie dogodnych rubieży do organizowania pozycji przedniej, ubezpieczeń bojowych oraz kierunków i dróg ich wycofywania dla poszczególnych elementów ugrupowania bojowego.

---

[1] Zasada ta nie jest stosowana powszechnie (brak standaryzacji w tym zakresie). Często wspomniane wyżej obiekty są zaznaczane na czarno.

5.2. MILITARNE ASPEKTY WARUNKÓW ATMOSFERYCZNYCH

Pogoda wpływa nie tylko na stan osobowy, ale i na sprzęt bojowy, ograniczając jego możliwości bojowe. Aby zrozumieć wzajemne relacje pomiędzy pogodą i terenem, należy posiadać podstawową wiedzę na temat zjawisk pogody i taktyczno-technicznych aspektów sprzętu bojowego. Pogoda stanowi uzupełnienie środowiska walki, często zmieniając warunki działania.

5.2.1. Wiatr jako czynnik pogodowy

Działania z wiatrem stwarzają ogólnie lepszą widoczność, a wojska mogą zostać użyte szybciej i łatwiej. Obłoki kurzu wytworzone przez poruszające się pojazdy są bardzo uciążliwe podczas silnego wiatru. Efekty oddziaływania prędkości wiatru zarówno przy ziemi, jak i w górnych warstwach atmosfery czynią dogodniejszym działanie z wiatrem niż pod wiatr. Silny wiatr negatywnie wpływa na widoczność ze względu na przenoszenie obłoków kurzu, dymu, piasku, deszczu czy też śniegu. Wpływa również na sposób użycia broni ABC oraz konwencjonalnej. Ponadto wiatr sprzyja rozprzestrzenianiu się pożarów powstałych na skutek walki lub w wyniku celowego podpalenia. Zasłony dymne są na ogół nieefektywne, gdy prędkość wiatru jest większa niż 18 km/h.

Wnioski z wielu konfliktów[1] wskazują, że silne wiatry ograniczają prowadzenie działań lotnictwa, szczególnie zaś śmigłowców. Duża prędkość i kierunek wiatru mogą utrudnić start i lądowanie samolotów oraz wywierają wpływ na wybór trasy i profil lotu, jak również na skuteczność uderzeń z powietrza, reżim lotów, możliwości rozpoznania lotniczego, zrzut desantów powietrznych, prędkość poruszania się kolumn wojsk, stan dróg w okresie zimowym (zamiecie śnieżne), celność strzelania oraz zasięg rakiet i pocisków artyleryjskich. Silne wiatry oraz związane z nimi turbulencje powietrzne utrudniają bezpośrednie wsparcie lotnicze (CAS). Silne wiatry mogą uniemożliwić manewr lotnictwu, szczególnie w ciasnych korytarzach powietrznych. Formacje lotnicze napotykające silne wiatry czołowe staną w obliczu problemów znacznie zwiększonego zużycia paliwa, zmniejszonego zasięgu oraz obniżonego ciężaru ładunku. Natomiast lotnictwo działające zgodnie z kierunkiem wiatru uzyskuje wymierne korzyści w postaci obniżonego zużycia paliwa oraz zwiększenia zasięgu działania i udźwigu. Podczas zimnej pogody mroźny wiatr ograniczy częstotliwość lotów przez zwiększenie czasu koniecznego na przygotowanie do kolejnego wylotu – czasu na uzupełnienie paliwa i środków walki. Niska temperatura zmusza żołnierzy (personel) obsługi naziemnej do pracy w ubraniach

[1] Na przykład Falklandy, Zatoka Perska.

ochronnych, co również wydłuża czas efektywnej pracy przy obsłudze samolotów i śmigłowców. Trudne warunki atmosferyczne powodują również konieczność ogrzewania hangarów i warsztatów, ponieważ poważniejsze naprawy i konserwacje nie mogą być wykonywane w terenie otwartym.

Wiatr obniża temperaturę, co powoduje marznięcie deszczu. Natomiast marznący deszcz ogranicza warunki komunikacyjne, w tym szczególnie pojazdów kołowych. Wiejący wiatr może także polepszyć przejezdność terenu, powodując jego szybsze osuszanie. Wiatr wpływa również na odległość rozprzestrzeniania się dźwięku, fale dźwiękowe niesione wiatrem rozprzestrzeniają się daleko, jednak w czasie przemieszczania następuje ich deformacja i przekłamanie.

Prędkość i kierunek wiatru mogą potęgować lub zmniejszać oddziaływanie deszczu, śniegu bądź też kurzu i dymu na wojska i sprzęt bojowy znajdujący się w rejonie działań. Wiatry sztormowe o huraganowej sile działają niszczycielsko, zrywając namioty, uszkadzając budynki i łamiąc drzewa, utrudniają też ruch pojazdów mechanicznych i działania marynarki wojennej oraz lotnictwa. Bardzo negatywnie wiatr wpływa na stan osobowy, niewłaściwie ubrani żołnierze szybko przemarzają i tracą wolę walki.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że średnie prędkości wiatrów na lądzie są latem na ogół większe niż zimą, natomiast na otwartym morzu jest odwrotnie. Silny i porywisty wiatr w znacznym stopniu może utrudniać przeprawę wojsk przez szeroką przeszkodę wodną, podnosząc poziom fali i zwiększając nurt rzeki.

Inne negatywne czynniki na polu walki to powstawanie fałszywych obrazów na radarach, zredukowanie widoczności przez wiejący piasek i kurz oraz utrata kontaktu bojowego. Wzbijane przez wiejący wiatr: kurz, piasek, śnieg, deszcz czy mżawka mogą ograniczyć skuteczność funkcjonowania stacji radiolokacyjnych naziemnej kontroli ruchu lotniczego.

Wiatr, jego prędkość i kierunek mają niebagatelny wpływ na prowadzenie działań powietrznodesantowych. Wiatr powyżej 18 m/s może spowodować: urazy żołnierzy podczas działań powietrznodesantowych, zniszczenie środków materiałowych i rozbicie struktur organizacyjnych desantu. Silne wiatry oraz związane z nimi turbulencje będą miały negatywny wpływ na dokładność operacji aeromobilnych, a także na całokształt zaopatrzenia dostarczanego z powietrza (przykład byłej Jugosławii). Silne i zmienne wiatry w górze w czasie zrzutów skoczków, podczas prowadzenia działań powietrznodesantowych, często będą powodowały duże rozrzucenie spadochroniarzy na określonym obszarze[1]. Dodatkowo należy pamiętać o tym, że turbulencje i związane z nimi trudności w czasie lotu obniżą wydolność przewożonych drogą powietrzną żołnierzy. Szczególnie podatne na dotkliwe uderzenia silnych wiatrów są śmigłowce. Tracą one swobodę manewru, stają się mało precyzyjne w działaniu, a pokładowe systemy uzbrojenia nie mogą być w pełni wykorzystane.

[1] Lądowanie polskiej dywizji pod Arnhem.

Przykładem niedoceniania niszczycielskiej siły wiatru może być przypadek amerykańskiej flotylli admirała Halseya na Pacyfiku w kwietniu 1945 r. Dowódca flotylli w wyniku błędnej oceny pogody wprowadził swoje okręty w sam środek (oko) huraganu. Bez jednego wystrzału Amerykanie ponieśli ogromne straty: 146 samolotów zostało zniszczonych i zmytych z pokładów, huragan zatopił 3 niszczyciele, 7 niszczycieli było poważnie uszkodzonych. W tym strasznym uderzeniu pogody zginęło 800 marynarzy. Straty po stronie amerykańskiej spowodowane przez pogodę należały do największych w tej wojnie.

5.2.2. Opady atmosferyczne

Opady atmosferyczne mają ogromne znaczenie ze względu na wpływ na przejezdność terenu, widoczność, wydolność żołnierzy oraz sprawność sprzętu. Silne deszcze mogą uczynić nieprzejezdnymi drogi nieutwardzone, położone w obniżeniach terenowych oraz bezdroża. Nawet technicznie dobre drogi podczas suchej pogody mogą stać się na skutek deszczu trzęsawiskami, zwłaszcza, gdy występuje duże natężenie ruchu. W wyniku opadów deszczu ulegają wyraźnemu pogorszeniu warunki przejezdności wszelkich gruntów gliniastych (różnych typów glin, w tym także lessowych i innych utworów pyłowych), natomiast polepszają się warunki przejazdu po piaskach. W okresie jesieni i zimy mokre, śliskie jezdnie dróg obniżają warunki jazdy pojazdów kołowych. Zarówno deszcz, jak i śnieg mogą drastycznie zmniejszać skuteczność działania i wydolność żołnierzy przez ograniczenie widoczności, zwiększenie zmęczenia oraz inne problemy natury psychicznej i fizycznej.

Deszcz i śnieg w połączeniu z trwałymi chemicznymi środkami bojowymi oraz skażeniami mogą sprzyjać tworzeniu plam skażeń ABC na niżej położonych obszarach. Słaby deszcz rozprowadza trwałe środki trujące bardziej równomiernie, eksponując większą ilość roztworu na działanie powietrza, co powoduje zwiększone parowanie, a w efekcie większą koncentrację par. Opady zwiększają również hydrolizę. Silny i przedłużający się deszcz powoduje zmycie trwałych BŚT lub TŚP w uprzednio nieskażone tereny. Opady deszczu, zwłaszcza obfite, powodują zmniejszenie skażenia ludzi i sprzętu po uwolnieniu toksycznych środków przemysłowych, bowiem deszcz jest w tym wypadku naturalnym środkiem odkażającym. Ponadto mogą one w wyraźny sposób zmniejszyć zakres powstałych pożarów.

W aspekcie zabezpieczenia logistycznego należy pamiętać, że opady atmosferyczne obniżają również jakość niektórych składowanych środków walki i materiałów.

Nagromadzenie śniegu może spowodować zmniejszenie przejezdności, tworzą się zaspy i zawały śnieżne, maskując drogi. Z przeprowadzonych w armii niemieckiej eksperymentów wynika, że większe warstwy śniegu powodują obniżenie efektywności min przeciwpancernych i przeciwpiechotnych. Ciągłe opady śniegu w cza-

sie 12 godzin są krytyczną wartością dla działań taktycznych. Redukują możliwości manewru, obserwacji, wsparcia ogniowego i zabezpieczenia logistycznego. Opady śniegu wymagają zwykle stosowania dodatkowych środków maskujących.

W czasie roztopów zmienia się też na gorsze przejezdność gruntów, podobnie jak po obfitych deszczach. Opady deszczu i topniejące śniegi wpływają na podniesienie się poziomu wód w przeszkodach wodnych oraz powodują zawodnienie bagien, co pociąga za sobą pogorszenie warunków forsowania tych przeszkód. Duże wezbranie wód i przerwanie wałów ochronnych prowadzi do powodzi zatapiających doliny rzeczne. Rozmiękanie gruntów powoduje także trudności przy okopywaniu się wojsk i wykonywaniu polowych prac inżynieryjnych.

Opady śniegu pociągają za sobą powstanie pokrywy śnieżnej, która poważnie ogranicza przejezdność terenu dla pojazdów mechanicznych, zwłaszcza kołowych, wywiera hamujący wpływ na prędkość przemarszu. Pojazdy kołowe pokonują wprawdzie śnieg o grubości do 40 cm, jednakże szybkość jazdy ulega przy tym znacznemu zmniejszeniu, śnieg grubości 20 cm pokonywany jest z prędkością 6–10 km/h. Czołgi pokonują śnieg grubości do 100 cm, przy czym dopiero 30-centymetrowa warstwa śniegu zaczyna wpływać na ograniczenie ich szybkości. Śnieg grubości 50 cm pokonywany jest przez czołgi z prędkością 10–15 km/h, a śnieg grubości 80 cm z prędkością 5–10 km/h.

Opady bardzo często będą wpływać na działania lotnictwa – nie tylko ograniczając widoczność oraz skuteczność środków wykrywania i rozpoznania. Na wysokościach, na jakich działa lotnictwo, zarówno deszcz, jak i śnieg powodują zamarzanie. Lodowacenie zmusza więc lotnictwo do działania na niższych pułapach oraz powoduje ograniczenie wykorzystania określonych typów samolotów, które nie posiadają instalacji antyoblodzeniowych – działających w czasie lotu. Ustawione lub znajdujące się na ziemi samoloty i śmigłowce muszą być każdorazowo przed działaniem dokładnie oczyszczone ze śniegu i z lodu. Deszcz, śnieg i lód znajdujące się na pasach startowych zwiększają prawdopodobieństwo uszkodzeń samolotów w czasie startu i lądowania.

Deszcz i śnieg będą wpływać na możliwości poruszania się na przełaj jednostek obrony powietrznej i powodować, że niżej położone obszary, dogodne do ich rozwinięcia, staną się bezużyteczne. To z kolei wpływa niekorzystnie na mobilność jednostek oraz, co za tym idzie, możliwości efektywnego rozmieszczenia środków obrony. Deszcz i śnieg obniżają też skuteczność systemów optycznego wykrywania celów oraz precyzję środków walki obrony powietrznej.

Ciężkie, wilgotne powietrze podczas burz z opadami deszczu wpłynie na działania powietrznodesantowe, powodując, że skoczkowie i wyrzucany z powietrza sprzęt będzie opadał wolniej w dół i dłużej pozostanie w powietrzu. Warunki te z jednej strony spowodują zmniejszenie urazów u ludzi i strat w sprzęcie przy lądowaniu, a z drugiej – wystawią skoczków na dłuższe oddziaływanie ognia przeciwnika.

Wiele jest przykładów historycznych na to, w jaki sposób opady atmosferyczne wpływały na przebieg walki, ale jeden wydaje się być znamienny. Zła ocena warunków pogodowych przeprowadzona przez sztab angielski i głównodowodzącego gen. Haiga doprowadziła do załamania ofensywy angielskiej pod Ypres w lecie 1917 r. Opady deszczu, których nie brali pod uwagę Anglicy, trwające 3 tygodnie kompletnie zmieniły warunki prowadzenia walki. Ziemia zamieniła się w bagno, w którym tonęły armaty, ciężki sprzęt, a nawet ludzie. Artyleria stała się bezużyteczna, gdyż na wpół utopione działa nie nadawały się do użytku. Armia brytyjska została uwięziona w swoich okopach, żołnierze nie byli w stanie pokonać więcej jak kilka metrów dziennie, nadchodząca jesień nie rokowała szansy na poprawę warunków. Żołnierze chorowali na zapalenie płuc, morale armii spadało w zastraszającym tempie. Ta nie licząca się z warunkami pogodowymi decyzja kosztowała życie ponad 30 tys. żołnierzy angielskich.

Omawiając zjawisko opadów nie można pominąć bardzo ważnego elementu, jakim są burze. Należą one do groźnych zjawisk atmosferycznych i w związku z tym mogą w poważnym stopniu utrudnić prowadzenie działań bojowych, nie tylko w momencie ich występowania w danym rejonie, ale też po ich przejściu. Przy przechodzeniu burzy występują wyładowania atmosferyczne, silne skręty i porywy wiatru o szybkości dochodzącej do 30 m/s i więcej oraz intensywne opady deszczu. Wymienione zjawiska atmosferyczne mogą zakłócić łączność radiową i pracę stacji radiolokacyjnych, wywołać pożary, pogorszyć widzialność do kilkudziesięciu metrów. Ulewny deszcz może zalać niżej położone tereny, a silny i porywisty wiatr – uszkodzić lub pozrywać anteny radiowe, powalić drzewa na drogach, zniszczyć lub uszkodzić maskowanie wojsk własnych.

5.2.3. Warunki obserwacji jako efekt pogody

Podstawowym warunkiem widzialności jest czystość i przejrzystość powietrza oraz aktualny stan zachmurzenia. Przy czystym, przejrzystym powietrzu widnokrąg jest najczęściej ograniczony przez horyzont (krzywiznę, wypukłość powierzchni ziemi). Przy mglistym, mało przejrzystym powietrzu widnokrąg ograniczony jest wskutek tego, że odległe części krajobrazu giną za zasłoną mgły lub chmur. W tym wypadku widzialność będzie ściśle związana ze stanem atmosfery i umiejętne wykorzystanie warunków widzialności może sprzyjać działaniom na lądzie, morzu i w powietrzu. Z drugiej jednak strony nie wolno zapominać, że zwarta i niska pokrywa chmur wpływa ujemnie na możliwości działań bojowych.

Typ oraz ilość warstw chmur, wysokość podstawy chmur oraz ich górny pułap wpływają szczególnie na działanie lotnictwa. Chmurom często towarzyszy niestabilne powietrze, silne pionowe prądy powietrzne, turbulencje oraz ograniczona widoczność. Nabiera to większego znaczenia, gdy pokrycie chmur zwiększa się,

podstawa chmur się obniża, zaś warunki często towarzyszące chmurom, takie jak np. oblodzenie ulegają intensyfikacji. Warstwa chmur wpływa na działania wojsk lądowych poprzez redukcję oświetlenia i widoczności, czy też nienaturalne powiększenie efektu oddziaływania środków oświetlających. Ponadto chmury warunkują rodzaj, intensywność oraz ilość opadów. Przechwytują również ciepło ze słońca oraz energię cieplną unoszącą się z ziemi, podnosząc temperaturę na lub blisko poziomu gruntu. Z doświadczeń wynika, że ponad 70% pokrycia chmur powoduje tzw.: obojętne warunki, sprzyjające zastosowaniu broni chemicznej oraz dymów. Natomiast bezchmurne niebo pozwala szybko uciec ciepłu w nocy przyczyniając się do powstania bardzo złych warunków bytowania dla wojsk znajdujących się na polu walki. Pokrywa chmur i ich pułap spowodują dotkliwe ograniczenia w stosunku do działań powietrznych, ograniczają bowiem widoczność w powietrzu, a ich maskujące właściwości zmniejszają możliwość wykorzystania bezpośredniego wsparcia lotniczego oraz prowadzenia działań aeromobilnych. Chmury przechwytują ciepło płynące z ziemi oraz słońca, podnosząc temperaturę blisko ziemi, co ogranicza możliwości udźwigu samolotów oraz zdolność śmigłowców do zawisu – pozostawania w jednym miejscu w powietrzu.

Silna pokrywa chmur często kanalizuje ruch samolotów w obrębie powietrznych dróg podejścia oraz podczas końcowego zbliżania się do celu. Wiedza o takich kanalizujących miejscach może posłużyć do określenia, gdzie powinny zostać rozmieszczone środki walki obrony powietrznej i stacje radiolokacyjne wojsk własnych. Temperatura i wilgotność mają olbrzymi wpływ na działania lotnictwa, gdy występują one w ekstremalnych wartościach. Obydwa te czynniki mają wpływ na gęstość powietrza – obniżając efektywność systemów napędowych samolotów, a jednocześnie zwiększając zużycie paliwa, co wymusza zasadnicze zmniejszenie ładunku użytecznego samolotów. Ekstremalna temperatura oraz wilgotność powodują poważne utrudnienia w utrzymaniu sprzętu lotniczego i obrony powietrznej we właściwym stopniu sprawności technicznej.

Mgła również ogranicza działania lotnictwa, a ponadto wpływa ujemnie na warunki obserwacji i orientacji naziemnej, działając przy tym jak naturalny środek maskujący. Poza tym zachmurzenie i mgła wyraźnie ograniczają zasięg oddziaływania promieniowania świetlnego przy wybuchach jądrowych. Gęsta mgła utrudnia lub uniemożliwia start i lądowanie samolotów, paraliżuje ruch wojsk na drogach, zmniejsza celność prowadzenia ognia przez artylerię, uniemożliwia prowadzenie rozpoznania lotniczego, wysadzania desantów powietrznych itp. W zimie istotnie wpływają na widzialność opady śniegu. Podczas zamieci utrudniona jest obserwacja nawet najbliższych przedmiotów. Jednak nie tylko woda w stanie ciekłym lub stałym może wydatnie obniżyć widzialność. Różnorodne stałe cząstki – drobne ziarnka pyłu, dym, a nawet żywe mikroorganizmy unosząc się w powietrzu powodują jego zmętnienie i pogarszają widoczność dalekich przedmiotów. Do zmętnienia powietrza w niemałym stopniu przyczynia się też działalność człowieka.

Na prowadzenie działań powietrznych poważny wpływ ma widoczność oraz wizualne wykrywanie celów przez obronę powietrzną. Widoczność zwykle pogarsza się, gdy zwiększa się pokrywa chmur – wskutek tego często powstają sytuacje, które dodatkowo obniżają możliwości obserwacji. Czynniki, takie jak mgła, niesiony wiejącym wiatrem śnieg lub deszcz czy też dym – będą zwykle ograniczać lub uniemożliwiać działanie lotnictwa. Nawet samoloty posiadające wszechstronną aparaturę techniczną nie będą zwykle zdolne do realizowania zadań w okresach zredukowanej widoczności podejścia do celu na małej wysokości. Okresy ograniczonej widoczności utrudniają także wykorzystanie systemów obrony powietrznej, szczególnie tych, które całkowicie opierają się na optycznym wykrywaniu i śledzeniu celów.

Ograniczona widoczność w obszarze celu wpłynie negatywnie na skuteczność bombardowania realizowanego w oparciu o środki optyczne oraz obniży dokładność zrzutów sił powietrznodesantowych, sprzętu i zaopatrzenia.

Dokonując analizy i oceny czynnika widzialności należy zawsze pamiętać o tym, że zakres wpływu widzialności na planowanie działania uwarunkowany jest rodzajem działań. Warunki słabej widoczności ograniczają przede wszystkim możliwości rozpoznawcze broniących się wojsk, a co za tym idzie ich możliwości w zakresie wykrywania celów i prowadzenia skutecznego ognia. W obronie z kolei jest odwrotnie – sprzymierzeńcami obrońcy są dobra widzialność i przejrzystość powietrza.

Przez stulecia wybitni dowódcy próbowali wykorzystywać złą widoczność do swoich celów. Najwybitniejszy z nich Napoleon Bonaparte w bitwie pod Austerlitz w 1805 r., wykorzystując zalegającą przyszłe pole bitwy mgłę, wprowadził w błąd przeciwnika co do swego położenia i zamiaru działania, uzyskując tym samym element zaskoczenia i w efekcie rozgromił przeważające siły rosyjsko-austriackie. Jeszcze dobitniejszym przykładem wykorzystania złej widoczności dla celów natarcia jest niemiecka ofensywa w Ardenach w grudniu 1944 r. Występujące w tym okresie gęste mgły wspierały niemieckie natarcie, paraliżując i dezorganizując jednocześnie działania aliantów. Amerykanie nie mogli w żaden sposób wykorzystać swojej bezwzględnej przewagi w powietrzu (niski pułap chmur w połączeniu z mgłą wykluczał użycie lotnictwa). Dopiero poprawa pogody w końcu grudnia odwróciła sytuację i pozwoliła Amerykanom ponownie przejąć inicjatywę na tym froncie, a lotnictwo alianckie mogło wreszcie bez przeszkód lokalizować i atakować z powietrza oddziały i pododdziały niemieckie. Generał Bradley w swoich wspomnieniach napisał: „*Na dwa dni przed Bożym Narodzeniem szare chmury, od tak dawna ciężkim całunem zwisające nad naszym frontem, po raz pierwszy od ośmiu dni rozproszyły się i wątłe promienie słońca oświetliły sylwetki czołgów nieprzyjaciela, odcinające się od białych śniegów. Na przeszło stu lotniskach, od Szkocji do Brukseli, utknęło ponad 4000 samolotów czekając, aż skończy się spisek von Rundsteda z pogodą. 23 grudnia rano do pokoju operacyjnego pierwszego*

rzutu sztabu wpadł meteorolog Vandenberga z prognozą dobrej pogody na całym froncie. Nie minęła godzina, a powietrze zadrżało od huku silników: wysoko nad Luksemburgiem ukazały się samoloty, które miały wspierać natarcie. Nawet gdyby von Rundsted nadal pchał swe wygłodzone kolumny w kierunku Mozy, to nie miał już sił, aby kontynuować natarcie z chwilą, kiedy mogliśmy gromić go z powietrza. W tym pierwszym pogodnym dniu lotnictwo dokonało w sumie 1200 samolotolotów. Następnego dnia 2000 bombowców z eskortą ponad 800 myśliwców zrzuciło 4300 ton bomb na 31 celów taktycznych. Myśliwce bombowe zapuszczały się w Ardeny ścigając nieprzyjaciela, który bezsilnie, w zbitych kolumnach, czekał na drogach. 241 samolotów zgrupowania transportowego zrzuciło z małej wysokości żywność, lekarstwa i amunicję załodze w Bastogne, która mężnie odpierała ataki trzech dywizji nieprzyjacielskich"[1].

Widoczność poniżej 3 km korzystna jest z punktu widzenia możliwości prowadzenia działań zaczepnych. Ukrywa bowiem koncentrację i manewr nacierających wojsk i zwiększa możliwość uzyskania zaskoczenia. Przeszkadza natomiast w utrzymaniu spójności obrony i kontroli walki oraz redukuje efektywność wykrywania celów, ogranicza także możliwości prowadzenia rozpoznania optycznego. Wady te mogą być częściowo zredukowane przez stosowanie dodatkowego oświetlenia pola walki, wykorzystanie radarów, sprzętu noktowizyjnego oraz detektorów dźwięku.

W okresach, gdy ograniczona widoczność jest pożądana, do miejscowego maskowania mogą być użyte dymy i inne środki ograniczające widoczność. Należy pamiętać, że we wszystkich przypadkach zmniejszona lub ograniczona widoczność może ograniczyć lub uniemożliwić użycie lotnictwa, rozpoznania powietrznego i wojsk powietrznomanewrowych. W działaniach rozpoznawczych do przerzutu sił specjalnych w dużym stopniu wykorzystuje się ograniczoną widoczność. Mrok i ciemność są sprzymierzeńcami rozpoznania, pozwalają bowiem na ukrycie działań oraz zmniejszają efektywność ochrony i obrony obszarów tyłowych przeciwnika.

Reasumując, prowadzona analiza prowadzi do wniosku, że widzialność jest niezbędnym warunkiem obserwacji wzrokowej, tak nadal przecież ważnej na współczesnym polu walki. Obserwować można tylko to, co się widzi. Jeśli przedmiot jest ukryty przed obserwatorem za horyzontem lub obiektami terenowymi, jeśli zasnuła go mgła lub mrok nocy, to nie można wtedy obserwować go gołym okiem. Stąd też wynika wniosek, że widoczność niejednokrotnie determinuje czas i sposób prowadzenia działań militarnych.

---

[1] O. Bradley, *Żołnierska epopeja*, Warszawa 1989, s. 509.

5.2.4. Temperatura jako element pogody

Temperatura powietrza ma bezpośredni wpływ na sprawność działania żołnierzy i sprzętu. Temperatura i wilgotność wpływają także na gęstość powietrza. Jak wskazuje praktyka obniża się ona, gdy temperatura wzrasta. Wysokie temperatury powodują urazy cieplne u żołnierzy, szczególnie tych, którzy ze względu na specyfikę realizowanego zadania zmuszeni są do działania w specjalnym oporządzeniu[1]. Stwierdzono empirycznie, że wysokie temperatury powodują zwiększone zużycie silników, a co się z tym wiąże ich większą awaryjność. W czasie upałów konieczna jest szczególna troska o właściwe chłodzenie silników, ponieważ w przeciwnym razie należy się spodziewać szybszego ich zużycia. Wysoka temperatura i wilgotność obniżają sprawność techniczną samolotów i pojazdów mechanicznych oraz ograniczają możliwości przewozu ładunków. Wysokie temperatury rzędu 30°C powodują zmęczenie żołnierzy, a także ciągłe niebezpieczeństwo pożarów zarówno w rejonach rozmieszczenia wojsk, jak i prowadzonych działań.

Szczególnie prowadząc działania w rejonach wysokich temperatur i nasłonecznienia[2], dowódcy muszą być świadomi, że maksymalne i minimalne temperatury (dnia i nocy) mogą ulegać wahaniu nawet o 50%. Oślepiające światło słońca w obszarze pustynnym może powodować kurzą ślepotę, gdy oczy nie są chronione[3].

Temperatura ma także bezpośredni wpływ na aktywność społeczną, w tym także możliwe migracje ludności w danym obszarze. Na podstawie doświadczeń z przebiegu operacji pokojowych w byłej Jugosławii można stwierdzić, że niższa temperatura „trzyma ludzi w domach", czyni ich raczej nieskłonnymi do działania, ograniczając w ten sposób możliwości konfliktów wewnętrznych. Wysokie temperatury mogą wpływać irytująco na populację obszaru, zwiększając możliwość wystąpienia konfliktów lokalnych. Organizacje lub lokalni liderzy czy przywódcy partii opozycyjnych szukający możliwości wzniecenia wewnętrznych rozruchów i manifestowania niezadowolenia mogą to czynić właśnie w okresie sprzyjającej (ciepłej) pory roku.

Niskie temperatury zwiększają prawdopodobieństwo urazów żołnierzy z powodu chłodu, powodują niszczenie systemów chłodzenia pojazdów, obniżają efektywność układów smarowania. W czasie mrozów wyraźnie zwiększa się zużycie paliwa przez pojazdy. Chłodniejsze temperatury w połączeniu z dużą wilgotnością powodują powstawanie mgieł, szczególnie w obniżeniach terenowych. Praktyka wskazuje, że marznąca mgła może z kolei w krótkim czasie pokryć warstwą lodu drogi i pojazdy. Spadek temperatury poniżej 0°C powoduje zamarznięcie wody, co zmienia w istotny sposób warunki przejezdności bagien i mniejszych

---

[1] Wojska rozpoznania, pododdziały obrony chemicznej, obsługi wozów łączności i dowodzenia.

[2] Operacja w Iraku.

[3] Dlatego też żołnierze wykonujący zadania w tym obszarze muszą zostać zaopatrzeni w okulary przeciwsłoneczne – misje pokojowe na Wzgórzach Golan, obserwatorzy w Iraku.

przeszkód wodnych. Zmieniają się również warunki ruchu pojazdów kołowych po drogach, ze względu na zimową ślizgawicę. Stwierdzono, że przy temperaturze od – 25°C mogą wystąpić bardzo poważne trudności przy wykonywaniu prac inżynieryjnych. Nadmierny chłód wpływa niekorzystnie na samopoczucie żołnierzy, a tym samym na ich sprawność bojową. Przenikliwe zimno, a zwłaszcza mróz i wiatr powodują konieczność wdrożenia określonych przedsięwzięć w zakresie warunków zakwaterowania i ubrania żołnierzy – wzrasta zapotrzebowanie na ocieplane okrycia. Niska temperatura wymusza potrzebę posiadania specjalnych ubiorów zapobiegających odmrożeniu ciała oraz powoduje utrudnienia przy remoncie sprzętu technicznego i środków walki. Ekstremalne zimno wymaga specyficznych umiejętności żołnierzy do prowadzenia walki w trudnych warunkach. Ogranicza także i uzależnia od łączności za pomocą radiostacji o wysokiej częstotliwości (HF).

Reasumując przedstawione powyżej fakty, można stwierdzić, że temperatura zarówno zbyt niska, jak i zbyt wysoka potrafi pokrzyżować plany każdego dowódcy i każdej armii. W kampanii 1812 r. Napoleon Bonaparte nie docenił surowości rosyjskiego klimatu, co po części przyczyniło się klęski jego armii. Kolejnym przykładem może być fiasko radzieckiego planu podboju Finlandii w październiku 1939 r. Plan ten zakładał rozbicie armii fińskiej i opanowanie jej terytorium w dwa tygodnie. Okazało się jednak, że oprócz armii fińskiej przeciwnikiem Rosjan był rzadko spotykany mróz. Błędna prognoza pogody lub jej niedocenianie spowodowało wydłużenie całej operacji o ponad miesiąc, a koszty tego zwycięstwa to ponad 200 tys. zabitych i zamarzniętych żołnierzy oraz wiele tysięcy niezdolnego do dalszej walki sprzętu. W opinii wielu historyków jednym z powodów zatrzymania niemieckiego natarcia pod Moskwą i Stalingradem w zimie 1941/1942 był kompletny brak przygotowania wojsk niemieckich do prowadzenia walki w warunkach surowej rosyjskiej zimy. Również analiza współczesnych konfliktów zbrojnych dostarcza przykładów potwierdzających tezę, że mimo technicznego rozwoju środków walki pogoda limituje działania bojowe. Dobrym przykładem jest konieczność wstrzymania na dwa dni operacji JFOR w Bośni w 1996 r. ze względu na fatalne warunki atmosferyczne (mróz, obfite opady śniegu), które w połączeniu z trudnym terenem spowodowały okresową nieprzejezdność terenu[1]. Natomiast ... *w czasie operacji „Pustynna Burza" warunki pogodowe na pustyni w styczniu 1991 r. były fatalne, żołnierze SAS musieli więc nie tylko przez cały dzień unikać Irakijczyków, ale także stoczyć walkę z mroźnym chłodem, deszczem i wiatrem*[2].

[1] Operacja wojsk IFOR w Bośni w 1996 r.
[2] S. Crawford, *Encyklopedia sił specjalnych – SAS*, Warszawa 1999, s. 105.

5.2.5. Wilgotność – element niedoceniany w pogodzie

Wilgotność, podobnie jak temperatura, w największym stopniu oddziałuje na żołnierzy i sprzęt. Wysokie temperatury i wilgotność sprzyjają wzrostowi roślinności, która w istotny sposób wpływa na możliwości manewru i prowadzenia obserwacji. Duża wilgotność powietrza stwarza szereg problemów związanych np. ze stałą potrzebą klimatyzowania pomieszczeń, koniecznością korzystania ze specjalnych ubrań i specjalnego wyposażenia, ze zwiększeniem wymagań w zakresie odporności i przygotowania żołnierzy do działań w ekstremalnych warunkach.

Przykładem mogą tu być duże problemy aklimatyzacyjne wojsk amerykańskich podczas konfliktu wietnamskiego, gdzie lądujące pododdziały musiały być poddane specjalnej kwarantannie w celu przyzwyczajenia organizmów żołnierzy do wysokiej wilgotności powietrza, sięgającej nierzadko 98%. Wnioski wyciągnięte z tych doświadczeń pozwolą uniknąć podobnych problemów w trakcie trwania konfliktu w Zatoce Perskiej. Dlatego też w wielu armiach organizuje się specjalne ośrodki szkolenia na potrzeby przygotowania żołnierzy do działań w ekstremalnych warunkach. *„Na przykład w Bałtyckim Okręgu Wojskowym panują bardzo podobne warunki do tych w Danii, Belgii, Holandii, północnych Niemczech i Francji. Góry Ałtaj są zdumiewająco podobne do Szkocji. W Karpatach znajdują się miejsca przypominające Alpy francuskie. Oddziały przygotowane do działań na Alasce i w Kanadzie znajdą idealne warunki do szkolenia na Syberii, a ćwiczenia przygotowujące jednostki Specnazu do operacji w Australii mogą odbywać się w Kazachstanie..."*[1].

Z powyższych treści wynika zasadniczy wniosek końcowy, że choć temperatura i wilgotność nie wywierają bezpośredniego wpływu na konkretne działania taktyczne, to jednak ich ekstremalne wartości ograniczają zakres prowadzonej walki.

5.2.6. Graficzne odwzorowanie czynników pogodowych

Warunki pogodowe w połączeniu z terenem mogą wpływać na pogorszenie istniejącego stanu obszaru zainteresowania, zwłaszcza w odniesieniu do gruntu, sieci wodnej i jakości dróg. Obok terenu, pogoda wpływa także na wojska realizujące określone zadania bojowe. Często długotrwałe opady doprowadzają ludzi do fizycznego i psychicznego zmęczenia, apatii, osłabienia odporności na stres.

Warunki pogodowe decydują w dużym stopniu o możliwościach wykorzystania sprzętu technicznego. Oblodzone drogi spowalniają ruch kolumn samochodowych, a gruba pokrywa śniegu utrudnia ruch pojazdów na przełaj. Niski pułap chmur ogranicza użycie śmigłowców i samolotów. Podobnych przykładów można wskazywać wiele i wszystkie one dowodzą, iż warunki pogodowe bez względu na

[1] W. Suworow, *Specnaz*, Gdańsk 1991, s. 141.

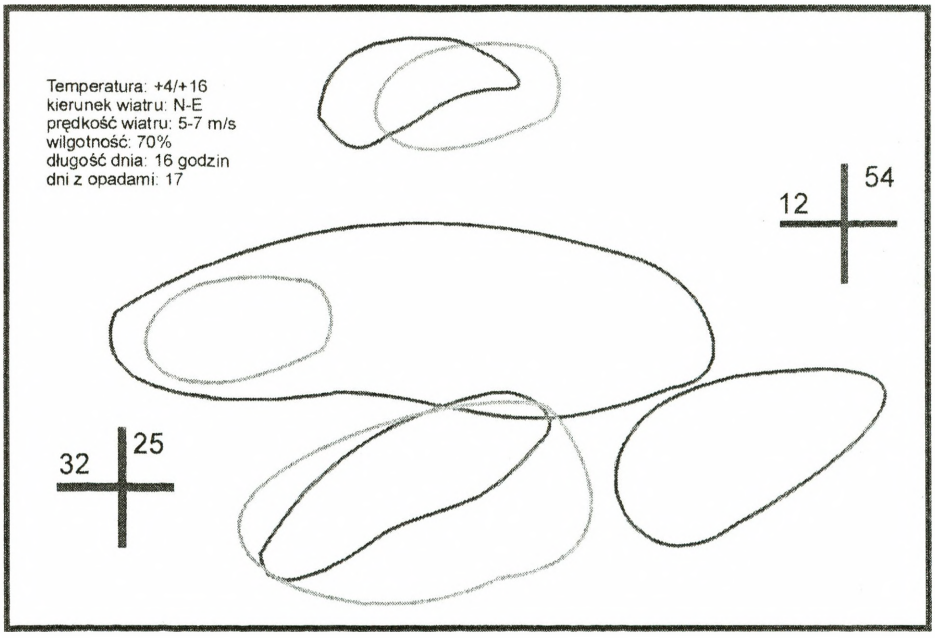
charakter prowadzonej walki powinny być uwzględniane w procesie przygotowania działań rozpoznawczych.

Dokumenty normatywne wskazują potrzebę uwzględnienia wpływu czynników atmosferycznych na posiadane środki walki i wyposażenie wojsk. Jednak nie precyzują, w jaki sposób należy przedstawiać uzyskane wyniki końcowe. Wnioski z analizy pogody na poziomie operacyjnym ilustrowane są w formie graficznej na oleacie, który przedstawia stałe czynniki pogodowe w określonym obszarze zainteresowania.

Szczególnie dotyczą one obszarów objętych zachmurzeniem, rejonów intensywnych opadów atmosferycznych. W formie opisowej mogą być dodatkowo ujęte informacje dotyczące: długości dnia, prędkości wiatru, zachmurzenia, wilgotności, grubości pokrywy śnieżnej lub ilości opadów. Informacje te stanowią ogólne wiadomości o sytuacji pogodowej w obszarze operacji, uzyskane na podstawie obserwacji i pomiarów dokonywanych w ramach monitoringu pogody.

Oleat służy jedynie do przedstawienia czynników, jakie mogą mieć wpływ na działania prowadzone w okresie realizacji zadania.

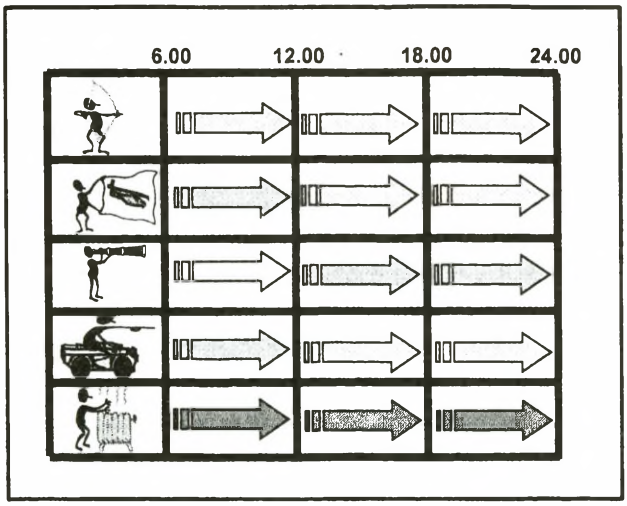
Równie często spotykaną formą prezentowania ograniczeń spowodowanych przez pogodę jest zapis tekstowy uzupełniony tabelami i zdjęciami.

Rys. 5.4. Warunki pogodowe w obszarze działania (wariant – oleat)

Natomiast sposób oddziaływania poszczególnych czynników pogodowych na konkretne systemy walki i stan osobowy ilustrowane są w formie tabeli.

Na poziomie taktycznym w zasadzie, ze względu na krótki okres planowania działań (do 48 godzin) i równie krótki czas ich realizacji, można sporządzać jedynie tabele ilustrujące wybrane elementy pogody wpływające na działanie wojsk tylko w okresie realizacji zadania.

Rys. 5.5. Wpływ pogody na realizację zadania

5.3. OCENA PRZECIWNIKA I PROGNOZA ZAGROŻENIA LĄDOWEGO

Wdrożenie do praktycznej działalności wojsk rozpoznawczych nowych dokumentów normatywnych[1] usystematyzowało szereg zagadnień w zakresie rozpoznania. Niestety, pozostały otwarte kwestie będące obecnie przedmiotem dyskusji. Wśród najpilniejszych są zagadnienia dotyczące oceny przeciwnika i prognozowania zagrożenia. Analizując zakres czynnościowy i treści merytoryczne poszczególnych terminów można dostrzec ich odrębność i ustalić czynniki wyróżniające je.

Ocena to potocznie określenie wartości (np. wystawienie oceny w szkole jest jednoznaczne z dokonaniem określenia poziomu wiedzy ucznia). Ocena to także oszacowanie wartości materialnej, w przypadku przeciwnika – wartości bojowej, określenie jego możliwości. Tak więc ocena przeciwnika to wartościowanie sił

[1] *Działania rozpoznawcze*, tymczasowa instrukcja DWLąd 17/2002 oraz *Rozpoznanie wojskowe*, Szt. Gen. 1531/2001.

będących w jego dyspozycji, ustalenie poziomu zaangażowania militarnego w działania zbrojne i wskazanie możliwości ich dalszego kontynuowania.

Prognoza to przewidywanie przyszłych faktów i zdarzeń oparte na uzasadnionych przesłankach i obliczeniach[1]. Można tu poczynić określoną analogię, że prognozowanie działania przeciwnika to mechanizm zbliżony do przewidywania przebiegu choroby, jej zakończenia i skutków, jakie będą efektem przebytego schorzenia. To, że wiele prognoz sporządzanych przez meteorologów, ekonomistów, polityków czy kierowników nie sprawdza się dokładnie (w 100%) – powoduje, że często zapomina się o tym, jak są one istotne w planowaniu przyszłości. Prognozy są konieczne do planowania każdych działań, nie tylko militarnych. Gdy dowódca ocenia opracowane warianty działania wojsk własnych, nie może tego czynić w oderwaniu od przeciwnika, bowiem jego postępowanie wpłynie na wynik każdego przyjętego przez dowódcę sposobu rozwiązania problemu taktycznego. Celem prognozy zagrożenia jest wykreowanie ogólnego zamiaru użycia sił i środków walki potencjalnego przeciwnika. Prognoza zagrożenia stanowi finalny etap procesu **informacyjnego przygotowania pola walki**. W aspekcie organizacyjnym następuje po ocenie obszaru walki i prowadzi poprzez etap oceny możliwości do wygenerowania najbardziej prawdopodobnego wariantu działania potencjalnego przeciwnika.

W etapie opracowania wariantów działania przeciwnika następuje diagnoza organizacji (organizacja = wojska przeciwnika). Jej efektem jest poszukiwanie rozwiązania problemu – czym jest organizacja, jakie ma możliwości? Natomiast w kolejnym etapie pracy komórki rozpoznawczej następuje synteza uzyskanych wniosków i ich przetworzenie w celu prognozowania zagrożenia, jakie przedstawia system bojowy przeciwnika w aspekcie środowiska.

Szukanie odpowiedzi na pytanie, jaka będzie organizacja w przyszłości, jaka jest droga do osiągnięcia zakładanych celów potencjalnego przeciwnika, jakie są ograniczenia w realizacji przyszłego zadania – to zasadnicze elementy składowe prognozy zagrożenia.

Rys. 5.6. Prognoza zagrożenia w ujęciu organizacyjnym

[1] Zob. *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1997, s. 707.

Reasumując przedstawione treści, należy dostrzegać nową i odmienną wartość wskazanych powyżej terminów znaczeniowych i właściwie je stosować w działalności rozpoznawczej.

5.3.1. Rola modelu doktrynalnego w ocenie przeciwnika

Model doktrynalny to graficzne odwzorowanie działania potencjalnego przeciwnika, który jest opracowywany na potrzeby każdego rodzaju wojsk. Przygotowywany na podstawie rezultatów przeprowadzanych ćwiczeń z wojskami i oraz treningów sztabowych. Na ostateczny kształt modelu działania mają również wpływ wnioski uzyskane z analizy założeń polityki zagranicznej i doktryny militarnej oraz kierunki reorganizacji w siłach zbrojnych, a także zmiany w wyposażeniu i uzbrojeniu, jak również w sposobie szkolenia jednostek na poligonach i placach ćwiczeń[1]. Baza danych o przeciwniku ulega stałej modyfikacji w aspekcie strukturalnym i organizacyjnym, w tym szczególnie w zakresie wyposażenia jednostek bojowych w nowe środki walki. Analizie i ocenie podlegają nie tylko działania operacyjne, ale również walki partyzanckie[2], operacje przeciwpartyzanckie, a ostatnio także akcje terrorystyczne[3] i antyterrorystyczne[4].

Równie istotna jak działanie przeciwnika jest kwestia pozyskiwania i opracowywania danych personalnych dotyczących charakterystyki osobowo-zawodowej dowódców poszczególnych szczebli dowodzenia i osób zajmujących kierownicze stanowiska w siłach zbrojnych i resorcie Ministerstwa Obrony Narodowej. Wnikliwej analizie poddawany jest system logistyczny: cywilny i militarny państwa potencjalnego przeciwnika, w tym szczególnie możliwości zaopatrywania i uzupełniania wojsk, sposoby rotacji sprzętu technicznego, zakupy surowców i sprzętu technicznego, rozwój technologiczny przemysłu obronnego.

Zbiór wiedzy – kompendium wiedzy – o potencjalnym przeciwniku przedstawiany jest w formie zwartej (książkowej) w sposób opisowy i graficzny. Ponieważ ma służyć określeniu możliwości działania przeciwnika, powinien spełniać szereg warunków, z których najważniejsze to:

– graficzne zobrazowanie ugrupowania bojowego przeciwnika i sposobu prowadzenia działań, umożliwiające porównanie zasad doktrynalnych z realną sytuacją bojową (operacyjną),

---

[1] Por. M. Wrzosek, *Praca taktycznej komórki rozpoznawczej*, PWL 9/97 (dodatek), s. 24.

[2] Lokalizacja baz partyzanckich, sposób ochrony i ubezpieczenia, metody zaopatrywania, taktyka walki i inne zagadnienia.

[3] Na przykład sposób działania, rekrutacja terrorystów, zasady wyboru celu (obiektu) uderzenia, wykorzystywane uzbrojenie, ośrodki szkolenia itp.

[4] Sytuacja polityczno-wojskowa, sposób działania jednostek antyterrorystycznych, wyposażenie do akcji, wykorzystanie policyjnych baz danych, organizacja dowodzenia i łączności.

– opis zasad działania poszczególnych formacji bojowych w różnych rodzajach działań i sytuacjach pola walki (dywizji zmechanizowanej, pancernej, brygady piechoty górskiej, brygady powietrznodesantowej),

– zestawienie tabelaryczne lub graficzne parametrów przestrzennych prowadzonych działań,

– charakterystyka podstawowego sprzętu bojowego i uzbrojenia będącego na wyposażeniu formacji bojowych przeciwnika.

Odrębnym zagadnieniem jest przygotowanie na bazie kompendium graficznego zobrazowania wzorca doktrynalnego działania przeciwnika, który na potrzeby oceny jego możliwości i prognozy zagrożenia jest prezentowany na schemacie graficznym (dotyczącym określonego rodzaju walki – działań) zawierającym:

– ugrupowanie jednostek bojowych,

– rozmieszczenie systemu dowodzenia,

– położenie jednostek wsparcia i zabezpieczenia,

– zasadnicze normy taktyczne określonego szczebla.

Wzorzec doktrynalny jest przygotowywany jako dokument pomocniczy w ocenie przeciwnika i wykorzystywany w prognozowaniu możliwych wariantów jego działania. Komórki rozpoznawcze dokonują analizy prowadzonych działań (walk i operacji), a następnie opracowują i przesyłają do zainteresowanych (w tym i podległych) jednostek przygotowane wzorce doktrynalne jako załączniki do rozkazu operacyjnego w postaci apendyksów do aneksów.

Kolorystyka schematów (oleatów), po wprowadzeniu do użytku znaków taktycznych zgodnie z ustaleniami AAP-6A[1], w zasadzie jest ujednolicona. Siły przeciwnika przedstawiane są znakami taktycznymi w kształcie rombu o barwie czarnej w technice monochromatycznej i czerwonej w technice kolorowej. Należy przy tym zaznaczyć, że w toku ćwiczeń wiele dokumentów (w tym także wzorce doktrynalnych zasad działania) jest przysłanych przez techniczne środki łączności i ze względu na lepsze parametry techniczne przekazywane dokumenty graficzne wykonuje się kolorem czarnym.

5.3.2. Ocena możliwości przeciwnika

Zasadniczym etapem pracy komórki rozpoznawczej jest ustalenie (określenie) możliwości przeciwnika. Analiza wartości sił i aktualnych możliwości działania przeciwnika powinna być prowadzona w aspekcie realizowanego zadania, czasu, terenu i pogody. Ocena możliwości przeciwnika musi być poparta szeregiem kalkulacji obejmujących posiadany obecnie potencjał bojowy, tempo działania z uwzględnieniem parametrów terenu i pogody (w tym także okres doby i pora

[1] *AAP-6A – Military symbols for land based system.*

roku), zasięg środków łączności czy wreszcie możliwości sprzętu bojowego w analizowanym rodzaju działań bojowych.

Ogólnie przyjętą zasadą postępowania identyfikacji (rozpoznania sytuacji) wojsk przeciwnika jest diagnostyka systemu ugrupowania bojowego i analiza systemowa rozpoznanych obiektów. Analizę należy rozpoczynać od najwyższego szczebla organizacyjnego poprzez wyspecyfikowanie wszystkich elementów składowych systemu bojowego – w myśl zasady „od ogółu do szczegółu".

Pomocnym narzędziem w prowadzonej działalności rozpoznawczej jest identyfikator składu bojowego zawierający strukturę organizacyjną wojsk przeciwnika. Na podstawie identyfikatora należy „odszukać" zasadnicze elementy strukturalne określonego szczebla dowodzenia. Następnie, posługując się modelem doktrynalnym i oleatem przeszkód terenowych, należy ocenić, gdzie prawdopodobnie mogą znajdować się dotychczas nierozpoznane obiekty przeciwnika. Wobec obiektów nierozpoznanych należy przewidzieć pozyskiwanie nowych, uzupełniających informacji.

Jak wskazują doświadczenia, bardzo pomocny w tym etapie pracy jest zbiór wiedzy o przeciwniku, zwany potocznie wśród oficerów rozpoznania bankiem wiedzy lub tzw. kompendium wiedzy. W wielu jednostkach oficerowie rozpoznania z powodu braku dokumentów normatywnych[1] samodzielnie przygotowują modele doktrynalne – materiały dotyczące organizacji, uzbrojenia i wyposażenia oraz zasad działania (taktyki i sztuki operacyjnej) potencjalnego przeciwnika.

Tabela 5.3.1. Struktura organizacyjna jako obiekty rozpoznania

Element struktury organizacyjnej	Położenie	Uwagi
211 bz	w rejonie ześrodkowania odtwarza zdolność bojową, jedna kompania blokuje desant	czas odtworzenia 120300MAJ
212 bz	prowadzi natarcie	w odwodzie kp
213 bz	częścią sił prowadzi natarcie, dwie kompanie zatrzymane	brak odwodu
214 bcz		brak informacji – odwód?
21 das	rejon: DAKOWO, BUDRY, ZAMEK	wspiera walkę batalionów pierwszego rzutu
21 blog		brak informacji
21 bdow	SD 21 BZ prawdopodobnie rozwinięte w rejonie m. GOŁDAP	możliwe, że część SD 2 DZ lub WSD
21 bppanc		
21 ksap	część sił wykonywała przejścia w zaporach inżynieryjnych	prawdopodobnie jako OZap z bppanc ?
dar		wzmocnienie z 2 DZ?

[1] Niestety, poza kilkoma wydawnictwami (np.: *Informator o uzbrojeniu sił lądowych* ...) w wojskach lądowych brakuje specjalistycznych wydawnictw z omawianego zakresu.

Pomocny w ustaleniu możliwości przeciwnika może być także zestaw ogólnych pytań obejmujący dotychczasowy przebieg działania przeciwnika:

– Od kiedy przeciwnik prowadzi walkę?

– Jaki był cel jego działania i w jakim etapie realizacji są obecnie jego siły?

– Czy dotychczasowy sposób działania odbiega od wzorca doktrynalnego?

– Gdzie są rozmieszczone oddziały przeciwnika oraz jak są ugrupowane i gdzie znajdują się jego odwody?

– Gdzie są rozmieszczone jednostki wsparcia ogniowego?

– Gdzie są rozmieszczone stanowiska dowodzenia jednostek w styczności i sił odwodowych?

– Jak są ugrupowane i gdzie rozmieszczone elementy zabezpieczenia logistycznego?

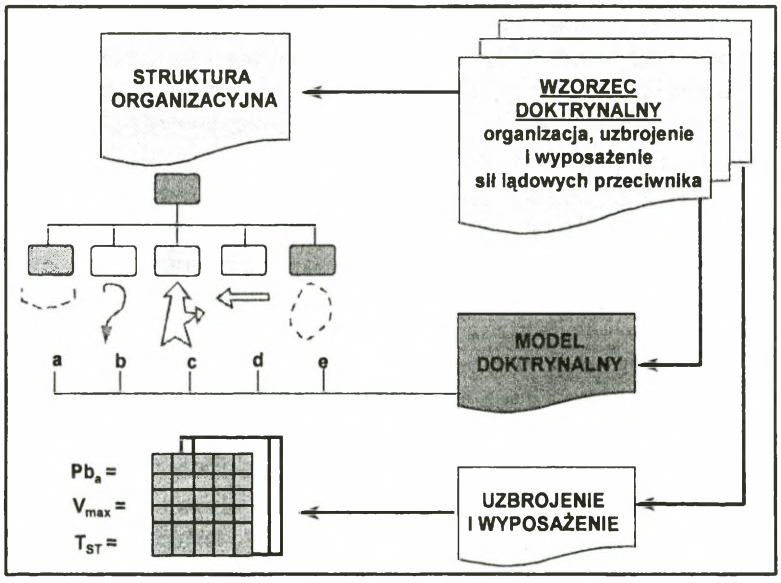
Na podstawie uzyskanych wyników możliwe jest określenie podstawowych parametrów w odniesieniu do czasu operacyjnego prowadzonych działań przez przeciwnika:

– przewidywany czas na zakończenie realizowanego obecnie zadania siłami w styczności (przewidywany czas na poprawę położenia),

– czas konieczny na odtworzenie zdolności bojowej,

– czas na przemieszczenie odwodów – kalkulacja podejścia kolejnych sił w rejon walki (bitwy),

– czas manewru jednostek wsparcia do nowych rejonów rozmieszczenia.

Rys. 5.7. Wykorzystanie wzorca doktrynalnego w ocenie przeciwnika

Sumując wyniki posiadanych informacji dotyczące stopnia ukompletowania i etapu prowadzonej walki, możliwe jest określenie poziomu zdolności bojowej przeciwnika poprzez kalkulacyjne wyznaczenie prawdopodobnego potencjału bojowego.

5.3.3. Prognozowanie zagrożenia – warianty działania

Bazując na posiadanej wiedzy, komórka rozpoznania może przystąpić do określenia charakteru przyszłych działań przeciwnika. Jest to postępowanie w wielu przypadkach oparte na intuicji i doświadczeniu oficerów rozpoznania. Przy braku szeregu danych nie jest bowiem możliwe dokładne określenie parametrów czasowych i przestrzennych w aspekcie działania przeciwnika. Wykorzystując analogię i porównanie oraz stosując wnioskowanie, określa się warianty prawdopodobnego działania.

Komórka rozpoznawcza, przygotowując warianty działania przeciwnika, wykorzystuje opracowane dotychczas w procesie IPPW oleaty. Na podstawie wyników analizy terenu określa przebieg dróg podejścia i korytarzy manewru dla zgrupowania uderzeniowego przeciwnika, natomiast na podstawie aktualnego położenia wojsk przeciwnika i znajomości zasad prowadzenia działań bojowych umiejscawia jego prawdopodobne działanie w strefie swojego zainteresowania (ogólnie) oraz odpowiedzialności (szczegółowo).

Opracowanie wariantów opiera się na szeregu założeń, przypuszczeń co do przyszłego charakteru prowadzonych działań. Dlatego oficer rozpoznania przyjmuje, że np. przeciwnik dąży do założonego celu, posiada możliwości jego realizacji, w tym odtworzenia zdolności bojowej, bowiem system logistyczny nie został obezwładniony. Zakłada również, że posiadany przez przeciwnika potencjał bojowy umożliwia dalszą realizację działań bojowych. Wnikliwa ocena sposobu działania sąsiadów umożliwia ustalenie, czy w skali operacyjnej przeciwnik posiada powodzenie i możliwości kontynuowania walki. Bardzo pomocne w przewidywaniu dalszych działań przeciwnika może być także poznanie rozmieszczenia jego elementów rozpoznawczych.

Najbardziej istotnym etapem pracy jest określenie celu przyszłej operacji. Cel powinien być postrzegany jako element składowy dotychczasowych działań i stan końcowy prowadzonej operacji. Należy więc zakładać prawdopodobny cel operacyjny i na jego podstawie określać cel taktyczny jako efekt zadania cząstkowego, etap pośredni w kompleksowej walce (operacji) przeciwnika. Dla wyjaśnienia powyższego stwierdzenia i dla jasności dalszych rozważań niech posłuży przykład: „ ...*Celem działania przeciwnika jest odzyskanie utraconego obszaru. Cel ten zamierza osiągnąć poprzez: izolowanie obszaru rejonu walki dla stworzenia dogodnych warunków do wykonania zwrotu zaczepnego siłami odwodu prawdopodobnie 2 BZ...*".

Po zdefiniowaniu celu istotne jest określenie sposobu jego realizacji – wariantów działania przeciwnika. Celem opracowania wariantów działania przeciwnika jest przygotowanie prawdopodobnych sposobów wykonania zadania siłami będącymi (aktualnie i w najbliższej przyszłości) w jego dyspozycji.

Każdy scenariusz osiągnięcia założonych celów jest w początkowym etapie pracy komórki rozpoznawczej realny i nie należy żadnego odrzucać. Dopiero dalsze rozważania, analizy i kalkulacje mogą spowodować rezygnację z opracowanych wariantów. Efektem pracy koncepcyjnej powinno być określenie rodzaju przyszłych działań, ze wskazaniem prawdopodobnego czasu i miejsca odtworzenia odwodów oraz przewidywanego sposobu (sposobów) ich użycia.

Opracowując możliwe warianty działania, należy dostrzegać konieczność realizmu w zakresie wykonania zadania przez wojska przeciwnika. Nie można więc zakładać, że pomimo wysokiego poziomu strat przeciwnik będzie za wszelką cenę dążył do osiągnięcia celu walki. Istotne jest także, aby opracowywane warianty działania różniły się między sobą sposobem realizacji – metodą działania, aby inaczej akcentowany był punkt ciężkości i droga do realizacji celu walki. Dla poprawnego przedstawienia wizji działania przeciwnika oficer rozpoznania musi poczynić pewne założenia odnośnie sił i zadań cząstkowych – etapów walki, jakie kolejno będą realizowane przez wojska przeciwnika. Dlatego konieczne jest określenie, jakie jednostki bojowe będą wykonywały, stosownie do celu głównego, zadania pośrednie, w jakim przypuszczalnie terminie i co będzie obiektem działania poszczególnych elementów ugrupowania bojowego. Należy dostrzegać ścisły, wręcz nierozerwalny związek pomiędzy sposobem wykonania zadania przez przeciwnika a ilością i jakością tworzonych w tym celu elementów ugrupowania bojowego. Przygotowując wariant działania przeciwnika, należy zatem dążyć do pozyskania odpowiedzi na następujące pytania:

– jaki jest przyszły cel działania przeciwnika?

– jaki będzie ogólny sposób działania (punkt ciężkości, przewidywane obiekty/rejony do utrzymania – siły i środki przewidziane do realizacji zadań?

– jaki może być scenariusz (kolejność realizacji zadań) – harmonogram wykonania zadania (czasy i terminy, zakładane tempo działań)?

– jakie będzie prawdopodobne ugrupowanie bojowe?

Poszukując odpowiedzi na pytania szczegółowe, kreuje się możliwe do realizacji scenariusze działania przeciwnika (wariant 1, wariant 2, kolejne). Ze wszystkich przygotowanych opcji realizacji zadania na podstawie zakładanego celu operacji przeciwnika i możliwości bojowych jego wojsk określa się wariant najbardziej prawdopodobny. Czynnikami determinującymi wybór takiego wariantu są z zasady czynniki operacyjne: czas, przestrzeń i siły. Jako podstawowy warunek realności wariantów można przyjąć, że przeciwnik zamierza realizować założony cel działania (polityczny i militarny) w najkrótszym czasie i przy najmniejszych stratach

własnych. Na tej podstawie należałoby zatem typować siły i środki do realizacji oraz określać prawdopodobny sposób ich wykorzystania.

W celu wyjaśnienia zagadnienia opracowania wariantów i kreowania prognozy zagrożenia przyjęto do dalszych rozważań umowne założenie – przykład taktyczny:

Wojska własne (strona niebieska) prowadzą działania obronne. Efektywna walka obronna sprawiła, że natarcie przeciwnika (strona czerwona) zostało zatrzymane. Wojska czerwonych, utrzymując w styczności z niebieskimi wydzielone jednostki, przygotowują się do wznowienia działań zaczepnych. W tej sytuacji operacyjno-taktycznej oficer rozpoznania przygotował trzy prawdopodobne scenariusze (warianty) działania przeciwnika.

Wariant 1 – Po odtworzeniu zdolności bojowej w warunkach nocnych, o świcie wojska czerwonych wznowią natarcie. Posiadając w pierwszym rzucie prawdopodobnie dwa bataliony, w tym jeden pancerny (czołgów), będą dążyć do opanowania obiektu pośredniego AGAT, okrążając w ten sposób część sił zgrupowania obronnego. Należy się liczyć z możliwością spotęgowania uderzenia poprzez wprowadzenie do walki kolejnego batalionu (zmechanizowanego) w celu opanowania obiektu BASZTA.

Istotą działania przeciwnika w przedstawionym wariancie jest okrążenie sił obrońcy.

Wariant 2 – Wykorzystując działanie oddziałów wydzielonych utworzonych z sił w styczności, przeciwnik wykona uderzenie w celu opanowania obiektów IRYS i NEFRYT, gdzie przejdzie do osłony skrzydeł głównego zgrupowania uderzeniowego. Następnie przy silnym wsparciu ogniowym siłami prawdopodobnie wzmocnionego batalionu wykona uderzenie, dążąc do przerwania obrony w pasie natarcia i uchwycenia obiektu AGAT, gdzie zabezpieczy wejście do walki sił głównych, prawdopodobnie dwóch batalionów, w celu opanowania obiektu BASZTA i rozcięcia w ten sposób ugrupowania obrońcy.

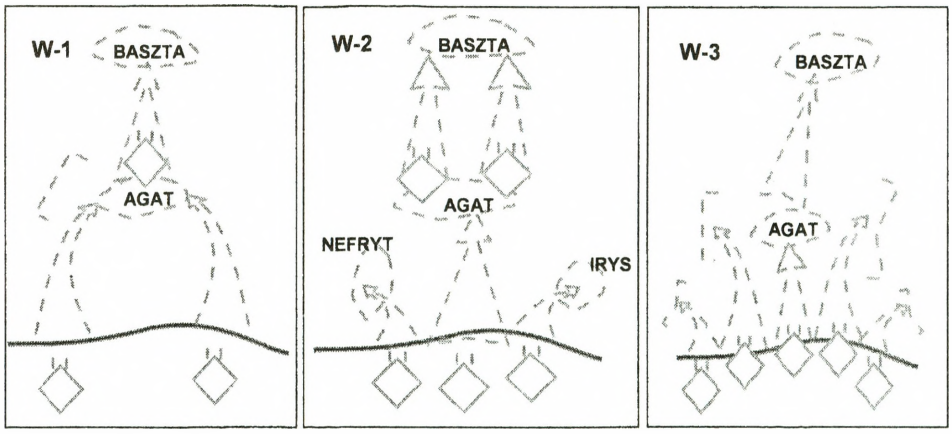
W wariancie drugim główną ideą działania przeciwnika jest utrzymanie wysokiego tempa natarcia i opanowanie wskazanych obiektów w najkrótszym czasie, dzięki skomasowaniu sił. Natomiast osłona skrzydeł zgrupowania uderzeniowego przeciwnika zapewni skuteczne przeciwdziałanie w przypadku zwrotu zaczepnego sił obrońcy.

Wariant 3 – Uderzeniem trzech batalionów z marszu przy wsparciu sił ze styczności przeciwnik prawdopodobnie dokona włamania w rejon obrony w celu opanowania obiektu AGAT, gdzie częścią sił zgrupowania uderzeniowego osłoni skrzydła i zabezpieczy wejście do walki odwodu brygady. Potęgując natarcie, wprowadzi do walki odwodowy batalion pancerny (czołgów), prawdopodobnie z zadaniem opanowania obiektu BASZTA i wyjścia w tyłowy rejon obrony.

Zaprezentowany wariant zakłada rozbicie sił poprzez zniszczenie możliwie największej części potencjału bojowego obrońcy, a następnie zajęcie i utrzymanie nakazanego rejonu.

W prognozowaniu walki przeciwnika należy także zakładać, że trudna sytuacja operacyjno-taktyczna zmusi jego siły do prowadzenia działań odmiennych od zasad doktrynalnych, a spowodowanych koniecznością realizacji założonego celu lub chęcią uzyskania zaskoczenia i przejęcia inicjatywy. W takiej sytuacji możliwe jest działanie „nieprzewidywalne", a więc o wysokim stopniu ryzyka operacyjnego, niemniej nie pozbawione podstaw realności – oparte na stosownych kalkulacjach i przy minimalnym poziomie informacyjnym. Opracowany wariant uwzględniający takie warunki określany jest jako „wariant najgroźniejszy". Nie jest wykluczone, że w toku opracowywania wariantów działania przeciwnika możliwe jest utożsamienie wariantu najbardziej prawdopodobnego z wariantem najgroźniejszym.

Istotny etap weryfikowania wariantów działania przeciwnika stanowi symulacja walki. Z punktu widzenia procesu dowodzenia czynność ta postrzegana jest jako przegranie scenariusza – przyszłego działania w opracowanych przez sztab wariantach wykonania zadania. Z reguły oficer sekcji rozpoznania w czasie rozważenia wariantów (gry wojennej) „podgrywa działanie przeciwnika" zgodnie z przygotowanymi wariantami.

Rys. 5.8. Warianty działania przeciwnika

Do uzyskania realnych wyników prognozy zagrożenia w toku gry wojennej celowe jest uprzednie przygotowanie danych uzupełniających, które mogą obejmować:

– wpływ terenu na przebieg działań przeciwnika (np. miejsca kanalizowania ruchu, tereny trudne);

– zmiany potencjału wojsk przeciwnika w czasie i przestrzeni (np. utrata potencjału bojowego na podejściach do rejonu obrony, zakładane tempo natarcia);

– zmiany w ugrupowaniu bojowym przeciwnika (przemieszczanie odwodów, jednostek wsparcia, zabezpieczenia i dowodzenia);

– prawdopodobne możliwości wzmocnienia i wsparcia (w poszczególnych etapach walki);

– obszary o kluczowym znaczeniu dla prowadzenia działań przez przeciwnika;

– decydujące wydarzenia oraz przewidywany czas ich zaistnienia (wprowadzenie do walki odwodu, wysadzenie desantu).

W miarę posiadanego czasu i możliwości (technicznych i personalnych) komórka rozpoznawcza może przygotować dodatkowe informacje, poszerzające zakres przyszłej prognozy zagrożenia, np.:

– zalety (silne strony) oraz wady (słabe strony) przedstawianego wariantu,

– obiekty stanowiące największe zagrożenie dla wojsk własnych (cele wysokowartościowe),

– obiekty decydujące o wykonaniu zadania przez przeciwnika (cele wysokoopłacalne).

Dalsze opracowywanie wariantów i kalkulacje uzyskane w rezultacie gry wojennej pozwalają na sprecyzowanie szeregu istotnych elementów w aspekcie potrzeb oficerów centrum planowania, np.:

– przewidywany potencjał bojowy,

– ilość sił i środków, jaką przeciwnik może zaangażować do realizacji zadania (jednostki zmechanizowane, pancerne i aeromobilne),

– liczba jednostek wsparcia bojowego wydzielonych do realizacji zadań (wyszczególnienie jednostek artylerii lufowej, rakietowej, przeciwpancernej),

– wielkość potencjału lotniczego realizującego zadania wsparcia lotniczego (w jakich etapach walki, jakie siły i środki lotnictwa mogą być użyte) – prawdopodobny podział wysiłku lotniczego.

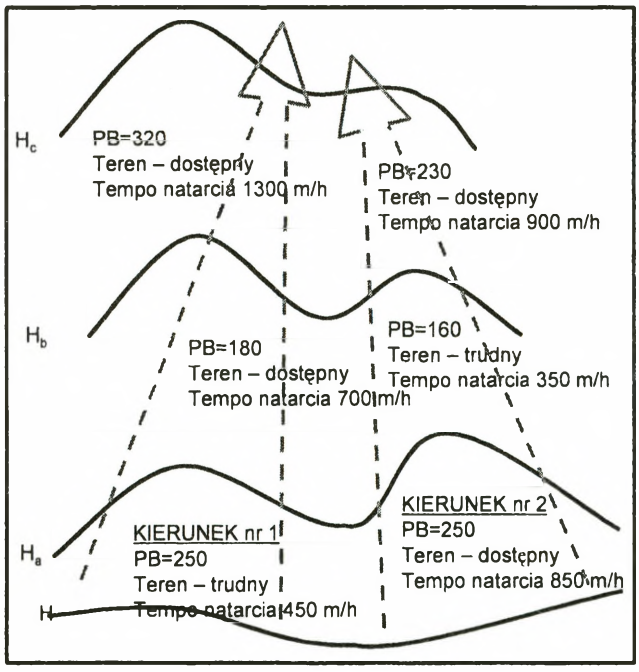
Każdy wariant działania, aby stanowił prognozę zagrożenia, powinien zawierać sposób rozegrania walki przez potencjalnego przeciwnika w wymiarze lądowym i powietrznym. Dopiero ukazanie całości spektrum zagrożeń związanych ze środowiskiem (teren, pogoda, ludność, religia), możliwościami walki sił lądowych i powietrznych przeciwnika stanowi kompleksowy obraz zagrożeń w czasie realizacji otrzymanego zadania.

Efektem końcowym pracy nad prognozą zagrożenia jest opracowany oleat zdarzeń. Dokument odzwierciedla graficznie prawdopodobny scenariusz działania przeciwnika w aspekcie czynników operacyjnych. Prawdopodobne, oparte na kalkulacjach działanie przeciwnika wyrażone jest liniami czasowymi w przestrzeni prowadzonej walki. Może być uzupełniony rejonami i punktami zainteresowania, w których spodziewane jest zaprzeczenie lub potwierdzenie przyjętego przez komórkę rozpoznania scenariusza walki przeciwnika.

Oleat zdarzeń jest dokumentem pomocniczym w procesie prognozowania zagrożenia i nie powinien stanowić, jak to ma miejsce w czasie kontroli „wyższych

sztabów", elementu kontrolnego decydującego o jakości pracy komórki rozpoznawczej.

Prognoza zagrożenia powstaje jako synteza wyników analizy środowiska i wzorca doktrynalnego prowadzenia walki w aspekcie lądowym i powietrznym. Stanowi podstawę do podjęcia przez dowódcę i jego sztab stosownego przeciwdziałania, zaplanowania terminowych reakcji oraz przygotowania alternatywnych planów działania dla odwodów i sił pozostających w toku walki w dyspozycji dowódcy.

Rys. 5.9. Oleat zdarzeń (wariant)

Prognoza zagrożenia umożliwia również opracowanie koncepcji rozpoznania, w tym szczególnie sprecyzowanie zadań rozpoznawczych i określenie sposobu rozwinięcia systemu rozpoznania w przestrzeni pola walki.

5.4. OCENA PRZECIWNIKA I PROGNOZA ZAGROŻENIA POWIETRZNEGO

Współczesne pole walki musi być analizowane w wymiarze powietrzno-lądowym. W zasadzie rozważane podczas prowadzenia działań i uwydatniane w procesie IPPW są – szerokość i głębokość pola walki, a więc czynniki typowo

lądowe. Jednak – wzrastające zagrożenie ze strony lotnictwa przeciwnika, jego działań aeromobilnych i sił specjalnych wymusiło konieczność postrzegania pola walki w wymiarze powietrznym[1]. Ponieważ dowódcy przed podjęciem decyzji powinni analizować wszystkie aspekty zagrożenia, w tym i zagrożenia powietrznego, dlatego muszą oni być świadomi możliwości i ograniczeń zarówno własnych, jak i przeciwnika – w zakresie: ruchu powietrznego (transportu i manewru), działań aeromobilnych oraz obrony powietrznej. Otrzymują w tym zakresie konkretne wsparcie od oficerów obrony powietrznej na wszystkich szczeblach i poziomach dowodzenia i kierowania działaniami.

Oficer rozpoznania jako koordynator IPPW musi w dużym stopniu polegać na opinii oficerów specjalistów, w tym szczególnie obrony powietrznej, lotnictwa i walki elektronicznej. Każdy z oficerów sztabu indywidualnie zobowiązany jest do dokonania analizy terenu i rozważenia jego potencjalnego wpływu na działania w poszczególnych obszarach, każdy z nich może wnieść swój udział do procesu IPPW w kontekście warunków terenowych poprzez przekazanie w toku pracy sztabu swojej wiedzy specjalistycznej. Z praktycznego punktu widzenia istotne jest, aby cały sztab aktywnie uczestniczył w procesie oceny zagrożenia powietrznego, bowiem ocena zagrożenia to problem sztabu, a nie tylko wybranych osób funkcyjnych.

Istotą IPPW w aspekcie zagrożenia powietrznego jest wnikliwe zrozumienie „trzeciego" wymiaru pola walki. W wypadku konkretnego zagrożenia środki napadu powietrznego będą bowiem wykorzystywane w celu wsparcia działań wojsk lądowych. IPPW działań lądowych i powietrznych uzupełniają się wzajemnie i muszą być ze sobą integrowane.

5.4.1. Analiza przeciwnika powietrznego

W skład tego etapu pracy w procesie IPPW przestrzeni powietrznej wchodzi szczegółowa analiza możliwości samolotów przeciwnika, pocisków powietrze–ziemia, pocisków dalekiego zasięgu, rakiet balistycznych, systemów obrony powietrznej oraz działań aeromobilnych i sił specjalnych. Działalność ta obejmuje więc znajomość struktur organizacyjnych i możliwości sił powietrznych przeciwnika, jego jednostek obrony powietrznej, formacji powietrznodesantowych i powietrznoszturmowych oraz specjalnych. Całokształt możliwości przeciwnika oceniany jest w stosunku do pogody, terenu i własnych zadań, i obejmuje:

I. Organizację jednostek lotnictwa przeciwnika;
II. Możliwości samolotów i śmigłowców w zakresie:
- osiągów (prędkość, pułap, wymagania bazowania na lotniskach),
- udźwigu uzbrojenia (maksymalna waga i typy uzbrojenia),

[1] Materiał opracowano na podstawie dokumentów amerykańskich.

– możliwości nawigacyjnych,
– systemów wystrzeliwania i uwalniania środków walki,
– promienia działania;

III. Charakterystykę osiągów uzbrojenia w stosunku do:
– automatycznej broni pokładowej (działka, karabiny),
– rakiet,
– taktycznych pocisków powietrze–ziemia,
– poszczególnych rodzajów bomb,
– amunicji precyzyjnej;

IV. Regulaminowe zasady lotów taktycznych, a w tym:
– rozmiary nalotów lotnictwa i skład sił,
– wysokość wlotu i wylotu oraz prędkości,
– profile uwalniania uzbrojenia,
– wykorzystanie środków zabezpieczających przed oddziaływaniem przeciwnika – elektronicznych i na podczerwień;

V. Priorytety celów dla ataków lotnictwa;

VI. Procedury dowodzenia:
– systemy kontroli naziemnej,
– systemy kontroli powietrznej,
– procedury przydziału wysiłku lotnictwa,
– węzły łączności;

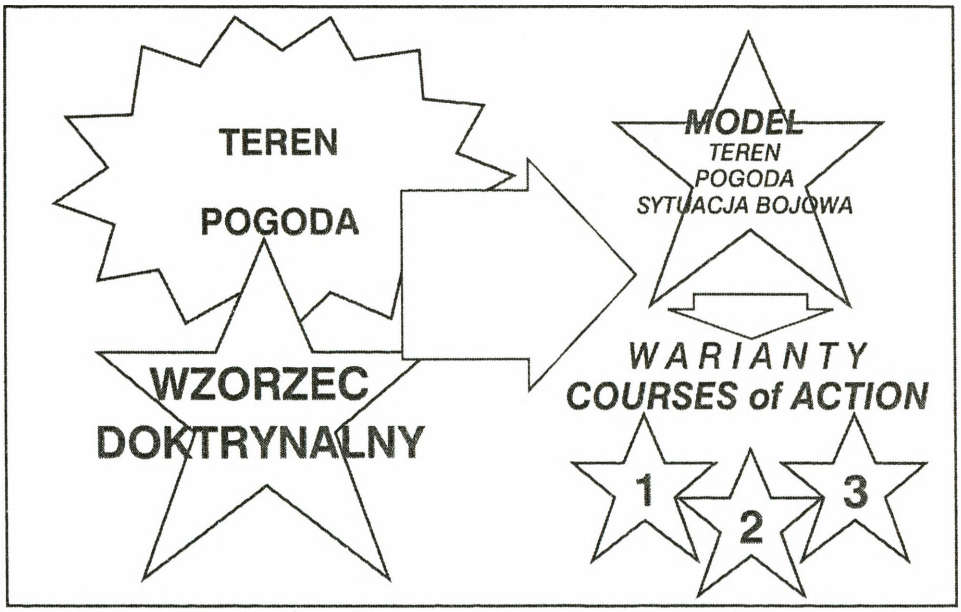
VII. Zabezpieczenie logistyczne i możliwości w zakresie częstotliwości realizowanych lotów.

Dla większości działań w przestrzeni powietrznej nie przygotowuje się wzorców doktrynalnych. Mogą zostać przygotowane natomiast warianty, które wskazują powietrzne drogi podejścia w rejon określonego obiektu, ale z uwzględnieniem możliwych odstępstw od przyjętego rozwiązania. Dla jednostek obrony powietrznej oraz ich elementów wzorce doktrynalne opracowywane są na tych samych zasadach, jak dla innych jednostek sił lądowych.

W działaniach powietrznodesantowych i powietrznoszturmowych wzorce doktrynalne przygotowywane są dla jednostek w sile kompanii lub większych. Opracowanie wzorca doktrynalnego dla sił powietrznodesantowych lub powietrznoszturmowych podobne jest do tego, jakie opracowuje się dla działań wojsk zmechanizowanych. Opracowany wzorzec musi uwzględniać ustalenia doktrynalne mówiące o koniecznym okresie potrzebnym do osiągnięcia gotowości bojowej przez desant przed rozpoczęciem działania. Działań powietrznodesantowych i powietrznoszturmowych nie prowadzi się bez wsparcia sił głównych. Bez ich pomocy siły aeromobilne będą wkrótce zniszczone lub rozbite.

5.4.2. Prognoza zagrożenia powietrznego

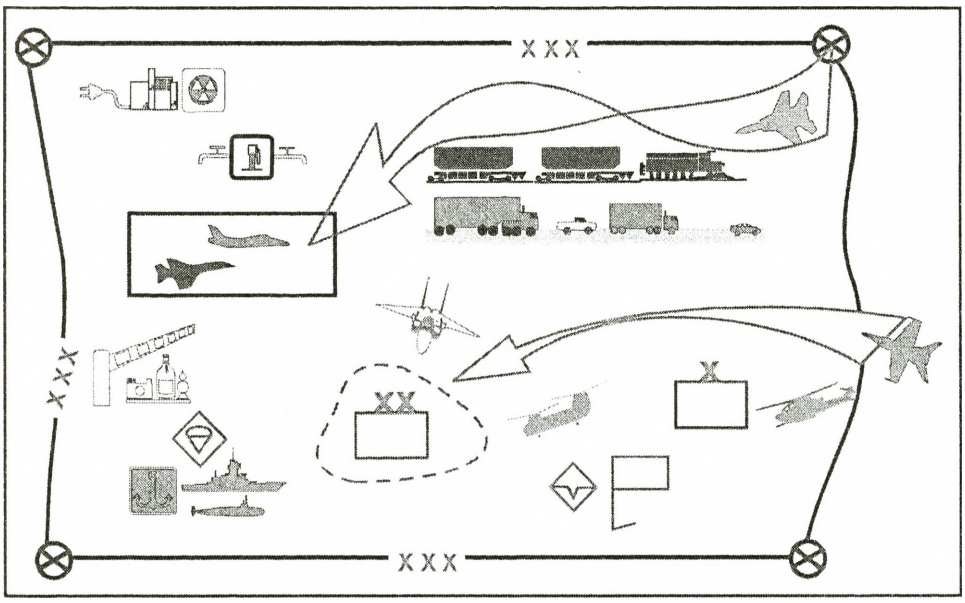
Prognoza zagrożenia powstaje w wyniku informacyjnego przetworzenia treści wzorca doktrynalnego oraz sumy wiedzy rozpoznawczej uogólnionej w postaci wniosków z oceny terenu, warunków pogodowych i sytuacji bojowej.

Rys. 5.10. Budowa wariantów zagrożenia

Podobnie jak podczas IPPW dla innych obszarów pola walki, wynik analizy przestrzeni powietrznej przedstawia doktrynę powietrzną przeciwnika, obrony powietrznej, przeciwlotniczej oraz jednostek aeromobilnych w stosunku do warunków pogody i terenu.

Wszystko po to, aby pomóc dowódcy w określeniu, w jaki sposób przeciwnik wykorzysta swoje siły i środki w wariancie zagrożenia powietrznego. IPPW pomaga również określić, jak pogoda, teren oraz posiadane środki obrony powietrznej wojsk własnych mogą skutecznie podjąć walkę ze środkami napadu powietrznego przeciwnika. Jednak integracja zagrożenia obszaru powietrznego jest kompletowana tylko w połączeniu z wariantami działania operacji lądowej przeciwnika. Chociaż dla większości działań powietrznych nie są przygotowywane modele doktrynalne, to stosunkowo łatwo jest opracować warianty sytuacji, które łączą profile ataku środków napadu powietrznego w stosunku do ograniczeń wynikających z ukształtowania terenu.

Rys. 5.11. Wybrane obiekty uderzeń lotnictwa przeciwnika

Proces analizy koncentruje się na konkretnych drogach podejścia i korytarzach powietrznych, aby określić, które kierunki będą najbardziej przydatne dla wykorzystania danych technik i profili ataku. Warianty użycia sił aeromobilnych przeciwnika dla powietrznej fazy działań powietrznodesantowych i powietrznoszturmowych koncentrują się na optymalnej trasie dolotu do stref lądowania i zrzutu. Trasy te powinny zapewnić podchodzącym siłom aeromobilnym bezpieczny lot oraz niezbędne minimum maskowania i osłony. Natomiast warianty fazy naziemnej przygotowywane są na podstawie zasad doktrynalnych użycia wojsk desantowych. Nie przygotowuje się wariantów sytuacyjnych dla przenikania drogą powietrzną jednostek specjalnych (GR, GDR, GSP).

Warianty użycia jednostek obrony przeciwlotniczej są zasadniczo częścią wariantu wykorzystania lądowego komponentu, zagrożenia są więc opracowywane w ten sam sposób jak warianty dla innych rodzajów wojsk lądowych (artyleria polowa, saperzy). Warianty działania wojsk własnych obrony przeciwlotniczej pokazują zasięgi, zachodzące na siebie strefy rażenia oraz obszary zasłonięte dla wszystkich środków rażenia obrony powietrznej („pola zakryte i martwe").

Dodatkowe informacje zawierane w legendach poszczególnych wariantów powinny ujmować treści dotyczące skutecznego zwalczania środków napadu powietrznego przeciwnika. Innym aspektem IPPW jest możliwość wykorzystania oceny zagrożenia powietrznego do opracowania koncepcji wykorzystania przestrzeni powietrznej przez wojska własne.

6. TAKTYCZNA OCENA ROZPOZNAWCZA

Taktyczna ocena rozpoznawcza umożliwia przygotowanie zasadniczych wniosków koniecznych w działalności rozpoznawczej. Pozwala na syntezę materiału informacyjnego pozyskanego w czasie biernego i czynnego etapu IPPW. Opracowana w sposób pisemny analiza rozpoznawcza może być pomocna w trakcie działalności służbowej oficerów pionu rozpoznania. Należy w tym miejscu zdecydowanie zaznaczyć, że nie jest to dokument formalny, a jedynie arkusz pomocniczy umożliwiający sprawne poruszanie się po zbiorach danych i wyszukiwanie właściwych informacji.

Jednostki rozpoznawcze pozyskują i przetwarzają ogromne ilości informacji. Ważne jest, aby właściwie przygotowane i opracowane zbiory informacyjne trafiały do adresatów w stosownej formie. Dlatego w trakcie przygotowania oceny rozpoznawczej dla uzyskania właściwych wyników w pracy informacyjnej wykorzystywane są różne metody umożliwiające sprawne korzystanie z wyników rozpoznania.

Analiza umożliwia określenie cech (np.: rodzaj terenu, charakter działań przeciwnika), związków i zależności badanych procesów, ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływania otoczenia na przedmiot badań (np. wysokość nad poziomem morza – wzrost ciśnienia). Analiza to rozkład zbioru na elementy – z całego terenu wyodrębnia się poszczególne cechy w aspekcie prowadzonych działań. Analizę wykorzystuje się jako proces myślowy oraz jako metodę badawczą.

Synteza pozwala na uzyskanie istotnej wiedzy o zjawiskach i procesach. W związku ze zbiorem szeregu faktów, z pogranicza wielu dziedzin, zastosowanie tego typu metody umożliwia scalenie uzyskanych w toku badań (analiz) wyników. Znajdują one swoje odzwierciedlenie w postaci wniosków i propozycji rozwiązań określonych problemów (np. wybór korytarzy manewru czy wariantów działania przeciwnika).

Porównanie jest metodą, która służy ustaleniu podobieństw i różnic między badanymi przedmiotami lub zjawiskami (np. rozmieszczenie elementów ugrupowania bojowego). Zastosowanie tej metody pozwala na wyodrębnienie cech wspólnych, różnic i elementów charakterystycznych w procesach zachodzących w obiekcie badań (np. w warunkach niskiego pułapu chmur działanie lotnictwa uderzeniowego jest ograniczone). Metodę tę wykorzystuje się również w czasie interpretacji teoretycznej nowych faktów przez odwołanie się do wiedzy o faktach znanych (teorii), czyli przez konfrontację wiedzy nowej (powstałej z empirii) z wiedzą istniejącą (np. na kierunku głównego uderzenia przeciwnik, po rozbiciu

pierwszej pozycji, wysadza w głębi sił obrońcy desant śmigłowcowy w składzie do kompanii).

Metoda indukcyjna pozwala na wyprowadzenie uogólnień z faktów jednostkowych (od szczegółu do ogółu – np. przed linią obrony zatrzymano natarcie 311 batalionu – to oznacza, że na tym kierunku działania zaczepne prowadzi 31 BZ ze składu 3 DZ przeciwnika). Stanowi podstawę przy formułowaniu i weryfikacji hipotez roboczych (wstępnej prognozy zagrożenia), a w konsekwencji umożliwia tworzenie koncepcji (twierdzeń, wniosków – np. dwa bataliony przeciwnika prowadzą działania obronne – czy to oznacza, że cała jego brygada jest w obronie?).

Metoda redukcji polega na tym, że znamy wniosek, a zastanawiamy się, co było przyczyną danego zjawiska. Wnioskowanie w tej metodzie przebiega w relacji wniosek – przesłanka. Należy jednak pamiętać, że metody indukcji i redukcji nie zapewniają stuprocentowej pewności wnioskowania, dają natomiast wystarczające prawdopodobieństwo.

Abstrahowanie umożliwia usunięcie z obszaru badań cech i zależności mało istotnych oraz uwzględnienie tych, które były najważniejsze w aspekcie badanego problemu (np. w drodze podejścia występują korytarze ruchu, które we wstępnej ocenie są pomijane w szczegółach, bowiem interesujące w tym etapie pracy jest określenie najwyższego poziomu organizacyjnego przeciwnika, który będzie prowadził działania zaczepne na rozpatrywanym kierunku).

Uogólnienie – wiążące się ściśle ze wskazanymi powyżej metodami – pozwala na sformułowanie wniosków wyższego rzędu, wniosków ogólnych, co szczególnie ujawnia się w działalności komórki rozpoznawczej dotyczącej określenia perspektyw i kierunków rozwoju sytuacji i przyszłej wizji walki przeciwnika.

Modelowanie pozwala na wyodrębnienie w taktycznej ocenie rozpoznawczej dwóch zasadniczych aspektów:

– analogii między rzeczywistym obiektem (położenie wojsk 31 BZ) a jego modelem (wzorzec natarcia brygady zmechanizowanej przeciwnika),

– operowania modelem (oleat sytuacji bojowej) i prowadzenia na nim badań (gra wojenna – symulacja walki i jej wyniki na oleacie zdarzeń) w celu uzyskania nowej wiedzy z zakresu działań prowadzonych przez siły przeciwnika.

Na potrzeby pracy komórki rozpoznawczej konieczne jest – w związku z licznymi zmianami organizacyjnymi w strukturze wojsk operacyjnych przeciwnika (podporządkowanie jednostek artylerii czy tworzenie taktycznych grup bojowych na bazie organicznych batalionów) oraz dynamiką walki – przyjęcie modelu teoretycznego (wzorca doktrynalnego) dla wybranych rodzajów działań taktycznych wojsk przeciwnika.

6.1. OCENA ŚRODOWISKA

Ocena środowiska stanowi sumę wielu informacji dotyczących analizowanego obszaru działania. Zasadniczo obejmuje teren i pogodę, ale nie należy zapominać, że środowisko działania tworzą także ludzie zamieszkujący dany region. To oni budują obiekty infrastruktury, tworzą struktury administracyjne, mają swoją kulturę i religię. Dla właściwej oceny środowiska oficerowie rozpoznania wykorzystują, obok zgromadzonych baz danych, mapy specjalne, opracowania geograficzne, przewodniki i opisy turystyczne. Można przyjąć, że na poziomie taktycznym do najważniejszych aspektów środowiska należą:

a. Struktura administracyjna obszaru;
b. Skład demograficzny ludności;
c. Wojskowo-geograficzna charakterystyka strefy rozpoznania:
   (1) Zasadnicze formy terenu,
   (2) Pasma wzgórz i gór,
   (3) Przeszkody wodne,
   (4) Kompleksy leśne,
   (5) Tereny zurbanizowane,
   (6) Komunikacja – drogowa i kolejowa,
   (7) Grunty,
   (8) Drogi podejścia i korytarze manewru,
   (9) Ogólne warunki pogodowe w okresie realizacji zadania;
d. Wpływ terenu na prowadzenie działań w strefie odpowiedzialności:
   (1) Warunki obserwacji optycznej i elektronicznej,
   (2) Możliwości prowadzenia ognia,
   (3) Warunki maskowania i ukrycia,
   (4) Przeszkody terenowe,
   (5) Tereny kluczowe,
   (6) Możliwości manewru;
e. Wpływ pogody na działanie wojsk:
   (1) Operacje lądowe,
   (2) Operacje powietrzne.

Przedstawione powyżej czynniki z zakresu środowiska prowadzonych działań wymagają rozwinięcia merytorycznego – wypełnienia treścią wyszczególnionych powyżej punktów. Poprawne rozwiązanie może stanowić poniższy przykład:

Struktura administracyjna obszaru

Obszar zainteresowania obejmuje następujące województwa[1]: podlaskie, mazowieckie, łódzkie i wielkopolskie w części północnej oraz lubelskie, świętokrzyskie, śląskie i opolskie w części południowej.

Pod względem administracji wojskowej obszar obejmuje tereny WSzW: ORZYSZ, PISZ, MIKOŁAJKI. W obszarze odpowiedzialności znajduje się również pięć komend garnizonu: JĘDRZEJÓW, KOŃSKIE, KIELCE, TOMASZÓW MAZOWIECKI i ZGIERZ.

W rejonach przygranicznych funkcjonują następujące oddziały straży granicznej: Łęczycki OSG (komenda OZORKÓW), Pomorski (komenda MRĄGOWO). Na obszarze operacji działa także Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w m. KOLNO.

Skład demograficzny ludności

Łącznie na analizowanym obszarze mieszka około 1450 tys. z tego 2240. obywateli mniejszości narodowej REDLANDII. Obszary przygraniczne oraz cały region BOLKOWA zamieszkują grupy mniejszości narodowych.

Wojskowo-geograficzna charakterystyka obszaru

Ze względu na ukształtowanie terenu obszar zainteresowania można podzielić na dwie części: północną i południową. Część północna obejmuje następujące krainy geograficzne: Nizinę Podlaską, Nizinę Mazowiecką i Pojezierze Wielkopolskie. W części południowej znajdują się: Wyżyna Grabowska, Wyżyna Sokołowska, Góry Brzozowskie z Pasmem Kozłowskim w zachodniej części, Niecka Gizycka, Wyżyna Kętrzyńska i Wyżyna Reszelska.

(1) ***Zasadnicze formy terenu***

W północnej części obszaru przeważa teren płaski lub nieznacznie pofałdowany. W części północnej przeważa teren nizinny. Różnice wzniesień nie przekraczają 20 m. Mazowsze Wschodnie i Podlasie Południowo-Wschodnie leżą na wysokości od 30 do 225 m n.p.m. Tereny w dorzeczu Wisły, Wkry, Narwi i Bugu leżą poniżej 100 m n.p.m. Pozostałe tereny w części północnej to zdecydowana przewaga monotonnych równin. W południowej części obszaru przeważają wyżyny i góry. Różnice wzniesień są znaczne i sięgają 130–170 m.

(2) ***Pasma wzgórz i gór***

Wzgórza i pasma górskie występują w części południowej analizowanego obszaru. Najwyższe wzniesienia znajdują się w rejonie Gór Bystrzyckich z najwyższym szczytem Polanicą (612 m n.p.m.). Charakteryzują się one znacznymi spadkami stoków – do 30°. Góry będą w znacznym stopniu kanalizowały ruch przeciw-

[1] Wszystkie nazwy własne (miejscowości, rzek, lasów i gór) nie mają związku z rzeczywistym trenem – służą jedynie przedstawieniu sytuacji.

nika. Obszar Gór Brzozowskich jest z reguły nieprzejezdny na przełaj ze względu na ukształtowanie terenu. Jest przejezdny jedynie po istniejącej sieci dróg.

Wyżynę Reszelską charakteryzuje teren falisty z pojedynczymi wzgórzami o wysokości od 30 do 100 m.

W obszarze tyłowym korpusu występują Wzgórza Biskupickie o powierzchni 610 km^2, których wzniesienia sięgają do 257 m n.p.m.

(3) ***Przeszkody wodne (rzeki, jeziora, kanały, bagna)***

Obszar operacji pokryty jest gęstą siecią wodną – średnio co 1–3 km, szczególnie w części zachodniej. Obszar ten obejmuje dorzecze WŁODAWY i KŁODAWY. Większość rzek ma charakter nizinny. Jedynie rzeki strefy wyżyn i gór (np. BYSTRA) mają bardziej dynamiczny charakter spływu. W okresie prowadzenia operacji występuje średni poziom wód. Rzeki należą głównie do dorzecza LOARY. Główne rzeki to:

1. SAMBRA o długości 444 km wraz z dopływami. Średnia szerokość rzeki wynosi 70–100 m, głębokość 0,7–2,2 m, prędkość prądu 0,2–1,1 m/s. Brzegi są strome, urwiste, o wysokości 1–15 m. Dno jest najczęściej kamieniste i piaszczysto-kamieniste.

2. WOŁGA o długości 165 km. Średnia szerokość rzeki wynosi 40–70 m, głębokość 0,6–2,0 m, prędkość prądu 0,6–0,8 m/s, dno jest żwirowo-piaszczyste, brzegi są w większości strome o wysokości 1–6 m.

3. BZURA o długości 208 km. Średnia szerokość rzeki 20–50 m, głębokość 1,2–2,0 m, prędkość prądu 0,6–0,7 m/s, dno jest żwirowo-piaszczyste, miejscami piaszczysto-muliste. Wysokość brzegów wynosi 1,5–5 m.

Największe zbiorniki zaporowe na obszarze operacji: SIEMIŃ na Bzurze, BYSTRZYCA na Wołdze.

Pomiędzy głównymi rzekami i kanałami na obszarze operacji występuje duża ilość małych rzek, cieków wodnych i rowów melioracyjnych.

(4) ***Kompleksy leśne***

W obszarze odpowiedzialności i zainteresowania korpusu występuje zalesienie rzędu 30%. Wielkie kompleksy leśne występują w rejonie Kotliny Pomorskiej (Puszcza Królewska), Pogórza Barskiego, Pogórza Jarskiego. W obszarze znajdują się dwa parki narodowe: Leśnogórski i Strzeliński. W rejonach kompleksów leśnych ruch pojazdów może odbywać się w zasadzie tylko po drogach leśnych i przesiekach. Przekraczalność lasów na przełaj możliwa jest tylko dla pieszych, głównie ze względu na małe odstępy między drzewami (2–6 m).

(5) ***Tereny zurbanizowane (aglomeracje)***

Obszar zainteresowania w większości pokrywa sieć osadnicza 50–100 mieszkańców na 1 km^2. Gęstość zaludnienia kształtuje się na poziomie średnim. Większość mieszkańców zamieszkuje miasta. Brak dużych aglomeracji miejsko-przemysłowych. Poza kilkoma miastami o znaczeniu ogólnokrajowym i regionalnym większość miast pełni funkcję ośrodków lokalnych. Do największych należą

(w tys. mieszk.): LUBARTÓW (387), SULEJÓW (77), CHOJNICE (40), SIERADZ (42), ŁOWICZ (27).

(6) ***Komunikacja – drogowa i kolejowa***

W obszarze działania występuje dobrze rozwinięta sieć dróg. Do najważniejszych dróg w obszarze operacji należą:

TRZEBNICA–OSTRÓW,

KĘPNO–BARLIN,

BUKÓW–POPIELAWY.

Występują również istotne pod względem prowadzenia operacji węzły komunikacyjne: RUDA, JAKUBICE.

Obszar operacji charakteryzuje duża różnorodność stopnia rozwoju infrastruktury transportu kolejowego. Wszystkie linie kolejowe są standardowej szerokości (1444 mm). Na obszarze opracowania usytuowane są węzły kolejowe: MILICZ, RAWICZ, WIERUSZÓW. Główne trasy linii kolejowych to:

1. MILICZ–ZELÓW,
2. RAWICZ–BARLIN,
3. KALISZ–WESOŁA.

(7) ***Grunty***

Na obszarze działań przeważają grunty gliniaste i piaszczyste. Grunty piaszczyste występują głównie w rejonach zalesionych.

Obszar ten stanowi teren stosunkowo trudno przejezdny ze względu na urozmaiconą rzeźbę, istotne przeszkody wodne (rzeki i jeziora), a także trudne do przebycia grunty torfowe. Grunty torfowe zalegają głównie w rejonach pradolin, wokół jezior oraz wzdłuż rynien jeziornych i rzek. Do najbardziej torfowych dolin rzecznych należą: rz. KACZAWA i BARYCZ (w dolnym biegu).

(8) ***Drogi podejścia i korytarze manewru***

W analizowanym obszarze istnieją następujące drogi podejścia: nr 1 z kierunku ANIELIN–NOCOWO o pojemności do wzmocnionej brygady oraz nr 2 z kierunku UDAROWO–MIŃSK o pojemności do dywizji. Korytarz manewru łączący drogi podejścia: HALINÓW–PIOTRKÓW o pojemności do dwóch batalionów umożliwia przeniesienie głównego wysiłku działań przeciwnika.

Droga podejścia nr 1 posiada następujące korytarze ruchu POLOWO–BORNE o pojemności do batalionu oraz DARŁOWO–PUKOWO o pojemności wzmocnionego batalionu. Droga podejścia nr 2 posiada dwa korytarze ruchu RYSIE–PUSK i GARWOLIN–GUCK o pojemności do batalionu każdy.

(9) ***Ogólne warunki pogodowe w okresie realizacji zadania***

Listopad charakteryzuje się pogodą zmienną i opadami deszczu oraz czasami śniegu lub śniegu z deszczem.

Zachmurzenie – przeważa pogoda pochmurna, deszczowa, mglista oraz wietrzna. Średnia liczba dni pochmurnych w miesiącu: 17.

Opady – zwiększona ilość opadów występuje zazwyczaj w drugiej połowie miesiąca. Najczęściej pada śnieg lub mżawka, rzadziej śnieg.

Temperatura – średnia dzienna temperatura waha się w granicach: – 7÷+ 5°C, minimalna temperatura wynosi: – 12÷+ 1°C.

Wiatr – przeważające kierunki wiatrów: W, NW, SW, NE, N. W czasie burz wiatr dość silny, głównie z kierunków E.

Warunki oświetlenia – dzień o długości 9 godz. 30 min, nocą pełnia i IV kwadra Księżyca.

Wpływ terenu na prowadzenie działań

Obszar stanowi teren stosunkowo trudno przejezdny ze względu na urozmaiconą rzeźbę, istotne przeszkody wodne (rzeki i jeziora), a także trudne do przebycia grunty torfowe.

(1) ***Warunki obserwacji optycznej i elektronicznej***

W okresie działania widoczność będzie kształtowała się od umiarkowanej (2 do 4 km) do dobrej (>4 km), czasami do bardzo dobrej (ok. 10 km). Mogą wystąpić okresy słabej widoczności (1–2 km) – szczególnie w okresie opadów atmosferycznych, zachmurzenia oraz w czasie występowania mgieł (nawet < 1 km) zwłaszcza w godzinach porannych. Prawdopodobieństwo wystąpienia mgieł jest stosunkowo małe. Najczęściej pojawiać się one mogą podczas godzin porannych, zwłaszcza w rejonie większych zbiorników wodnych, dolin rzecznych i obszarów podmokłych. W przypadku wystąpienia mgła będzie stopniowo zanikała w ciągu dnia.

Nierówny i zalesiony teren ogranicza obserwację. Warunki obserwacji naziemnej są utrudnione z uwagi na liczne pola zakryte fałdami terenu, a także na fakt, iż teren – zwłaszcza w E części obszaru – jest zakryty lasami. Warunki obserwacji z powietrza ogranicza znaczna lesistość terenu (z wyjątkiem otwartego obszaru m. PODGAJE, gdzie są one dobre). Widoczność w lasach wynosi 40–100 m. Możliwość obserwacji przeciętnie określa się na 2–4 km. Ponadto dogodne warunki obserwacji występują wzdłuż prostoliniowych odcinków dróg. Przeciętnie wynoszą one od 1 do 3 km. W terenach zabudowanych warunki widoczności wynoszą przeciętnie od 50 do kilkuset metrów.

(2) ***Możliwości prowadzenia ognia***

Nierówny i zalesiony teren ogranicza prowadzenie ognia na wprost. Prowadzenie ognia na wprost uwarunkowane jest fizycznymi właściwościami przejrzystości powietrza, oraz wpływem takich czynników lokalnych, jak ukształtowanie i pokrycie terenu, obecność większych zbiorników wodnych, rodzaj podłoża, koncentracja ośrodków przemysłowych i dużych obszarów zabudowanych.

(3) ***Warunki maskowania***

Teren jest dogodny do maskowania oraz sprzyja działaniom opóźniającym i obronnym. Rozśrodkowanie i maskowanie wojsk jest utrudnione ze względu na rzeźbę terenu. Lasy zapewniają dobrą osłonę przed działaniem broni ABC, jedno-

cześnie jednak lasy iglaste stwarzają istotne zagrożenie pożarowe. Rzeźba terenu stwarza dogodne warunki do maskowania. Obserwacja jest ograniczona przez fałdy terenowe i rozległe lasy, które stanowią dobrą osłonę dla wojsk.

(4) ***Przeszkody terenowe***

Teren wpływa niekorzystnie na przemarsz i manewr wojsk po bezdrożach i drogach gruntowych, co powoduje, że należy go uważać za bardziej korzystny dla prowadzenia działań obronnych niż zaczepnych.

Rozbudowana sieć wodna stanowi istotną przeszkodę w prowadzeniu działań. Istotą tych przeszkód są podmokłe, zabagnione doliny rzeczne pokryte torfami i glinami. Grunty w przewadze gliniaste i torfowe ograniczają przejezdność, zwłaszcza w okresie wilgotnym i mokrym. Warunki prowadzenia prac ziemnych są dogodne, jednak istotnym utrudnieniem jest płytkie zaleganie wód gruntowych.

Sieci transportowe posiadają znaczące punkty węzłowe stwarzające możliwość oddziaływania ze strony przeciwnika, również poprzez działania o charakterze dywersyjnym czy terrorystycznym. Szczególne utrudnienia wystąpią w zakresie utrzymania komunikacji w rejonach wyżynnych. Wynikać one będą ze znacznych opadów śniegu, oblodzenia, występujących mgieł, szadzi, co w połączeniu z formami ukształtowania terenu będzie stanowić bardzo duże utrudnienie komunikacyjne.

(5) ***Tereny kluczowe***

Na obszarze operacji występuje szereg przeszkód utrudniających prowadzenie operacji i przemieszczanie wojsk.

Do najistotniejszych przeszkód na kierunku operacji należą obszary głównie oparte o przeszkody wodne. Należą do nich:

a) rzeka BORA w połączeniu z terenami zurbanizowanymi, szczególnie aglomeracji POZNAŃ,

b) rzeki NURZEC i BOBRZYCA w połączeniu z terenami zurbanizowanymi.

Istotnymi utrudnieniami są tereny zurbanizowane – jako węzły komunikacyjne, wzgórza i fałdy terenowe wokół m. GLINKI oraz przeszkody wodne.

(6) ***Możliwości manewru***

Sieć dróg kołowych jest wystarczająca do prowadzenia działań na obszarze zainteresowania. Ruch pojazdów mechanicznych możliwy jest tylko po istniejących drogach i niektórych trasach turystycznych. Przekraczalność na przełaj możliwa jest tylko dla oddziałów pieszych.

Elementy infrastruktury kolejowej mogą wpływać na prowadzenie działań, stanowiąc przeszkody lub udogodnienia terenowe. Intensywność i wielkość opadów w okresie bezpośrednio związanym z terminem działań i poprzedzającym go mogą spowodować znaczne zawilgocenie gruntu. W zależności od typu gruntu zalegającego na danym obszarze spowodować to może znaczne utrudnienia w przejezdności terenów.

Mosty są obiektami o bardzo dużym znaczeniu dla przeprowadzenia operacji. Ponieważ niektóre z nich stanowią główną przeszkodę, dlatego ich zniszczenie czy uszkodzenie może spowodować zatrzymanie lub znaczne ograniczenie ruchu i szybkości przemieszczania. Naprawa uszkodzonych mostów będzie wymagała bardzo znaczącego zaangażowania sił i środków w ramach zabezpieczenia inżynieryjnego. Duża liczba małych rzeczek wymaga wykorzystania sprzętu inżynieryjnego (mosty towarzyszące).

Wpływ pogody na działanie wojsk

(1) ***Operacje lądowe***

Ruch wojsk po drogach nie będzie ograniczany niekorzystnym wpływem warunków meteorologicznych. Natomiast przemieszczanie się po terenie (na przełaj) najprawdopodobniej będzie utrudnione ze względu na zwiększoną wilgotność gruntów.

W warunkach suchych przejezdność będzie dobra. Jedyną uciążliwością, jaka może wystąpić, są zakłócenia widoczności spowodowane zapyleniem powstałym przy intensywnej eksploatacji traktów (w przypadku gruntów gliniastych i lessowych).

Ukrycie ruchu wojsk w wyniku oddziaływania warunków atmosferycznych nie jest możliwe.

Komunikacja radiowa może być chwilowo zakłócana przez wyładowania atmosferyczne. Pogoda może mieć istotny wpływ na uzyskanie łączności (zwłaszcza radiowej). Jakość transmisji VHF i UHF jest uzależniona od ciśnienia atmosferycznego na danym obszarze, płynności rozkładu temperatury oraz wyładowań atmosferycznych. Linie łączności kablowej (szczególnie punkty węzłowe) mogą zostać uszkodzone w wyniku intensywnych opadów atmosferycznych. Niskie temperatury powietrza wpływają na żywotność i wytrzymałość baterii/akumulatorów w sprzęcie łączności.

Sprzęt optyczny może zostać uszkodzony przez opady atmosferyczne. Laserowe wskaźniki, czujniki światła i sprzęt wykorzystujący zakres promieniowania podczerwonego zmniejszają swoją efektywność i zasięg w okresie występowania opadów i mgły. Pogorszenie widoczności możliwe jest jedynie w czasie opadów atmosferycznych i burz.

Stan osobowy będzie narażony na niskie temperatury oraz wilgotne warunki pogodowe, dlatego należy zapewnić suchą odzież oraz warunki do jej suszenia. Szczególnie niebezpieczne jest połączenie oddziaływania szeregu niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, takich jak silny wiatr, opady atmosferyczne (duża wilgotność), niskie temperatury.

Prace inżynieryjne będą miały charakter umiarkowanie trudny i bardzo trudny głównie dla gruntów gliniastych i lessowych ze względu na wilgotne warunki. Grunty będą wykazywały dużą lepkość, a ponadto woda może gromadzić się

w przygotowanych okopach. Na obszarach występowania gruntów piaszczystych warunki prowadzenia prac inżynieryjnych będą o wiele lepsze.

(2) ***Operacje powietrzne***

Pogoda jest niekorzystna dla działań powietrznych, zwłaszcza działań na dużych wysokościach. Możliwe jest jedynie działanie lotnictwa wojsk lądowych (śmigłowców).

Loty śmigłowcem nie zawsze są możliwe ze względu na chwilowe niskie skupienie chmur. Jedynie przejaśnienia pomiędzy przelotnymi opadami deszczu umożliwiają loty śmigłowcem. W przypadku oddziaływania wysokich temperatur zobrazowania termalne oraz sprzęt laserowy mogą funkcjonować niewłaściwie, ponadto mogą wystąpić zakłócenia w radiokomunikacji. Przy niskim ciśnieniu atmosferycznym i znacznym zachmurzeniu warunki rozpoznania powietrznego stają się niekorzystne, chociaż widoczność pozioma powinna być od umiarkowanej do dobrej. W czasie opadów widoczność, jak i obraz termalny oraz rozpoznanie obrazowe w zakresie widzialnym są chwilowo zakłócone.

6.2. OCENA PRZECIWNIKA

Ocena przeciwnika jest rezultatem wiedzy, jaką pozyskuje komórka rozpoznawcza w wyniku analizy sytuacji na polu walki i składu sił biorących udział w starciu zbrojnym. Aby właściwie ocenić przeciwnika, trzeba dysponować identyfikatorem jego składu bojowego. Na podstawie struktury zawartej w identyfikatorze można ustalić przynależność organizacyjną poszczególnych jednostek. Natomiast dysponując wzorcem doktrynalnym, można ustalić już rozpoznane elementy ugrupowania bojowego oraz określić domniemane położenie brakujących. Dysponując modelem sytuacji bojowej wojsk przeciwnika, można określić charakter działań oraz stopień realizacji dotychczasowego celu. Natomiast oleat dróg podejścia i korytarzy manewru umożliwia ocenę kierunku działania odwodów przeciwnika i ilości sił, jakie może on jeszcze wprowadzić do walki. Znając prawdopodobny potencjał bojowy nacierającego zgrupowania, można również określić jego dalsze możliwości w zakresie realizacji zadania. Na poziomie taktycznym do najważniejszych elementów oceny przeciwnika należą:

a. Aktualne położenie wojsk lądowych przeciwnika (strefa działań tyłowych, bezpośrednich, głębokich):
   (1) Położenie jednostek zmechanizowanych i pancernych pierwszego rzutu,
   (2) Rozmieszczenie odwodów ogólnowojskowych,
   (3) Określenie położenia jednostek wsparcia ogniowego,
   (4) Ustalenie rozmieszczenia systemu dowodzenia, łączności i rozpoznania,
   (5) Położenie środków OP i OPL,
   (6) Lokalizacja elementów i urządzeń logistycznych,

(7) Ugrupowanie jednostek ABC;

b. Aktualne położenie i działanie lotnictwa wojsk lądowych i sił powietrznych:
   (1) Rozmieszczenie lotnictwa wojsk lądowych i dotychczasowy charakter działania,
   (2) Rozmieszczenie sił powietrznych i dotychczasowy charakter działania;

c. Rodzaj działań taktycznych:
   (1) Punkt ciężkości działań,
   (2) Ugrupowanie bojowe (elementy),
   (3) Stopień – etap realizacji dotychczasowego celu działania,
   (4) Otwarte skrzydła i luki w ugrupowaniu;

d. Analiza możliwości przeciwnika:
   (1) Ukompletowanie wojsk przeciwnika,
   (2) Ilość sił i środków walki (potencjał bojowy),
   (3) Ustalenie poziomu zaangażowania walczących (stan moralny),
   (4) Możliwości wykorzystania odwodów,
   (5) Przewidywany manewr (działania) celem poprawy położenia,
   (6) Położenie elementów rozpoznania,
   (7) Stan i możliwości systemu logistycznego,
   (8) Poziom wyszkolenia i przygotowania do realizacji zadania;

e. Przypuszczalna koncepcja dalszej walki przeciwnika.

Przedstawione powyżej elementy oceny przeciwnika wymagają wypełnienia treścią wyszczególnionych powyżej punktów. Poprawne rozwiązanie może stanowić poniższy przykład:

Aktualne położenie wojsk lądowych przeciwnika

(1) ***Położenie jednostek zmechanizowanych i pancernych pierwszego rzutu***

1 KA w składzie (1, 2, 3 BZ, 4 BPanc, 5 BDSz) prowadzi operację zaczepną w kierunku GUTOWO–KOTOWO. Do godz. 12.00 osiągnął rubież/linię RYMSKO–KOROWO–GOLANY.

W pierwszym rzucie korpus posiada 1 BZ na lewym skrzydle, 2 BZ w centrum i 4 BPanc na prawym skrzydle.

(2) ***Rozmieszczenie odwodów ogólnowojskowych***

Odwód korpusu 3 BZ jest w trakcie przegrupowywania do nowego rejonu ześrodkowania. Stwierdzono kolumny marszowe na drodze KOLONIA–BORKI. Każda z nacierających brygad utrzymuje odwód w sile do batalionu.

W rejonie rozmieszczenia BŁONIE, PYRY, MOSTKI pozostaje 5 BDSz.

(3) ***Określenie położenia jednostek wsparcia ogniowego***

Walkę brygad pierwszego rzutu wspiera 1 BA. Artyleria lufowa prawdopodobnie ze stanowisk ogniowych w rejonie: KILNO, KUTOWO, DO-

BRE. Artyleria rakietowa dotychczas stosowała minowanie narzutowe. Jej stanowiska ogniowe stwierdzono w rejonie: BULEWO, KOSOWO, NUR.

(4) ***Ustalenie rozmieszczenia systemu dowodzenia, łączności i rozpoznania***
System dowodzenia korpusu rozwinięty jest w oparciu o miejscowości. Stwierdzono prawdopodobnie WSD korpusu w m. GOLANY oceniam, że SD może być rozwinięte w m. FALKI. Elementy rozpoznawcze przeciwnika wykazują dużą aktywność na kierunku: DOBOROWO–CZYTNE.

(5) ***Położenie środków OP i OPL***
Osłonę plot zapewniają bat. art. plot. 1 plot rozmieszczone prawdopodobnie w rejonie: HALINÓW, DĘBE i ULKI.

(6) ***Lokalizacja elementów i urządzeń logistycznych***
Logistyka 1 K (1 bzaop, 1 btransp, 1 bmed) rozwinęła wybrane elementy w miejscowościach JANÓW, KOLKI oraz prawdopodobnie ROSY.

(7) ***Ugrupowanie jednostek ABC***
Nie stwierdzono obecności 1 bchem. Oceniam, że jest on w trakcie przemieszczania do nowego rejonu ześrodkowania. W dotychczasowych działaniach przeciwnik nie stosował środków ABC. Nie należy wykluczać użycia bojowych środków trujących: soman (GD), sarin (GB), iperyt (HD). Do przenoszenia mogą zostać wykorzystane głowice rakiet, pocisków samonaprowadzających i amunicja artyleryjska. W trakcie prowadzenia operacji liczyć się także należy z możliwością zastosowania broni biologicznej w postaci wąglika, toksyny batuliny i dżumy. Prawdopodobnym jest również użycie wskazanych środków przez formacje wojsk specjalnego przeznaczenia i grupy terrorystyczne.

Aktualne położenie i działanie lotnictwa wojak lądowych i sił powietrznych

(1) ***Rozmieszczenie lotnictwa wojsk lądowych i dotychczasowy charakter działania***
Dotychczas działania korpusu wspierało lotnictwo wojsk lądowych 1 bśmb, wykonując uderzenia w czasie wprowadzania do walki kolejnych batalionów oraz odpierając kontrataki. Stwierdzono wysunięte lądowisko śmigłowców w rejonie m. ANNOPOL, prawdopodobnie część 1 bśmb.

(2) ***Rozmieszczenie sił powietrznych i dotychczasowy charakter działania***
Siły powietrzne wspierające korpus realizowały zadania z zakresu izolacji pola walki i wsparcia bezpośredniego, wykonując uderzenia na drugie rzuty/odwody, artylerię na SO. Brak danych o rozmieszczeniu jednostek sił powietrznych. Oceniam, że lotnictwo przeciwnika wykorzystuje lotniska w m. BERLIN, SZCZECIN, HAMBURG.

Rodzaj działań taktycznych

Oceniam, że przeciwnik kontynuuje operację zaczepną w celu rozbicia zasadniczego zgrupowania uderzeniowego i uchwycenia przyczółków na rz. SAN.

(1) ***Punkt ciężkości działań***

Prawdopodobnie punkt ciężkości przeciwnik skupi na lewym skrzydle. Świadczy o tym zgrupowanie sił i aktywność elementów rozpoznania.

(2) ***Ugrupowanie bojowe (elementy)***

Na podstawie zebranych faktów i ich oceny wnoszę, że aktualnie 1 K jest ugrupowany w jeden rzut z dwoma odwodami – w pierwszym rzucie 1, 2 BZ i 4 BPanc, w odwodzie 3 BZ i 5 BDSz.

(3) ***Stopień – etap realizacji dotychczasowego celu działania***

Oceniam, że wskutek poniesienia znacznych strat natarcie przeciwnika słabnie, a na kierunku CZYTNE–NOCKI zostało zatrzymane. Największe powodzenie przeciwnik uzyskał na kierunku: WAKATOWO–NORKI. Ponieważ operacja lądowa rozpoczęła się w godzinach porannych, aktualnie przeciwnik jest w trakcie realizacji pierwszego etapu działań zaczepnych i nie wprowadził do walki odwodów.

(4) ***Otwarte skrzydła***

Stwierdzono, że w ugrupowaniu przeciwnika pojawiło się otwarte prawe skrzydło będące efektem rozciągnięcia linii walki. Może to spowodować konieczność wprowadzenia wcześniejszego odwodu lub użycia części sił 5 BDSz do zamknięcia luki.

Analiza możliwości przeciwnika

(1) ***Ukompletowanie wojsk przeciwnika***

Na podstawie dostępnych danych stwierdzam, że poziom ukompletowania przeciwnika jest zróżnicowany. Brygady pierwszego rzutu utraciły do 30%, odwód do 7% zdolności bojowej.

(2) ***Ilość sił i środków walki (potencjał bojowy)***

Przeprowadzone kalkulacje wskazują, że przeciwnik posiada zaangażowane w walce:

a. cztery dywizjony artylerii lufowej,
b. dwa dywizjony artylerii rakietowej, cztery baterie ppanc,
c. sześć batalionów zmechanizowanych,
d. dwa bataliony czołgów.

(3) ***Ustalenie poziomu zaangażowania walczących (stan moralny)***

Brak danych, z dostępnych ocen wynika, że morale i chęć walki są na wysokim poziomie.

(4) ***Możliwości wykorzystania odwodów***
Oceniam, że pierwszorzutowe brygady mają możliwość wprowadzenia do walki odwodów w sile do batalionu każda. Wprowadzenia do walki należy oczekiwać w godzinach południowych.

(5) ***Przewidywany manewr (działania) celem poprawy położenia***
Aktualna sytuacja przeciwnika wymaga zamknięcia luki powstałej na prawym skrzydle. Należy oczekiwać, że przeciwnik będzie dążył do opanowania rubieży: KOTY, NOWE, BUDY, skąd zabezpieczy wejście do walki odwodów brygadowych. Następnie będzie dążył prawdopodobnie do stworzenia warunków do wprowadzenia do walki odwodu korpusu poprzez zajęcie i utrzymanie rubieży: DALNOWO, KOLANKI.

(6) ***Położenie elementów rozpoznania***
Przeprowadzona analiza wskazuje, że elementy rozpoznania przeciwnika działają zasadniczo na kierunkach natarcia brygad. Dodatkowo w rejonie m. GOCŁAW stwierdzono działanie sił specjalnych.

(7) ***Stan i możliwości systemu logistycznego***
Oceniam, że drogi dowozu i ewakuacji przeciwnika przebiegają w kierunku: OCHOTA–WESOŁA oraz rokada korpuśna prawdopodobnie: MURANÓW–MOKOTÓW.

(8) ***Poziom wyszkolenia przygotowania i do realizacji zadania***
Oceniam, że poziom przygotowania przeciwnika do działań jest wysoki, tempo, jak i sposób działania wskazują, że jednostki agresora przeszły stosowne treningi i ćwiczenia. Na podkreślenie zasługuje koordynacja z lotnictwem wojsk lądowych.

Przypuszczalna koncepcja dalszej walki przeciwnika

Prawdopodobnym celem dalszej operacji 1 K będzie opanowanie do godzin południowych obiektów pośrednich: ALFA, BATORY i BURZA, skąd zostanie wprowadzona do walki odwodowa brygada (4 BZ) w kierunku WILANÓW–MŁOCINY z zadaniem, we współdziałaniu z desantem, opanowania do wieczora przyczółków na rz. SAN. Liczę się z możliwością wykorzystania sił desantu do batalionu ze składu 5 BDSz.

W okresie wprowadzania do walki odwodowej brygady należy oczekiwać znacznego zwiększenia oddziaływania lotnictwa, w tym i śmigłowców bojowych.

Nie można wykluczyć możliwości uderzenia po podejściu z głębi bez zajmowania rejonu wyjściowego odwodowej brygady w celu zamknięcia powstałej luki w ugrupowaniu.

6.3. PROGNOZA ZAGROŻENIA

Prognozowanie zagrożenia jest kreowaniem przyszłego obrazu pola walki. Na bazie zebranych informacji komórka rozpoznawcza tworzy hipotetyczny zarys działania przeciwnika z uwzględnieniem jego możliwości bojowych i warunków środowiska. Na podstawie obserwacji ćwiczeń można wnioskować, że prognoza zagrożenia powinna ujmować:

a. Cel działania;

b. Ogólny zamiar i przewidywany sposób wykonania zadania (czas, siły, przestrzeń);

c. Punkt ciężkości działań;

d. Ugrupowanie bojowe.

Dodatkowo do wariantu zasadniczego:

a. Potencjał przeciwnika (ilość sił i środków w poszczególnych etapach walki),

b. Silne i słabe strony działania przeciwnika,

c. Obiekty decydujące o wykonaniu zadania (HPT, HVT),

d. Działanie wykraczające poza model doktrynalny.

Przedstawione powyżej elementy prognozy zagrożenia wypełnione treścią wyszczególnionych powyżej punktów stanowią podstawowy zasób wiedzy do opracowania sposobu pokonania przeciwnika. Poprawne rozwiązanie może stanowić poniższy przykład:

Wariant 1 zasadniczy (ALFA)

a. **Cel działania przeciwnika**

Celem działania przeciwnika będzie rozbicie zgrupowania obronnego brygady i stworzenie warunków do uchwycenia przyczółków na WARCIE.

b. **Ogólny zamiar działania**

Oceniam, że 2 DZ siłami prowadzących natarcie oddziałów do wieczora 5 września uchwyci i utrzyma rubież: DOBRE, LEPSZE, GORSZE, skąd zabezpieczy wejście do walki głównego zgrupowania uderzeniowego 2 K. Związki taktyczne 2 K po zajęciu rejonu ześrodkowania do godzin porannych 6 września odtworzą zdolność bojową.

Liczę się z tym, że w godzinach rannych związki taktyczne przeciwnika w ugrupowaniu przedbojowym opuszczą rejon ześrodkowania i przejdą do natarcia z marszu.

Prawdopodobny wariant działania przeciwnika w rejonie obrony brygady (sposób wykonania zadania) może być następujący:

Prawdopodobnie główne uderzenie siłami dwóch brygad przeciwnik wykona w kierunku: ZAKRZEW–MODLIN. Każda z nacierających brygad może wydzielić do walki na pierwszej pozycji obrony do dwóch batalionów w pierwszym rzucie, pomocnicze uderzenie siłami brygady – prawdopodobnie

trzema batalionami w pierwszym rzucie – przeciwnik może wykonać w kierunku: OSKAROWO–JĘDRZEJÓW. Oceniam, że pierwszorzutowymi batalionami przeciwnik opanuje obiekty: SOSNA, BUK i JAWOR, po czym wprowadzi do walki odwody. Liczę się z siłami do wzmocnionego batalionu, który będzie dążył do opanowania obiektu WILGA, skąd prawdopodobnie zabezpieczy wprowadzenie do walki odwodowej brygady.

Działanie lotnictwa wojsk lądowych i sił powietrznych

Oceniam, że natarcie sił głównych może wspierać lotnictwo wojsk lądowych wysiłkiem do dwóch eskadr śmigłowców bojowych w czasie walki na pierwszej pozycji obrony oraz jednej eskadry w czasie odpierania kontrataku.

Siły powietrzne mogą oddziaływać na brygadę, wykonując uderzenia samolotami myśliwsko-bombowymi (2–4 samoloty), obiektami uderzeń będą prawdopodobnie: stanowiska ogniowe artylerii, stanowiska dowodzenia i węzły łączności.

c. **Punkt ciężkości działań przeciwnika**

Przewiduję, że punkt ciężkości działań bojowych przeciwnik skupi prawdopodobnie w pierwszym etapie natarcia na kierunku: JANCZEW–KOTY, a następnie na kierunku: POGODA–NOWY MOST.

d. **Ugrupowanie bojowe**

Przewidywane ugrupowanie bojowe przeciwnika może być następujące: 2 DZ jako główne zgrupowanie uderzeniowe, 4 BZ na lewym skrzydle zgrupowania nacierającego i 1 DZ realizująca zadania bojowe na prawym skrzydle, w odwodzie 1 BZ.

e. **Ilość sił i środków, jaką przeciwnik może zaangażować do realizacji zadania**

Oceniam, że w całym pasie obrony brygady przeciwnik może wykonać uderzenie siłami do 12–14 batalionów w tym 2–4 batalionów czołgów, do walki na pierwszej pozycji w rejonie obrony może wydzielić do 7 batalionów, w tym 3 bataliony czołgów. Należy się liczyć z tym, że posiadanymi siłami przeciwnik może osiągnąć tempo natarcia do 2 km/godz. w czasie pokonywania pierwszej pozycji obrony, do 3–5 km/godz. między pozycjami.

f. **Silne i słabe strony działania przeciwnika**

(1) Silne strony wariantu działania przeciwnika:
   (a) posiadanie silnego wsparcia lotniczego,
   (b) możliwość wyboru czasu i miejsca uderzenia,
   (c) duże możliwości w zakresie potęgowania natarcia i odpierania kontrataków,
   (d) sprzyjająca natarciu lokalizacja dróg dowozu zaopatrzenia i ewakuacji;

(2) Słabe strony:
   (a) prowadzenie natarcia w warunkach oddziaływania jednostek zbrojnego podziemia,
   (b) niska odporność systemów łączności na zakłócenia pracy środków radiowych,

(c) obecność w pasie natarcia terenu otwartego, dogodnego do prowadzenia ognia na wprost.

g. **Obiekty decydujące o wykonaniu zadania przez przeciwnika (cele wysokoopłacalne i wysokowartościowe)**

Na podstawie przeprowadzonej analizy oceniam, że do celów wysokoopłacalnych należy zaliczyć:

- stanowiska dowodzenia związków taktycznych: 12 DZ i 21 DZ,
- stanowiska dowodzenia oddziałów pierwszego rzutu: 211 i 212 pz,
- jednostki artylerii lufowej i rakietowej w marszu na stanowiska ogniowe,
- obiekty logistyczne.

Do celów wysokowartościowych należy zaliczyć:

(1) w czasie podejścia i rozwinięcia jednostek 21 DZ:
- kolumny batalionów pierwszego rzutu,
- artylerię na stanowiskach ogniowych,
- most na rzece OSSOWNICA w m. MAKOWIEC DUŻY,

(2) w czasie walki o utrzymanie przedniego skraju obrony:
- drugie rzuty pułków i odwody specjalne przeciwnika,
- system dowodzenia.

h. **Prawdopodobne działanie przeciwnika wykraczające poza reguły (poza model doktrynalny**

Należy się liczyć z tym, że przeciwnik posiada możliwości do podjęcia działań zmierzających do zaskoczenia i przejęcia inicjatywy, w związku z tym przewiduję:

(a) wykonanie uderzenia wyprzedzającego natarcie sił głównych w celu związania walką batalionów pierwszego rzutu brygady i odkrycia systemu ognia brygady,

(b) uderzenie sił głównych 1 DZ w pas obrony i wyjście oddziałów wydzielonych na tyły brygady,

(c) użycie sił powietrznomanewrowych przeciwnika do związania walką odwodowych batalionów brygady i w ten sposób pozbawienie oddziału możliwości przeciwdziałania nacierającym pododdziałom przeciwnika.

7. KONCEPCJA DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH

Koncepcja stanowi przemyślany sposób działania (ogólny zarys realizacji), wykonania zadań rozpoznawczych. Jest to pomysł na rozwiązanie powstałego problemu, w przypadku rozpoznania dopełnienie posiadanego zbioru danych o potencjalnym zagrożeniu. Koncepcja jest zatem projektem organizacyjnym wykorzystania sił rozpoznawczych w zaistniałej sytuacji operacyjno-taktycznej. Powstaje w wyniku uwzględnienia szeregu czynników, w tym szczególnie potrzeb informacyjnych i możliwości rozpoznawczych. Może być wyrażona w sposób opisowy lub graficzny, poparta niezbędnymi kalkulacjami czasowo-przestrzennymi uzasadniającymi przyjęte rozwiązania szczegółowe. Koncepcja jest określonym pomysłem do realizacji w ramach istniejących warunków organizacyjnych. Powstaje jako efekt twórczego myślenia w poszukiwaniu rozwiązania sytuacji decyzyjnej, stanowiąc obmyślony sposób realizacji. Treść koncepcji stanowi podstawę do koordynacji wszelkich działań rozpoznawczych oraz uzgodnień wewnątrz sztabu w zakresie zdobywania i wymiany informacji. Koncepcja rozpoznania zatem to ogólny zarys użycia potencjału rozpoznawczego w celu zorganizowania systemu rozpoznania. Postrzegając koncepcję rozpoznania przez pryzmat pracy sztabowej można stwierdzić, że powstaje ona w wyniku:

– analizy treści dokumentów dowodzenia (rozkaz operacyjny, aneks, komunikat rozpoznawczy),

– oceny sił i środków rozpoznania,

– analizy zasadniczych potrzeb informacyjnych oraz określenia priorytetowych potrzeb rozpoznawczych,

– prognozy zagrożenia.

Analizując aneks „ROZPOZNANIE", kierownik komórki rozpoznawczej poznaje, jakie zadania rozpoznawcze oraz gdzie i w jakich terminach będą wykonywane siłami przełożonego i sąsiadów na korzyść wojsk własnych. Aneks wskazuje także, jakie zadania oraz gdzie i w jakim czasie należy wykonać własnymi siłami na korzyść przełożonego. Mogą one dotyczyć rejonów szczególnego zainteresowania umiejscowionych w przydzielonej strefie odpowiedzialności rozpoznawczej lub dozorowania luk oraz skrzydeł. Z punktu widzenia przygotowania koncepcji ważne jest także poznanie, jakie wzmocnienie lub wsparcie informacyjne przewiduje przełożony w czasie realizacji zadań rozpoznawczych oraz ustalenie formy tego wzmocnienia, czasu dysponowania oraz terminu i miejsca przyjęcia sił i środków rozpoznania do swojej dyspozycji. Często zdarza się, że przełożony przewiduje dla oddziału wykorzystanie śmigłowców rozpoznawczych albo podporządkowanie

w toku działań elementów rozpoznawczych jednostek, które już prowadzą rozpoznanie lub pozostają na tyłach przeciwnika (np. elementy rozpoznania sił OT, patrole rozpoznawcze sąsiadów).

W treści aneksu znajdują się również dane stanowiące ustalenia organizacyjne, jak np. czas gotowości do rozpoznania, strefy rozpoznania, priorytety informacyjne. Jednocześnie kierownik komórki rozpoznawczej poprzez aneks poznaje zadania rozpoznawcze, które będą realizowane przez rodzaje wojsk. Aneks umożliwia również określenie strefy rozpoznania i na tej podstawie ustalenie rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej i rejonu zainteresowania. Na podstawie podziału stref rozpoznania kierownik komórki rozpoznawczej ustala, z kim, w jakich etapach walki należy zapewnić wymianę informacji.

Rys. 7.1. Zasadnicze czynniki wpływające na koncepcję działań rozpoznawczych

Cennym uzupełnieniem aneksu jest apendyks dotyczący prognozy zagrożenia. Jego treść umożliwia podjęcie pracy nad prognozą zagrożenia i w ten sposób stanowi również istotny element w przygotowaniu koncepcji działań rozpoznawczych. Dodatkowym źródłem informacji umożliwiającym realizację zadań jest apendyks „POGODA I TEREN". Jego treść pozwala na wybranie punktów i rejonów warunkujących zasięg rozpoznania wzrokowego oraz elektronicznego. Pozwala także na wybór i celowe wykorzystanie dróg manewru elementów rozpoznawczych oraz rejonów bezpieczeństwa.

7.1. OCENA SIŁ I ŚRODKÓW ROZPOZNANIA

Celem prowadzonej oceny sytuacji, a w tym również oceny sił i środków jest uzyskanie szeregu istotnych zbiorów danych dotyczących jednostek rozpoznawczych, jakie będą realizowały otrzymane zadania. Wydaje się, że najbardziej istotne jest ustalenie rozmieszczenia i możliwości oraz aktualnie realizowanych zadań przez jednostki rozpoznawcze. Następnie ustalenie rejonów rozmieszczenia i działania elementów lub pododdziałów rozpoznawczych przydzielonych na czas realizacji otrzymanego zadania. Ważne wydaje się także poznanie i zrozumienie zadań wykonywanych siłami przełożonego na korzyść własnego systemu rozpoznania. Zgromadzenie całego spektrum informacji w fazie ustalenia położenia stanowi początek kompletowania danych wyjściowych do budowy koncepcji działań rozpoznawczych. Na podstawie szeregu obserwacji można wnioskować, że do podstawowych danych należy zaliczyć:

a) możliwości podległych pododdziałów rozpoznawczych;

b) zdolność do działań rozpoznawczych w pododdziałach poszczególnych rodzajów wojsk;

c) wpływ warunków środowiska i sytuacji taktycznej na realizację zadań rozpoznawczych;

d) priorytety pozyskiwania informacji;

e) czas gotowości systemu rozpoznania.

Przygotowanie koncepcji rozpoznania realizowane jest od momentu zapoczątkowania procesu dowodzenia – otrzymania zadania rozpoznawczego. Modyfikacja koncepcji ma miejsce w trakcie realizacji kolejnych faz i etapów procesu dowodzenia, bowiem każda zmiana ugrupowania bojowego oddziału (wariant działania) lub zmiana prognozy zagrożenia powodują korekty w koncepcji rozpoznania.

Zasadnicze potrzeby informacyjne dowódcy (CCIR – *Critical Commander's Information Requirements*) formułowane są w obszarach tematycznych komórek funkcjonalnych stanowiska dowodzenia jako problemy specyfikowane w formie pytań poszerzających wiedzę dowódcy (niwelujący obszar niewiedzy). W stosunku do komórki rozpoznawczej obejmują one informacje odnośnie położenia przeciwnika, jego składu bojowego, możliwości i przewidywanego zamiaru działania. Na podstawie posiadanej wiedzy o przeciwniku kierownik komórki rozpoznawczej określa priorytetowe potrzeby rozpoznawcze (PIRs – *Priority Intelligence Requirements*). Wskazują one obszary tematyczne, które wymagają uzupełnienia wiadomościami pozyskanymi od własnych elementów rozpoznawczych lub sąsiadów oraz przełożonego. Generalnie można stwierdzić, że priorytetowe potrzeby rozpoznawcze zawierają wymagania, względem których dowódca narzuca pierwszeństwo pozyskania na potrzeby procesu decyzyjnego.

Priorytety informacyjne dowódcy ulegają zmianie w poszczególnych etapach walki. Każdy element ugrupowania bojowego ma do spełnienia specyficzną funk-

cję – zadanie na polu walki, stąd wynika jego rola i miejsce w ugrupowaniu. W celu sprawnej realizacji otrzymanych zadań każdy element wymaga odmiennych informacji. Jednostki wsparcia ogniowego są zainteresowane informacjami dotyczącymi położenia stanowisk ogniowych artylerii przeciwnika. Pododdziały zmechanizowane i pancerne skupiają swą uwagę na ruchu i manewrze nacierających formacji. Konsekwencją tak dużego zapotrzebowania na informacje jest konieczność ich selektywnego przesyłania według ustalonego przez dowódcę porządku i kolejności. Należy nadmienić, że również sam dowódca jest zainteresowany różnym zbiorem informacji z zakresu zagrożenia w rejonie działania (np. obrony oddziału). Stąd należy wnioskować, że gdy pierwszy rzut przeciwnika zostanie zaangażowany w walce, potrzeby informacyjne dowódcy dotyczyć będą możliwości przeciwnika w zakresie potęgowania uderzenia lub wzmocnienia kierunków natarcia jednostkami pozostającymi dotychczas w odwodzie.

7.2. PROGNOZA ZAGROŻENIA JAKO DETERMINANT KONCEPCJI ROZPOZNANIA

Ocena przeciwnika pozwala kierownikowi sekcji rozpoznania ustalić prawdopodobne możliwości jego dalszego działania. Na podstawie wybranych parametrów dotyczących sposobu rozegrania walki, posiadanych sił i środków, a także taktyki można określić prognozę zagrożenia. W dalszej kolejności, znając prawdopodobny sposób realizacji zadania przez wojska przeciwnika, można określić architekturę systemu rozpoznania. Prognoza zagrożenia jest dla kierownika komórki rozpoznania podstawą do planowania użycia elementów rozpoznania na potrzeby sytuacji. W tym celu dokonuje się wstępnego podziału strefy rozpoznania (dalszy podział szczegółowy nastąpi po poznaniu wariantów działania wojsk własnych), wyznaczając rejony szczególnego zainteresowania i punkty zainteresowania umożliwiające potwierdzenie opracowanego wariantu działania przez przeciwnika. Również na podstawie opracowanego wariantu zagrożenia można dokonać wstępnego wyboru rubieży rozwinięcia i kierunków działania elementów rozpoznania osobowego. W tym okresie pracy bardzo istotnym etapem jest ustalenie czasu podjęcia lub wznowienia działań przez przeciwnika.

Bazując na oleacie zdarzeń odzwierciedlającym manewr wojsk przeciwnika i zmiany w jego ugrupowaniu w czasie i przestrzeni pola walki, kierownik sekcji rozpoznania określa, kiedy i gdzie powinny się przemieścić elementy rozpoznawcze, aby pozyskiwane informacje mogły być wykorzystane w procesie dowodzenia. Przewidywane kierunki działania przeciwnika (na podstawie oleatu dróg podejścia i korytarzy manewru) stanowią przesłankę do określenia liczby elementów koniecznych do zapewnienia ciągłości rozpoznania. W przypadku stwierdzenia niemożliwości dozorowania ugrupowania bojowego przeciwnika należy się zwró-

cić do dowódcy z prośbą o wydzielenie nieetatowych elementów rozpoznawczych lub wnioskować do przełożonego o zapewnienie napływu informacji z rejonów i obszarów nie objętych rozpoznaniem. Czas działania przeciwnika, jego tempo i możliwości manewrowe umożliwiają określenie, kiedy i jakie elementy rozpoznania muszą zostać zluzowane i zamienione, aby nie utraciły zdolności do działania lub jakie systemy rozpoznawcze należy wykorzystać, aby potwierdzić pozyskiwane informacje. Z przedstawionych założeń wynika, że w ramach koncepcji budowane są także filary synchronizacji działań rozpoznawczych.

Jedną z ważniejszych czynności – w aspekcie koncepcji rozpoznania – realizowanych na stanowisku dowodzenia oddziału podczas planowania jest wypracowanie (najczęściej kilku) wariantów działania. Każdy z wariantów składa się z części graficznej i pisemnej wyjaśniającej istotę sposobu wykonania zadania oraz przedstawiającej informacje, których nie można przedstawić graficznie. Elementy składowe wariantu działania mają szczególne znaczenie w przygotowaniu koncepcji rozpoznania. Powodują, że należy uwzględnić podział rejonu działania brygady (na poszczególne bataliony lub zgrupowania) w modelowanej koncepcji, w tym linie rozgraniczenia i rozmieszczenie systemu dowodzenia. Na podstawie analizy każdego wariantu działania można określić:

– elementy rozpoznawcze tworzone doraźnie przez bataliony w kolejnych etapach walki w danym wariancie działania;

– podział przydzielonych specjalistycznych formacji rozpoznawczych (ich rozmieszczenie w rejonach zajmowanych przez bataliony, np. elementy rozpoznania elektronicznego, działań psychologicznych);

– elementy ugrupowania bojowego – priorytetowe pod względem informacyjnym (kierunki i rejony, z których napływ informacji zapewni wykonanie zadań);

– czas realizacji zadań rozpoznawczych.

Przedstawione fakty wskazują na ścisły związek wariantów działania (walki) z koncepcją działań rozpoznawczych i prognozą zagrożenia.

Koncepcja jest odzwierciedleniem projektu wykorzystania potencjału rozpoznawczego, stąd też zasadniczo powinna ujmować następujące problemy:

1. Cel i zakres zadań rozpoznawczych.
2. Potencjał rozpoznawczy i jego możliwości w zakresie pozyskiwania danych.
3. Wykonawcy zadań rozpoznawczych i terminy wykonania zadań.

Uzasadnienie takiego układu koncepcji stanowią reguły sprawnego działania (teoria organizacji). Na początku każdego działania celowego, a więc przemyślanego, należy określić zakładany efekt – czyli udzielić odpowiedzi na pytanie: po co to robię? Następnie, co trzeba wykonać, aby cel osiągnąć, a więc w aspekcie rozpoznania: jakie zadania należy wykonać? Wreszcie zwartościować posiadane siły i określić zadania, które można wykonać samodzielnie – siłami etatowej jednostki rozpoznawczej oraz wymagające zaangażowania rozpoznania specjalistycznego (rodzajów wojsk) lub sił przełożonego.

Ogólnym celem działań rozpoznawczych jest zdobycie danych umożliwiających określenie prawdopodobnego zamiaru działania przeciwnika. W ramach celów szczegółowych można wskazać na konieczność potwierdzenia rozmieszczenia jednostek wsparcia ogniowego, ustalenia położenia systemu dowodzenia, miejsc rozwinięcia urządzeń logistycznych.

Podział zadań rozpoznawczych powinien uwzględniać zadania wykonywane do czasu podjęcia walki i w toku jej trwania. Tak więc zespół rozpoznania powinien określić, jakie informacje należy uzyskać w okresie planowania działań i przemieszczania wojsk oddziału do rejonu obrony, a jakie i kiedy w czasie prowadzenia walki obronnej. Oczywisty jest fakt, że w czasie planowania organiczne elementy rozpoznawcze nie będą jeszcze w stanie przekazywać stosownych informacji z powodów organizacyjnych[1], dlatego należy korzystać z tzw. zewnętrznych źródeł informacji (przełożeni, sąsiedzi, wojska będące w styczności z przeciwnikiem).

Każdorazowo sytuacja operacyjno-taktyczna determinowała będzie strukturę zadań rozpoznawczych. Nie można bowiem wykluczyć sytuacji, gdy nacierający do tej pory oddział otrzyma zadanie przejścia do obrony celem odparcia zwrotu zaczepnego przeciwnika. W tej sytuacji struktura zadań dotyczyć będzie pozyskiwania informacji o kierunku i ugrupowaniu bojowym zgrupowania uderzeniowego przeciwnika. Należy podkreślić, że ustalenie wykonawców zadań rozpoznawczych ma na celu wyłonienie tych, którzy mogą zapewnić w poszczególnych etapach walki zabezpieczenie priorytetowych potrzeb rozpoznawczych.

Podziału zadań rozpoznawczych można dokonać według obiektów, jak również według rejonów działania. W pierwszym przypadku następuje podział sił i środków rozpoznania na poszczególne obiekty przeciwnika (np. 1 PR do rozpoznania stanowisk ogniowych artylerii, 2 PR rozpoznaje i śledzi przemieszczenie stanowiska dowodzenia). Dokonując podziału według rejonów, należy wyznaczyć stosowny fragment strefy rozpoznania dla celowo utworzonych elementów rozpoznawczych (np. 1 PR działa w rejonie: A, B, C, wykrywając i rozpoznając wszystkie obiekty przeciwnika, jakie zostaną tam rozmieszczone lub będą się przemieszczały). Jak wskazuje praktyka pracy sztabowych komórek rozpoznawczych, ustalenie zadań dla podległych elementów rozpoznawczych może być realizowane według układu:

a) zadania dla etatowych elementów rozpoznawczych,

b) zadania dla rozpoznania rodzajów wojsk,

c) zadania dla nieetatowych sił i środków rozpoznania,

d) zadania dla przydzielonych elementów rozpoznania, np. powietrznego, elektronicznego,

e) zadania dodatkowe dla odwodu rozpoznania.

---

[1] W czasie gdy oddział otrzymuje nowe zadanie, jego etatowe elementy rozpoznawcze realizują dotychczasowe zadanie lub pozostają w rejonie ześrodkowania w gotowości do działania.

Rozpatrując problematykę zakresu zadań, należy analizować ją w kontekście terminowości i wiarygodności oraz możliwości poszczególnych elementów rozpoznawczych do pozyskiwania informacji o przeciwniku.

Treść koncepcji działań rozpoznawczych może obejmować następujące elementy:

1. Celem rozpoznania jest określenie prawdopodobnego czasu i sposobu uderzenia przeciwnika w rejon obrony brygady.
2. Dla podstawowych zadań w ramach realizacji założonego celu należy:
   a. do czasu zorganizowania obrony ustalić:
      - skład zgrupowania uderzeniowego przeciwnika, czas i miejsce uderzenia,
      - ugrupowanie bojowe,
      - poziom gotowości do wykonania uderzenia,
      - rozmieszczenie SD,
      - rozmieszczenie stanowisk ogniowych artylerii;
   b. w toku prowadzenia obrony:
      - określić rubieże rozwinięcia odwodów do walki i kierunki ich działania,
      - ustalić kierunki przemieszczania sił i środków przeciwnika,
      - śledzić przemieszczenie artylerii przeciwnika,
      - monitorować przemieszczenie stanowisk dowodzenia.
3. Powyższe zadania można realizować następująco:
   a. siłami kompanii rozpoznawczej – ustalić:
      - rubieże rozwinięcia jednostek przeciwnika do walki,
      - rozmieszczenie stanowisk ogniowych artylerii wsparcia ogólnego,
      - kierunki przemieszczania odwodów przeciwnika,
      - okresowe śledzenie przemieszczania stanowisk dowodzenia;
   b. rozpoznaniem batalionów pierwszego rzutu należy:
      - ustalić główny kierunek uderzenia,
      - śledzić przemieszczenie artylerii wsparcia bezpośredniego przeciwnika,
      - określić rozmieszczenie posterunków obserwacyjnych,
      - ustalić kierunki i rubieże wprowadzenia do walki odwodów przeciwnika;
   c. rozpoznanie rodzajów wojsk wykorzystać następująco:
      - rozpoznanie inżynieryjne – do ustalenia charakteru przedsięwzięć inżynieryjnych realizowanych przez przeciwnika, czasu i miejsca wykonywania przejść w zaporach inżynieryjnych,
      - rozpoznanie skażeń – do monitorowania sytuacji w rejonie obrony brygady oraz rozpoznania i oznaczenia granic stref rejonów skażonych, ustalenia kierunków i dróg ich obejścia,
      - rozpoznanie artyleryjskie – do określenia rozmieszczenia systemu wsparcia ogniowego przeciwnika, wykrycia jego posterunków obserwacyjnych i stacji radiolokacyjnych;
   d. odwód rozpoznania utrzymywać w składzie jednego plutonu rozpoznania.

Na podstawie przygotowanej koncepcji kierownik komórki rozpoznania określa potrzeby informacyjne. W związku z tym może skierować zapotrzebowanie na wiadomości o przeciwniku z rejonu zainteresowania oraz rozpoznanie powietrzne wskazanego odcinka lub obiektu. Ponadto, układając koncepcję, może zapotrzebować transport powietrzny celem przerzutu MGR w rejon działania oraz wnioskować o podporządkowanie elementów rozpoznawczych jednostek sąsiadów. Z przeprowadzonych kalkulacji wynikać też będzie, że po jakim czasie od podania sygnału do działania będą gotowe elementy rozpoznawcze oddziału wydzielone do realizacji zadań w nakazanym rejonie odpowiedzialności. Czas ten powinien uwzględniać przemieszczenie i rozwinięcie systemu rozpoznania.

Powyższy wariant koncepcji jest opracowany w oderwaniu od konkretnej sytuacji operacyjno-taktycznej. Układ koncepcji nie jest sankcjonowany żadnym dokumentem normatywnym. Stanowi jedynie rozwiązanie problemu i powinien być elastycznie modelowany w zależności od potrzeb i możliwości każdego dysponenta sił i środków rozpoznania.

Jaka jest zatem różnica pomiędzy określeniem koncepcji działań rozpoznawczych a planowaniem rozpoznania? Po pierwsze koncepcja jest elementem ogólnego planu rozpoznania, po drugie stanowi podstawę do szczegółowego rozwinięcia zakresu zadań rozpoznawczych, po trzecie umożliwia zespolenie wysiłków rozpoznawczych poszczególnych wykonawców. Stąd też planowanie wykorzystania potencjału rozpoznawczego obejmuje:

1. Opracowanie koncepcji działań rozpoznawczych:
   a. Cel działań i zakres zadań rozpoznawczych.
   b. Potencjał rozpoznawczy i jego możliwości w zakresie pozyskiwania danych.
   c. Wykonawcy zadań rozpoznawczych i terminy wykonania zadań.
2. Rozdzielenie strefy odpowiedzialności rozpoznawczej pomiędzy jednostki rozpoznawcze (określenie rubieży rozwinięcia i kierunków działania wybranych elementów systemu rozpoznania), wyodrębnienie obiektów rozpoznania.
3. Określenie zasadniczych problemów zabezpieczenia bojowego i logistycznego działań rozpoznawczych.
4. Zapewnienie bezpieczeństwa elementom rozpoznawczym.
5. Wskazanie sposobów przeciwdziałania rozpoznaniu przeciwnika.

Bardzo istotny wpływ na planowanie działań rozpoznawczych wywierają wnioski z oceny sytuacji oraz analiza wariantów działania wojsk własnych, które stanowią podstawę do przeprowadzenia stosownych kalkulacji czasowo-przestrzenych dotyczących przemieszczenia i rozmieszczenia systemów rozpoznania.

Podział stref pomiędzy elementy rozpoznawcze musi uwzględniać zamiar rozegrania walki przez dowódcę oddziału. W zamiarze jest wskazany zarówno sposób prowadzenia walki, jak i mechanizm manewru wojsk własnych w przestrzeni

operacyjnej. Znając miejsce i rolę poszczególnych elementów ugrupowania bojowego, zespół rozpoznania może określić rozmieszczenie i wykorzystanie przydzielonych specjalistycznych podsystemów rozpoznania. Każdy dowódca odpowiada za określony rejon działania, w tym także za rozpoznanie i zwalczanie elementów rozpoznawczych przeciwnika. W planie zbierania informacji ujmowane są wydzielone fragmenty terenu we własnym ugrupowaniu (rejony zastrzeżone), gdzie zamierzone jest rozmieszczenie stacji rozpoznania radioelektronicznego, posterunków obserwacyjnych, rejonów stanowisk wyrzutni pocisków propagandowych lub stanowisk rozgłośni elektroakustycznych. Znajomość ugrupowania bojowego pozwala także na zaplanowanie dróg manewru dla rozpoznania patrolowego i uzgodnienie ich wykorzystania z właściwymi dowódcami – gospodarzami terenu.

W procesie planowania działań rozpoznawczych nie powinny być pominięte rozwiązania dotyczące zasadniczych problemów zabezpieczenia logistycznego i bojowego działań rozpoznawczych.

Szczegółowa analiza struktury procesu zabezpieczenia logistycznego wskazuje, że w przypadku działań rozpoznawczych niektóre przedsięwzięcia są możliwe do wykonania jedynie w rejonie ześrodkowania, bowiem ich realizacja w toku działań jest utrudniona, a czasami wręcz niemożliwa. Zasadnicze czynności z zakresu obsługiwania technicznego, ewakuacji oraz remontu uzbrojenia i sprzętu wojskowego należy zaplanować przed wprowadzeniem elementów rozpoznania do działania. W sytuacji gdy sprzęt jest niezdatny do eksploatacji i wykorzystania na potrzeby zdobywania informacji, należy uwzględnić ten fakt w podziale zadań. Szczegółowego rozważenia wymaga kwestia zabezpieczenia medycznego. W tym obszarze główne problemy obejmują opiekę nad rannymi i chorymi oraz sposób ich ewakuacji. Bardzo złożonym zagadnieniem i często unikanym jest kwestia ewakuacji rannych z elementów rozpoznania patrolowego działających w ugrupowaniu przeciwnika. Nadszedł chyba najwyższy czas, aby obok pomocy przedlekarskiej udzielanej rannemu dobitnie akcentować potrzebę ewakuacji rannych drogą powietrzną.

Współczesne śmigłowce są zdolne do realizacji zadań w warunkach nocnych i wykorzystując technikę lotu „nosem przy ziemi" powinny podejmować i ewakuować rannych z ugrupowania przeciwnika. Należy pamiętać o starej i dobrej zasadzie: „... *Elementy rozpoznawcze wysyła się po informacje nie po śmierć...*"[1].

Omawiając kwestie zabezpieczenia logistycznego, należy wspomnieć o zaopatrywaniu w sprzęt wojskowy, uzbrojenie, środki bojowe i materiałowe. Nie jest to temat złożony w okresie przygotowania do działania, ale w toku prowadzenia rozpoznania sposób dodatkowego zaopatrywania elementów rozpoznawczych jest, podobnie jak ewakuacja rannych, tematem tabu. Natomiast wnikliwa analiza prowadzenia działań rozpoznawczych wskazuje, a doświadczenia z praktycznej dzia-

[1] R. Szmyd, *Motocyklowy zwiad w Wojsku Polskim*, Agencja Wydawnicza ERGOS, Warszawa 1999.

łalności potwierdzają, że patrol rozpoznawczy zużywa przede wszystkim paliwo, następnie żywność, a w końcu amunicję. Taktyka działania pododdziałów rozpoznawczych zakłada poszukiwanie bądź obserwowanie obiektów przeciwnika, nie zakłada natomiast podjęcia walki w jego ugrupowaniu, bowiem kończy się to eliminacją elementu z systemu rozpoznania. Stąd też przyjęty wariant działania jednostek rozpoznania powinien uwzględniać możliwość ich dodatkowego uzupełnienia w wyznaczonych punktach poprzez powietrzny transport wybranych środków materiałowych, a także bezpiecznego wycofania elementów rozpoznawczych.

Przedstawione uwarunkowania koncepcji działań rozpoznawczych zostały oparte na doświadczeniach narodowych. Uwzględniają one również wymogi nowej instrukcji i regulaminu w zakresie rozpoznania. W ten sposób opracowany został zbiór wytycznych dla kierowników komórek rozpoznawczych w praktycznej działalności.

8. DOKUMENTY DOWODZENIA W KONTEKŚCIE ROZPOZNANIA

Rozpoznanie jest obszarem wiedzy, którego podstawę stanowią zbiory informacyjne wykorzystywane do opisania i zobrazowania przede wszystkim położenia i działania wojsk przeciwnika i własnych systemów rozpoznania. Podczas przygotowania i prowadzenia działań rozpoznawczych w sztabowych komórkach rozpoznania opracowuje się szereg dokumentów z zakresu rozpoznania.

Opracowanie i prowadzenie dokumentów kierowania rozpoznaniem jest ważną częścią pracy komórki rozpoznawczej. Obecne zmiany w treści dokumentów rozpoznawczych są najbardziej zauważalnymi elementami dostosowania naszego systemu rozpoznania do wspólnego działania z jednostkami Sojuszu.

Dokumenty rozpoznawcze nie stanowią oddzielnej grupy specjalnie wyróżnianych dokumentów bojowych, są bowiem ściśle związane z rozkazami operacyjnymi typu „ogólnowojskowego". Oznacza to, iż każdy dokument dotyczący rozpoznania przesyłany jest w nawiązaniu do rozkazu operacyjnego dowódcy. Dokumenty rozpoznawcze stanowią załączniki, do których dowódca odwołuje się w trakcie pisemnego wyrażania sposobu realizacji zadania. Dotyczy to szczególnie informacji o przeciwniku, sposobie przeciwdziałania rozpoznaniu, ochronie (bezpieczeństwie) prowadzonych działań itd.

Według sposobu wykonania dokumenty rozpoznawcze występują w trzech zasadniczych grupach:

- dokumenty graficzne (np. meldunek rozpoznawczy),
- dokumenty tekstowe (np. aneks),
- dokumenty tabelaryczne (np. plan zbierania informacji).

Ze względu na treść dokumentów oraz ich przeznaczenie wyróżniamy[1]:

- dokumenty rozkazodawcze (np. rozkazy, dyrektywy, zarządzenia),
- dokumenty planistyczne (np. plan pracy sztabu),
- dokumenty sprawozdawczo-informacyjne (np. mapa informacyjna, meldunek rozpoznawczy).

Opracowanie dokumentów rozpoznania jest częścią składową procesu planistyczno-organizacyjnego (przygotowaniem) działalności rozpoznawczej.

---

[1] Zob. *Zasady przygotowania i opracowania zasadniczych dokumentów rozkazodawczych*, Szt. Gen. 1541/2002.

8.1. ROZKAZ OPERACYJNY

Komórka rozpoznawcza odpowiada za przygotowanie do rozkazu operacyjnego treści dotyczących działalności przeciwnika oraz zadania dla jednostki (jednostek) rozpoznawczych. Wielokrotnie spotyka się sytuację, gdy punkt pierwszy rozkazu „SYTUACJA" nie jest wypełniony treścią merytoryczną, a jedynie zawiera wskazanie – odwołanie do aneksu „ROZPOZNANIE". Nie jest to rozwiązanie właściwe, bowiem rozkaz – jego część zasadniczą – czytają wszyscy wykonawcy i każdy powinien mieć możliwość poznania sytuacji w wojskach przeciwnika i jego przewidywanego sposobu działania. Stąd też wynika pewna selektywność informacji z zakresu sił przeciwnika. Przedstawione w treści punkty informacje muszą być ogólne – dotyczące istoty problemu, natomiast szczegóły i rozwinięcie treści ogólnych powinno znajdować się w aneksie rozpoznawczym i apendyksie określającym prognozę zagrożenia. W aspekcie struktury analizowanego fragmentu rozkazu operacyjnego należy wskazać, że punkt pierwszy może obejmować dwa zasadnicze elementy: aktualne położenie i charakter działań sił przeciwnika oraz przewidywany rozwój sytuacji. Za poprawne rozwiązanie można uznać następujący wariant:

1. SYTUACJA

a. <u>Położenie przeciwnika</u>

Jednostki lądowe sił przeciwnika (1 K, 2 K, GO NORD i GO WEST) rozpoczęły mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie. Część sił w trakcie przemieszczania do rejonów operacyjnego przeznaczenia. Siły powietrzne w składzie 1 i 2 KL – łącznie 135 samolotów: myśliwskich MiG-29, myśliwsko-bombowych Su-24, rozpoznania i WE Su-24 MR, szturmowych Su-25, transportowych An-24 w trakcie przebazowania na lotniska tymczasowe. Lotnictwo rozpoznawcze prowadzi loty zwiadowcze wzdłuż granicy. Stwierdzono przypadki naruszenia przestrzeni powietrznej.

(1) Aktualne działanie sił przeciwnika:

1 K ześrodkowany w obszarze DĄBROWA BIAŁOSTOCKA, BIAŁYSTOK, HAJNÓWKA zakończył mobilizacyjne rozwijanie i przystąpił do zgrywania bojowego.

2 K sił szybkiego reagowania utrzymywany w wysokiej gotowości bojowej ześrodkował się w obszarze: DĄBROWA BIAŁOSTOCKA (4856), MOŃKI, SOKÓŁKA. Korpus zakończył proces mobilizacyjnego rozwijania i od dwóch tygodni realizuje ćwiczenia dowódczo-sztabowe z wykorzystaniem jednostek desantowo-szturmowych.

W głębi operacyjnej prowadzą mobilizację związki taktyczne GO NORD. Aktualnie 12, 13 DZ i 11 DKPanc pozostają w garnizonach.

GO WEST zasadniczymi związkami taktycznymi prowadzi szkolenie poligonowe w m. ORZYSZ (23, 24 BZ) i VARENA (25 BPanc). Dowództwo grupy uczestniczy w ćwiczeniach zgrywających w MSD m. SEJNY. Jednostki wsparcia i zabezpieczenia bojowego w trakcie mobilizacyjnego rozwinięcia.

(2) Cel działania przeciwnika:

Celem politycznym będzie prawdopodobnie utworzenie na obszarze: WĘGRÓW, SIEDLCE, MIŃSK MAZOWIECKI Autonomicznej Republiki Węgrowskiej.

Celem militarnym operacji zaczepnej będzie rozbicie głównych sił obronnych WISLANDII w obszarze na północ i południe od Warszawy, uchwycenie rubieży: DZIAŁDOWO, PŁOCK, SKIERNIEWICE, NOWE MIASTO n. PILICĄ.

W porównaniu do treści dotyczących przeciwnika problematyka zadania dla jednostek rozpoznawczych budzi mniej kontrowersyjnych opinii. Zasadniczo zarówno teoretycy, jak i praktycy są zgodni, że w treści punktu trzeciego rozkazu operacyjnego „REALIZACJA" zadania dotyczące formacji rozpoznawczych (różnych pododdziałów i oddziałów realizujących działalność rozpoznawczą) powinny być ogólne, bowiem ich rozwinięcie następuje w stosownym aneksie do rozkazu operacyjnego.

Zadanie rozumiane jako przyszłe zdarzenie, które zostało przekazane przez przełożonego, wskazuje cel do realizacji dla podwładnego. Stanowi więc swoisty obowiązek do wypełnienia w ramach ogólnego planu działania dowódcy. Analizując treści rozkazów operacyjnych, można wnioskować, że w treści podpunktu przeznaczonego dla jednostki rozpoznawczej mogą się znajdować: rejon wyznaczony do prowadzenia działań rozpoznawczych, priorytetowe zadania rozpoznawcze, istotne elementy koordynacji oraz informacje o specjalistycznych formacjach rozpoznawczych, których działanie jest przewidziane w ramach systemu rozpoznania. Jednym z poprawnych wariantów opracowania zadania dla jednostki rozpoznawczej w ramach rozkazu operacyjnego jest poniższy przykład:

(1) 1 DZ – działania rozpoznawcze prowadzić w strefie: STEDOWO (CD4567), SADOWNE (BE2342), PŁOCK (9089), MOŃKI.

(a) Przednia granica strefy rozpoznania – linia NEPTUN.

(b) Do czasu rozpoczęcia działań wojennych zapewnić rejony rozwinięcia dla dwóch zespołów elektroakustyczno-ulotkowych dla 1 GDPsych.

(c) Priorytet – ustalenie składu zgrupowania uderzeniowego 3 K na kierunku: OLESNO–OPARTOWO.

(d) Na okres prowadzenia obrony przydziela się 50 kpl. NZJU (patrz aneks G – WSPARCIE OGNIOWE).

(e) Szczegółowe informacje – aneks B – ROZPOZNANIE.

Należy pamiętać, że sytuacja operacyjno-taktyczna, charakter działań, możliwości systemu rozpoznania oraz szereg innych czynników będą determinowały układ i treść poszczególnych zadań rozpoznawczych.

8.2. ANEKS „ROZPOZNANIE"

Celem sporządzania aneksu[1] „ROZPOZNANIE" jest zmniejszenie objętości rozkazu operacyjnego. Aneks jest integralną częścią rozkazu. Aneksy wydawane są razem z rozkazem w tej samej liczbie egzemplarzy co rozkaz. Muszą także posiadać taką samą jak rozkaz klauzulę tajności oraz, jeżeli to konieczne, listę apendyksów (uzupełnień). Pomimo że aneks jest integralną częścią rozkazu, informacje i wskazówki z części głównej rozkazu mogą być w nim powtórzone ze względu na różne rozdzielniki.

Aneks dotyczący rozpoznania może być wydany wcześniej niż rozkaz operacyjny. Aneksy, które zostały wydane w innym czasie niż rozkaz, powinny dodatkowo zawierać nagłówek, podpis dowódcy lub osoby przez niego upoważnionej lub uwierzytelnienie, a także instrukcje dotyczące potwierdzenia otrzymania i rozdzielnik.

Liczba i typy użytych aneksów dotyczących problematyki rozpoznania (np. walka elektroniczna, działania psychologiczne czy operacje specjalne) zależą od konkretnych potrzeb danego poziomu dowodzenia. Pozwala to na przesłanie do adresatów dodatkowych informacji z zakresu działań rozpoznawczych. Liczbę aneksów wykonuje się zgodnie z potrzebami konkretnego rozkazu. Mają one zwiększać jasność, użyteczność i zwięzłość rozkazu operacyjnego w problematyce objętej odpowiedzialnością komórki rozpoznania.

Aneks zawiera treści dotyczące przedsięwzięć specjalistycznych dotyczących jednostek rozpoznawczych, może także zawierać wskazówki dla dowódców jednostek lub sztabowych komórek (S-2, G-2, P-2 i inne). Jego przeznaczenie jest następujące:

1) rozpowszechnia informacje o siłach przeciwnika, które są niezbędne do prowadzenia operacji (walki);

2) służy jako dokument instruujący dla podległych dowódców i stanowi źródło informacji niezbędnych do prowadzenia działań rozpoznawczych;

3) przekazuje wszystkie niezbędne wytyczne koordynujące działania rozpoznawcze dotyczące danej operacji (walki);

4) zawiera wiadomości uzupełniające lub szczegółowe dla podsystemów rozpoznania specjalistycznego.

---

[1] Termin „aneks" jest stosowany również jako załącznik. Zob. *Zasady przygotowania i opracowania zasadniczych dokumentów rozkazodawczych*, Szt. Gen. 1541/2002.

Aneks „ROZPOZNANIE" w zasadzie jest opracowywany w formie tekstowej, jednak w wyjątkowych sytuacjach może mieć formę kalki, oleatu, mapy z naniesioną sytuacją, szkicu, planu lub tabeli. Może on być użyty na przykład do uszczegółowienia położenia przeciwnika. Aneks może posiadać uzupełnienia nazywane apendyksami.

8.3. STRUKTURA TREŚCI ANEKSU

Pomimo istniejących rozwiązań praktycznych i opracowań teoretycznych wiele kontrowersji wzbudza problematyka zawartości merytorycznej poszczególnych punktów i podpunktów aneksu „ROZPOZNANIE".

Zasadniczo należy stwierdzić, że każdy wykonawca odpowiada za treści przekazywane do podwładnych. Standaryzacja określonych rozwiązań (punkty i podpunkty) umożliwia czytelnikom aneksu sprawniejsze odnalezienie i wyszukanie żądanych informacji szczegółowych.

Dla pełnej jasności i zrozumienia specyfiki układu i treści aneksu poniżej zostaną przedstawione główne treści aneksu w aspekcie ich treści w kolejności punktów aneksu.

1. POŁOŻENIE PRZECIWNIKA

Punkt ten powinien zawierać wszystkie informacje, które nie znalazły miejsca w punkcie 1 rozkazu operacyjnego „SYTUACJA". W zasadzie w rozkazie operacyjnym powinny być określone informacje dotyczące aktualnego położenia i rodzaju działań prowadzonych przez siły przeciwnika ze wskazaniem przewidywanego rozwoju sytuacji (czego należy oczekiwać?) o dwa szczeble w górę w stosunku do poziomu dowodzenia.

W aneksie należy uszczegółowić posiadane wiadomości o obecnej (jeden szczebel wyżej od własnego poziomu dowodzenia) i przyszłej działalności przeciwnika (szczebel równorzędny) w zakresie wojsk lądowych. Można także umieścić informacje dotyczące sił powietrznych i morskich (o ile nie są one przedstawione w innych aneksach specjalistycznych do rozkazu, np. w aneksie „SIŁY POWIETRZNE".

Wiadomości, które wymagają rozpowszechnienia, z punktu widzenia prowadzonych aktualnie działań powinny zostać przekazane jako zbiory informacji skategoryzowane dla poszczególnych odbiorców. Stąd w poszczególnych podpunktach mogą zostać wyszczególnione zagadnienia z zakresu działania sił specjalnych, operacji psychologicznych, walki elektronicznej, a także szereg istotnych dla wszystkich odbiorców aneksu informacji specjalistycznych. W zależności od rodzaju działań mogą zostać również ujęte informacje dotyczące aktywności przeciwnika w tyłowej strefie walki (sabotaż, dywersja, akty terroru).

Można w tym punkcie aneksu wskazać odwołanie do stosownych apendyksów oraz komunikatów rozpoznawczych zawierających treści szczegółowe ze wskazanych powyżej zagadnień. W przypadkach wyjątkowych (np. ograniczenia czasowe) można także określić prawdopodobne warianty działania przeciwnika, unikając w ten sposób opracowania dodatkowego dokumentu w postaci apendyksu.

Wnioski z przeprowadzonej analizy ustaleń normatywnych i rozwiązań praktycznych wskazują, że jednym z poprawnych może być poniższy układ punktu pierwszego aneksu „ROZPOZNANIE":

a. Wojska lądowe.

1 K ześrodkowany w obszarze GRAJEWO, BIAŁYSTOK, ŁOMŻA zakończył mobilizacyjne rozwijanie i przystąpił do przegrupowania operacyjnego. Od godzin popołudniowych dnia dzisiejszego stwierdzono wychodzenie oddziałów wydzielonych na drogi marszu. Równocześnie rozwinął w obszarze przygranicznym wydzielone siły walki elektronicznej, działań psychologicznych oraz elementy rozpoznania powietrznego.

1 K prawdopodobnie, wykorzystując skutki uderzeń rakietowo-lotniczych oraz radioelektronicznych, siłami trzech związków taktycznych 15 marca w godzinach rannych wykona uderzenie w kierunku: WYSOKIE MAZOWIECKIE–WARSZAWA dążąc do pokonania sił osłonowych i uchwycenia do 17 marca rubieży WOŁOMIN, POZNAŃ, KOŁO zapewniając wprowadzenie do bitwy związków taktycznych GO NORD w dniu 18 marca.

b. Siły powietrzne.

Lotnictwo rozpoznawcze prowadzi loty zwiadowcze wzdłuż granicy, często naruszając przestrzeń powietrzną na kierunku: LIPSKO–SIEDLCE. Do prowadzenia rozpoznania powietrznego wykorzystywane są także samoloty sportowe i bezpilotowe środki rozpoznawcze.

c. Siły specjalne.

Nastąpiła intensyfikacja działań dywersyjnych, których obiektami są zakłady przemysłowe i elementy infrastruktury komunikacyjnej. W rejonach zamieszkałych przez mniejszości narodowe aktywnie działają przedstawiciele lokalnych ugrupowań mniejszościowych, dążąc do organizacji struktur paramilitarnych. Działalność rozpoznawczą grupy specjalnego przeznaczenia stwierdzono w rejonach m. RADOM i LIPOWO.

d. Siły morskie.

Nadzorują wody terytorialne, realizują zadania wsparcia logistycznego oraz prowadzą ćwiczenia z zakresu trałowania i operacji poszukiwawczo-ratowniczych.

e. WE.

Systemy elektroniczne REDLANDII są zorganizowane w oparciu o etatowe siły i środki związków operacyjnych i taktycznych. W ramach przygotowania wojsk w rejonach ześrodkowania rozwinięto polowe systemy łączności, w których

uruchomione zostały sieci radiowe KF i UKF oraz połączenia radioliniowe. Przejęto łącza państwowej sieci telekomunikacyjnej REDLANDII. Prowadzona jest także intensywna rozbudowa linii kablowych i radioliniowych w tyłowej strefie działań. Nie stwierdzono zmian w charakterze pracy systemów łączności okresu pokojowego, natomiast są sygnalizowane zmiany częstotliwości w systemach łączności OP i lotnictwa.

f. ABC.

REDLANDIA posiada możliwości produkcji broni chemicznej. Jako środki przenoszenia mogą zostać wykorzystane głowice rakiet, pocisków samonaprowadzających i amunicja artyleryjska. W trakcie działań nie należy wykluczać użycia bojowych środków trujących: somanu (GD), sarinu (GB), iperytu (HD). Liczyć się także należy z możliwością zastosowania broni biologicznej w postaci wąglika, toksyny batuliny i dżumy. Istnieje zagrożenie użycia wskazanych środków przez formacje wojsk specjalnego przeznaczenia i grupy terrorystyczne. Przeciwnik nie posiada broni jądrowej.

g. Patrz: Komunikat Rozpoznawczy – KR/36/03 i apendyks nr 1 „PROGNOZA ZAGROŻENIA".

Bardzo ważne jest zrozumienie, że treści aneksu nie są czytane przez wszystkich uczestników walki, stąd też należy dążyć, aby stosowne informacje ogólne dotyczące działalności przeciwnika były zawarte w punkcie 1 rozkazu operacyjnego „SYTUACJA". Natomiast aneks może być jedynie rozwinięciem zasadniczych informacji przekazanych w ramach punktu pierwszego rozkazu operacyjnego. Przyjmując takie rozwiązanie poszczególne dokumenty będą zawierać następujące informacje: rozkaz operacyjny – ogólne informacje o przeciwniku dwa szczeble wyżej, aneks – szczegółowe informacje o przeciwniku jeden szczebel wyżej, apendyks – przewidywane warianty działania przeciwnika równorzędnego szczebla w pasie obrony lub natarcia jednostki wydającej rozkaz. Przedstawiony wariant zapewnia uzyskanie efektu kompleksowego przekazania wszystkich koniecznych informacji o działalności przeciwnika.

2. PRIORYTETOWE POTRZEBY ROZPOZNAWCZE

Punkt ten powinien zawierać wyszczególnienie głównych problemów, jakie określił dowódca dla systemu rozpoznania. W związku z tym należy tu wskazać zasadnicze potrzeby informacyjne, w zakresie których dowódca określił pierwszeństwo pozyskiwania i przekazywania informacji. Na podstawie określonych przez dowódcę zasadniczych potrzeb informacyjnych kierownicy stosownych komórek rozpoznawczych precyzują priorytetowe potrzeby rozpoznawcze. Są to informacje dotyczące przeciwnika i środowiska, które należy pozyskać i opracować, aby zaspokoić potrzeby informacyjne w obszarze planowania przyszłych działań. Często priorytetowe potrzeby informacyjne formułowane są w postaci pytań,

a poszukiwanie stosownych i terminowych odpowiedzi jest treścią pracy komórki rozpoznawczej. Dowódca, określając potrzeby informacyjne, powinien przedstawić całe spektrum zagadnień oraz który system rozpoznania rozwinie jako stosowną wiedzę. Poprawne rozwiązanie może stanowić poniższy przykład priorytetowych potrzeb rozpoznawczych:

a. W jaki sposób przeciwnika może dezorganizować podejście i rozwinięcie wojsk 1 DZ do natarcia?

b. Jaka jest struktura obrony przeciwnika w pasie natarcia wojsk 1 DZ?

b. W jaki sposób i kiedy przeciwnik wykorzysta posiadane odwody?

d. Gdzie przeciwnik skupi główny wysiłek w obronie?

3. ZADANIA ROZPOZNANIA

Analizując zawartość tego elementu aneksu należy stwierdzić, że zawiera on dwa różne treściowo elementy. Po pierwsze ujmuje zadania dla podwładnych przewidziane do realizacji w toku działań (operacji), po drugie określa potrzeby informacyjne w stosunku do przełożonego, sąsiadów i sił współdziałających.

Zadanie rozpoznawcze powinno być krótkie, ale na tyle zrozumiałe, aby uniknąć dodatkowych zapytań ze strony wykonawcy. Zasadniczo powinno wskazywać wykonawcę (kto – 1 kompania rozpoznawcza), czynności do wykonania (co rozpoznaje lub ustala?), czas realizacji (kiedy – od 100900A Marzec 2003), miejsce działania (gdzie – w strefie rozpoznania) oraz cel działania.

Wśród zadań, jakie można postawić elementom rozpoznawczym i których realizacja może znaleźć się w gestii oddziału, można wymienić m.in.:

- ustalenie położenia odwodów pierwszorzutowych brygad przeciwnika;
- śledzenie kierunków i dróg przemieszczania się odwodów przeciwnika;
- wykrycie i rozpoznanie systemów dowodzenia i łączności przeciwnika;
- ustalenie rozmieszczenia stanowisk ogniowych artylerii;
- wykrycie miejsc dyslokacji wysuniętych lądowisk śmigłowców;
- ustalenie charakteru ukształtowania terenu, rodzaju umocnień inżynieryjnych oraz zmian wynikłych w toku działań bojowych;
- ocena skutków uderzeń ogniowych na przeciwnika przez własne środki rażenia (lotnictwo, artyleria, wojska rakietowe);
- ustalenie stref i poziomu chemicznego skażenia terenu.

Zadania rozpoznania to wyrażone w formie pytań „braki informacyjne" na temat obecnej i przyszłej działalności przeciwnika.

Zadania do rozpoznania są rozdzielane według koncepcji prowadzenia rozpoznania pomiędzy jednostki, w tym szczególnie jednostki rozpoznawcze. Rozdział zadań rozłożony jest w czasie operacyjnym ze wskazaniem terminu realizacji zasadniczych zadań rozpoznania. Zasadą jest, że w zadaniu rozpoznawczym dla jednostki określa się: kto, w jakim czasie, z jakiego rejonu jest zobligowany do dostarczenia informacji o wybranych obiektach przeciwnika. Konstrukcja punktu

zadaniowego może zawierać podpunkty składowe specyfikujące poszczególne zadania złożone realizowane w kolejnych etapach walki (operacji). Może także zawierać wytyczne w zakresie ilości sił przewidywanych do odwodu rozpoznania lub do utrzymywania w gotowości do realizacji nieplanowych zadań rozpoznawczych. Jako wariant zadania dla jednostki rozpoznawczej można przyjąć następujący układ:

Batalion rozpoznawczy – prowadzić działania rozpoznawcze w pasie natarcia dywizji.

a. Strefa rozpoznania, pierwszy etap natarcia: POGORIA, GIŻYCKO, KOWALEWO, STANISŁAWÓW do linii POLONEZ, drugi etap natarcia: GIŻYCKO, SŁUPIA, KULSKO, KOWALEWO do linii ŻELAZNY SZLAK, następnie: PL ŻELAZNY SZLAK–PL WISŁA.
b. Określić zmiany w ugrupowaniu bojowym oraz możliwości przeciwnika będącego w styczności.
c. Zapewnić napływ informacji o taktycznym systemie dowodzenia, rejonach rozmieszczenia węzłów łączności.
d. Potwierdzić przebieg kolejnych pozycji obrony.
e. Ustalić rozmieszczenie stanowisk ogniowych artylerii rakietowej.
f. Priorytety rozpoznania: rozmieszczenie kolejnych rubieży obronnych, drogi podejścia odwodów przeciwnika, manewr artylerii polowej na stanowiska ogniowe.
g. Rejony szczególnego zainteresowania:
   (1) nr 1 – BŁONIE, ROZTOKA, LESZNO,
   (2) nr 2 – KUSZYN, BRZEG, KROSNO.

Potrzeby informacyjne w stosunku do przełożonego, sąsiadów i sił współdziałających dotyczą wiedzy na temat przeciwnika i terenu ze strefy zainteresowania, gdzie nie działają własne elementy rozpoznawcze. Stąd też precyzowane są tutaj zapytania i prośby o dostarczenie informacji uzupełniających proces IPPW w zakresie koniecznym do realizacji otrzymanego zadania. Z przedstawionych uwarunkowań wynika, że aneks „ROZPOZNANIE" powinien być przesyłany do sąsiednich współdziałających jednostek w celu przedstawienia oczekiwań co do zapewnienia napływu informacji ze strefy zainteresowania. Przykładowo układ treści tego podpunktu może wyglądać następująco:

(1) 1 DZ – przesyła informacje dotyczące:
   (a) kierunku głównego natarcia przeciwnika,
   (b) składu zgrupowania uderzeniowego,
   (c) zmian w ugrupowaniu bojowym oraz możliwości przeciwnika będącego w styczności,

(d) rejonów wysadzenia (lądowania) desantów powietrznych, ich składu bojowego i charakteru działań.

(2) 10 BOT – przekazuje informacje o prowadzonych przez przeciwnika działaniach bojowych z rejonu odpowiedzialności. Priorytet – rozmieszczenie odwodów i system logistyczny przeciwnika.

(3) 1 prel – pozyskuje dane o systemie dowodzenia przeciwnika, priorytet – rozmieszczenie jednostek 12 DZ.

(4) 3 elrozp – zdobywa informacje o strukturze obrony przeciwnika na kierunku: KORYTNICA–PARYSÓW.

4. POSTĘPOWANIE Z JEŃCAMI WOJENNYMI, WYKORZYSTANIE ZDOBYTYCH DOKUMENTÓW I SPRZĘTU

W zasadzie punkt aneksu opracowywany jest, gdy stosuje się inne sposoby postępowania niż przewidują przyjęte procedury działania. Jego konstrukcja wewnętrzna dotyczy trzech zasadniczych aspektów merytorycznych:

1. Jeńcy wojenni, dezerterzy, repatrianci i inne osoby.
2. Zdobyte dokumenty przeciwnika.
3. Zdobyte wyposażenie przeciwnika.

W przypadku wojsk lądowych brakuje obecnie[1] jednolitych procedur działania, stąd należy ujmować wytyczne do sposobu postępowania. O ile nie ujęto problemu umiejscowienia obozu jenieckiego w innych aneksach (np. logistycznym lub personalnym) to należy w tym punkcie określić jego położenie. Celowe jest także wskazanie sposobu dowiezienia jeńców, repatriantów i innych osób istotnych dla procesu informacyjnego (np. pracownicy naukowi zakładów badawczo-rozwojowych). Każdorazowo w ramach planowania działań we współdziałaniu ze stosownymi komórkami sztabu należy opracować wariant postępowania dotyczący przekazywania osób (cywilnych i wojskowych) oraz wyposażenia strony przeciwnej. Wyniki ustaleń powinny zostać ujęte w ramach aneksu. W zakresie dostarczenia pozyskiwanych dokumentów i nowego wyposażenia zawarte w aneksie wytyczne mogą ujmować miejsce i czas oraz rodzaj transportu do wykorzystania (w wielu sytuacjach można korzystać z wojskowej poczty polowej). Jako wariant rozwiązania omawianego problemu można przyjąć następujący układ treści:

a. Jeńców po wstępnym przesłuchaniu odsyłać do obozu przejściowego w m. PIASECZNO (EC8468), ochronę i konwój wydziela żandarmeria dywizji.

b. Pozyskane dokumenty, nowe wzory uzbrojenia i wyposażenia osobistego żołnierzy przeciwnika po analizie przesyłać na SD 1 DZ.

c. W czasie działań identyfikować oficerów jednostek desantowo-szturmowych i przesyłać do obozu w m. GOLEWO (DE4565).

d. Prowadzić dokumentację fotograficzną obiektów energetycznych w strefie rozpoznania.

---

[1] Prace nad zagadnieniem trwają, aby procedury dostosować do standardów NATO.

5. DOKUMENTACJA I WYPOSAŻENIE

Punkt poświecony jest informacjom dotyczącym sposobu wykorzystania (przesyłania, otrzymywania, zamawiania) dokumentów i wyposażenia koniecznego do realizacji zadań rozpoznawczych. Stąd też w treści punktu mogą być wskazane mapy, które będą wykorzystywane do meldowania wyników rozpoznania, terminy: przekazania – przesłania **planów zbierania informacji** (o ile jest to konieczne), zgłaszania zapotrzebowania na dokumenty dodatkowe, jak np. zdjęcia lotnicze określonego obszaru lub obiektu, a także potrzeby wykorzystania transportu powietrznego, np. do przerzutu elementów rozpoznawczych. Jako wariant można przyjąć, że punkt ten może zawierać poniżej wskazane elementy:

a. Mapy do działania 1 : 100 000, wydanie 2002.
b. Punkty dowiązania graficznych dokumentów rozpoznawczych:
   (1) nr 1 – ED1808 (KRASZEW);
   (2) nr 2 – EC4270 (SIENNICA).
c. Zapotrzebowania na wiadomości o przeciwniku oraz zdjęcia lotnicze i mapy specjalne przesyłać pocztą polową lub przez techniczne środki łączności do G-2 1 DZ codziennie do 15.00.
d. Po wykonaniu planu zbierania informacji kopie przesłać do dywizji i zainteresowanych jednostek współdziałających.

6. PRZECIWDZIAŁANIE ROZPOZNANIU

Punkt ten z zasady jest pomijany, ponieważ zasadnicze zagadnienia ujmowane są w oddzielnym aneksie.

Ogólnie należy stwierdzić, że zadania komórki przeciwrozpoznania i bezpieczeństwa wojsk obejmują: planowanie, koordynację, rozdzielanie i integrowanie realizacji działań przeciwrozpoznawczych i z zakresu bezpieczeństwa w obszarze odpowiedzialności danego szczebla dowodzenia.

Zaprezentowane ogólne zadanie zawiera trzy komponenty:
- bezpieczeństwo;
- przeciwrozpoznanie;
- ochronę wojsk.

Zadaniem bezpieczeństwa jest zapewnienie ochrony dowództw i wojsk w obszarze odpowiedzialności w czasie organizacji i prowadzenia działań.

Zadaniem przeciwrozpoznania jest rozpoznanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym z sabotażem, dywersją, szpiegostwem oraz terroryzmem i zorganizowaną przestępczością skierowaną przeciwko dowództwom i wojskom.

Osobnym zadaniem jest ochrona wojsk. Zadanie to po 11 września nabrało szczególnego znaczenia i oznacza użycie wszelkich sposobów oraz środków w celu zminimalizowania zagrożenia dla ludzi, urządzeń, sprzętu bojowego oraz przebiegu prowadzonych przedsięwzięć w celu zachowania zdolności wojsk do działania.

Dla sprawności prowadzonych działań rozpoznawczych, w przypadku kiedy dodatkowy aneks z zakresu bezpieczeństwa nie jest sporządzany, należy zadbać, aby zasadnicze treści informacyjne zostały opracowane i przesłane w ramach aneksu „ROZPOZNANIE". Do zasadniczych elementów z zakresu działań przeciwrozpoznawczych można zaliczyć:

– określenie możliwości oddziaływania systemu rozpoznania przeciwnika na wojska własne,

– przygotowanie scenariusza działań pozornych w obszarze przekazywania informacji oraz realizacji praktycznej działalności wojsk własnych w celu wprowadzenia w błąd przeciwnika,

– propozycje w zakresie prowadzenia działań niekonwencjonalnych,

– nadzór nad przekazywaniem informacji niejawnych,

– wskazywanie kierunków działania w obszarze kontaktów cywilno-wojskowych,

– wskazywanie wykrytych niedociągnięć w przygotowaniu wojsk własnych do działania w sferze maskowania, wykorzystania środków promieniujących energią elektromagnetyczną, postępowania z dokumentami bojowymi i zasadami wymiany informacji.

Polecenia zawarte w omawianym punkcie mogą się koncentrować zarówno wokół kwestii ogólnych (dotyczących np. zwalczania elementów rozpoznawczych przeciwnika), jak i szczegółowych (np. ochrony informacji i maskowania operacyjnego). Dostrzegając specyfikę merytorycznych treści, jakie będą wynikiem sytuacji operacyjno-taktycznej, można przedstawić jedno z wielu rozwiązań:

a. Szeroko stosować przedsięwzięcia zakłócania informacyjnego poprzez manewr i maskowanie bezpośrednie, a w toku działań także z wykorzystaniem środków technicznych.
b. W tyłowej strefie walki ze wszystkich jednostek brygady wydzielić elementy ubezpieczenia i rozpoznania w celu nadzorowania dróg manewru odwodów i obiektów komunikacyjnych.
c. W jednostkach pierwszego rzutu wydzielić elementy do organizacji zasadzek w celu likwidacji elementów rozpoznania przeciwnika.
d. Do czasu podjęcia walki dla lokalizacji i neutralizacji elementów rozpoznania bezpośredniego przeciwnika wydzielić i utrzymywać w gotowości do działania bojowe patrole rozpoznawcze z jednostek pancernych i zmechanizowanych pierwszego rzutu.
e. Zapewnić szczególną ochronę ujęć wody pitnej.
f. Wzmocnić osłonę i ochronę elementów logistycznych w strefie tyłowej w nocy 15/16 marca.

7. MELDUNKI I DYSTRYBUCJA INFORMACJI

W punkcie tym należy umieścić wszelkie ustalenia i wytyczne z zakresu obiegu informacji rozpoznawczych, które nie znalazły się w części głównej rozkazu i aneksach, a dotyczą problematyki działań rozpoznawczych. Zasadnicze treści mogą obejmować terminy i zakres składania, a także przesyłania meldunków, czas odpraw służbowych (koordynacyjnych) oficerów rozpoznania oraz wytyczne dla oficerów łącznikowych. Wyniki analizy bojowych dokumentów rozpoznawczych wskazują, że struktura punktu jest zależna do rodzaju działań i poziomu dowodzenia.

Dla przykładu przedstawiono układ omawianego punktu aneksu „ROZPOZNANIE":

a. Składanie meldunków rozpoznawczych:
   (1) dobowych o 20.00 z sytuacji na 18.30;
   (2) okresowych – co 6 godzin;
   (3) meldunki specjalne o stanie ukompletowania jednostek rozpoznawczych przesyłać do G-1 1 DZ codziennie w godzinach 15.00–16.00;
   (4) wymiana meldunków z sąsiadami o położeniu sił przeciwnika o 18.00 i 6.00 oraz doraźnie według oddzielnych zapotrzebowań.
b. Priorytet przekazu informacji rozpoznawczych – jednostki artylerii i WE.
c. Odbiór danych z rozpoznania powietrznego – częstotliwość IV – patrz aneks P (ŁĄCZNOŚĆ I INFORMATYKA).

8. INNE DANE

Punkt opracowywany według indywidualnych ustaleń i potrzeb oficerów rozpoznania. Może on obejmować ustalenia koordynacyjne, czasy gotowości poszczególnych systemów rozpoznania, o ile nie zostały ujęte w części ogólnej rozkazu operacyjnego. W ramach tego punktu również mogą być podane informacje nie standaryzowane, a wynikające z potrzeb organizacyjnych, jak np. zagadnienia dodatkowego zabezpieczenia logistycznego, w tym szczególnie ewakuacji rannych z elementów rozpoznawczych lub sygnały i znaki rozpoznawcze elementów rozpoznania patrolowego. W związku z różnym podejściem do problematyki treści prezentowanych w analizowanym punkcie poniżej przedstawiono jeden z wariantów zawierający treści punktu ósmego aneksu „ROZPOZNANIE":

a. Gotowość systemu działań rozpoznawczych:
   (1) dla jednostek rozpoznania korpusu (bez 1 pr), działających w obszarze sił przesłaniania – 012000 Marzec,
   (2) dla 1 pr – 022000 Marzec,
   (3) dla pozostałych jednostek rozpoznawczych – 022300 Marzec.
b. Linie koordynacji działań rozpoznawczych:
   (1) pomiędzy 1 pr a związkami taktycznymi w pasie przesłaniania oraz związkami taktycznymi pierwszego rzutu na głównym pasie obrony w chwili wybuchu konfliktu zbrojnego PL WALC: PUŁTUSK, WY-

SZKÓW, LOCHÓW, STARA WIEŚ, MIEDZNA, SOKOŁÓW PODLASKI, ŁOSICE,

(2) dla związków taktycznych PL AMETYST: JADÓW, PNIEWNIK, KARCZOWIEC, MOKOBRODY.

c. Rejon zastrzeżony: MIŃSK, NIEDZIAŁKA, WALERIANÓW, TYBORÓW.

d. Punkt przekroczenia linii styczności wojsk – oficer łącznikowy w m. BUKÓW (CD5645).

e. Punkt ewakuacji drogą powietrzną – leśniczówka ROJOWO (DE2346547).

Wszystkie przedstawione powyżej treści merytoryczne są wynikiem określonej sytuacji operacyjno-taktycznej i zostały wybrane tylko dla celów edukacyjnych. Nie należy ich traktować jako elementów wzorcowych, a jedynie jako pomoc w poznaniu i umiejscowieniu określonej problematyki w części szczegółowej aneksu „ROZPOZNANIE".

8.4. APENDYKSY DO ANEKSU

Apendyksy są uzupełnieniami aneksów[1]. Mają one precyzować treści aneksu. Informacje, które nie znalazły się w części zasadniczej rozkazu operacyjnego oraz w aneksach, a muszą być przekazane podwładnym, zawierane są w apendyksach. Apendyks zawiera wiadomości uzupełniające lub szczegółowe dla podsystemów rozpoznania specjalistycznego. Forma oraz układ apendyksów nie są sformalizowane. Apendyksy uzupełniające aneksy opracowuje się stosownie do potrzeb, a ich liczba określana jest każdorazowo przez wykonującego aneks. Wykaz załączonych apendyksów należy zawsze umieścić na końcu aneksu.

Apendyksy graficzne to różnego rodzaju szkice i schematy umieszczone na oleacie (folii, kalce) lub mapach. Mogą zawierać informacje obrazujące planowane lub aktualne położenie jednostek rozpoznawczych. Apendyks dotyczący działania przeciwnika stanowi zwykle oleat z narysowaną sytuacją – położeniem wojsk przeciwnika. Mogą także być to wzorce doktrynalne działania przeciwnika itd.

W wypadku sporządzania graficznego apendyksu „PROGNOZA ZAGROŻENIA" przedstawiany jest tylko jeden z możliwych wariantów działania. Pozostałe mogą być opisywane i po wykonaniu graficznym przesyłane do zainteresowanych w terminie późniejszym (*to follow*). Do szczebla dywizji włącznie może być przesłany także szkic prawdopodobnego sposobu działania przeciwnika. Szkic sporządzany jest w oderwaniu od mapy, ilustruje jedynie sposób rozegrania walki. Przyjęcie takiego rozwiązania wymusza konieczność dostarczenia dokładnych danych z zakresu wykrytych obiektów przeciwnika. Temu celowi służy część pisemna

[1] Por. *Zasady przygotowania i opracowania zasadniczych dokumentów rozkazodawczych*, Szt. Gen. 1541/2002.

przesyłana również jako apendyks, w którym za pomocą współrzędnych wyszczególnione są główne obiekty przeciwnika.

Apendyksy tabelaryczne opracowywane są, gdy istnieje potrzeba przedstawienia zestawień, porównań i innych danych w formie tabelarycznej w wypadku konieczności sprecyzowania lub rozwinięcia danych zawartych w aneksie. Najczęściej wykonuje się je w celu przedstawienia stopnia ukompletowania wojsk, numeracji jednostek, wyposażenia i sprzętu wojskowego przeciwnika.

Apendyksy tekstowe w zasadzie rozwijają treści dotyczące aktualnych lub planowanych działań sił przeciwnika (tekstowy wariant apendyksu „PROGNOZA ZAGROŻENIA"). Stanowią zbiór wiadomości przeznaczony dla komórek rozpoznawczych do dalszej działalności informacyjnej, stąd też ich treść jest wynikiem prowadzonych działań (taktycznych lub operacyjnych) oraz pochodną możliwości systemu rozpoznania.

Oznaczenie i numeracja aneksów i apendyksów

Aneksy obejmujące problematykę rozpoznania są oznaczone wielkimi literami alfabetu[1], natomiast apendyksy numerowane są kolejnymi cyframi arabskimi. W głównej części rozkazu umieszcza się odsyłacze do aneksów, które są wymienione pod nagłówkiem „Aneksy" na końcu rozkazu. Z kolei w aneksach umieszcza się odsyłacze do uzupełnień – apendyksów.

Jeżeli aneks jest przesyłany osobno, jako dokument powinien posiadać stosowną nazwę w zakresie treści, jakie przekazuje (np. ROZPOZNANIE, OPERACJE SPECJALNE), zapis daty i czasu wydania, numer kodowy dokumentu. Natomiast w przypadku, gdy aneks przesyłany jest razem z rozkazem, wskazane elementy są pomijane.

Bardzo istotną kwestią jest wewnętrzna numeracja punktów i podpunktów w aneksie i apendyksie. Stosuje się tu oznaczenia literowo-cyfrowe poszczególnych punktów głównych i szczegółowych podpunktów, np.: punkt główny – 1, podpunkt punktu głównego – 1.a., podpunkt dodatkowy podpunktu punktu głównego – 1.a.(1) itd.

1. **PUNKT GŁÓWNY**
   a. Podpunkt punktu głównego.
      (1) Pierwszy podpunkt dodatkowy
      (2) Drugi podpunkt dodatkowy
         (a) Pierwszy podpunkt szczegółowy
         (b) Drugi podpunkt szczegółowy.

[1] Zasadniczo aneks ROZPOZNANIE posiada literę B, inne aneksy np. walka elektroniczna lub działania specjalne według ustaleń określonego sztabu.

Nazwa aneksu (tytuł) umieszczana jest zawsze po literze oznaczającej określony aneks i pisana dużymi litrami w nawiasach.

Tytuł aneksu zapisuje się w następujący sposób:

ANEKS B (ROZPOZNANIE) DO ROZKAZU OPERACYJNEGO Nr 3 1 DZ

Natomiast apendyksu:

APENDYKS 1 (PROGNOZA ZAGROŻENIA) DO ANEKSU B (ROZPOZNANIE) DO ROZKAZU OPERACYJNEGO Nr 3 1 DZ

Nazwy są podkreślone i pisane dużymi literami[1].

Zapis daty i czasu wydania aneksu określa termin, kiedy dokument był podpisany. Jest to również czas, od którego zaczyna obowiązywać, chyba że stosowna adnotacja stanowi inaczej. W grupie czasowej podaje się czas obowiązujący w miejscu wydania dokumentu, zazwyczaj jednak w odniesieniu do czasu Greenwich (GMT) z podaniem lokalnej strefy czasowej. Grupę czasową w aneksie „ROZPOZNANIE" można przedstawić w następujący sposób: 120925A MAJ 2003. Poszczególne elementy grupy czasowej oznaczają:

12	dzień miesiąca
09	godzina
25	minuta
A	symbol strefy czasowej ALFA
MAJ	miesiąc
2003	rok

Numer kodowy dokumentu nadawany aneksowi „ROZPOZNANIE" jest numerem identyfikacyjnym, który umożliwia odwoływanie się do niego w łączności radiowej tekstem jawnym, bez ujawniania, że dokument taki został przesłany (otrzymany). Jest to zwykle oznaczenie nadawane przez kancelarię danego dowództwa, które wydaje aneks i rozkaz operacyjny. Numer kodowy stanowi kombinację literowo-cyfrową, np. D/134/22.

Każda kopia powinna otrzymać kolejny numer z ogólnej liczby egzemplarzy danego dokumentu, np. Egz. nr 3 z 30.

Dokumenty odniesienia stanowią w zasadzie zestaw map, planów lub diagramów, a w razie potrzeby także innych dokumentów związanych z aneksem. W tym miejscu mogą być również wymienione wszystkie inne dokumenty, które są potrzebne otrzymującemu aneks, jak np. instrukcje działania.

Klauzulę tajności umieszcza się na każdej stronie dokumentu w postaci nagłówka i stopki. Określenie klauzuli tajności znajduje się w kompetencjach dowództwa wydającego rozkaz. W zależności od stopnia utajnienia przekazywanych informacji dokument powinien zawierać klauzulę tajności: jawne, zastrzeżone, poufne, tajne. Natomiast w ramach ćwiczeń sojuszniczych ustalono następujące

[1] Układ nagłówka jest zależny od ustaleń wewnętrznych sztabu (SOP).

klauzule tajności: unclass (unclassified), for official use only, cofidential (resticted), secret, top secret. Wśród członków NATO przyjęto zasadę, że ćwiczenia w ramach operacji wsparcia pokoju, oraz Partnerstwa dla Pokoju są jawne i ogólnie dostępne dla zainteresowanych krajów. W działaniach narodowych stosuje się postanowienia ustawy o ochronie informacji niejawnych, nadając klauzulę: zastrzeżone, poufne, tajne, ściśle tajne[1].

Numerowanie stron aneksów polega na nadaniu poszczególnym stronom odpowiedniego kodu składającego się z trzech elementów. Pierwszy element to duża litera alfabetu odpowiadająca kolejności aneksu w rozkazie, natomiast drugi to liczba odpowiadająca kolejnej stronie aneksu, trzeci określa ogólną liczbę stron dokumentu. Podobny system stosuje się podczas numerowania stron apendyksów do aneksów. Na przykład: B-1 z 5 oznacza aneks B, strona pierwsza z ogólnej liczby 5 stron dokumentu. Numer strony należy umieścić na dole strony dokumentu, powyżej klauzuli tajności.

8.5. PLAN ZBIERANIA INFORMACJI

Plan zbierania informacji jest dokumentem tabelarycznym, którego graficznym uzupełnieniem jest aneks graficzny (na szczeblu oddziału i niżej mapa sytuacyjna). Sporządzany jest na sformalizowanym druku. W planie zbierania informacji wyszczególnia się wszystkie siły i środki, które mogą być źródłem informacji o działalności potencjalnego przeciwnika, zarówno własne, jak też przełożonego i sąsiadów. Część tabelaryczna planu obejmuje: zadania rozpoznania, podział zadań między siły i środki wyznaczone do ich realizacji oraz rejony zainteresowania, z których pozyskiwane będą informacje. Plan zbierania informacji powinien uwzględniać wszelkie możliwe sposoby działania przeciwnika.

Po otrzymaniu zadania bojowego kierownik komórki rozpoznania, stosownie do wymagań dowódcy w zakresie zabezpieczenia informacyjnego procesu oceny sytuacji, kieruje zapytania do jednostek rozpoznawczych będących w kontakcie z przeciwnikiem, a także do przełożonych i wszystkich sąsiadów w celu zebrania jak największej liczby informacji niezbędnych do oceny przeciwnika i opracowania prognozy zagrożenia. Celowe jest także w tym kontekście uruchomienie posiadanych odwodów rozpoznania i skierowanie ich do rejonu przyszłych działań rozpoznawczych. W ten sposób można uzyskać dodatkowy czas na przygotowanie i rozmieszczenie elementów rozpoznawczych w nowym rejonie.

---

[1] Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r. *o ochronie informacji niejawnych*, DzU z 1999 r., nr 11, poz. 95; zm.: DzU z 2000 r., nr 12, poz. 136 oraz z 2001 r., nr 22, poz. 247; nr 27, poz. 298 i nr 56, poz. 580; DzU z 2003, nr 17, poz. 155.

Budowa planu rozpoznania nie zaczyna się od „stanu zerowego", zazwyczaj wykorzystuje się posiadane, rozwinięte w przestrzeni pola walki, elementy bądź systemy rozpoznawcze.

Komórka rozpoznawcza w stosunku do otrzymanego zadania dokonuje kalkulacji czasowo-przestrzennych związanych ze zmianą dotychczasowego (rozwiniętego) systemu rozpoznania i przecelowaniem go na potrzeby otrzymanego zadania w nowe rejony odpowiedzialności. Określenie nowych zadań i manewr elementów rozpoznawczych do obiektów rozpoznania powinny uwzględniać szereg czynników. Do zasadniczych należy zaliczyć: dotychczasowy okres prowadzenia działań rozpoznawczych, taktyczno-techniczne możliwości elementów rozpoznawczych, warunki bezpieczeństwa, koordynację współdziałania, zwłaszcza w sytuacji, gdy nasze elementy muszą przekraczać rubież styczności walczących pododdziałów.

Plan zbierania informacji sporządzany jest w oparciu o analogiczny dokument, który komórka rozpoznawcza może otrzymać od jednostki nadrzędnej. W planie przy każdej formacji rozpoznawczej[1] na osi czasu wykazuje się rodzaj przewidywanych dla niej zadań. Wskazuje się także obszar do prowadzenia rozpoznania oraz elementy ugrupowania bojowego przeciwnika, w stosunku do których realizowane będą zadania. Powyższy sposób umożliwia zapoznanie się adresata z zadaniem sąsiadów, dostarcza wiadomości o rejonach, w jakich prowadzone jest rozpoznanie, o siłach, które realizują zadania rozpoznawcze, w końcu określa ramy czasowe pozyskiwania danych rozpoznawczych. Dzięki temu nie jest konieczne, aby podwładnemu, w przypadku zmiany zadania, wskazywać, kto do tego czasu pozyskiwał dane rozpoznawcze z tego rejonu. Plan zbierania informacji, jak widać z powyższego, pozwala na nawiązanie współdziałania bez dodatkowych wytycznych oraz wskazuje, do kogo i po jakie informacje należy się zwracać w toku prowadzenia walki.

Zadania rozpoznania zawarte w planie to priorytetowe potrzeby informacyjne dowódcy na temat obecnej i przyszłej działalności przeciwnika. W zależności od stopnia złożoności realizowanego zadania ilość potrzeb jest różna. Zadania do rozpoznania są rozdzielane według koncepcji prowadzenia działań rozpoznawczych pomiędzy organiczne oraz przydzielone elementy (podsystemy) rozpoznawcze. Podział ten rozłożony jest w czasie operacyjnym ze wskazaniem terminu realizacji zasadniczych zadań rozpoznania. W planie wyszczególnia się: kto, w jakim czasie, z jakiego rejonu jest zobligowany do dostarczenia informacji o wybranych obiektach przeciwnika.

Zadania rozpoznania wraz z przypisanymi im rejonami szczególnego zainteresowania są przydzielone poszczególnym elementom rozpoznawczym, które zdobywają nakazane informacje. Pojawienie się w nich, bądź nie, konkretnych sił przeciwnika czy chociażby zaobserwowanie określonych form jego aktywności potwierdzać będzie, a w przypadku braku takowych – negować prognozowany

[1] Na przykład batalion rozpoznawczy, kompania WRE i inne.

wariant zagrożenia. Właśnie dlatego rejony szczególnego zainteresowania i punkty zainteresowania wyznacza się na oleacie dróg podejścia, który przedstawia prawdopodobny manewr przeciwnika w przestrzeni operacyjnej.

Sposób przyporządkowania elementom zadań jest bardzo prosty i czytelny. Każde zadanie otrzymuje numer i zostaje przyporządkowane systemowi rozpoznania. Termin realizacji poszczególnych zadań odwzorowany jest na osi czasu. Jeden element rozpoznawczy może realizować kilka zadań. Liczba i rodzaj zadań przypisywanych elementom rozpoznawczym uzależnione są od wielkości strefy rozpoznania oraz jego miejsca w ugrupowaniu bojowym i potencjalnego zagrożenia ze strony przeciwnika.

Konieczne jest uwzględnienie możliwości elementów rozpoznawczych i stałe kierowanie punktem ciężkości wysiłku rozpoznania w toku prowadzonych działań. Oznacza to konieczność takiego wykorzystania potencjału rozpoznania, aby przy ograniczonych nakładach uzyskiwać maksymalnie duże efekty. Stąd też w planie zbierania informacji obok pododdziałów rozpoznawczych umieszcza się jednostki zmechanizowane i pancerne, artylerię, wojska inżynieryjne i wszystkie inne źródła zapewniające dopływ informacji o przeciwniku.

Aneks do planu zbierania informacji ilustruje graficznie rozwinięcie systemu rozpoznania w przestrzeni pola walki. Określa zasadnicze problemy koordynacji działań rozpoznawczych poszczególnych podsystemów (np. rozpoznanie artyleryjskie, inżynieryjne) oraz ilustruje sposób nadzorowania (obserwowania, patrolowania, namierzania) pola walki. W aneksie graficznym do planu zbierania informacji nanosi się istotne z punktu widzenia działań rozpoznawczych informacje. Wśród nich mogą być następujące: rejony szczególnego zainteresowania (NAI) i punkty zainteresowania, drogi manewru formacji (elementów) rozpoznawczych, rejony zajmowane przez wojska rozpoznania, linie koordynacji działań, system dowodzenia, linie – rubieże bezpieczeństwa (w tym również linie ognia skoordynowanego, strefy zapór i zniszczeń, pola minowe), rejony zastrzeżone.

Plan zbierania informacji jest więc dokumentem, który z jednej strony spełnia pomocniczą rolę przy formułowaniu zadań dla podległych elementów (podsystemów) rozpoznawczych, a z drugiej służy koordynacji działań wszystkich źródeł informacji (własnych, przełożonego i podwładnych). Koordynacja umożliwia m.in. zwiększenie wiarygodności i dokładności pozyskiwanych zbiorów informacyjnych. Poprawnie wykonany plan zbierania informacji powinien odzwierciedlać wszystkie dostępne źródła informacji, które mogą zostać wykorzystane do zdobywania i gromadzenia informacji.

Przyjęty do realizacji plan winien być tak skonstruowany, aby wszelkie zmiany zachodzące na polu walki nie burzyły precyzyjnie przygotowanego systemu rozpoznania. Prawdą jest, że doskonałego planu, zwłaszcza planu zbierania informacji, nie ma. Powodem tego jest szereg dynamicznych czynników warunkujących działania wojsk w walce. Zmiany w prognozie działania przeciwnika (w ocenie jego

zamiarów) powodują natychmiastowe korekty w planie. Obniżenie możliwości potencjału rozpoznawczego wymusza zmianę koncepcji na dysponentach sił i środków rozpoznania, a ta z kolei powoduje modyfikacje przyjętych rozwiązań. Natomiast wszelkie korekty w planowanym użyciu elementów rozpoznawczych pociągają za sobą nowe zadania w zakresie pozyskiwania informacji o przeciwniku. Wszystkie powyższe uwarunkowania podlegają wpływom otoczenia, warunkom atmosferycznym, terenowym i wielu innym.

Reasumując, poprawnie wykonany plan zbierania informacji powinien uwzględniać:

– cel działania i zadania rozpoznania oraz siły i środki niezbędne do ich realizacji;

– posiadane wiadomości o przeciwniku i sytuacji w strefie rozpoznania oraz ustalenie potrzeb informacyjnych w tym zakresie;

– prognozowane warianty działania przeciwnika, szczególnie te wykraczające poza znane wzorce doktrynalne;

– koordynację wysiłku wszystkich sił i środków rozpoznania (własnych, przełożonego i sąsiadów oraz innych rodzajów wojsk) w stosunku do zadań, obiektów i czasu;

– czas potrzebny na osiągnięcie gotowości do zdobywania informacji przez elementy rozpoznawcze;

– możliwość pozyskiwania informacji ze źródeł militarnych, jak i niemilitamych (Straż Graniczna, Obrona Terytorialna, Policja);

– możliwość potwierdzania informacji z różnych źródeł w celu zwiększenia stopnia ich wiarygodności;

– właściwą organizację dowodzenia i kierowania poszczególnymi elementami (podsystemami) rozpoznania, zapewniającą niezakłócony napływ wiadomości;

– bezpieczeństwo elementów rozpoznawczych, w tym także ochronę przed skutkami działania własnych środków ogniowych (w tym lotnictwa).

Przedstawiony sposób realizacji zasadniczych przedsięwzięć z zakresu planowania rozpoznania ma charakter pomocniczy w działalności komórki rozpoznawczej. Może być twórczo wykorzystywany przez oficerów rozpoznania w czasie ćwiczeń i treningów sztabowych po uwzględnieniu potrzeb indywidualnych użytkowników i wymogów ich przełożonych.

8.6. MAPA INFORMACYJNA

Mapa informacyjna jest wykonywana na szczeblu związku taktycznego. Nanoszone informacje zawierają położenie sił lądowych przeciwnika do szczebla batalionu lub samodzielnego pododdziału rodzaju wojsk (np. kompania chemiczna). Dokument podlega stałej aktualizacji w miarę napływu meldunków rozpoznaw-

czych lub pozyskania wiadomości o rozmieszczeniu i działaniu sił przeciwnika w strefie zainteresowania.

Mapa informacyjna stanowi pomocne narzędzie w zakresie określenia potrzeb informacyjnych dotyczących uzupełnienia brakujących danych o przeciwniku. Na podstawie rezultatów prowadzonego rozpoznania, znajomości dotychczasowego rozmieszczenia poszczególnych jednostek przeciwnika oraz w wyniku otrzymania nowych informacji (np. zawartych w komunikacie rozpoznawczym) przygotowywany jest ogólny zarys położenia wojsk przeciwnika.

W celu pełnego zobrazowania informacji o przeciwniku wszelkie wiadomości znane i uzyskane od przełożonego lub pozyskane od sąsiadów (potwierdzone z różnych źródeł), traktowane jako pewne, nanoszone są linią ciągłą, natomiast położenie jednostek wynikające z zasad doktrynalnego działania i warunków terenowych, a więc prawdopodobnego położenia elementów ugrupowania, liniami przerywanymi. W ten sposób powstaje domniemany graficzny i kompletny obraz aktualnego położenia sił lądowych przeciwnika (fotografia sytuacji). Na podstawie mapy sytuacyjnej następuje identyfikacja zasadniczych elementów ugrupowania bojowego przeciwnika obejmująca między innymi:

- rozmieszczenie jednostek w styczności z wojskami własnymi,
- położenie odwodów, ich odległość i stopień ukompletowania,
- system zapór i charakter realizowanych prac inżynieryjnych,
- rozmieszczenie jednostek wsparcia bojowego (artyleria, lotnictwo wojsk lądowych, jednostki OPL, wojsk inżynieryjnych, jednostki ABC),
- rozmieszczenie jednostek zabezpieczenia logistycznego (w tym także drogi manewru wykorzystywane przez wojska przeciwnika, elementy infrastruktury obszaru działań),
- rozmieszczenie systemu dowodzenia (położenie i identyfikacja stanowisk dowodzenia, jednostek łączności, elementów rozpoznania).

Załącznik 1 do
MAPY INFORMACYJNEJ G-2/3 DZ
Ilość sił i środków przeciwnika na PL KLON:

Jednostka bojowa	bataliony		czołgi	bwp	Artyleria			środki ppanc
	bcz	bz			lufowa	rakiet.	M	
1 BZ	1	2	30	60	18		12	8
ze styczności								
2 BZ	1	1	30	30	18			8
3 DZ/pa					18	12		
dappanc								18
razem (85%)								
Ogółem								

Rys. 8.1. Wariant załącznika do mapy informacyjnej – ilość sił i środków przeciwnika

Uzupełnieniem treści mapy informacyjnej są dokumenty dodatkowe (załączniki) wykonywane w formie tabel obrazujących ilość sił i środków przeciwnika, jego potencjał bojowy, czas podejścia odwodów i przewidywany czas odtworzenia zdolności bojowej jednostek wycofanych z walki.

W załącznikach można także określić parametry taktyczno-operacyjne prowadzonych działań (szerokość pasa natarcia lub głębokość rejonów obrony, rozmieszczenie systemu dowodzenia), aby na ich podstawie opracować nowe wzorce doktrynalne.

Mapa informacyjna służy także monitorowaniu sposobów walki i zasad użycia poszczególnych formacji specjalistycznych przeciwnika w działaniach operacyjnych lub taktycznych.

Załącznik 2 do
MAPY INFORMACYJNEJ G-2/3 DZ
Kalkulacja podejścia odwodów przeciwnika

Nazwa	Odległość (km)	Tempo marszu (km/h)	Czas podejścia (km/h)	Czas gotowości H+...	Uwagi
2 BPanc (bcz, bz)	15	15	1	1,5	
3 BZ (bpz, bz, kcz)	30	10	3	3,5	

Rys. 8.2. Wariant załącznika do mapy informacyjnej – kalkulacje podejścia odwodów przeciwnika

Zgromadzone w załącznikach wiadomości, dotyczące na przykład składu desantów taktycznych, ilości artylerii zaangażowanej do walki czy sposobów działania elementów rozpoznawczych, mogą stanowić dodatkowe źródło informacji przydatne w dalszej ocenie możliwości bojowych przeciwnika.

Treść mapy informacyjnej jest pochodną dynamiki sytuacji na polu walki, ilości posiadanych wiadomości i potrzeb informacyjnych dowódcy. Mapa ma służyć wizualizacji działań przeciwnika, powinna stanowić narzędzie w rękach oficerów zespołu rozpoznawczego. W związku z tym nie jest celowe ustalanie standardów i zasad wykonania tego dokumentu.

8.7. MAPA SYTUACYJNA

Jednym z ważniejszych dokumentów w komórce rozpoznawczej jest mapa sytuacyjna. Obecna formuła mapy sytuacyjnej obejmuje mapę topograficzną z terenem, do której przykłada się szereg folii – oleatów zawierających różne zbiory informacyjne. Stąd też mapa może obejmować więcej elementów informacyjnych (nakładek, folii), na których jest przedstawiana różna problematyka (np. rozmieszczenie mniejszości narodowych, działania grup dywersyjnych, położenie wojsk rozpoznawczych). Ogólnie można stwierdzić, że mapa sytuacyjna odzwierciedla położenie wojsk w określonym czasie operacyjnym.

Wnioski zebrane z szeregu ćwiczeń wskazują, że łatwiejsze jest prowadzenie mapy sytuacyjnej, gdy składa się ona z szeregu arkuszy nakładek (folii) zwierających różne informacje. Jako zasadę można przyjąć, że mapę sytuacyjną prowadzi się na oleacie (folii), przyłożonym do mapy topograficznej, na której znajduje się oleat z planem rozpoznania. Dla odróżnienia treści informacji sytuacyjnych, nanoszonych kolorem niebieskim, można stosować nanoszenie elementów planistycznych kolorem czarnym (np. linie rozgraniczenia, koordynacji, rejony zastrzeżone). Mapa sytuacyjna umożliwia stałe monitorowanie – śledzenie rozwoju sytuacji i określanie wpływu zachodzących zmian na proces prognozy zagrożenia i planowania działań rozpoznawczych. Pozwala na szybkie porównanie aktualnej sytuacji z dokonanymi wcześniej ocenami, prognozami zagrożenia i określonymi dla rozpoznania zadaniami.

Szczególną rolę odgrywa mapa sytuacyjna podczas prowadzenia działań rozpoznawczych. Służy ona do porównania rzeczywistego położenia pododdziałów rozpoznawczych (elementów rozpoznania) uzyskanych na podstawie meldunków z przyjętym planem zdobywania informacji oraz aktualną sytuacją na polu walki. Na mapie sytuacyjnej mogą być także przedstawiane informacje dotyczące podsystemów rozpoznania szczebla nadrzędnego, zwłaszcza gdy w strefie rozpoznania działają dodatkowe elementy rozpoznania, np. działań psychologicznych i walki elektronicznej.

Mapę sytuacyjną prowadzi się w celu graficznego przedstawienia aktualnych informacji w strefie rozpoznania dotyczących:

- rozwoju sytuacji i prognozowania działania przeciwnika;
- kierowania działaniami rozpoznawczymi;
- weryfikacji założeń planu zdobywania informacji w kontekście zachodzących zmian na polu walki;
- zapewnienia bezpieczeństwa elementom rozpoznania patrolowego i elektronicznego.

Mapy sytuacyjne w formie graficznej przedstawiają z zasady tylko te informacje, które są niezbędne do bieżącej działalności rozpoznawczej. Dlatego mapa może być uzupełniana w miarę potrzeb dokumentami pomocniczymi (np. wykazami

jednostek przeciwnika, tabelami kalkulacyjnymi, meldunkami z rozpoznania oraz dziennikiem działań bojowych), które zawierają informacje opisowe uzupełniające treści mapy. Treść i zakres dokumentów pomocniczych nie są ściśle określone i wynikają z sytuacji operacyjno-taktycznej, wytycznych szefa sztabu czy też wewnętrznych ustaleń procedury sztabowej pionu rozpoznania.

Na podstawie doświadczeń z ćwiczeń oraz treningów sztabowych komórek rozpoznawczych można stwierdzić, że mapa sytuacyjna najczęściej będzie zawierała następujące informacje:

- położenie jednostek rozpoznawczych,
- położenie i działanie jednostek przeciwnika,
- rozmieszczenie punktów zbiórki jeńców,
- organizację systemu dowodzenia i kierowania rozpoznaniem (położenie stanowisk dowodzenia – własnych, przełożonego, podwładnych i sąsiadów),
- przebieg linii koordynacyjnych (strefy rozpoznania i linie – rubieże bezpieczeństwa),
- wybrane elementy systemu logistycznego,
- drogi manewru dla elementów rozpoznawczych,
- obszary i rejony przygotowane do zniszczenia, zapory inżynieryjne, niszczenia oraz rejony skażone (tylko wpływające na działanie rozpoznania).

Dodatkowo mogą być przedstawiane informacje dotyczące sił Obrony Terytorialnej i jednostek sojuszniczych oraz informacje z zakresu działania Obrony Cywilnej, Straży Granicznej, Policji.

Każda mapa sytuacyjna powinna posiadać odpowiednią klauzulę tajności oraz stosowny opis dokumentu. Zastosowane znaki i symbole powinny być zgodne z dokumentami normatywnymi (np. AAP-6).

Informacje niepotwierdzone (niesprawdzone) dotyczące wojsk własnych i przeciwnika z zasady oznacza się znakiem zapytania, który po otrzymaniu nowych potwierdzonych danych należy usunąć. Dla zachowania ciągłości rozpoznania wszystkie obiekty przeciwnika są ilustrowane na oleacie i monitorowane aż do ich likwidacji lub opuszczenia strefy rozpoznania. Nawet czasowa utrata lub ograniczenie możliwości bojowych obiektu przeciwnika nie powinny ograniczać zainteresowania elementów rozpoznawczych. Każdy moduł bojowy przeciwnika jest rozpatrywany o dwa szczeble niżej w stosunku do własnego szczebla dowodzenia. Oznacza to, że w centrum zainteresowania brygady może się znaleźć nawet pluton wyrzutni minowania narzutowego przydzielony brygadzie przeciwnika.

Na podstawie mapy sytuacyjnej opracowuje się i przekazuje informacje komórkom sztabu, przełożonym i sąsiadom. Stąd też wynika konieczność ciągłej aktualizacji mapy sytuacyjnej w zakresie najważniejszych treści. Zakres aktualizacji (nanoszenia informacji na mapę z kolejnych położeń wojsk) zależy od tempa rozwoju sytuacji, charakteru prowadzonych działań i poziomu rozwinięcia systemu rozpoznania.

Po otrzymaniu nowego zadania (aneksu „ROZPOZNANIE" lub „ZARZĄDZENIA") mapy sytuacyjne są wykorzystywane do analizy zadania i oceny sytuacji. Na ich podstawie określa się położenie własnych podsystemów rozpoznania w odniesieniu do otrzymanego zadania i wskazane są potrzeby zmiany ugrupowania elementów rozpoznawczych. W czasie informowania operacyjnego mapa sytuacyjna służy do wymiany informacji między oficerami sztabu w zakresie zmian położenia jednostek przeciwnika oraz do przedstawienia niezbędnych danych o rozmieszczeniu elementów/podsystemów rozpoznania w celu zapewnienia im bezpieczeństwa w czasie walki. Mapę sytuacyjną zabiera się na wszelkie odprawy sztabu, jak również podczas wyjazdu na rekonesans lub na wysunięte stanowisko dowodzenia.

Stała znajomość położenia własnych oraz sąsiednich elementów rozpoznawczych jest koniecznym warunkiem do zapewnienia bezpieczeństwa prowadzonych działań rozpoznawczych. Bezpośredni kontakt kierownika komórki rozpoznania z oficerami pionu operacyjnego i wsparcia bojowego uniemożliwia powstanie sytuacji kryzysowej, w której pododdziały rozpoznawcze narażone mogą być na skutki własnych środków walki (artyleria, pola minowe). Dokładne położenie elementów rozpoznawczych nanoszone jest na mapę sytuacyjną. Zasadniczym sposobem jest określanie znakiem taktycznym położenia patrolu lub posterunku obserwacyjnego na podstawie ostatniego meldunku. Sytuacja przedstawiana na mapach sytuacyjnych prowadzonych przez kierownika sekcji rozpoznania powinna być ściśle powiązana z innymi dokumentami rozpoznania, a zwłaszcza z dziennikiem działań bojowych i meldunkami rozpoznawczymi od podwładnych, które stanowią podstawę informacji o przeciwniku.

8.8. KOMUNIKAT ROZPOZNAWCZY

Komunikat rozpoznawczy (ang. *Intelligence Summary*) jest odzwierciedleniem stanu wiedzy komórki rozpoznawczej na temat działalności przeciwnika w określonym przedziale czasu. Jest opracowywany od szczebla związku taktycznego. Treść komunikatu rozpoznawczego zawiera najnowsze uogólnienia wyników rozpoznania przeciwnika przed frontem i na skrzydłach oraz jego aktywność w głębi ugrupowania bojowego wojsk własnych. Komunikat rozpoznawczy stanowi podstawową formę informowania podległych wojsk o działalności przeciwnika w ciągu ostatniej doby. Uwzględnia się w nim również informacje zawarte w dokumentach przekazywanych od nadrzędnych szczebli dowodzenia. Cechą komunikatów rozpoznawczych jest ich systematyczne (najczęściej raz na dobę – pod koniec dnia) opracowywanie i rozsyłanie podległym sztabom. Przeznaczeniem komunikatu rozpoznawczego jest stałe i systematyczne rozpowszechnianie posiadanej wiedzy o przeciwniku wśród podległych wojsk poprzez przekazywanie uogól-

nionych wyników analizy sposobów jego działania i zastosowania środków walki oraz metod dezinformacji i maskowania, a także prezentowanie nowych wzorów uzbrojenia i wyposażenia.

W treści komunikatu rozpoznawczego zwykle znajdują się informacje dotyczące:
- składu organizacyjnego z podaniem numeracji,
- ugrupowania bojowego i możliwości kontynuowania walki przez przeciwnika,
- rozmieszczenia stanowisk artylerii i sposobu jej aktywności,
- lokalizacji elementów logistycznych,
- bazowania lotnictwa wojsk lądowych i sił powietrznych.

W komunikacie rozpoznawczym podaje się również dane dotyczące inżynieryjnego zabezpieczenia obrony przeciwnika (rubieże obronne, pozycje i ich przygotowanie pod względem inżynieryjnym, system zapór).

Oddzielnym elementem są wiadomości uzyskane od jeńców, zbiegów, a także partyzantów i miejscowej ludności. Cenne w pracy komórek rozpoznawczych mogą okazać się również informacje ze zdobytych dokumentów, uzyskane od ujętych jeńców.

W części końcowej komunikatu rozpoznawczego można wskazać wnioski co do charakteru dalszego działania przeciwnika, zawierające zamiar walki i sposób jej prowadzenia. Nie jest bez znaczenia także informacja o możliwościach użycia przez przeciwnika broni masowego rażenia.

8.9. MELDUNEK ROZPOZNAWCZY

Meldunek rozpoznawczy (*intelligence report* – INTREP) jest dokumentem opracowywanym na każdym poziomie dowodzenia, za pomocą którego przekazuje się zdobyte dane o przeciwniku. Treść meldunku powinna przedstawiać fakty – możliwie bez interpretacji, która zawsze zagrożona jest subiektywnym spojrzeniem. W zależności od tego, kto opracowuje meldunek rozpoznawczy – element rozpoznawczy, sztab jednostki rozpoznawczej czy też komórka rozpoznawcza – może on być krótki lub rozbudowany. W odróżnieniu od komunikatu rozpoznawczego, który spływa do jednostek (z góry do dołu), meldunek ma kierunek odwrotny – jest przesyłany od dołu do góry w strukturze dowodzenia.

Meldunki rozpoznawcze służą do przekazywania szczegółowych danych z zakresu działalności przeciwnika. Dlatego meldunki rozpoznawcze służą do rozpowszechniania istotnych informacji i określenia możliwości bojowych potencjalnego przeciwnika w ramach systemu rozpoznania. Meldunek rozpoznawczy to zbiór informacji o przeciwniku. Może on być przesyłany w kilku wariantach:
- w formie pisemnej,
- w formie graficznej,
- w formie graficzno-opisowej.

W zależności od przeznaczenia meldunku stopień szczegółowości zawartych informacji może być różny, zawsze jednak zamieszczone wiadomości powinny spełniać poniższe wymogi:

- przedstawiać aktualny charakter działań przeciwnika,
- wskazywać prawdopodobny cel jego przyszłych działań,
- określać, które obiekty przeciwnika wymagają dodatkowego rozpoznania.

Do szczebla związku taktycznego włącznie preferowane są meldunki graficzne na oleacie. Zaletą przesyłania jak największej liczby informacji na oleacie jest oszczędność czasu, jaką osiąga odbiorca. Po otrzymaniu meldunku nie wyszukuje on bowiem współrzędnych na mapie, lecz przykłada kalkę (oleat) i wrysowuje naniesione tam elementy ugrupowania przeciwnika.

Do zasadniczych treści ujmowanych w wiadomościach o przeciwniku obrazowanych graficznie zaliczyć należy:

- położenie jednostek pancernych i zmechanizowanych,
- rozmieszczenie systemu dowodzenia,
- rejony stanowisk ogniowych artylerii i rakiet,
- lokalizację systemu logistycznego,
- działanie elementów rozpoznawczych.

Kopie meldunków rozpoznawczych mogą być przesyłane w celach informacyjnych do sąsiadów i jednostek współdziałających. Wszystkie meldunki należy rejestrować w dzienniku działań bojowych z wyszczególnieniem czasu i ogólnej treści.

Meldunki rozpoznawcze dowództw jednostek lub dowódców pododdziałów (elementów) rozpoznawczych mogą zostać poszerzone o treści meldunku sytuacyjnego i ujmować położenie elementów rozpoznawczych (rejon działania, rubież, posiadane odwody rozpoznania) oraz zadania rozpoznawcze.

Dopełnieniem treści rozpoznawczych jest uzupełniający meldunek rozpoznawczy (*Supplementary Intelligence Report* – SUPINTREP). Opracowywany jest on okresowo do przekazania informacji o charakterze szczegółowym w ramach jednego zagadnienia – obiektu rozpoznania. Treść i sposób opracowania każdego meldunku uzupełniającego jest rezultatem potrzeb informacyjnych wynikłych w toku działań, stąd też tego typu dokumenty przesyła się doraźnie (samodzielnie lub na polecenie).

8.10. ZAPOTRZEBOWANIE NA WIADOMOŚCI

Zapotrzebowanie jest formą przedstawiania własnych potrzeb informacyjnych nadrzędnemu sztabowi. Potrzeby te wynikają najczęściej z niemożliwości pozyskania określonych danych przez podległy system rozpoznania. Zapotrzebowanie w postaci blankietu sformalizowanego lub dokumentu opisowego wyszczególnia

obiekty przeciwnika i charakter informacji wraz z terminem dostarczenia wiadomości. Zapotrzebowanie na wiadomości (ang. *Intelligence Requirements*[1]) odnosi się do konkretnych zbiorów informacji dotyczących określonego zjawiska lub zdarzenia (sytuacji), a opracowanych na użytek konkretnego adresata – użytkownika.

Kolejne elementy zapotrzebowania opisują, jakie informacje są wymagane do szczegółowego poznania sytuacji lub obiektu przeciwnika. Generalnie zalecane są cztery zasadnicze punkty:

1. Tematyka rozpoznania, np. działania bojowe, lotnisko, port, stanowiska ogniowe itp.

2. Numer obiektu (jeśli to możliwe, bowiem zapotrzebowanie na dane może dotyczyć nowego obiektu niezaewidencjonowanego dotychczas jako cel przewidziany do uderzenia).

3. Nazwa obiektu – należy opisać obiekt, którego dotyczy zapotrzebowana informacja.

4. Precyzyjne określenie, jakie informacje są poszukiwane (np. lokalizacja obiektu, skład bojowy, poziom zdolności bojowej, stan mostów na rzece).

Należy podać wszystkie dodatkowe informacje, które mogą pomóc adresatowi w zrealizowaniu zapotrzebowania. Wskazane jest także, aby wymienić wszelkie załączniki (zdjęcia, schematy, oleaty do map i plany, materiały studyjne, odpowiednie materiały pomocnicze itd.), jakie należy dołączyć do odpowiedzi.

W przypadku obiektu ruchomego, na temat którego potrzebna jest informacja, należy podać szczegóły pomocne w identyfikacji i poszukiwaniu, np: kierunek ruchu obiektu w stosunku do stron świata w stopniach lub tysięcznych oraz prędkość obiektu w węzłach lub kilometrach na godzinę (celowe jest określenie jednostki pomiaru, np. km/h).

W zapotrzebowaniu należy wskazać położenie ogólne, a więc podać obszar zainteresowania, a następnie opis, który może zawierać współrzędne geograficzne (topograficzne) na temat konkretnych obiektów. Można również podać datę/czas, kiedy uzyskano ostatnią informację o obiekcie będącym przedmiotem zainteresowania.

Szczegóły na temat czasu określają wymagania lub ograniczenia czasowe, które mają wpływ na zapotrzebowanie. Szczególnie istotne z punktu widzenia działań rozpoznawczych są data i czas przed upływem, którego raport/materiały powinny zostać dostarczone pod określony adres oraz data i czas, po przekroczeniu którego informacja jest bezwartościowa lub nie stanowi wartości dla nadawcy zapotrzebowania.

Jeśli wymagana jest większa liczba kopii meldunku lub materiałów, należy określić, ile egzemplarzy należy dostarczyć i w jakiej formie przedstawić wyniki rozpoznania. W zapotrzebowaniu należy także wskazać zasady – instrukcje dotyczące dostarczenia pozyskanych wiadomości. Tak więc należy określić: gdzie, kiedy i w jaki sposób powinny być dostarczone rezultaty rozpoznania (np. przez

[1] Zob. *Intelligence Doctrine*, s. A-8.

pocztę, kuriera, faksem, drogą radiową jako meldunek itd.) oraz ustalić szczegóły na temat punktu kontaktowego związanego z realizacją zapotrzebowania.

Zapotrzebowanie na wiadomości jest dokumentem wspierającym ocenę możliwości przeciwnika poprzez pozyskanie dodatkowych informacji, których nie można uzyskać lub potwierdzić siłami będącymi w dyspozycji danego poziomu rozpoznania.

9. ZAKOŃCZENIE

Zaprezentowane w niniejszym opracowaniu wybrane zagadnienia z zakresu rozpoznania miały na celu przedstawienie organizacji pracy w komórce rozpoznawczej szczebla taktycznego. Zaprezentowany materiał w zamierzeniu autora ma pomóc zainteresowanym oficerom w zrozumieniu zakresu i sposobu pracy oficerów rozpoznania. Umożliwia także poznanie treści merytorycznych wybranych dokumentów. Każde z państw członkowskich Sojuszu pozostawia sobie prawo do nadawania narodowego charakteru rozwiązaniom szczegółowym, ale trzeba także pamiętać, że na każde rozwiązanie szczegółowe wpływają doświadczenia i obserwacje poczynione w innych armiach. Fakt, że świat staje się „globalną wioską" sprawia, że w ramach „wioski" łatwiej adaptować i wprowadzać rozwiązania sąsiadów jako własne.

Praca komórki rozpoznawczej zależy od wielu czynników. Można je kategoryzować według pochodzenia na zewnętrzne i wewnętrzne. Jednak nadrzędną sprawą jest zrozumienie szeregu uwarunkowań organizacyjnych. Dla przykładu – trzeba pamiętać, że to czas operacyjny będzie podstawowym determinantem określającym treść poszczególnych wystąpień oficera rozpoznania na odprawach sztabu. Czas będzie także czynnikiem warunkującym zakres wykonanych kalkulacji i dokumentów sztabowych.

Jest to opracowanie o charakterze dydaktycznym, nie pretenduje do rangi instrukcji czy regulaminu, lecz jedynie ma wspomagać pracę sztabową oficerów komórek rozpoznawczych poprzez zaprezentowane tu wybrane rozwiązania z szerokiego spektrum wielu złożonych problemów rozpoznawczych.

BIBLIOGRAFIA

1. *Działania rozpoznawcze (tymczasowa instrukcja)*, DWLąd. 17/2002, Warszawa 2002.
2. *FM-34-130, Intelligence Preparation of the Battlefield*, Headquorters Departments of the Army, Washington DC 1994 r.
3. Kamiński A.K., *Zarządzanie, analiza systemowa procesów i struktur*, PWE, Warszawa 1974.
4. Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2002.
5. Lach Z., Łaszczuk A., Nowak Z., *Ocena terenu według NATO*, Warszawa 1999.
6. Michniak J. (red.), *Metody i treść pracy zespołów funkcjonalnych na stanowisku dowodzenia wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2000.
7. Nowak A., *Działalność rozpoznawcza na szczeblach taktycznych*, Warszawa 2002.
8. Pszczołowski T., *Organizacja od dołu do góry*, Warszawa 1984.
9. Rosłan G., Wrzosek M., *Plan rozpoznania oddziału*, PWL 5/2001.
10. *Rozpoznanie wojskowe*, Sztab. Gen. 1531/2001, Warszawa 2001.
11. Wrzosek M., *Koordynacja w działaniach taktycznych*, AON 5426/02, Warszawa 2002.
12. Wrzosek M., *Praca taktycznej komórki rozpoznawczej G-2*, PWL (dodatek) nr 9/97.
13. Wrzosek M., *Przykłady dokumentów rozpoznawczych według poglądów wybranych państw NATO*, Warszawa 1997.
14. Wrzosek M., *Struktura strumienia informacyjnego w taktycznym systemie rozpoznania wojsk lądowych*, „Zeszytt Naukowe AON" nr 2/2002 (cz. I), 3–4/2002 (cz. II), Warszawa 2002.
15. Wrzosek M., *Zespół rozpoznania w procesie planowania działań taktycznych*, PWL 12/2002.
16. *Zasady przygotowania i opracowania zasadniczych dokumentów rozkazodawczych*, Szt. Gen. 1541/2002.

ZAŁĄCZNIKI

1. Format edytorski aneksu „ROZPOZNANIE"
2. Przykład aneksu przesyłanego poza rozkazem operacyjnym
3. Apendyks 1 „PROGNOZA ZAGROŻENIA" – układ tekstowy
4. Apendyks 1 „PROGNOZA ZAGROŻENIA" – układ graficzny
5. Plan zbierania informacji 41 BZ
6. Aneks do planu zbierania informacji 41 BZ
7. Meldunek rozpoznawczy nr 2/11 3 DZ
8. Meldunek rozpoznawczy nr 3/02 2 BZ
9. Zapotrzebowanie na wiadomości
10. Komunikat rozpoznawczy (wariant)
11. Identyfikator składu bojowego i wyposażenia jednostek przeciwnika (wariant)
12. Wybrane elementy koordynacji działań rozpoznawczych
13. Mapa sytuacyjna sekcji rozpoznania (wariant)
14. Mapa informacyjna zespołu rozpoznania (wariant)
15. Identyfikator składu bojowego sił lądowych przeciwnika (wariant)
16. Dziennik działań bojowych (strona tytułowa i robocza)
17. Wykorzystanie oleatu dróg podejścia w prognozowaniu zagrożenia
18. Ugrupowanie bojowe przeciwnika określone na podstawie dróg podejścia
19. Graficzne przedstawienie pojemności dróg podejścia i korytarzy manewru

26
170

Załącznik 1

FORMAT EDYTORSKI ANEKSU „ROZPOZNANIE"

KLAUZULA TAJNOŚCI

ANEKS B (ROZPOZNANIE) DO
ROZKAZU OPERACYJNEGO NR 3 1 DZ

Tylko jeśli są inne niż w części głównej rozkazu

Dokumenty odniesienia: Xxxxxxx xxxxxxxxxxxx xxxxxxxxxx xxxxxxxx xxxxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxx xxxxxxx xxxxxxxxxx xxxxxxx xxxxxx xxxxxxxxxxxx

1. **XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX**
Xxxxxxxxxx xxxxxxxx x xxxxxxxxxxxxxxxxxxx xxxxxxxxxxxxx xxxxxxx xxxxx xxxxxx xxxxxxx xxxxxxx x x x xxxxxxxxxxxxxx.

   a. **Xxxxxxxxxxxxx xxxxx.**
   Xxxxxxxxxxx xxxxxx xxxxxxx xxxxxx xxx xxxxxx xxxxx xxxxx xxxx xxx xxxx xxxxx xx x xxxx xxxxxxxxx xxxxx xxxx xxxxxxxx.

      (1) Xxxxxxxxxxxx x xxxxxx xxxxxxxx xx xxxxxxx xxxxx xx xxx xxxxxxxx xx xxxxx xxxxxx xxxxx xxxxxx xxxxx xxxxx.

         (a) Xxxxxxxxx xxxxxxxxxxxxxxxx xxxxxxxxxxxxxxx xxxxxx xx xxxxx xxxxx xx xxxxx xxxxx xxxxx.

         (b) Xxxxx xxx xxxxxxxxxxxx xxxxxxxxxx xxxxx xx xxxx xxxxxx xxxxxxxxxxxxxxxx xxxxxxxxxxxxx

            (i) Xxxxxx xxxxxxxxx xxxxxxxx xxxxx xxxxxxx xxxxxxxx xxxx xxxxxxxx xxxxxxxxx xxxxxxxxx.

            (ii) Xxxxxxx mmmmmmmmmmmmm

KLAUZULA TAJNOŚCI

Ilość stron aneksu

Numer strony aneksu

Oznaczenie literowe aneksu

Załącznik 2

UKŁAD ANEKSU PRZESYŁANEGO POZA ROZKAZEM OPERACYJNYM

KLAUZULA TAJNOŚCI

Egz. nr ... z ...
Wydający
Miejsce wydania
Grupa Data-Czas
Numer kodowy

ANEKS B (ROZPOZNANIE) DO ROZKAZU OPERACYJNEGO Nr...

Dokumenty odniesienia: *Mapy, plany, inne potrzebne dokumenty.*

Strefa czasowa:

1. **POŁOŻENIE PRZECIWNIKA**
2. **PRIORYTETOWE POTRZEBY ROZPOZNAWCZE**
3. **ZADANIA ROZPOZNANIA**
4. **POSTĘPOWANIE Z JEŃCAMI WOJENNYMI, WYKORZYSTANIE ZDOBYTYCH DOKUMENTÓW I SPRZĘTU**
5. **DOKUMENTACJA I WYPOSAŻENIE**
6. **PRZECIWDZIAŁANIE ROZPOZNANIU**
7. **MELDUNKI I DYSTRYBUCJA INFORMACJI**
8. **INNE DANE**

Potwierdzenie

Za zgodność: *Nazwisko dowódcy*

..... *Stopień*
Apendyksy:

Rozdzielnik:

Załącznik 3

JAWNE

APENDYKS 1 (PROGNOZA ZAGROŻENIA) DO ANEKSU B (ROZPOZNANIE) DO ROZKAZU OPERACYJNEGO Nr .....

1. SYTUACJA OGÓLNA W WOJSKACH PRZECIWNIKA

POGORIA może osiągnąć gotowość do działań wojennych w rejonach operacyjnego rozwinięcia siłami 1 K w czasie do 0,5 doby, zaś GO PÓŁNOC i WSCHÓD za ok. 2 doby. Do działań zbrojnych może wykorzystać w pierwszym etapie konfliktu zbrojnego, tj. do pokonania pasa przesłaniania 1 K, a do rozbicia sił NORDII na głównym pasie obrony jedną z grup operacyjnych. Prawdopodobny punkt ciężkości operacji zaczepnej WĘGRÓW–SKIERNIEWICE. Nie należy wykluczyć, że GO PÓŁNOC wspierana korpusem lotniczym może rozpocząć operację zaczepną w drugim dniu wojny.

2. PRZEWIDYWANE DZIAŁANIE PRZECIWNIKA

a. Wojska lądowe

(1) Wariant I – zasadniczy

POGORIA może rozpocząć działania wojenne za ok. trzy doby zmasowanymi i zaskakującymi uderzeniami ogniowymi lotnictwa i wojsk rakietowych oraz środków walki elektronicznej. W ślad za nimi wykona uderzenie 1 K na całej szerokości ugrupowania sił osłonowych, angażując w pierwszym rzucie do czterech brygad. Wykorzystując działanie desantów powietrznych, oddziałów rajdowych i wydzielonych, będzie dążył do uchwycenia przepraw na rz. KOŁCZ celem utrudnienia obsadzenia kolejnych pozycji opóźniania. Należy liczyć się, że w walce w pasie przesłaniania współdziałać będzie z wojskami operacyjnymi 1 K mniejszość narodowa, prowadząc działania nieregularne, dokonując zniszczeń w obiektach przemysłowych oraz infrastruktury terenowej. Na szeroką skalę będą wykorzystywane pododdziały miotaczy ognia, zwiadowcze oraz środki WE. Dla spotęgowania uderzenia przeciwnik może wprowadzić w drugiej połowie dnia odwodową brygadę (prawdopodobnie 15 BPanc) i cało-

ścią sił do rana dnia następnego ostatecznie rozbić związki taktyczne NORDII broniące pozycji osłonowych oraz opanować obszar do linii PUŁTUSK–WOŁOMIN–KAŁUSZYN–płd. SIEDLCE–MIELNIK, skąd zabezpieczyć rozpoczęcie operacji zaczepnej przez GO PÓŁNOC, która może przejść do operacji zaczepnej w drugim dniu wojny, punkt ciężkości WĘGRÓW, SKIERNIEWICE.

(2) Wariant II

Przeciwnik po rozpoznaniu ugrupowania operacyjnego WISLANDII rozpocznie działania wojenne od zmasowanych uderzeń lotniczych, elektronicznych i ogniowych trwających 1–2 dni, nakierowanych na obezwładnienie systemu informacyjnego, dowodzenia, OP oraz logistycznego NORDII. Osłaniając granicę państwową siłami OT, przegrupuje i rozwinie w obszarze przygranicznym 1 K, GO PÓŁNOC i WSCHÓD. Siłami tymi we współdziałaniu z desantami powietrznymi wykona uderzenie na pozycje wojsk osłonowych, pokona pas przesłaniania i do końca pierwszego dnia operacji wojsk lądowych opanuje obszar do linii PUŁTUSK–MILNO–KOPYTNO–płd. SIEDLCE–MIELNIK. Po przegrupowaniu sił, mając prawdopodobnie w pierwszym rzucie 1 K oraz GO PÓŁNOC, będzie kontynuował operację zaczepną w dwóch kierunkach, dążąc do rozcięcia ugrupowania operacyjnego NORDII i ostatecznego rozbicia jej sił na głównym pasie obrony.

(3) Wariant III

Po rozpoznaniu ugrupowania obronnego NORDII przeciwnik rozpocznie działania wojenne. Uderzenie sił lądowych poprzedzi 2–3-dniowym zmasowanym uderzeniem środków WE oraz rakietowo-lotniczym. W godzinach porannych 3 lub 4 dnia wojny działania w pasie przesłaniania rozpocznie 1 K oraz wydzielone siły z 5, 6 i 7 DZ (ze składu GO PÓŁNOC) przy silnym wsparciu lotniczym i artyleryjskim. Prawdopodobnym celem przeciwnika będzie rozbicie wojsk broniących pasa przesłaniania i opanowanie do końca pierwszego dnia wojny na lądzie obiektów zapewniających wpro-

wadzenie do bitwy sił głównych GO PÓŁNOC. Na głównym pasie obrony 1 K może prowadzić operację zaczepną z punktem ciężkości natarcia WĘGRÓW, SKIERNIEWICE. 5 K po wprowadzeniu do bitwy sił głównych GO PÓŁNOC zostanie prawdopodobnie wycofany do odwodu POGORII.

b. Siły powietrzne

(1) Jednostki lotnictwa myśliwsko-bombowego, rozpoznawczego i transportowego będą prawdopodobnie angażowane do działań w operacji lądowej. Pozostała część sił powietrznych przeciwnika prawdopodobnie będzie wykonywała zadania w operacji powietrznej i morskiej. Takie natężenie działań lotnictwa sprawi, że wysiłek sił powietrznych będzie mniejszy od zakładanego.

(2) Lotnictwo rozpoznawcze przeciwnika może prowadzić rozpoznanie bezpośrednie i elektroniczne na głównych kierunkach działań w strefie taktyczno-operacyjnej w celu uzyskania informacji o rozmieszczeniu wojsk lądowych, ich ugrupowaniu, wykonywanych manewrach oraz obiektach stałych i ruchomych przewidzianych do uderzeń ogniowych.

(3) Lotnictwo wojsk lądowych może realizować zadania z zakresu transportu wojsk do rejonów przewidywanych działań bojowych, zwalczania wybranych elementów ugrupowania bojowego, w tym obiektów OPL i stanowisk dowodzenia szczebla taktycznego, minowania narzutowego na skrzydłach i w lukach działających jednostek lądowych. Śmigłowce bojowe realizować będą bezpośrednie wsparcie walczących oddziałów oraz zabezpieczać wysadzanie TDP.

c. Siły morskie

Prowadzą szeroko zakrojone działania morskie z zakresu izolacji obszaru działań, nadzorują wody terytorialne, realizują zadania logistyczne.

d. WE

Systemy elektroniczne POGORII są zorganizowane w oparciu o etatowe siły i środki związków operacyjnych i taktycznych. W ramach przygotowania wojsk w rejonach ześrodkowania rozwinięto polowe systemy łączności, w których uruchomione zostały sieci radiowe KF

i UKF oraz połączenia radioliniowe. Z rozpoznania agenturalnego napłynęły informacje o przejęciu łączy od telekomunikacji POGORII oraz intensywnej rozbudowie linii kablowych i radioliniowych w tyłowej strefie działań. Nie stwierdzono zmian w charakterze pracy systemów łączności okresu pokojowego, natomiast są sygnalizowane poważne zmiany w radioelektronicznych systemach OP i lotnictwa. Dokonywane są wyłączenia szeregu stacji radiolokacyjnych i zmiany ich dyslokacji.

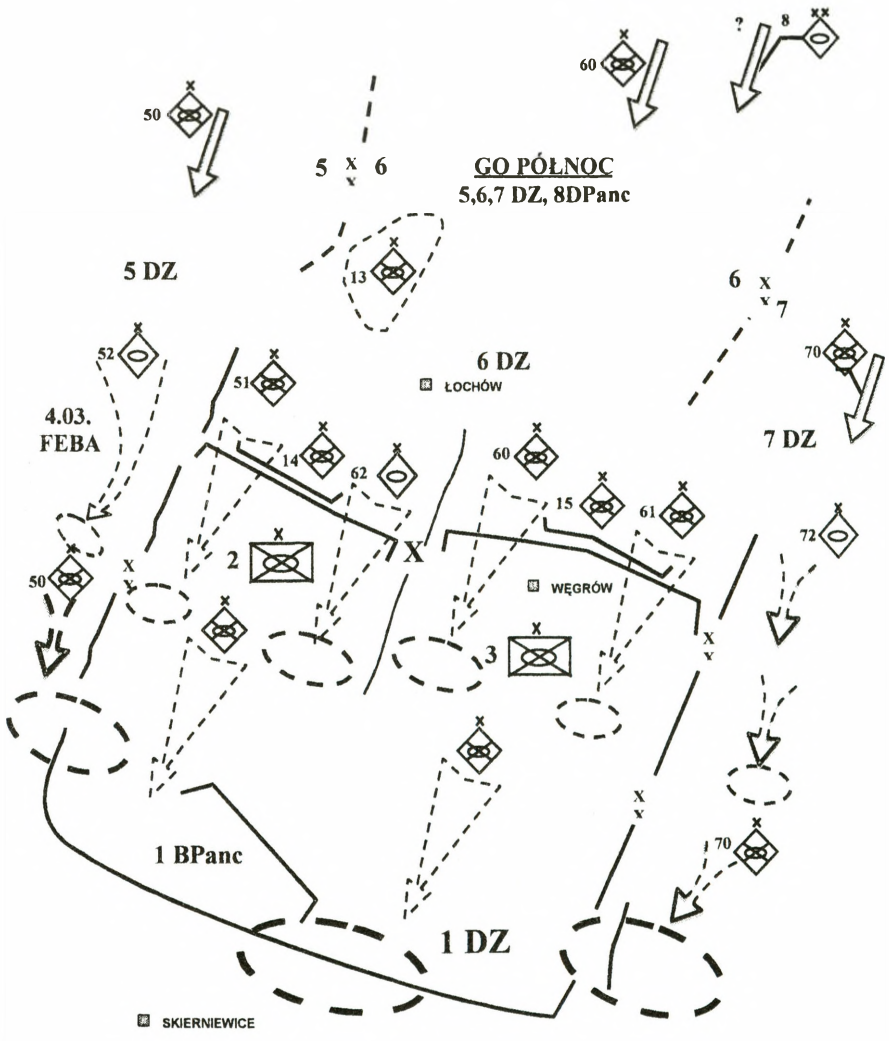
e. **ABC**

W dotychczasowych działaniach przeciwnik nie stosował środków ABC. Posiada możliwości ich produkcji i środki przenoszenia.

Załącznik 4

JAWNE

APENDYKS 1 (PROGNOZA ZAGROŻENIA)
DO ANEKSU B (ROZPOZNANIE)
DO ROZKAZU OPERACYJNEGO Nr 3 1 DZ

KLAUZULA TAJNOŚCI

Załącznik 5

41 BRYGADA ZMECHANIZOWANA im. Jana KILIŃSKIEGO

PLAN ZBIERANIA INFORMACJI 41 BZ

Data

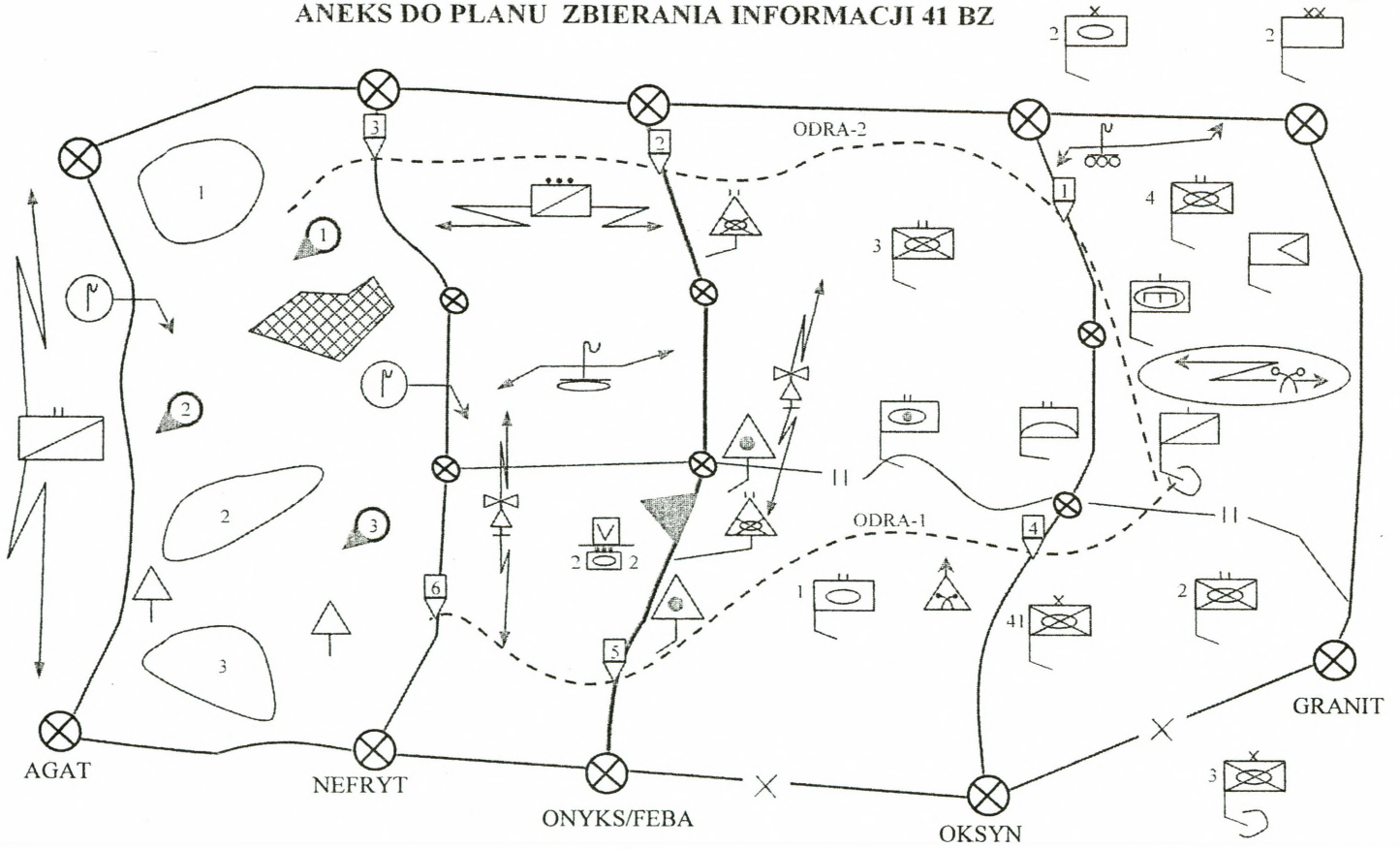
		00	06 00	12	00	18 00	24	00	06 00	12	00	18 00	24
Zadania własnego systemu rozpoznania	Siły i środki rozpoznania												
	rozpoznanie batalionów												
	kompania rozpoznawcza												
	rozpoznanie inżynieryjne												
	rozpoznanie artyleryjskie												
Zapotrzebowanie na informacje:	krel 4 DZ												
	batalion rozpoznawczy												
	rozpoznanie powietrzne												
	jednostki OT												

		1	2	3	4	5	6	7	8
Główny wysiłek rozpoznania	Cel								
	Obszar								

KAUZULA TAJNOŚCI

Załącznik 6

ANEKS DO PLANU ZBIERANIA INFORMACJI 41 BZ

NOWAK
kapitan

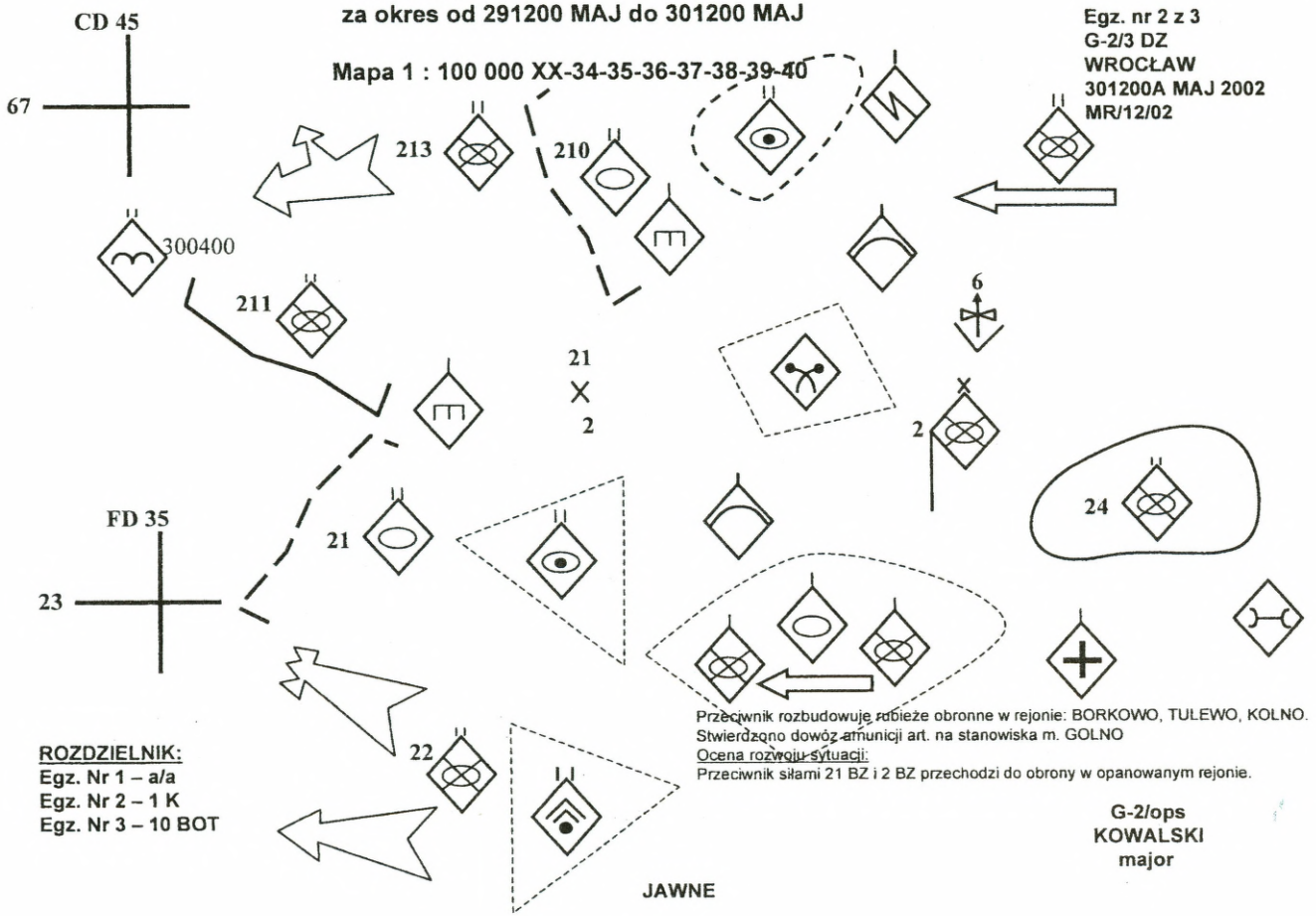
JAWNE

Załącznik 7

MELDUNEK ROZPOZNAWCZY NR 2/11
za okres od 291200 MAJ do 301200 MAJ

Mapa 1 : 100 000 XX-34-35-36-37-38-39-40

Egz. nr 2 z 3
G-2/3 DZ
WROCŁAW
301200A MAJ 2002
MR/12/02

Przeciwnik rozbudowuje rubieże obronne w rejonie: BORKOWO, TULEWO, KOLNO.
Stwierdzono dowóz amunicji art. na stanowiska m. GOLNO
Ocena rozwoju sytuacji:
Przeciwnik siłami 21 BZ i 2 BZ przechodzi do obrony w opanowanym rejonie.

ROZDZIELNIK:
Egz. Nr 1 – a/a
Egz. Nr 2 – 1 K
Egz. Nr 3 – 10 BOT

G-2/ops
KOWALSKI
major

JAWNE

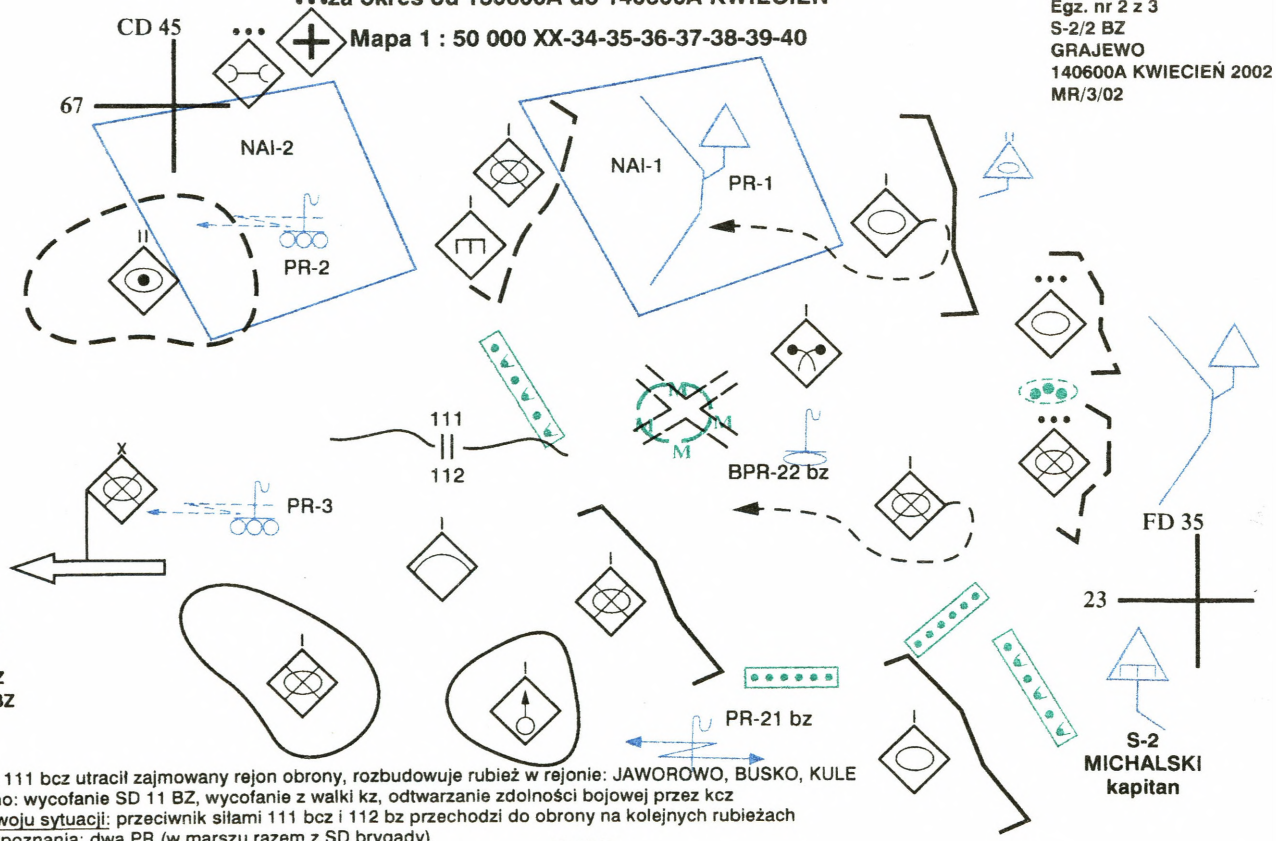
Załącznik 8

MELDUNEK ROZPOZNAWCZY NR 3/02

...za okres od 130600A do 140600A KWIECIEŃ

Mapa 1 : 50 000 XX-34-35-36-37-38-39-40

Egz. nr 2 z 3
S-2/2 BZ
GRAJEWO
140600A KWIECIEŃ 2002
MR/3/02

ROZDZIELNIK:
Egz. nr 1 – a/a
Egz. nr 2 – 1 DZ
Egz. nr 3 – 11 BZ

Przeciwnik 111 bcz utracił zajmowany rejon obrony, rozbudowuje rubież w rejonie: JAWOROWO, BUSKO, KULE
Stwierdzono: wycofanie SD 11 BZ, wycofanie z walki kz, odtwarzanie zdolności bojowej przez kcz
Ocena rozwoju sytuacji: przeciwnik siłami 111 bcz i 112 bz przechodzi do obrony na kolejnych rubieżach
Odwód rozpoznania: dwa PR (w marszu razem z SD brygady)

Załącznik 9

ZAPOTRZEBOWANIE NA WIADOMOŚCI

KLAZULA TAJNOŚCI

ZAPOTRZEBOWANIE NA WIADOMOŚĆI	NUMER 8764/89/02 CZAS WEJŚCIA CZAS PRZYJĘCIA
OD: S-2 12 BZ	
DO: G-2 1 DZ	
1. PRZEDMIOT ZAPYTANIA: a. Działanie sił przeciwnika 23 BZ i 124 BPanc na kierunku obrony brygady	
2. PRIORYTETY – stopień 2	
3. RODZAJ DZIAŁAŃ/RODZAJ CELU: działania zaczepne na kierunku 12 BZ, przemieszczanie wojsk, poprawa położenia	
4. REJON DZIAŁANIA/RODZAJ CELU: Wsch. rz. LIWIEC, Mińsk Maz., Łochów, cel powierzchniowy	
5. ZAPOTRZEBUJĄCY INFORMACJĘ:	
6. TERMINY	**CZAS ROZPOCZĘCIA** 030500Maj02
	CZAS ZAKOŃCZENIA 040500Maj02
	NIE PÓŹNIEJ NIŻ
7. DOKŁADNOŚĆ – wymagane do oceny sytuacji	
8. UZASADNIENIE – planowanie działań w pasie sił przesłaniania	
9. INSTRUKCJE SPECJALNE – priorytet na SD, jednostki artylerii i logistyki	
10. ADRESACI: a. do wiadomości nadawcy b. artyleria brygady	
11. UWAGI: Meldunek przesłać pocztą elektroniczną, zdjęcia lotnicze pocztą polową, inne dane telefonicznie	

KLAZULA TAJNOŚCI

Załącznik 10

KLAUZULA TAJNOŚCI

KOMUNIKAT ROZPOZNAWCZY (wariant)

Egz. nr ... z ...
Wydający
Miejsce wydania
Grupa Data-Czas
Numer kodowy

KOMUNIKAT ROZPOZNAWCZY nr.....

Dokumenty odniesienia:

Strefa czasowa:

1. SYTUACJA OGÓLNA W WOJSKACH PRZECIWNIKA
(zwięzły raport o położeniu sił przeciwnika i dotychczasowej jego działalności – ten punkt meldunku jest bardzo często przesyłany w formie graficznej jako załącznik do meldunku)

2. DZIAŁALNOŚĆ PRZECIWNIKA – SYTUACJA SZCZEGÓŁOWA:
(punkt ten precyzuje położenie i ugrupowanie poszczególnych oddziałów i związków taktycznych, omawia stopień realizacji ich zadań bojowych, może być opracowany w formie graficznej jako załącznik, tj. oleat, schemat, dodatkowa mapa, szkic działania)

a. wojska lądowe
b. siły powietrzne
c. marynarka wojenna
d. działania aeromibilne
e. działania nieregularne
f. wykorzystanie środków broni masowego rażenia
g. walka radioelektroniczna
h. inne zagadnienia

(wiadomości dotyczące wykorzystania pododdziałów rodzajów wojsk, użycia nowego sprzętu bojowego, wyposażenia, zastosowania nowych zasad walki itp.)

3. ROZPOZNANO I WYKRYTO:

a. rozmieszczenie i skład oddziałów (pododdziałów) przeciwnika
b. stan osobowy, ważniejsze uzbrojenie i wyposażenie
   (1) straty w walce,
   (2) zdolność bojowa omawianego oddziału (pododdziału)
c. taktyka walki
d. szkolenie
e. zabezpieczenie bojowe
f. doświadczenie bojowe
g. inne fakty, zdarzenia

4. DZIAŁANIA PRZECIWROZPOZNAWCZE:

(ten punkt wydawany jest z zasady osobno z ograniczonym nakładem do wybranych jednostek)

a. sytuacja ogólna
b. szpiegostwo
c. sabotaż
d. rozruchy, przewroty, akcje wywrotowe itp.
e. ochrona informacji
f. inne przedsięwzięcia

5. ANALIZA I WNIOSKI:

a. możliwości przeciwnika
b. słabe, wrażliwe punkty w działalności przeciwnika
c. wnioski ogólne

Potwierdzenie

Za zgodność

nazwisko, stopień

Apendyksy

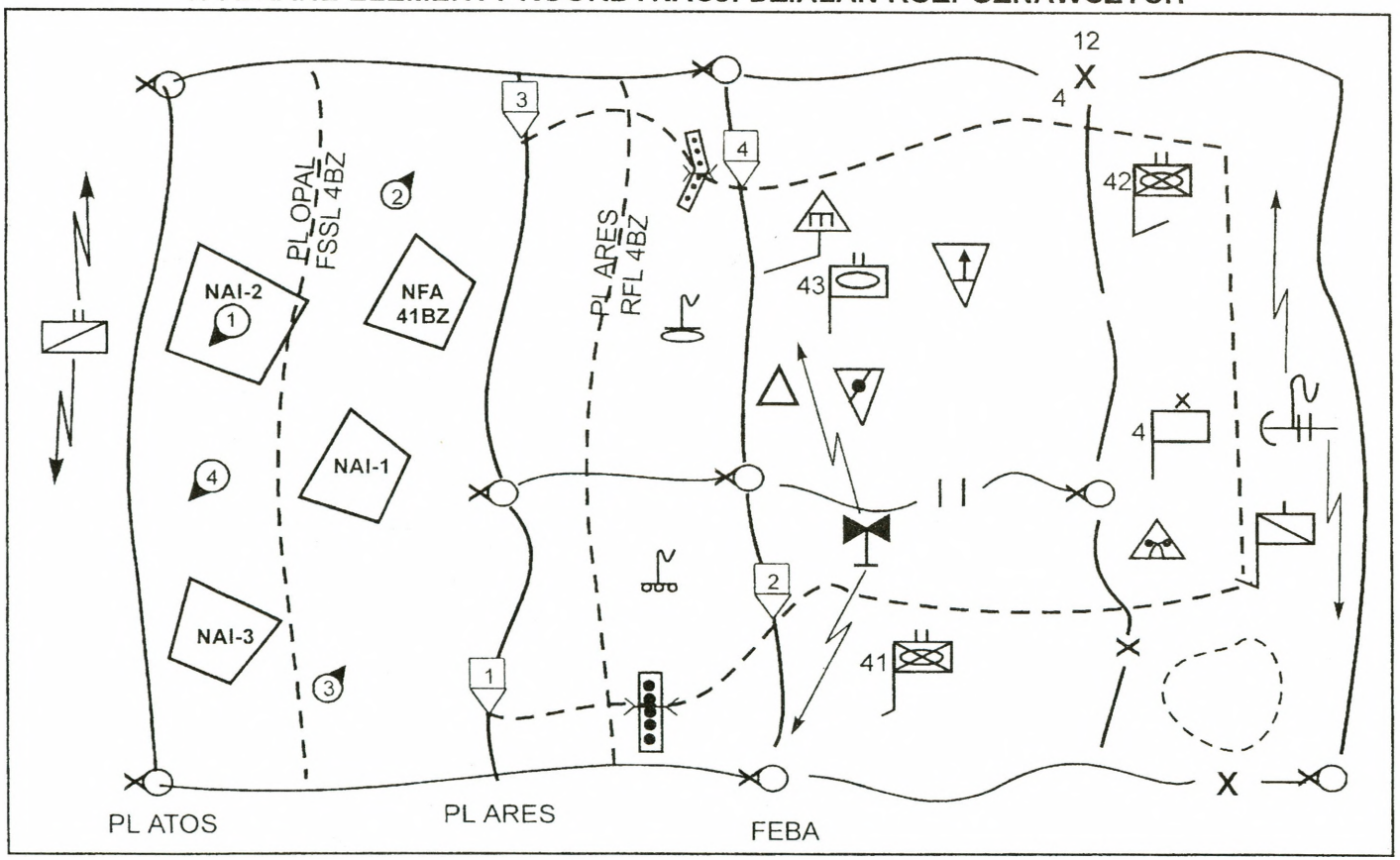
IDENTYFIKATOR SKŁADU BOJOWEGO I WYPOSAŻENIA JEDNOSTEK PRZECIWNIKA

WYSZCZEGÓLNIENIE JEDNOSTEK			stan osobowy	bwp-2	bwr	TO	T-72	WD (BTR-K)	AGS-17	M-82 mm	M-120 mm	122 mm hbs	152 mm hbs	BM-21	RT	PPK	PRWB OSA	9K 22 Tunguska	9K 32 M (S2M2)	ZSU-23-2	śm boj.	śm. transp.	śm. rozp.-łącz.	BSR
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
1 KZ	21 BZ	211 bz	651	39		2	13	2	6	8						18			9					
		212 bz	651	39		2	13	2	6	8						18			9					
		213 bcz	324	13		2	39	2								6			9					
		214 bcz	324	13		2	39	2								6			9					
		21 das	421			2						18												
		21 dar	320			2								18										
		21 daplot	260			2											4	12	29					
		21 br	315		20	10																		
		21 błacz	263			14		6																
		21 bsap	544			11																		
		21 kchem	120			10																		
		21 kŻW	156			4																		
		21 kmed	120			4																		
		21 krem	96			5																		
		21 kzaop	130			2																		
		razem	4695	104	20	74	104	14	12	16		18		18		48	4	12	65					
	22 BZ	221 bz	651	39	1	2	13	2	6	8						18			9					
		222 bz	651	39		2	13	2	6	8						18			9					
		223 bcz	324	13		2	39	2								6			9					
		224 bcz	324	13		2	39	2								6			9					
		22 das	421			2						18												
		22 dar	320			2								18										
		22 daplot	260			2											4	12	29					
		22 br	315		20	10																		
		22 błacz	263			14		6																
		22 bsap	544			11																		
		22 kchem	120			10																		
		22 kŻW	156			4																		
		22 kmed	120			4																		
		22 krem	96			5																		
		22 kzaop	130			2																		
		razem	4695	104	21	74	104	14	12	16		18		18		48	4	12	65					

			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23 BDSz	23 bdow		160					3											12	8				
	231 bdsz		651			7			6	8						18			12	4				
	232 bdsz		651			7			6	8						18			12	4				
	233 bdsz		324			7			6	8						18			12	4				
	234 bpd		324							6						18			12	4				
	23 bppanc		421													18								
	23 ksap		315		20																			
	23 klog		263			2																		
	razem		3110	0	20	23		3	18	30		0		0		90	0	0	60	24				
11 DZ	111 BZ	111 bdow	230					8																
		1/111 bz	508	30		2		2			6								9					
		2/111 bz	508	30		2		2			6								9					
		3/111 bz	508	30		2		2			6								9					
		4/111 bcz	177			2	30	2											9					
		111 das	421			2						18												
		111 daplot	260			2		1										12	29					
		111 dappanc	217			12										12								
		111 kr	70		3	7																		
		111 ksap	186			12		1																
		111 kmed	70			4																		
		111 krem	213			6																		
		111 kzaop	155			2																		
		razem	3523	90	3	55	30	18	0	0	18	18		0		12	0	12	65					
	112 BZ	112 bdow	230					8																
		1/112 bz	508	30		2		2			6								9					
		2/112 bz	508	30		2		2			6								9					
		3/122 bz	508	30		2		2			6								9					
		4/122 bcz	177			2	30	2											9					
		112 das	421			2						18												
		112 daplot	260			2		1										12	29					
		112 dappanc	217			12										12								
		112 kr	70		3	7																		
		112 ksap	186			12		1																
		112 kmed	70			4																		
		112 krem	213			6																		
		112 kzaop	155			2																		
		razem	3523	90	3	55	30	18	0	0	18	18		0		12	0	12	65					

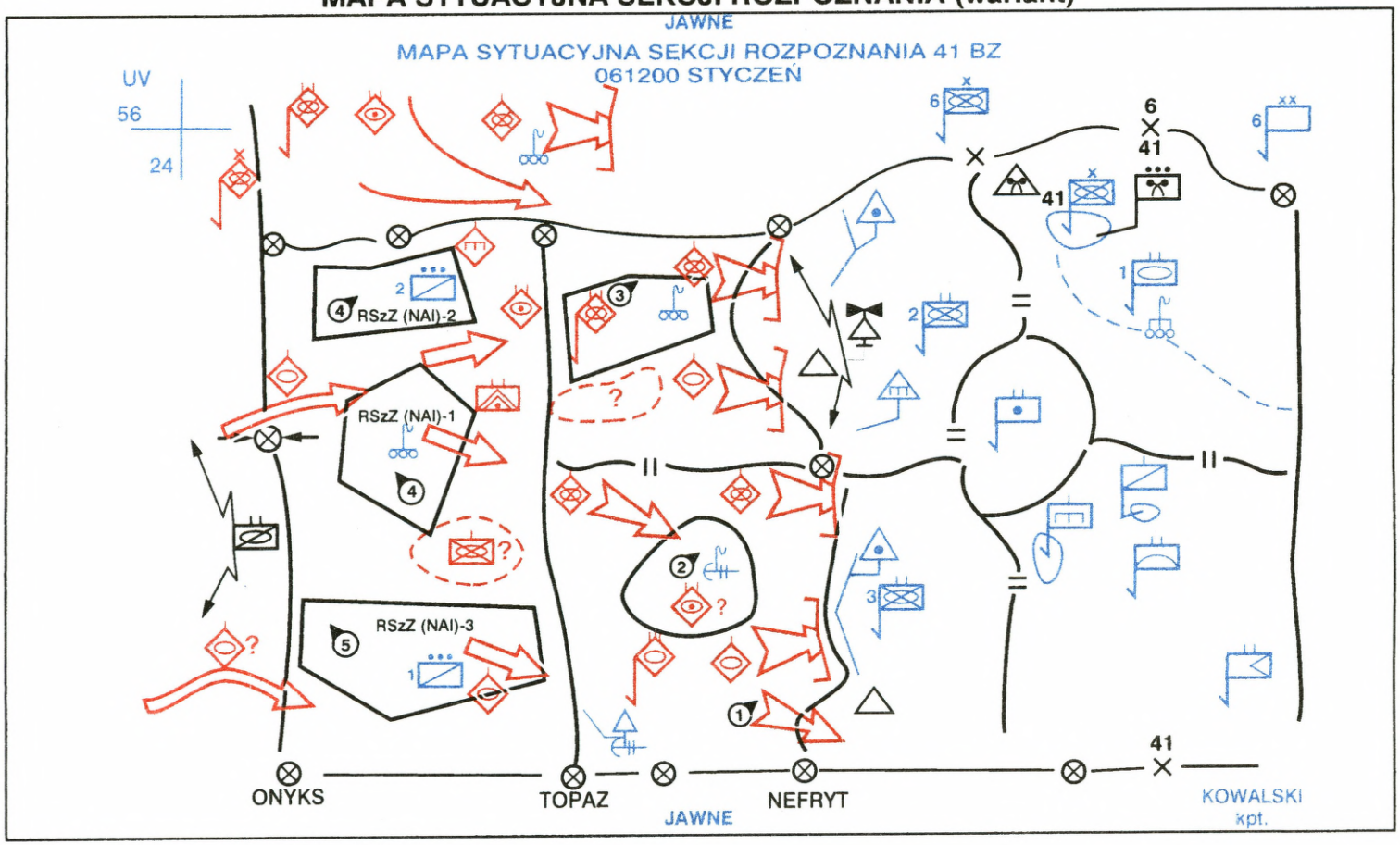
Załącznik 12

WYBRANE ELEMENTY KOORDYNACJI DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH

Załącznik 13

MAPA SYTUACYJNA SEKCJI ROZPOZNANIA (wariant)

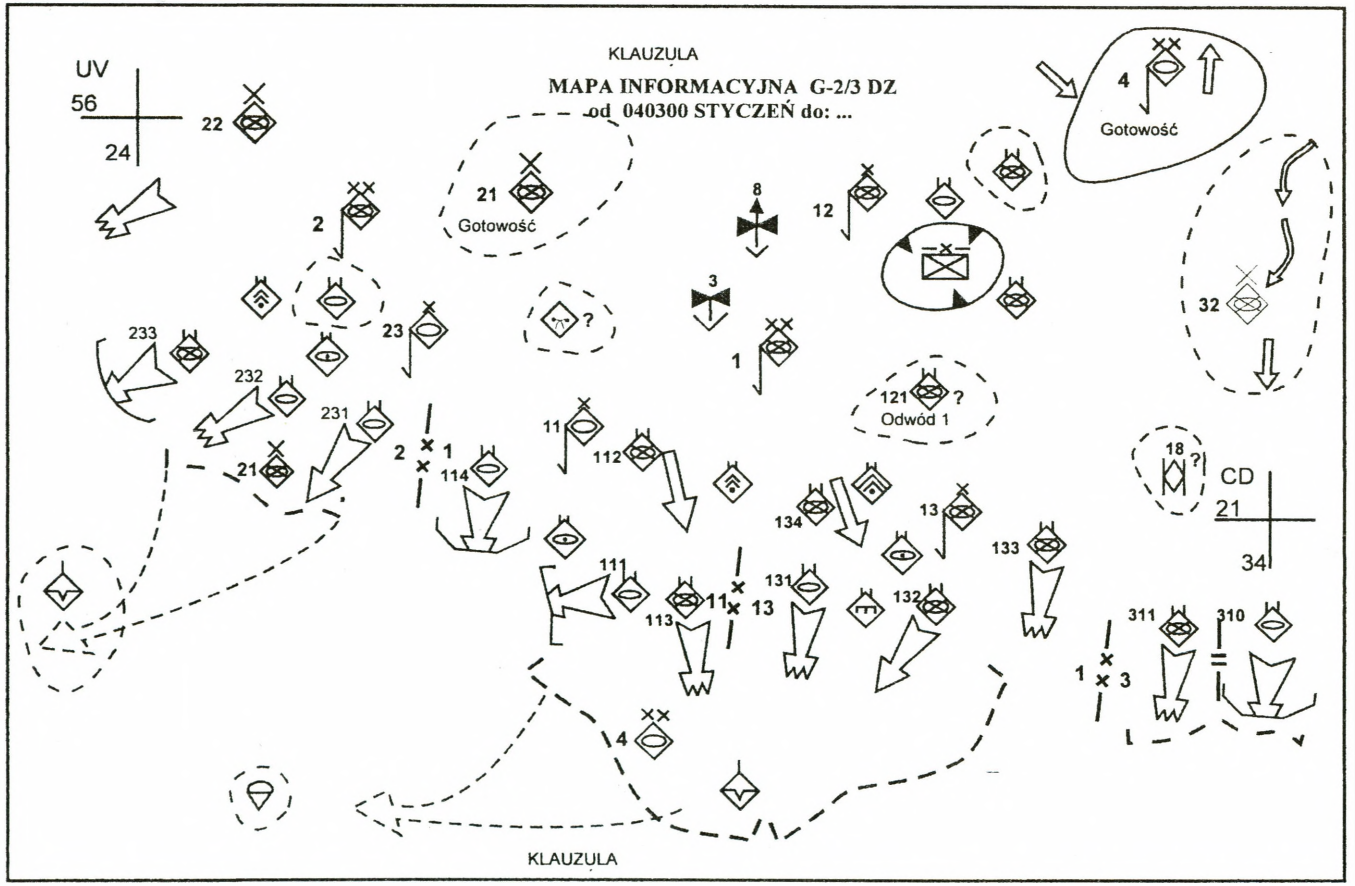

			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
	113 BPanc	113 bdow	230					8																
		1/113 bcz	177			2	30	2											9					
		2/113 bcz	177			2	30	2											9					
		3/113 bcz	177			2	30	2											9					
		4/113 bz	508	30		2		2			6								9					
		113 das	421			2						18												
		113 daplot	260			2		1										12	29					
		113 dappanc	217			12										12								
		113 kr	70		3	7																		
		113 ksap	186			12		1																
		113 kmed	70			4																		
		113 krem	213			6																		
		113 kzaop	155			2																		
		razem	2861	30	3	55	90	18	0	0	6	18		0		12	0	12	65					
	11 bdow		755					12																
	11 pa		840					2				18	12	18										
	11 pplot		870					2									16	12	24					
	11 bsap		650					2																
	11 br		450		6	12		3																
	11 bzaop		650																					
	11 brem		530			6																		
	11 bmed		300			4																		
	11 bzapas		330			1																		
	11 eśm		120			2		4															4	
	razem		5495		6	25		25				18	12	18									4	
OGÓŁEM	w 11 DZ		15402	210	15	190	150	79	0	0	42	72	12	18	0	36	0	36	195		0	107	4	0

	1 pdow	870			14		23						18			16	12	24	4			8	
	1 BA	930			6		4				24	18	24		18		12	24	6				
	1 pWRE	570			12		4																
	1 BSap	3300			12		2											24	6				
	1 ppont	1540			4		1										4		12				
	1 pdm	1320			6		1												12				
	1 pRT	430			2		1							8				12					
	1 pśm boj	230			2		1											12		36			
	1 pśm transp	340			1		2											12			36		
	1 eśm	120					1															12	
	1 bspec	270					1																
	1 bop. psychol.	102			2		1																
	1 bchem	340			6		1																
	1 b BSR	80																					8
	1 brem	450			6																		
	1 bmed	550			6																		
	1 btransp	720			6																		
	razem	12162			85		43				24	18	42	8	18	16	28	108	40	36	36	20	8

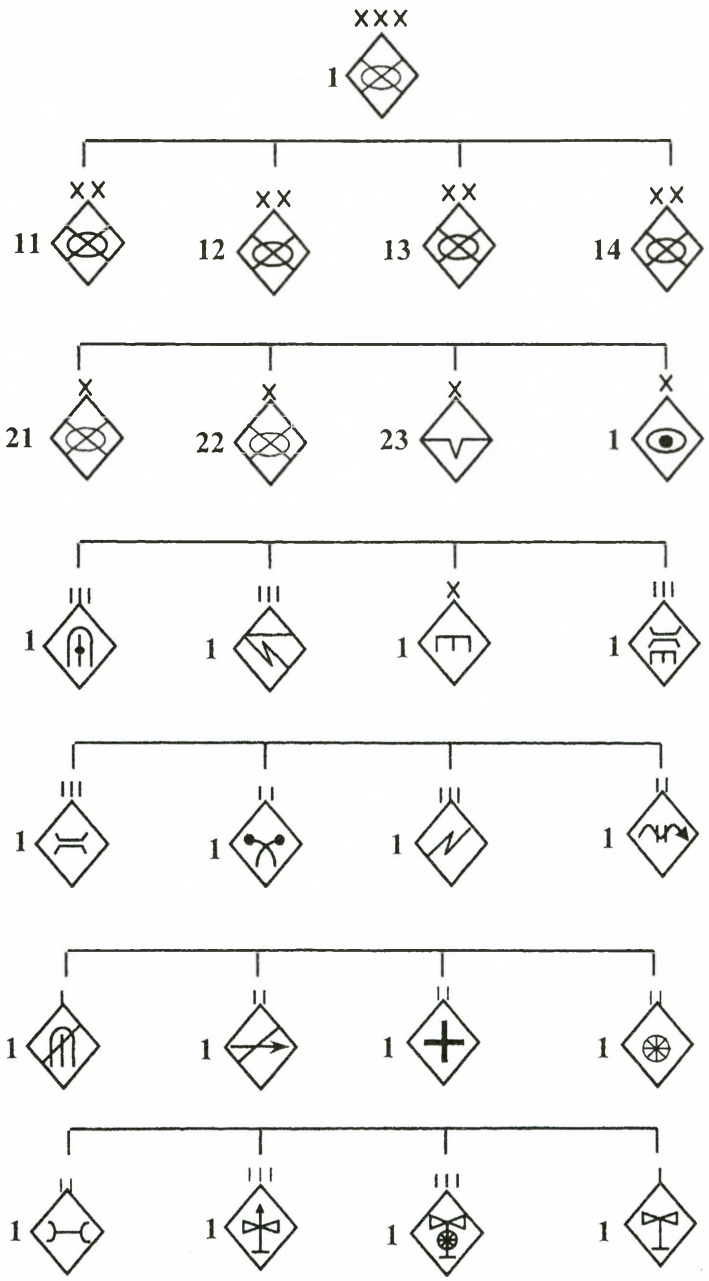
Załącznik 14

MAPA INFORMACYJNA ZESPOŁU ROZPOZNANIA (wariant)

Załącznik 15

IDENTYFIKATOR SKŁADU BOJOWEGO SIŁ LĄDOWYCH PRZECIWNIKA

Załącznik 16

DZIENNIK DZIAŁAŃ BOJOWYCH
(strona tytułowa oraz robocza)

KLAUZULA TAJNOŚCI

DZIENNIK DZIAŁAŃ

sekcja rozpoznania 12 BZ
/Jednostka, komórka organizacyjna/

Za okres od *120300 STY* **do** *130300 STY*

KLAUZULA TAJNOŚCI

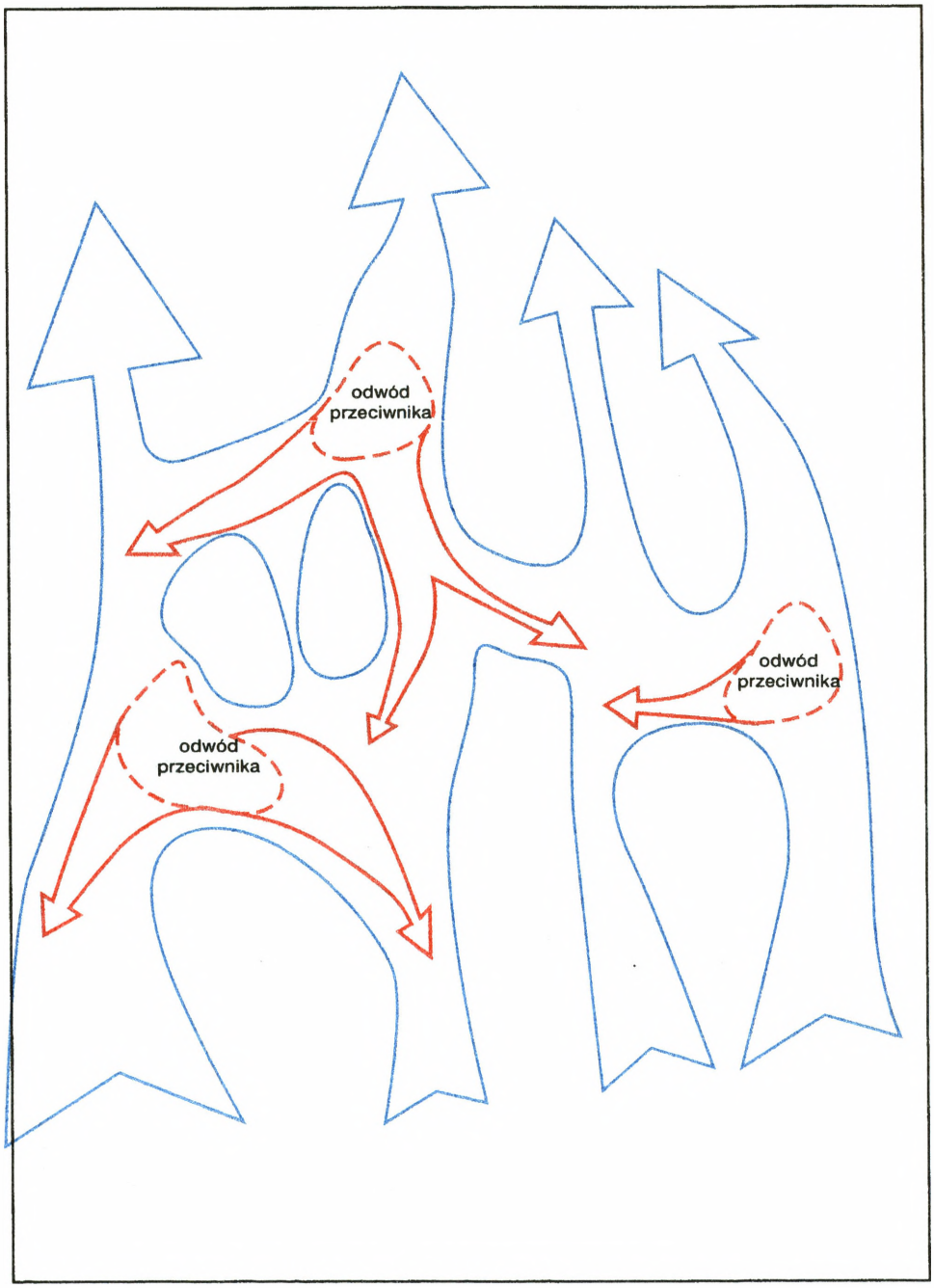
KLAUZULA TAJNOŚCI

Lp.	Data	Czas	Zadanie; polecenie; czynność; wydarzenie itp.	Kto przyjął	Komu przekazał	Realizacja/opis działania	Uwagi

KLAUZULA TAJNOŚCI

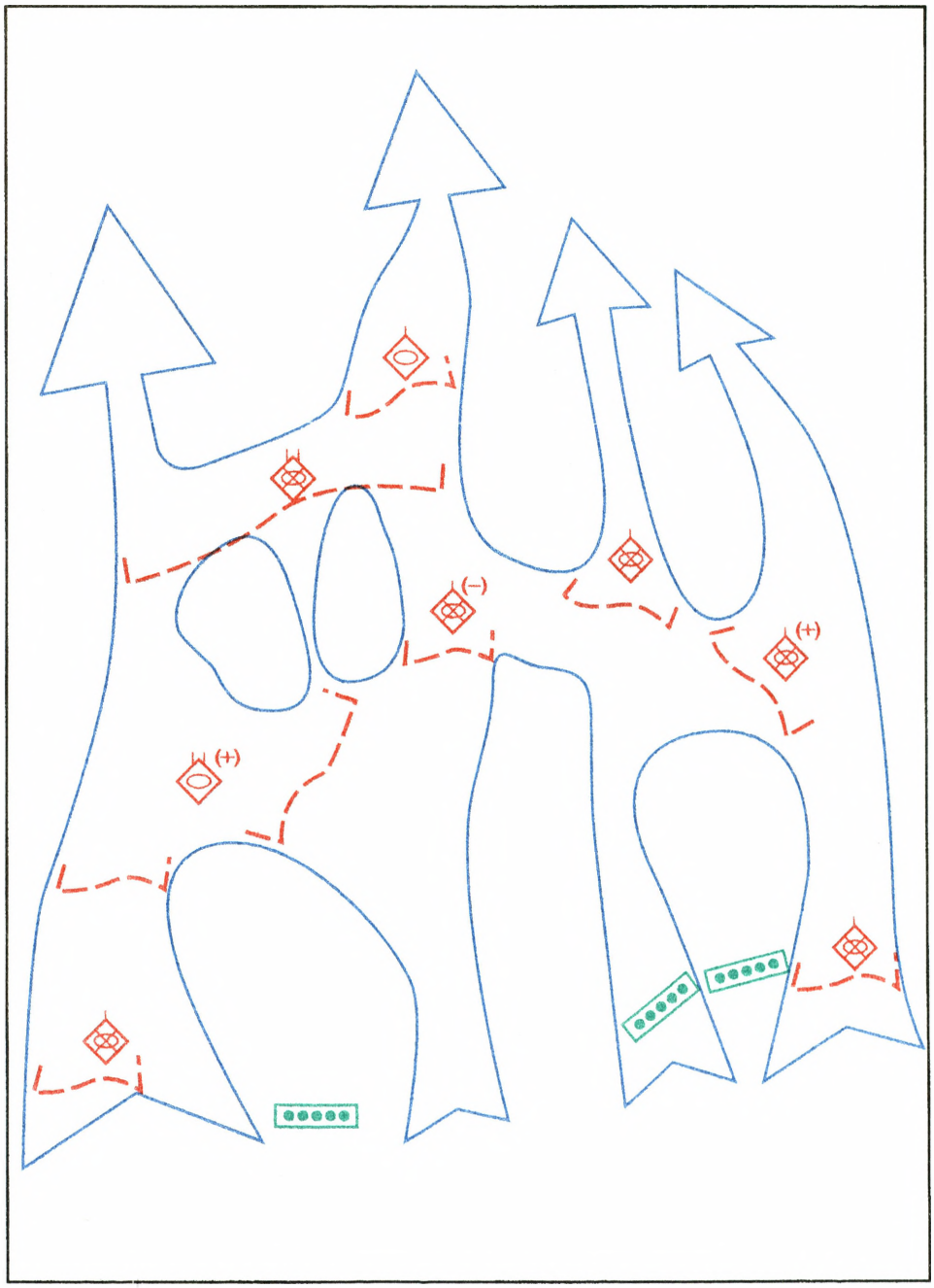
Załącznik 17

WYKORZYSTANIE OLEATU PODEJŚCIA W PROGNOZOWANIU ZAGROŻENIA

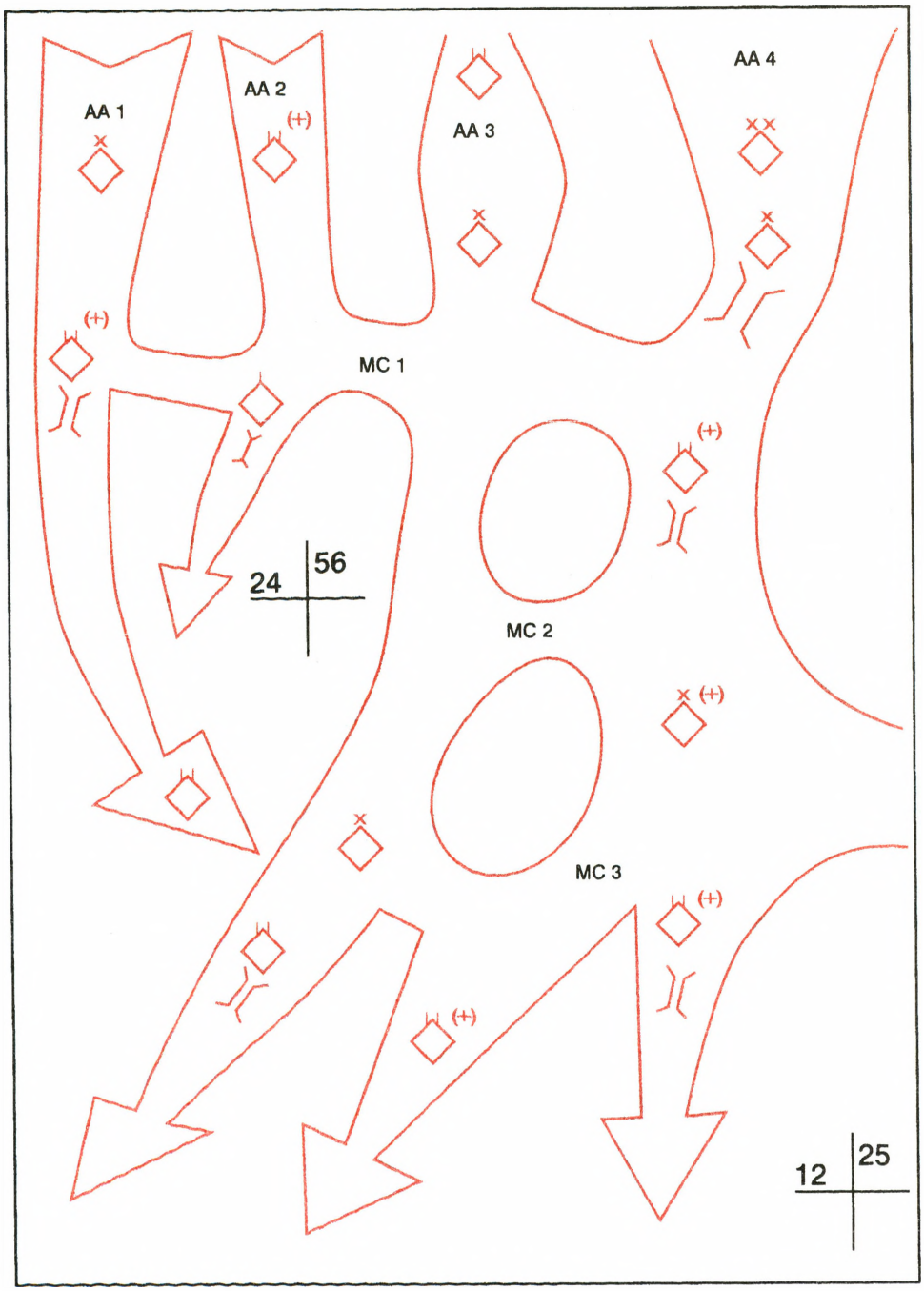
Załącznik 18

UGRUPOWANIE BOJOWE PRZECIWNIKA OKREŚLONE NA PODSTAWIE DRÓG PODEJŚCIA

Załącznik 19

GRAFICZNE PRZEDSTAWIENIE POJEMNOŚCI DRÓG PODEJŚCIA I KORYTARZY MANEWRU

Publikacje
Akademii Obrony Narodowej

do nabycia w Wydziale Wydawniczym AON
al. gen. A. Chruściela 103, bl. 2
00-910 Warszawa,
tel. 681 40 55, tel./faks 681 37 52

- S. Bartosiewicz, M. Mróz – **Zaopatrywanie jednostek wojsk lotniczych i obrony powietrznej w techniczne środki materiałowe techniki naziemnej**
- **Bezpieczne niebo.** Materiały z konferencji naukowej
- J. Bieńkowski, R. Stępień (red.) – **Edukacja pedagogiczna w wyższej uczelni wojskowej**
- H. Binkowski (red.) – **OBWE w procesie umacniania bezpieczeństwa europejskiego**
- A. Bujak – **Praca w terenie na szczeblach taktycznych według standardów NATO**
- W. Chojnacki – **Socjologiczne aspekty tendencji instytucjonalno-organizacyjnego rozwoju wojska**
- M. Cieślarczyk, P. Krawczyk, Z. Korulczyk – **Poradnik metodyczny autorów prac kwalifikacyjnych**
- M. Cieślarczyk, M. Chojnacki, A, Radomyski – **Współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC) w siłach zbrojnych (SP) RP**
- M. Cieślarczyk (red.) – **Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz elementy statystyki**
- A. Ciupiński (red.) – **Dyplomacja wielostronna**
- A. Ciupiński – **Podstawowe elementy polityki bezpieczeństwa i obrony RP**
- A. Ciupiński, R. Białoskórski – **Wczesne ostrzeganie i zapobieganie współczesnym konfliktom zbrojnym w strategii Sojuszu Północnoatlantyckiego**
- A. Ciupiński, H. Binkowski, A. Legucka – **Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych**
- A. Ciupiński, M. Zając (red.) – **Wybrane problemy walki z terroryzmem międzynarodowym**
- T. Compa – **Zarządzanie przestrzenią powietrzną**
- J. Czaja – **Stolica apostolska wobec integracji europejskiej**
- K. Czajka – **Użycie artylerii w obronie oddziału**
- P. Daniluk – **Radiostacje pola walki**
- A. Dawidczyk – **Nowe wyzwania, zagrożenia i szanse dla bezpieczeństwa Polski u progu XXI w.**
- **Dowodzenie lotnictwem sił powietrznych w działaniach wojsk lądowych** (praca zbiorowa)
- W. Drążczyk – **Logistyka sił powietrznych w działaniach wielonarodowych**
- A. Fellner – **Zautomatyzowane systemy kontroli ruchu lotniczego i przestrzeni powietrznej**
- M. Flemming – **Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych**
- P. Gawliczek, J. Pawłowski – **Zagrożenia asymetryczne**
- M. Gąska, A. Ciupiński – **Międzynarodowe prawo humanitarne**
- A. Glen, W. Marud – **Kontrola przestrzeni powietrznej w czasie kryzysu i wojny**
- J. Gotowała – **Lotnictwo XXI wieku**
- J. Groskrejc – **Antropologiczne i aksjologiczne aspekty edukacji oficerów**
- J. Halik – **Metodyka opracowania pracy magisterskiej i studyjnej**
- J. Halik, J. Wołejszo – **Ćwiczenia wojskowe sił zbrojnych RP w aspekcie interoperacyjności w ramach NATO**
- M. Huzarski (red.) – **Taktyka ogólna wojsk lądowych**
- K. Jałoszyński – **Terroryzm antyizraelski**
- K. Jałoszyński – **Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce?**
- K. Jałoszyński – **Zagrożenie terroryzmem w wybranych krajach Europy Zachodniej oraz w Stanach Zjednoczonych**
- J. Janczak – **Zakłócanie informacyjne**
- Cz. Jarecki – **Użycie wojsk rakietowych i artylerii w operacji**
- T. Jemioło – **Globalizacja. Szanse i zagrożenia**
- T. Jemioło, K. Malak (red.) – **Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej**
- A. Jóźwiak, Cz. Marcinkowski – **Wybrane problemy współczesnych operacji pokojowych**
- M. Juszczyk – **Wsparcie działań przez państwo gospodarza**
- L. Kanarski, P. Gawliczek – **Przywództwo w armiach NATO**
- L. Kanarski, B. Rokicki (red.) – **Teoria i praktyka przywództwa wobec wyzwań edukacyjnych**
- J. Kardas, K. Loranty – **Wybrane problemy bezpieczeństwa i obronności państwa w opiniach pracowników administracji publicznej**

- J. Kardas, K. Loranty – **Instytucjonalizacja przygotowania obronnego kadr administracji**
- J. Karpowicz, Z. Chojnacki – **Bezpieczeństwo lotów**
- J. Karpowicz, E. Cieślak – **Lotnictwo wsparcia w sojuszniczych działaniach powietrznych**
- J. Karpowicz – **Współczesne konstrukcje lotnicze**
- Cz. Kącki – **Siły wielonarodowe do misji pokojowych**
- Cz. Kącki – **Izrael. Jego wpływ na rozwój sytuacji w regionie Bliskiego Wschodu**
- **Kierowanie mobilnymi systemami łączności wojsk lądowych – część I-III** praca zbiorowa)
- W. Kitler (red.) – **Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP**
- W. Kitler – **Obrona narodowa III RP. Pojęcie. Organizacja. System** (rozprawa habilitacyjna)
- W. Kitler – **Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych**
- Z. Klawitter – **Rola i zadania zespołu wsparcia personalnego na stanowisku dowodzenia BZ/BPanc**
- T. Kochański – **Logistyka międzynarodowa**
- T. Kochański – **Logistyka jako koncepcja zintegrowanego zarządzania**
- M. Koziński – **Umowa offsetowa i inne formy udziału państwa w międzynarodowym obrocie gospodarczym**
- M. Kozub – **Lotnictwo w operacjach połączonych**
- M. Kozub – **Lotnictwo wojsk lądowych w operacjach połączonych**
- M. Kozub – **Lotnictwo w bojowym poszukiwaniu i ratownictwie**
- J. Kręcikij – **Współczesne kierowanie wojskami. proces dowodzenia**
- J. Kręcikij – **Metodyka pracy sekcji dowodzenia oddziału i związku taktycznego**
- J. Kręcikij –**Wybrane problemy kierowania zgrupowaniami wielonarodowych sił połączonych**
- R. Kwećka, M. Gryga – **Siły specjalne w kontekście współczesnych zagrożeń**
- K. Kubiak – **Transport wojsk i ładunków wojskowych drogą morską przy użyciu statków handlowych**
- L. Łukaszuk – **Międzynarodowe prawo pokoju i bezpieczeństwa**
- L. Łukaszuk – **Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa**
- L. Łukaszuk – **Dyplomacja współczesna a problemy prawa i bezpieczeństwa międzynarodowego**
- T. Majewski – **Ankieta i wywiad w badaniach wojskowych**
- T. Majewski – **Miejsce celów, problemów i hipotez w procesie badań naukowych**
- T. Majewski – **Kierownik – dowódca w organizacji**
- K. Malak – **Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Białorusi**
- J. Marczak (red.) – **Samoorganizacja społeczeństwa na rzecz bezpieczeństwa powszechnego. Samoobrona powszechna III RP**
- M. Marszałek – **Siły powietrzne w operacjach ewakuacyjnych (według poglądów amerykańskich)**
- M. Marszałek, A. Radomyski – **Metodyka pracy zespołów funkcjonalnych na stanowisku dowodzenia brygady rakietowej sił powietrznych**
- Z. Maślak – **Podstawy teorii informacji obrony powietrznej**
- Z. Maślak (oprac.) – **Informacje w obronie powietrznej – potrzeby, wymagania, zagrożenia.** Materiały z sympozjum naukowego
- M. Michalec (oprac.) – **Kierunki rozwoju rosyjskiej myśli teoretycznej i praktyki w zakresie użycia lotnictwa w walce**
- J. Michniak (red.) – **Projektowanie struktury organizacyjnej dowództwa brygady zmechanizowanej (pancernej)**
- G. Nowacki – **Informacja w walce zbrojnej.** Materiały z sympozjum naukowego
- G. Nowacki – **Strategiczne siły jądrowe wybranych państw**
- G. Nowacki – **Rozpoznanie satelitarne USA i Federacji Rosyjskiej**
- G. Nowacki (red.) – **Militaryzacja kosmosu**
- A. Nowak – **Działalność rozpoznawcza na szczeblach taktycznych**
- E. Nowak – **Gospodarowanie zasobami majątkowymi**
- M. Obrusiewicz – **Wielonarodowe połączone siły zadaniowe CJTF**
- J. Pawłowski, A. Ciupiński (red.) – **Umiędzynarodowiony konflikt wewnętrzny**
- J. Płaczek – **Ewolucja polskiej myśli obronno-ekonomicznej w latach 1976–2000**
- J. Płaczek (red.) – **Gospodarka obronna Polski w końcu lat dziewięćdziesiątych. Szanse i zagrożenia**
- **Podróż studyjna w systemie edukacji oficerów w AON.** Materiały z sympozjum naukowego
- A. Polak – **Wybrane zagadnienia obrony wybrzeża w Polsce (1920–2002)**
- A. Polak – **Teoria grup operacyjnych w polskiej sztuce wojennej okresu międzywojennego**
- **Prawo w stosunkach międzynarodowych. Wybór dokumentów** (praca zbiorowa)
- K. Przeworski – **Ewakuacja jako sposób ochrony ludności**
- **Pułk przeciwlotniczy w działaniach operacyjnych** (praca zbiorowa)
- A. Radomyski – **Metody i treść pracy zespołu OPL na stanowisku dowodzenia dywizji zmechanizowanej**
- A. Skrabacz – **Kobiety w obronie narodowej Polski u progu XXI w.**
- J. Skrzyp (red.) – **Informator geograficzny o państwach kandydujących do Sojuszu Północnoatlantyckiego**

- J. Skrzyp, Z. Lach – **Informator geograficzny. Państwa członkowskie NATO**
- Z. Skwarek – **Powietrzne systemy wczesnego wykrywania i powiadamiania**
- K. Słaboń –**Sytuacja jeńców wojennych w konflikcie iracko-irańskim (1980-1988)**
- **Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego** (praca zbiorowa)
- **Słownik terminów z zakresu psychologii** (praca zbiorowa)
- **Słownik pojęć sojuszniczej obrony powietrznej** – (praca zbiorowa)
- H. Spustek – **Wybrane zagadnienia badań operacyjnych i modelowania liniowego**
- Z. Stachowiak – **Metodyka i metodologia pisania prac kwalifikacyjnych (licencjackich, magisterskich i podyplomowych)**
- Z. Stachowiak, J. Płaczek (red.) – **Wybrane problemy ekonomiki bezpieczeństwa**
- R. Stępień (red.) – **Edukacja w wyższych szkołach wojskowych**
- M. Strzoda (red.) – **Wybrane terminy z zakresu dowodzenia i zarządzania**
- J. Suwart – **Zarys obrony cywilnej w Polsce w latach 1920–1996**
- R. Szpyra – **Powietrzna sztuka operacyjna wybranych państw**
- E.A. Wesołowska, A. Szerauc (red.) – **Patriotyzm – Obronność – Bezpieczeństwo**
- J. Wołejszo – **Wybrane problemy procesu planowania i rozliczania działalności szkoleniowej na szczeblach taktycznych w SZ RP**
- J. Wołejszo – **Trening sztabowy dowództw szczebla taktycznego SZ RP**
- J. Wołejszo – **Wybrane aspekty projektowania struktury organizacyjnej zespołu dowodzenia stanowiska dowodzenia brygady zmech.**
- J. Wołejszo – **Wybrane problemy przygotowania i realizacji ćwiczeń sojuszniczych NATO**
- J. Wołejszo, Z. Fiołna – **Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w obronie**
- J. Wołejszo, Z. Fiołna – **Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w marszu**
- **Wojskowe wsparcie władz cywilnych i społeczeństwa.** Materiały z seminarium
- **Wojsko wobec polskiego października'56. Rezolucje, uchwały, listy** (wybór, wstęp i opracowanie: E. J. Nalepa)
- J. Wojtasik (red.) – **Studia z dziejów polskiej techniki wojskowej od XVI do XX wieku**
- J. Wojtasik (red.) – **Od Żółkiewskiego i Kosińskiego do Piłsudskiego i Petlury. z dziejów stosunków polsko-ukraińskich od XVI do XX wieku**
- **Wsparcie informacyjne obrony powietrznej.** Materiały z sympozjum naukowego
- E. Zabłocki – **Współczesne siły powietrzne**
- S. Zalewski – **Służby specjalne w państwie demokratycznym**
- **Założenia operacyjne do doktryny zasadniczej sił powietrznych** (praca zbiorowa)
- L. Zapała – **W rembertowskiej Alma Mater**
- B. Zdrodowski, M. Marszałek – **Operacje pozawojenne sił powietrznych**
- J. Zieliński (red.) – **Podstawowe założenia dydaktyki sztuki operacyjnej**
- J. Zuziak – **Dzieje Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie 1947–1997**

BIBLIOTEKA GŁÓWNA – ARCHIWUM
Nr 56754
Akademii Obrony Narodowej

Zamówienia przyjmujemy telefonicznie lub pisemnie

AON Wydział Wydawniczy